

VURDERING AF FORSTYRRELSESTRUSLER I NATURA 2000-OMRÅDERNE

Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027
Del III. Områdegennemgang: Øerne, Sydøstkattegat, Bælthavene
og Østersøen

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 512

2023

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

VURDERING AF FORSTYRRELSESTRUSLER I NATURA 2000-OMRÅDERNE

Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027

Del III. Områdegennemgang: Øerne, Sydøstkattegat, Bælthavene og Østersøen

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 512

2023

Thomas Eske Holm
Preben Clausen
Thomas Bregnballe
Emilie Nicoline Stepien
Signe Sveegaard
Anders Galatius
Jonas Teilmann
Claus Lunde Pedersen
Rasmus Due Nielsen
Ib Krag Petersen

Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Serietitel og nummer:	Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 512
Kategori:	Rådgivningsrapporter
Titel:	Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne
Undertitel:	Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del III. Område gennemgang: Øerne, Sydøstkattégat, Bælthavene og Østersøen.
Forfatter(e):	Thomas Eske Holm, Preben Clausen, Thomas Bregnballe, Emilie Noline Stepien, Signe Sveegaard, Anders Galatius, Jonas Teilmann, Claus Lunde Pedersen, Rasmus Due Nielsen & Ib Krag Petersen.
Institution(er):	Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet.
Udgiver:	Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL:	http://dce.au.dk
Udgivelsesår:	Marts 2023
Redaktion afsluttet:	Marts 2023
Faglig kommentering:	Ole Roland Therkildsen, Kevin Kuhlmann Clausen, Jacob Sterup og Line Anker Kyhn. Derudover har Preben Clausen (fugle) og Anders Galatius, Signe Sveegaard, Jonas Teilmann samt (havpattedyr) kommenteret afsnit, de ikke selv har skrevet.
Kvalitetssikring, DCE:	Jesper R. Fredshavn
Finansiel støtte:	Miljøstyrelsen
Bedes citeret:	Holm, T.E., Clausen, P., Bregnballe, T., Stepien, E.N., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J., Pedersen, C.L., Nielsen, R.D. & Petersen, I.K. 2023. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del III. Område gennemgang: Øerne, Sydøstkattégat, Bælthavene og Østersøen. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174s. - Videnskabelig rapport nr. 512 http://dce2.au.dk/pub/SR512.pdf
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
Sammenfatning:	Denne rapport er del III af en opdatering af DCEs videnskabelige rapport nr. 52 om "Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne", der blev udgivet i 2013. Rapporten gennemgår med baggrund i de nyeste Natura 2000-basisanalyser og planer (2022-2027) fuglebeskyttelses- og habitatområderne på Øerne, i Sydøstkattégat, Bælthavene og Østersøen. I rapporten vurderes det for hvert område, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj i forhold til at sikre de fugle- og pattedyrarter, der indgår i områdernes udpegningsgrundlag, mod forstyrrelser.
Emneord:	Forstyrrelser, fugle, pattedyr, friluftsliv, jagt, sejlads, fiskeri, reservater, Natura 2000
Layout:	Tinna Christensen, Grafisk Værksted, Institut for Ecoscience og forfatterne.
Illustrationer:	Forfatterne. Kortmaterialer: Claus Lunde Pedersen.
Foto forsideside:	Sæler flygter ud i vandet væk fra to hesteryttere Fanø ved Galgedyb. Foto: Emilie Noline Stepien.
ISBN:	978-87-7156-716-8
ISSN (elektronisk):	2244-9981
Sideantal:	174
Internetversion:	Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) som http://dce2.au.dk/pub/SR512.pdf
Supplerende oplysninger:	Dette er en opdatering af DCE-rapport SR52 (Therkildsen m.fl. 2013), hvorfor der kan forekomme passager, der er identiske med denne – uden at der citeres. Alle baggrundskort benyttet i rapporten er ortofotos eller andre kortmaterialer hentet fra Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur (SDFI), hvis anden kilde ikke er anført.

Indhold

Forord	7
Sammenfatning	8
Summary	10
1 Indledning	13
2 Introduktion til områdegennemgang	14
Natura 2000-område nr. 107 - Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand	19
Habitatområde H91	20
Natura 2000-område nr. 108 - Æbelø, havet syd for og Næraå	22
Fuglebeskyttelsesområde F76	23
Habitatområde H92	24
Natura 2000-område nr. 109 - Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø	27
Fuglebeskyttelsesområde F77	28
Habitatområde H93	28
Natura 2000-område nr. 110 - Odense Fjord	30
Fuglebeskyttelsesområde F75	31
Habitatområde H94	34
Natura 2000-område nr. 112 - Lillebælt	35
Fuglebeskyttelsesområde F47	36
Habitatområde H96	38
Natura 2000-område nr. 116 - Centrale Storebælt og Vresen	41
Fuglebeskyttelsesområde F73	42
Fuglebeskyttelsesområde F98	43
Fuglebeskyttelsesområde F128	45
Habitatområde H100	47
Natura 2000-område nr. 120 - Skove ved Brahetrolleborg	50
Fuglebeskyttelsesområde F74	51
Habitatområde H104	52
Natura 2000-område nr. 121 - Arreskov Sø	53
Fuglebeskyttelsesområde F78	53
Habitatområde H105	54
Natura 2000-område nr. 123 - Bøjden Nor	55
Fuglebeskyttelsesområde F123	56
Habitatområde H107	56

Natura 2000-område nr. 124 - Maden på Helnæs og havet vest for	57
Fuglebeskyttelsesområde F125	57
Habitatområde H108	58
Natura 2000-område nr. 127 – Sydfynske Øhav	60
Fuglebeskyttelsesområde F71	61
Fuglebeskyttelsesområde F72	65
Habitatområde H111	66
Natura 2000-område nr. 128 – Hesselø med omliggende stenrev	67
Habitatområde H112	67
Natura 2000-område nr. 134 - Arresø	70
Fuglebeskyttelsesområde F106	70
Habitatområde H118	71
Natura 2000-område nr. 136 – Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov	72
Fuglebeskyttelsesområde F105	73
Fuglebeskyttelsesområde F107	77
Habitatområde H120	77
Habitatområde H199	77
Natura 2000-område nr. 142 – Saltholm og omliggende hav	78
Fuglebeskyttelsesområde F110	79
Habitatområde H126	80
Natura 2000-område nr. 143 – Vestamager og havet syd for	83
Fuglebeskyttelsesområde F111	84
Habitatområde H127	85
Natura 2000-område nr. 153 – Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig	86
Fuglebeskyttelsesområde F102	87
Habitatområde H134	87
Natura 2000-område nr. 154 - Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene, Disebjerg og Bollinge Bakke	88
Fuglebeskyttelsesområde F94	88
Fuglebeskyttelsesområde F99	91
Habitatområde H135	92
Natura 2000-område nr. 157 – Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken	93
Fuglebeskyttelsesområde F100	93
Habitatområde H138	95
Natura 2000-område nr. 162 - Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø	96
Fuglebeskyttelsesområde F95	97
Fuglebeskyttelsesområde F96	98
Habitatområde H143	101
Natura 2000-område nr. 163 – Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmose	103

Fuglebeskyttelsesområde F91	103
Fuglebeskyttelsesområde F93	104
Habitatområde H145	105
Habitatområde H146	105
Habitatområde H194	105
Natura 2000-område nr. 164 – Hov Vig	106
Fuglebeskyttelsesområde F97	107
Natura 2000-område nr. 166 - Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord	108
Habitatområde H195	108
Natura 2000-område nr. 168 – Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund	111
Fuglebeskyttelsesområde F84	112
Fuglebeskyttelsesområde F89	114
Habitatområde H147	116
Natura 2000-område nr. 169 – Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde	120
Fuglebeskyttelsesområde F81	121
Habitatområde H148	123
Natura 2000-område nr. 173 – Smålands-farvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand	126
Fuglebeskyttelsesområde F82	127
Fuglebeskyttelsesområde F83	129
Fuglebeskyttelsesområde F85	131
Fuglebeskyttelsesområde F86	132
Habitatområde H152	134
Natura 2000-område nr. 175 – Horreby Lyng og Listrup Lyng	137
Fuglebeskyttelsesområde F124	137
Habitatområde H154	138
Habitatområde H252	138
Natura 2000-område nr. 177 – Maribosøerne	139
Fuglebeskyttelsesområde F87	140
Habitatområde H156	141
Natura 2000-område nr. 179 – Nakskov Fjord og Indrefjord	142
Fuglebeskyttelsesområde F88	142
Habitatområde H158	144
Natura 2000-område nr. 186 - Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne	146
Fuglebeskyttelsesområde F80	146
Habitatområde H162	147
Natura 2000-område nr. 189 – Ertholmene	148
Fuglebeskyttelsesområde F79	148
Habitatområde H210	149

Natura 2000-område nr. 193 - Store Middelgrund	152
Habitatområde H169	152
Natura 2000-område nr. 195 - Gilleleje Flak og Tragten	155
Habitatområde H171	155
Natura 2000-område nr. 206 - Stevns Rev	158
Habitatområde H206	158
Natura 2000-område nr. 251 - Femern Bælt	160
Habitatområde H260	160
Natura 2000-område nr. 252 - Adler Grund og Rønne Banke	163
Fuglebeskyttelsesområde F129	164
Habitatområde H211 og H212	164
Habitatområde H261	164
3 Referencer	167

Forord

Miljøstyrelsen har bedt DCE om at udarbejde en større opdatering af DCEs videnskabelige rapport nr. 52 om *"Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne"*, der blev udgivet i 2013.

Dele af afrapporteringen er tidligere i 2022 leveret som foreløbige notater for enkelte områder, men disse er nu indarbejdet i denne endelige afrapportering, der består af tre delrapporter.

Delrapporterne giver således et samlet overblik over alle Natura 2000-områderne, og notaternes tekst er ombrudt og omformuleret, og tilpasset formatet i den endelige afrapportering. Det er derfor DCEs anbefaling, at benytte rapportererne frem for notaterne i den fremadrettede proces med Natura 2000-områderne.

I denne delrapport indgår dele af notaterne:

Clausen, P., Bregnballe, T., Nielsen, R.D., Petersen, I.K., Stepien, E., Sveegaard, S. & Teilmann, J. 2022. Vurdering af forstyrrelsestrusler i to udvalgte Natura 2000-områder: Centrale Storebælt og Vresen (N116) samt Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø (N162). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Fagligt notat nr. 2022 | 22. 29 s. (udgivet 20. marts 2022).

Stepien, E., Teilmann, J., Galatius, A. & Holm T.E. 2022. Vurdering af forstyrrelsestrusler i et udvalgt Natura 2000-område: Hesselø med omliggende stenrev (N128). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Fagligt notat nr. 2022 | 27. 9 s. (udgivet 21. april 2022).

Sammenfatning

Miljøstyrelsen har udarbejdet udkast til 257 Natura 2000-planer for den kommende periode 2022-2027. Hver Natura 2000-plan indeholder langsigtede målsætninger for naturen i området og indsatser, der skal gennemføres i perioden. Statslige myndigheder er forpligtet til at følge direkte op på Natura 2000-planen i form af eksempelvis bekendtgørelser. I den forbindelse skal Miljøministeriet som ansvarlig myndighed bl.a. tage stilling til, om der er behov for at følge op på Natura 2000-planerne via ændringer i eksisterende eller oprettelse af nye reservater. Dette kan blive aktuelt i områder, hvor arter af fugle og pattedyr, der står i Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag, er negativt påvirket af forstyrrelser fra færdsel, rekreative aktiviteter og jagt. Oprettelse af vildt- og/eller naturreservater er en form for beskyttelsestiltag, der er en lang tradition for at gennemføre i Danmark. Vildtreservater er typisk blevet oprettet med henblik på at beskytte fugle og havpattedyr fra forstyrrelser forårsaget af rekreative aktiviteter, såsom jagt, sejlads eller anden færdsel. Naturreservaterne har ofte de samme beskyttelselementer i forhold til de rekreative aktiviteter, men indeholder også beskyttelser af andre naturelementer i reservatet.

I introduktionen til rapporten, der er del III i en serie på tre rapporter, beskrives rapportens opbygning. For hvert Natura 2000-område gives et kort over områdets afgrænsning, inklusive det eller de fuglebeskyttelses- og/eller habitatområder samt reservater, der findes i området. I nogle tilfælde omtales også relevante fredningsbekendtgørelser eller privat indførte jagtrestriktioner. Det beskrives også hvilke data og begreber, der benyttes i tabeller med områdernes udpegningsgrundlag.

I introduktionen til områdegennemgangen foretages også et fravalg af arter, som ikke vurderes at være relevante at beskytte ved hjælp af en reservatbekendtgørelse.

I tabellerne om fugle og havpattedyr gives yderst til højre en kolonne, der sammenfatter vurderingen af, om en reservatbekendtgørelse kan være et virkemiddel til at sikre eller forbedre de udpegede arters lokale status. I kolonnen benyttes DCE kategorierne Implementeret, Bør overvejes, Kan overvejes, Næppe relevant, Ikke relevant og Usikkert, hvor de tre førstnævnte er de mest relevante i forhold til vurderingen af, om der er et aktuelt behov for beskyttelse ved hjælp af en reservatbekendtgørelse.

I denne delrapport behandles alle Natura 2000-områder beliggende på Øerne samt i Sydøstkattegat, Bælthavene og Østersøen, der er udpeget for relevante arter af fugle og havpattedyr. Det drejer sig om 35 Natura 2000-områder, som inkluderer 38 fuglebeskyttelses- og 19 habitatområder. Det samlede udpegningsgrundlag i områderne for de relevante arter udgør 283 udpegninger for fugle og 27 for havpattedyr.

For fuglenes vedkommende gives bedømmelserne Implementeret eller Ikke relevant for 193, eller 68 % af de 283 udpegninger. Den store procentandel afspejler, at der for en lang række jagtbare arters vedkommende allerede er udlagt reservater eller gennemført lignende beskyttelsestiltag indenfor fuglebeskyttelsesområderne, der vurderes at tilgodese fuglenes behov for uforstyrrede områder til at fouragere eller raste tilstrækkeligt. Ikke-jagtbare arter, der ikke har behov for beskyttelsen mod jagt, men alligevel forstyrres, tilgodeses

også af reservaterne, når de benytter disse områder. For 17 udpegninger (6 % af de 283) gives bedømmelserne Ikke vurderet, Næppe relevant eller Usikkert, som indikerer at der enten ikke er, eller kun foreligger et begrænset datagrundlag for, en vurdering, eller at det næppe vil være relevant at benytte en reservatbekendtgørelse for at sikre en art i et område.

For de resterende 73 udpegninger gives bedømmelsen Bør overvejes for 39 og Kan overvejes for 34, i alt 26 % af de 283 udpegninger for fugle. Førstnævnte kategori betyder at der er 39 udpegninger af arter, for hvilke DCE umiddelbart vurderer, at der bør foretages ændringer i eksisterende reservaters bestemmelser eller udlægges nye reservater. For de 39 udpegninger kan man overveje ændringer af reservatbestemmelser, hvis man af anden årsag ønsker at revidere en bekendtgørelse for et reservat.

I langt de fleste tilfælde handler anbefalingerne i relation til fuglene om at forbedre beskyttelsen af ynglende fugle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, dvs. kolonirugende terner og klyder. Det drejer sig oftest om at udlægge nye, eller udvide eksisterende, beskyttelsesområder for arterne, eller om at forlænge allerede eksisterende beskyttelsesperioder i reservater for at sikre at hele fuglenes ynglesæson er omfattet af reservatbestemmelserne. Dette er dels begrundet med, at mange eksisterende beskyttelseszoner omkring fx øer og holme vurderes at være for små til at begrænse forstyrrelser forårsaget af sejlads og anden færdsel, dels ved at mange reservater i dag er åbne for færdsel, allerede når fuglene vil etablere sig som ynglefugle, eller senere på sommeren, når de stadig har unger.

For et mindre antal områder drejer anbefalingerne sig om at sikre knopsvaner og dykænder fred i fældeperioden, ved at udlægge større områder med sejladsrestriktioner. Dette er begrundet med, at det ikke kan udelukkes, at de senere årtiers stigende aktivitet og mangfoldighed i rekreativ sejlads kan være medvirkende til, at bestandene af fældende fugle er aftaget i de danske farvande.

For de to arter af sæler, dvs. spættet sæl og gråsæl, gives vurderingen at reservattiltag Bør overvejes i 10, dvs. 91 % af de 11 udpegninger for arterne, og bedømmelsen Ikke relevant for en udpegning. Begrundelsen for de fleste anbefalinger er, at allerede eksisterende beskyttelseszoner omkring sælernes yngle- og/eller fældepladser er for små, og bør tilpasses den aktuelle viden om de flugtafstande sælerne har. I nogle af områderne drejer anbefalingerne sig om at ændre fredningsperioderne, så de bedre afspejler sælernes yngle- og fældeperioder. Sidstnævnte er i særdeleshed relevant i områder, hvor gråsæl er indvandret, for den yngler og fælder på andre årstider end spættet sæl, så fredningsperioder, der kan være tilstrækkelige for spættet sæl, beskytter ikke gråsæl.

For marsvin behandles 16 Natura 2000-områder, med 16 habitatområder, hvor arten indgår i udpegningsgrundlaget. Her gives anbefalingen Bør overvejes for alle 16 områder. I alle tilfælde handler anbefalingerne om at udlægge områder, hvor især sejlads- og fiskerirestriktioner med fordel kan indføres, for at reducere forstyrrelser og bifangster af marsvin.

Summary

The Danish Environmental Protection Agency has prepared drafts for 257 Natura 2000 plans for the coming period 2022-2027. Each plan contains long-term objectives for nature conservation within each of the Natura 2000 sites and the relevant measures to be implemented during the period. State authorities are obliged to follow up directly on each Natura 2000 plan in the form of, for example, implementing conservation orders. In this case, the Ministry of the Environment, as the responsible authority must, among other things, decide whether there is a need to modify existing Natura 2000 plans through changes to existing or creation of new reserves. This may be relevant in Natura 2000 sites where adverse effects to bird and/or mammal species included in the basis for the designation occur due to disturbance from, for example, recreational or other human activities. Implementing game and/or nature reserves has long been a traditional way to establish such protection in Denmark. Game reserves have typically been established to protect birds and marine mammals from disturbance caused by recreational activities such as hunting, boating, walking, biking, horse-riding, running, etc. Designation of nature reserves typically provide the same protective measures in relation to the recreational activities, but also provide additional levels of protection for other natural elements of the reserve.

The introduction to the report, the second in a series of three reports, describes the report's structure. For each Natura 2000 site, a map of the area's boundaries is provided, including the Special Protection Areas for birds (SPAs), Special Areas of Conservation (SACs) and reserves that exist in the area. In some cases, relevant conservation orders or privately imposed hunting restrictions are also mentioned. Information is also provided on the data and criteria used in the tables as the basis for designation of each of the areas and the recommendations.

In the introduction to the review of the sites, there is also an explanation of the de-selection process for species, which are considered not to be relevant to protect by means of reserve orders.

Data are presented on bird and marine mammal species for each of the Natura 2000 sites. The far-right column of these tables summarizes the assessment of whether a reserve order can contribute to maintaining or improving the status of the designated species on that site. In this column, DCE in Danish uses the categories *Implementeret* (in English: *Implemented*), *Bør overvejes* (*Should be considered*), *Kan overvejes* (*Can be considered*), *Næppe relevant* (*Hardly relevant*), *Ikke relevant* (*Not relevant*), *Usikkert* (*Uncertain*), and *Ikke vurderet* (*Not assessed*), where the first three are the most relevant in relation to the assessment of whether there is a current need for modification to existing protection using a reserve order.

This report covers all of the Natura 2000 sites designated for relevant species of birds and marine mammals located on the islands in the southern part of Denmark, in Southeast Kattegat, the Danish straits, and the Danish part of the Baltic Sea. These comprise 35 Natura 2000 sites, including 38 SPAs and 19 SACs, based on 283 designations for bird species and 27 for marine mammals.

In the case of the birds, 193 (68% of the 283 designations) were categorized as *Implemented* or *Not relevant*, reflecting the fact that, for many huntable species reserves have already been established or similar protection measures implemented within the SPAs, which are assessed to sufficiently meet the birds' need for undisturbed areas to forage or roost. Non-huntable species that do not need the protection from hunting, but nevertheless are disturbed by hunting, are also accommodated by the reserves when they use these areas. For 17 designations (6% of the 283), the assessments were assigned to *Not assessed*, *Hardly relevant* or *Uncertain* categories, indicating limited or a lack of data to provide an adequate assessment, or situations where reserve implementation would not contribute to ensure a species in an area.

For the remaining 73 designations, the category *Should be considered* was given for 39 and *Can be considered* for 34, a total of 26% of all 283 designations for birds. The *Should be considered* category means that there are 39 designations of species for which DCE has assessed that changes need to be made to the existing provisions at reserves or that new reserves should be established. For the 34 *Can be considered* designations, changes to reserve regulations can be considered if there are other reasons that mitigate for this.

In the vast majority of cases, the recommendations made in relation to the birds are about improving the current level of protection to breeding birds covered by Annex I of the Bird Protection Directive, i.e. colony-breeding gulls and terns. This is most often achieved by establishing new, or expanding existing, protected areas for the species, or about extending existing temporal protection on reserves to ensure that the reserve provisions cover the entire duration of their breeding season. Other recommendations involve the extension of existing protection zones around, for example, islands and islets that are considered too small to effectively limit the disturbance caused by sailing and other human activities in the vicinity. This can be especially disruptive because many reserves today are exposed to such disturbance when the birds first establish themselves in situ as breeding birds, and/or later in the summer when they are still feeding young.

For a smaller number of Natura 2000 sites, the recommendations revolve around ensuring peaceful conditions for Mute Swans *Cygnus olor* and diving ducks during the moult season, by extending established protected sites to cover larger areas with restrictions on sailing and other recreational activities. This is justified by the fact that it cannot be ruled out that increasing intensity and diversity of recreational activity in recent decades may have contributed to the observed declines in the populations of moulting waterbirds in Danish waters.

Reserve measures *Should be considered* or *Can be considered* were assigned to 10 (91%) of the 11 designations for the two seal species Harbour Seal *Phoca vitulina* and Grey Seal *Halichoerus grypus* and *Not relevant* were assigned to the remaining one. The rationale for most of the recommendations was that existing protection zones around the seals' breeding and/or moulting grounds were too small, and needed to be modified, based on our current knowledge of the escape distances of seals of both species. In some of the Natura 2000 sites, the recommendations also included changing the protection periods so that they better reflect the seals' breeding and moulting periods. The latter is particularly relevant in new areas colonized by Grey Seals, because they breed and shed their fur at different times to Harbour Seals, so protection periods that may be sufficient for the latter species fail to protect Grey Seals.

Harbour Porpoises *Phocoena phocoena* are the basis for designation of 16 Natura 2000 sites and 16 SACs where the species forms part of the basis for designation. Reserve measures *Should be considered* were assigned to all 16 SACs. In all cases, the recommendations were to establish protected areas where it was evidently advantageous to introduce sailing and fishing restrictions in particular to reduce disturbance to, and bycatch of porpoises.

Grey seal had been eradicated from Danish waters for almost a century, but is now recovering, both as a breeding and moulting species. This is a flock of moulting seals from Ertholmene, the furthest east you can get in Denmark. Photo: Anders Galatius.

1 Indledning

Miljøstyrelsen har udarbejdet udkast til 257 Natura 2000-planer for den kommende periode 2022-2027. Disse blev offentliggjort og sendt i høring den 21. februar 2022. Hver Natura 2000-plan indeholder langsigtede målsætninger for naturen i området og indsatser, der skal gennemføres i perioden.

Statslige myndigheder er forpligtet til at følge direkte op på Natura 2000-planen i form af eksempelvis bekendtgørelser. I den forbindelse skal Miljøministeriet som ansvarlig myndighed bl.a. tage stilling til, om der er behov for at følge op på Natura 2000-planerne via ændringer i eksisterende eller oprettelse af nye reservater. Dette kan blive aktuelt i områder, hvor arter af fugle og pattedyr, der står i Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag, er negativt påvirket af forstyrrelser fra færdsel, rekreative aktiviteter og jagt.

På denne baggrund har Miljøstyrelsen den 13. december 2021 bedt DCE om at opdatere DCEs faglige rapport nr. 52 om *"Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne"* (Therkildsen m.fl. 2013).

DCE har valgt at opdele afrapporteringen i tre dele.

Del I er præsenteret i Videnskabelig rapport nr. 510 fra DCE (Clausen m.fl. 2023a), der indeholder en generel introduktion og en indledende beskrivelse. Sidstnævnte indbefatter en litteraturgennemgang og nogle praktiske erfaringer, som tilsammen præsenterer den tilgængelige viden om de forskellige aktiviteter, deres effekter og påvirkninger og udviklingen i omfanget af menneskelige forstyrrelser.

Der henvises endvidere til denne rapport for metoder benyttet ved afrapporteringen i de to efterfølgende rapporter, som er:

Videnskabelig rapport nr. 511, der er del II rapporten, som gennemgår Natura 2000-områderne i Jylland, Vesterhavet, Skagerrak, Nord- og Sydvestkattégat (Clausen m.fl. 2023b).

Videnskabelig rapport nr. 512, der er denne del III rapport, som gennemgår Natura 2000-områderne på Øerne, i Sydøstkattégat, Bælthavene og Østersøen.

I rapporterne omtales udelukkende Natura 2000-områder, der er udpeget for en eller flere udvalgte arter af fugle og havpattedyr, der er omfattet af henholdsvis fuglebeskyttelses- eller habitatdirektivet. Fravalgte fugle og pattedyrarter er nævnt i kapitel 2. Rapporterne behandler ikke områder udpeget af hensyn krybdyr, padder, fisk, invertebrater og habitatnaturtyper, der er omfattet af habitatdirektivet.

2 Introduktion til områdegennemgang

I denne del af rapporten gennemgås de Natura 2000-områder i Danmark, som er udpeget for en eller flere af de fugle- og pattedyrarter, der af Therkildsen m.fl. (2013) blev vurderet at være arter, for hvilke en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj. Listen er desuden udvidet med enkelte nye arter som indgår i de gældende udpegningsgrundlag fra 2022.

En række arter behandles således ikke, fordi det vurderes, at en reservatbekendtgørelse ikke er et relevant forvaltningsværktøj. Arterne og begrundelsen for at udelade dem af gennemgangen fremgår af nedenstående tabel 1. Også her er der foretaget opdateringer i forhold til Therkildsen m.fl. (2013).

Vi forholder os generelt kun til arter i udpegningsgrundlagene. I enkelte tilfælde omtales det dog, hvordan allerede eksisterende reservater udlagt af hensyn til andre arter, med mindre tilpasninger af bekendtgørelserne, også vil kunne tilgode arter, der er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I eller for havpattedyrene, habitatdirektivets bilag II eller IV.

Rækkefølge og nummerering

I denne delrapport behandles alle Natura 2000-områder beliggende på Øerne samt i Sydøstkattegat, Bælthavene og Østersøen.

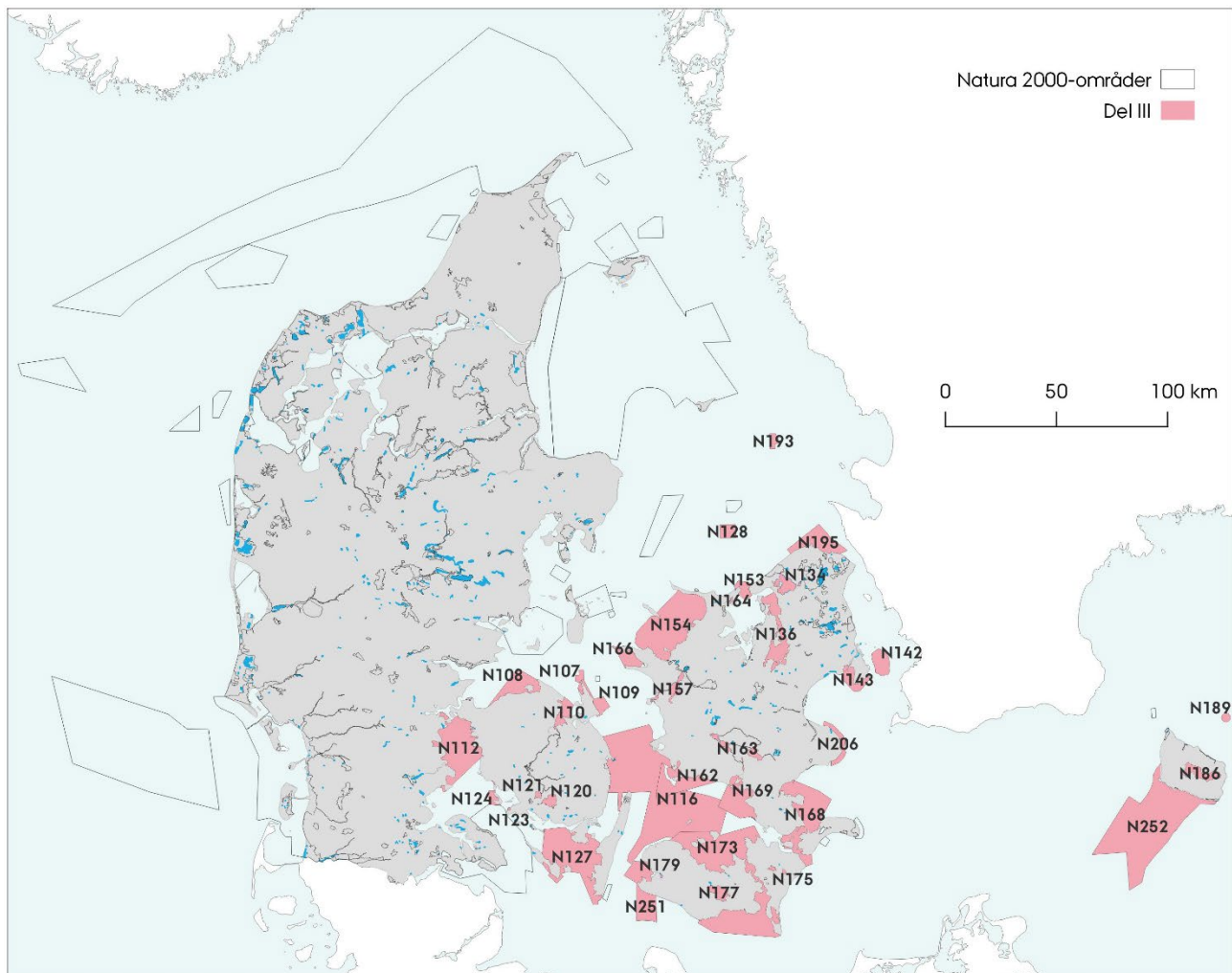
Natura 2000-områderne behandles i numerisk rækkefølge, selvom det stedvis synes mindre hensigtsmæssigt, fordi nabolokaliteter, der med fordel ses og bør gennemlæses i en sammenhæng, har adskilte numre. Det gælder fx Natura 2000-område nr. 116 (Centrale Storebælt og Vresen) og nr. 162 (Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agerøs og Glænø). Der er angivet kommentarer, som linker naboområder sammen, hvor det er relevant.

Figurer og tabeller nummereres ikke fortløbende, men med henvisning til Natura 2000-, fuglebeskyttelses- eller habitatområdernes numre, hvor fx N116 henviser til Natura 2000-område nr. 116, F73 til fuglebeskyttelsesområde nr. 73 og H100 til habitatområde nr. 100. Da de to sidstnævnte ligger inden for førstnævnte Natura 2000-område nr. 116 behandles de under dette overordnede område. Kortet i figur 1 kan bruges sammen med indholdsfortegnelsen til at lokalisere et behandlet Natura 2000-område, man er interesseret i.

Kort og tabelforklaringer

For hvert område gives et oversigtskort over Natura 2000-området og det eller de fuglebeskyttelses- og/eller habitatområder, det omfatter. Der gives en kort omtale af eventuelle reservater og de restriktioner på jagt og færdsel, der aktuelt gælder. Denne beskrivelse er kortfattet og generel. Det anbefales altid at læse et områdeopslag sammen med de gældende reservatbekendtgørelser og de tilhørende mere udførlige kortbilag.

For fuglebeskyttelsesområderne præsenteres en tabel med udpegningsgrundlaget (fraregnet arter i tabel 1). Her angives de udpegede arters status nationalt (rødlistning og bestandsudvikling) og lokalt (bestandsudvikling).

Figur 1. Natura 2000-områderne i Danmark. De områder, der er behandlet i del III-rapporten hér, er fremhævet med numre, der kan bruges sammen med indholdsfortegnelsen.

Den nationale status er for såvel yngle- som trækfugle baseret på rødlistevurderingerne i det omfang, de foreligger (Flensted & Sterup 2019).

Den nationale status er for såvel yngle- som trækfugle baseret på rødlistevurderingerne i det omfang, de foreligger (Flensted & Sterup 2019).

Betegnelserne, der hver udgøres af to bogstaver og er indsat i tabellerne, betyder: Regionalt uddød (RE), kritisk truet (CR), truet (EN), sårbar (VU), næsten truet (NT), utilstrækkelige data (DD), livskraftig (LC) eller ikke relevant (NA). Endelig henføres arter til kategorien ikke vurderet (NE), hvis de ikke vurderes. Bestandsudviklingen er baseret på den nyeste vurdering i NOVANA-rapporterne (Holm m.fl. 2021), hvor arterne i tabeller får betegnelsen Ukendt, hvis de ikke er overvåget. Det gælder fx splitterne, der kun overvåges som ynglefugl, men er nyudpeget som trækfugl i Vadehavets udpegningsgrundlag. Den lokale status er forfatterens bedste tolkning af de statusbeskrivelser, der gives i Natura 2000-områdernes basisanalyser, eventuelt opdateret med nyere viden fra DCEs databaser eller litteraturen.

Tilsvarende præsenteres der for habitatområderne en tabel med udpegningsgrundlaget, der her i rapporten alene omfatter havpattedyr. Det er vurderet

at andre pattedyrarter omfattet af habitatområdernes udpegningsgrundlag ikke er relevante, jf. tabel 1.

For havpattedyrene anføres den nationale bevaringsstatus, som er gunstig for spættet sæl og ugunstig for gråsæl. For marsvin er der sondret imellem om Natura 2000-området ligger i områder, der benyttes af Nordsø/Skagerrak-populationen, Bælthavs-populationen (begge gunstige), eller Østersø-populationen (stærkt ugunstig status) (jf. Fredshavn m.fl. 2019). Der gives også en vurdering af status på det lokale niveau, hvis muligt, og hvor sidstnævnte er forfatterens bedste tolkning af de statusbeskrivelser, der gives i Natura 2000-områdernes basisanalyser, eventuelt opdateret med nyere viden fra DCEs databaser eller litteraturen.

I både tabeller om fugle og havpattedyr er det i den yderste kolonne mod højre angivet, om en reservatbekendtgørelse kan være et virkemiddel til at sikre eller forbedre de udpegede arters lokale status. Uddybningen for den givne vurdering beskrives neden for tabellerne.

I kolonnen benytter DCE følgende kategorier:

Implementeret: Det vurderes, at den gældende beskyttelse over for forstyrrelser af fugle og/eller havpattedyr er tilstrækkelig. Denne beskyttelse kan være et resultat af allerede gennemførte bekendtgørelsesfredninger (dvs. natur- og vildtreservater), indførte forbud mod motorbådsjagt (jf. Miljøministeriet 2017) eller af fredningskendelser afsagt af fredningsnævn og overfredningsnævn eller afgjort af natur- og miljøklagenævn (førhen naturklagenævn). Det omtales generelt om der er foretaget fredninger, jf. kortmateriale på Danmarks Arealinformation, men det skal her understreges, at DCE ikke har gennemgået alle fredninger, velvidende at mange af disse primært er landskabsfredninger, som sjældent regulerer færdsel eller jagt. I de tilfælde, hvor DCE kender til "reservatlignende forhold, med færdsels- og/eller jagtrestriktioner" præciseres dette. I denne kategori indgår også arealer, der er erhvervet af en fond for bl.a. at sikre fuglene ro i og uden for yngletiden (eventuelt anlagte stier i randområder vurderes ikke at forårsage væsentlig forstyrrelse).

Bør overvejes: Det vurderes, at der er et aktuelt behov for en forbedret beskyttelse af fugle og/eller havpattedyr i det pågældende Natura 2000-område. Denne kan fx ske ved udvidelse eller etablering af nye beskyttelsesforanstaltninger vha. en reservatbekendtgørelse.

Kan overvejes: Det vurderes, at arter der er forsvundet fra eller reduceret i antal i et område i bedste fald kan genindvandre til det pågældende Natura 2000-område, hvis de sikres fred, omend sandsynligheden for dette næppe vil være stor, fordi andre faktorer, som fx prædation, også formodes at spille en rolle. Desuagtet kan et tiltag overvejes, hvis man fx alligevel af andre årsager ser anledning til at revidere en reservatbekendtgørelse. I denne kategori indgår også områder, hvor der er usikkerhed om, hvorvidt den menneskelige færdsel medvirker til at begrænse forekomsten af udpegningsarter.

Næppe relevant: Det vurderes, at særlige forhold formentlig dækker beskyttelsesbehovet uden brug af en reservatbekendtgørelse, som fx særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder, der er udpeget for arten.

Ikke relevant: Det vurderes, at en øget beskyttelse vha. en reservatbekendtgørelse ikke er nødvendig. Det kan fx være fordi arter på udpegningsgrundlaget ikke er særligt følsomme over for fx jagt eller færdsel, eller fordi det vurderes, at Natura 2000-området er genstand for en lav rekreativ udnyttelse. Her er det dog en forudsætning, at der ikke fremadrettet sker en øgning i den rekreative aktivitet i Natura 2000-området.

Usikkert: Betyder, at DCE ud fra den foreliggende viden ikke kan afgøre, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj.

Vægtning af arter

I gennemgangen af områderne er der generelt lagt mest vægt på forstyrrelser i relation til:

- ynglende fugle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, dvs. kolonirugende terner og klyder, andre kysttilknyttede arter, som fx hvidbrystet præstekrave og engfugle
- fældende knopsvaner og dykænder
- ynglende og fældende sæler
- marsvin.

Det skyldes at disse artsgrupper efter DCE's vurdering aktuelt har de største behov for forbedret beskyttelse i en lang række fuglebeskyttelses- og habitatområder, pga. arternes følsomhed i kombination med øget rekreativ aktivitet (Clausen m.fl. 2023a).

For artsgrupperne gæs og svømmeænder, til dels også svaner og dagrastende flokke af ferskvandsdykænder, er vurderingerne kortfattede og generelt baseret på informationer givet af Clausen m.fl. (2014), der giver en status for det samlede danske reservatnetværk for trækkende vandfugle, herunder de mange nye og udvidede reservater, der blev etableret i 1990'erne. I rapporten fra 2014 var den generelle vurdering, at langt de fleste reservater var velfungerende og tilgodeså de artsgrupper, de især var udlagt for at begunstige.

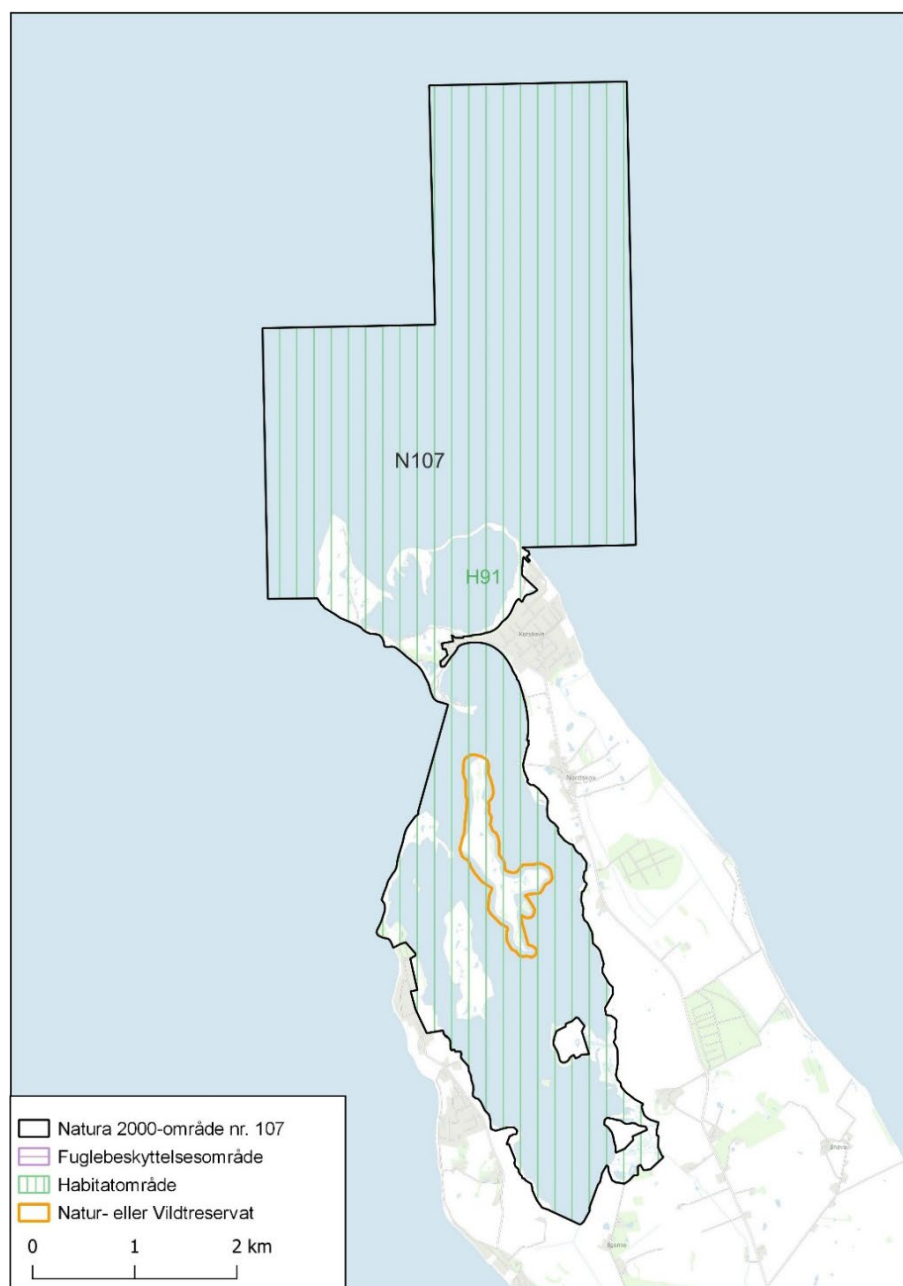
I rapporten her behandles disse artsgrupper derfor kun mere omfattende i de tilfælde, hvor DCE vurderer, at de eksisterende reservater inden for et Natura 2000-område ikke længere er fyldestgørende.

Table 1. Fugle- og pattedyrarter, omfattet af et eller flere udpegningsgrundlag i 2022 for henholdsvis fuglebeskyttelses- og habitatområder, for hvilke det vurderes at en reservatbekendtgørelse ikke er et relevant forvaltningsværktøj. Begrundelsen for dette er anført i højre kolonne. For fuglene angiver et Y og T, at arten forekommer i ét eller flere fuglebeskyttelsesområders udpegningsgrundlag som henholdsvis yngle- eller trækfugl. # Blå kærhøg og høgesanger er begge udpeget som ynglefugle i et enkelt fuglebeskyttelsesområde hver, og fiskeørn og kongeørn som trækfugl i flere fuglebeskyttelsesområder, men forventes udtaget af disse. De fire arter er derfor ikke behandlet yderligere i rapporterne.

Artsnavn	Begrundelse
Hvepsevåge (Y) Rød glente (Y) Blå kærhøg (Y) # Hedehøg (Y) Kongeørn (Y) Fiskeørn (Y) Vandrefalk (Y) Havørn (Y) Perleugle (Y) Mosehornugle (Y) Stor hornugle (Y) Natravn (Y) Hedelærke (Y) Sortspætte (Y) Markpiber (Y) Blåhals (Y) Isfugl (Y) Rødrygget tomskade (Y)	Arten har en yngleadfærd, der betyder, at det er vanskeligt at forudsige, hvor den yngler fra år til år. Det gælder generelt, at det i de tilfælde, hvor der er risiko for, at ynglestedet forstyrres, vil være mest hensigtsmæssigt at rette tiltag mod det specifikke ynglested, hvorfor en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Rørhøg (Y) Rørdrum (Y) Plettet rørvagtel (Y) Engsnarre (Y)	Arten yngler i rørsumpe eller 'blå bånd' – overgangen mellem rørsumpe og våde enge, habitater der er så svært tilgængelige, at det vurderes forstyrrelser ikke kan være et problem for arterne
Kongeørn (T) # Blå kærhøg (T) Vandrefalk (T) Havørn (T) Fiskeørn (T) #	Arten udnytter store arealer uden for yngleperioden, hvorfor en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Pomeransfugl (T) Odder Bæver Bredøret flagermus Bechsteins flagermus Damflagermus	Levestedernes karakter og/eller udstrækning gør, at en reservatbekendtgørelse vurderes ikke at være et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Høgesanger (Y) #	Arten er forsvundet fra Danmark.

Natura 2000-område nr. 107 - Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand

Figur N107. Afgrænsning af Natura 2000-område N107. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H91 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Kortet viser også det ydre omrids af Mejlø vildtreservat. For detaljer om regulering af jagt, færdsel og sejlads i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er forbud mod færdsel indenfor Mejlø vildtreservat, dvs. på Mejlø og Enø og i en zone på 50 meter omkring disse sammenvoksede øer, fra 1. april til og med 15. juli. Anden færdsel er ikke reguleret. Et mindre område omkring nordspidsen af Fynshoved er fredet, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel. Der er endvidere forbud mod motorbådsjagt i den halvdel af Natura 2000-området, der ligger syd for Korshavn.

Habitatområde H91

Habitatområde H91 (Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand) er identisk med Natura 2000-område N107 og består af strandenge, øer og søterritoriet i Lillestrand, omkring Fyns Hoved og Lillegrund nord for denne. Området er udpeget for marsvin (tabel H91).

Tabel H91. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H166, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-planer - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N107b) står der følgende "*Marsvin er udbredt i farvandet omkring Fyn med særlig stor hyppighed bl.a. omkring Fyns Hoved.*" og videre "*Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.*"

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

H91 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der som helhed er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020. Der er ikke udført overvågning i området, men baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997 til 2018 er området vurderet som vigtigt for marsvin hele året (Sveegaard m.fl. 2018). De mærkede marsvin forekommer udelukkende nord og vest for den nordlige kyst af Fyns Hoved og det må formodes, at de to afgrænsede områder Fællesstrand og Lillestrand (inkl. reservatet) er for lavvandede til marsvin. De høje skrænter på nordkysten er en kendt lokalitet til at observere marsvin, og der er udført adskillige adfærdsstudier på marsvin i området (Kyhn m.fl. 2012, Brandt m.fl. 2013). Derudover er nordkysten et af de områder omkring Fyn, hvor der observeres flest marsvin fra land ifølge marsvineobservations-appen Marine Tracker udgivet af SDU (Magnus Walhberg, pers. medd.). Disse studier bekræfter områdets vigtighed for marsvin, og der er observeret mange mor-kalv par i yngletiden. Udviklingen over tid i marsvins brug af området er ukendt.

De relevante trusler og forstyrrelser i H91 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri, undervandsstøj generelt og sejlad med hurtige motorbåde og/eller vandscootere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N107a) er følgende indsatser nævnt "*Området sikres som et godt levested for den høje forekomst af marsvin.*" og videre at "*Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte*".

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret fiskeri med bundslæbende redskaber og garn i den nordlige del af Natura 2000-området med fiskerfartøjer over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N107b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra fartøjer under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der givet være

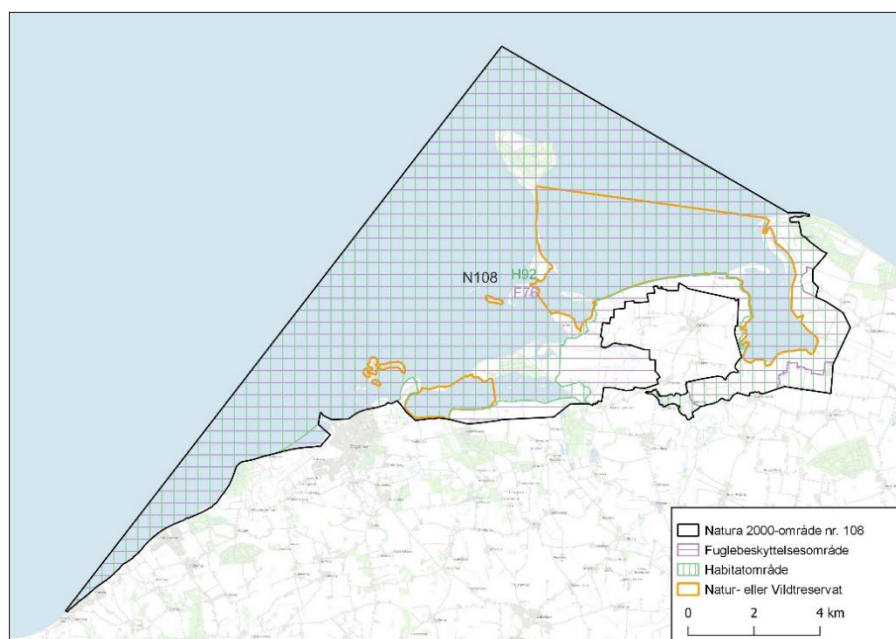
stor sandsynlighed for bifangst. Her kan det overvejes at indføre forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin.

I forhold til at sikre området som et godt levested for marsvin, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Området er omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodfiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod inden for 3 sømil fra kysten (Bekendtgørelse nr. 366 af 2. april 2019). Dette påvirker levestedet positivt.

Det bør overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevet fartøj med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdets nordlige del for at tage hensyn til marsvin.

Natura 2000-område nr. 108 - Æbelø, havet syd for og Nærå

Figur N108. Afgrænsning af Natura 2000-område N108. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H92 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F76 (vandret violet skravering). Kortet viser også de ydre omrids af Nærå-Agernæs, Mågeøerne og Gyldensteen Strand vildtreservaterne. For detaljer om regulering af jagt, færdsel og sejlads i reservatet henvises til reservatbekendtgørelserne på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

En fredning af Æbelø-området (Naturklagenævnets afgørelse af 15. marts 2002) og de tre reservater i området bevirker, at der er forbud mod færdsel på Mågeøerne og Drætlingen¹ beliggende VSV for Dræet samt en 50 meter zone på søterritoriet omkring disse fra 1. marts til 31. august; at der er færdselsforbud fra 1. marts til 15. juli på Dræet, Drætlingen¹, Æbelø Holm (uden for vejen til Æbelø) samt på dele af Æbelø; og at der er forbud mod færdsel i Gyldensteen Strand vildtreservat året rundt. Ligeledes er der i 2019 indført et forbud mod færdsel fra 1. april til 15. juli på vestspidsen af Flyvesandet på Agernæs inklusive en 50 meter zone på søterritoriet. Der må, bortset fra jagt på ræv og mink, ikke drives jagt på Brådet, Æbelø Holm, Dræet og Drætlingen¹ samt en 100 meter zone på søterritoriet om disse områder. Der er forbud mod jagt i Gyldensteen Strand vildtreservat. I Nærå Strand er der forbud mod jagt samt forbud mod brætsejlds og motorbådssejlds med mere end 6 knob. I resten af Nærå-Agernæs vildtreservat, altså området fra Agernæs Flak i øst til Brådet, Æbelø Holm og Lindø i vest, er der forbud mod jagt fra motordrevet fartøj. Endvidere drives der ikke jagt på de arealer som Aage V. Jensen Naturfond ejer (Lars Malmberg, pers. medd.) – hvilket bevirker at de jagtfrie arealer indenfor området også omfatter de søer, enge og vådområder, der ligger øst for Gyldensteen Strand vildtreservat, bl.a. Gyldensteen Eng sø samt det område, der kaldes Reservatet.

¹ Det benyttes forskellige stedbetegnelser for denne ø (matr. nr. 29 Jersore By, Klint) i reservatbekendtgørelsen, Æbeløfredningen og på reservatplancer, her har vi valgt at benytte stednavnet fra topografisk kort på Danmark Arealinformation.

Fuglebeskyttelsesområde F76

Fuglebeskyttelsesområde F76 (Æbelø og kysten ved Næraå) omfatter Næraå Strand, Agernæs Flak, Æbelø og øerne syd for denne, Drættegrund og Mågeøerne samt det nu naturgenoprettede område ved Gyldensteen Inddæmning. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F76.

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-planer - fugle

Natura 2000-planen og basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N108a, N108b) omtaler for de kolonirugende ynglefuglearter en generelt god høj tilstand og uforstyrrelse af levestederne, dog omtales forstyrrelser på Æbelø Holm fra gående på vej til og fra Æbelø. Det vurderes ikke, at der er forstyrrelsestrusler i forhold til trækfuglene i området.

Tabel F76. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F76 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-faldende	Ikke relevant
Lysbuget knortegås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-faldende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Kan overvejes
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Ikke relevant
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-fluktuerende	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Faldende	Kan overvejes

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Mågeøerne samt øerne mellem Fyn og Æbelø har i perioder udgjort et vigtigt yngleområde for klyde og terner. I de senere år har det naturgenoprettede område ved Gyldensteen forøget områdets værdi for de ynglende arter, der er på fuglebeskyttelsesområdets udpegningsgrundlag.

Havterne ynglede årligt med 38-249 ynglepar i 2010-2021. I 1980'erne og 1990'erne var yngleantallet af denne art noget større i, idet der da jævnligt blev registreret over 200 ynglepar (maksimum var 520 par). I de senere år har de fleste havterner ynglet i kystlagunen ved Gyldensteen Strand og på Mågeøerne. I 1980'erne og 1990'erne husede adskillige af lokaliteterne i fuglebeskyttelsesområdet regelmæssigt flere end 50 par havterner.

Klyde ynglede med 39-101 par i perioden 2010-2021, i år hvor dækningen af de potentielle ynglesteder var rimelig god. For klyde er det Gyldensteen Strand, der siden 2014 har udgjort det vigtigste ynglested. Dværgterne ynglede i 1980'erne og 1990'erne med op til 7-25 par i enkelte år, men siden 2007 har arten kun været registreret ynglende tre gange, og da med 1-2 par. Siden slutningen af 1990'erne har splitterne kun ynglet i området en enkelt gang (8 par på Mågeøerne i 2017).

Ifølge de gældende reservatbestemmelser og fredninger er ynglefuglene beskyttet på de fleste, men ikke alle relevante yngleøer inden for fuglebeskyttelsesområdet. Det er imidlertid uvist i hvilket omfang ynglefuglene påvirkes af den nuværende færdsel, men det vurderes sandsynligt, at den omfattende

færdsel mellem Fyn og Æbelø hen over Æbelø Holm har en begrænsende effekt på forekomsten ynglende kystfugle på dele af denne holm. Andre vigtige og potentielt vigtige yngleområder inden for området, som ikke er beskyttet imod menneskelige forstyrrelser i yngletiden, udgøres af Ejlinge og Nærå Strand. Som beskrevet i Therkildsen m.fl. (2013) og Johansen (2019) har disse områder tidligere udgjort vigtige ynglesteder for terner og klyde. I yngletiden forekommer der hyppig menneskelig færdsel ved Agernæs og Nærå Strand. Her har kommunen i perioder opsat skilte, hvor der blev henstillet til, at færdende gæster viste hensyn til de ynglende kystfugle. Det formodes, at der kun lejlighedsvis færdes mennesker på de øvrige øer og sander.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Ud fra de behandlede ynglefugles aktuelle udbredelser og de nugældende adgangsbegrænsninger i fuglenes yngletid, vurderes det at arterne generelt er forholdsvist godt beskyttede. Det skønnes at indførelse af adgangsbegrænsninger på de øvrige øer og sander ikke vil resultere i nogen markant forbedring af ynglebetingelserne for klyde og terner i området. Formentlig er det først og fremmest forekomsten af ræv, der her er bestemmende for ynglebetingelserne i de enkelte år.

Det kan dog, hvis man fx alligevel af andre årsager ser anledning til at revidere en eller flere af reservatbekendtgørelserne i området, anbefales at fremadrettede restriktioner bør følge de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Trøkfugle

Sangsvane forekommer talrigt i området, hvor de hyppigst fouragerer på agerjorde på Nordfyn og flyver ud for at overnatte ved kysten.

Lysbuget knortegås fouragerer dels på bundplanter langs kysten i omegnen af Æbelø, Mågerøerne samt langs kysten derfra ind mod Bogense, dels på agerjorde på Nordfyn om vinteren.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Hverken sangsvane eller lysbuget knortegås er jagtbare og det vurderes at de i dette område har tilstrækkelig mulighed for at søge føde og raste uforstyrret, også pga. de relativt store reservater i de centrale og østlige dele af fuglebeskyttelsesområdet.

Habitatområde H92

Habitatområde H92 (Æbelø, havet syd for og Nærå) er identisk med Natura 2000-område N108 og marginalt større end fuglebeskyttelsesområde F76. Området er udpeget for marsvin og spættet sæl (tabel H92).

Tabel H92. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H92, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for arterne, for marsvin specifikt til status for Bæltthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Spættet sæl	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N108b) står der *”Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.”*

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H92 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af hele bestandens udbredelse. Der er ikke udført specifik overvågning i området, men baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997 til 2018 er området vurderet som vigtigt for marsvin hele året (Sveegaard m.fl. 2018).

Mærkede marsvin forekommer hovedsageligt på det dybere vand omkring Æbelø og det må formodes, at en stor del af området er for lavvandet til marsvin. Samlet set formodes H92 at være et vigtigt område for marsvin året rundt, men udviklingen over tid i marsvins brug af området er ukendt.

Spættede sæler ses ofte i havområdet omkring Æbelø, og kan i mindre tal bruge holmene omkring øen som hvileplads. Antallet af sæler, der anvender H92, er på nuværende tidspunkt ukendt. Der er store hvilepladser i det nærliggende Natura 2000-område 56 (Habitatområde H52) på henholdsvis Møllegunden og Svanegrunden omkring Endelave (se Clausen m.fl. 2023b).

De relevante trusler og forstyrrelser for marsvin og sæler i H92 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N108a) er følgende indsatser nævnt *”Området sikres som et godt levested for den høje forekomst af marsvin.”* og videre at *”Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte”*.

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 konstateret fiskeri med garn og bundsløbende redskaber i den nordlige del af området for både over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N108b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst af primært marsvin.

Her bør der overvejes et forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin og sæler.

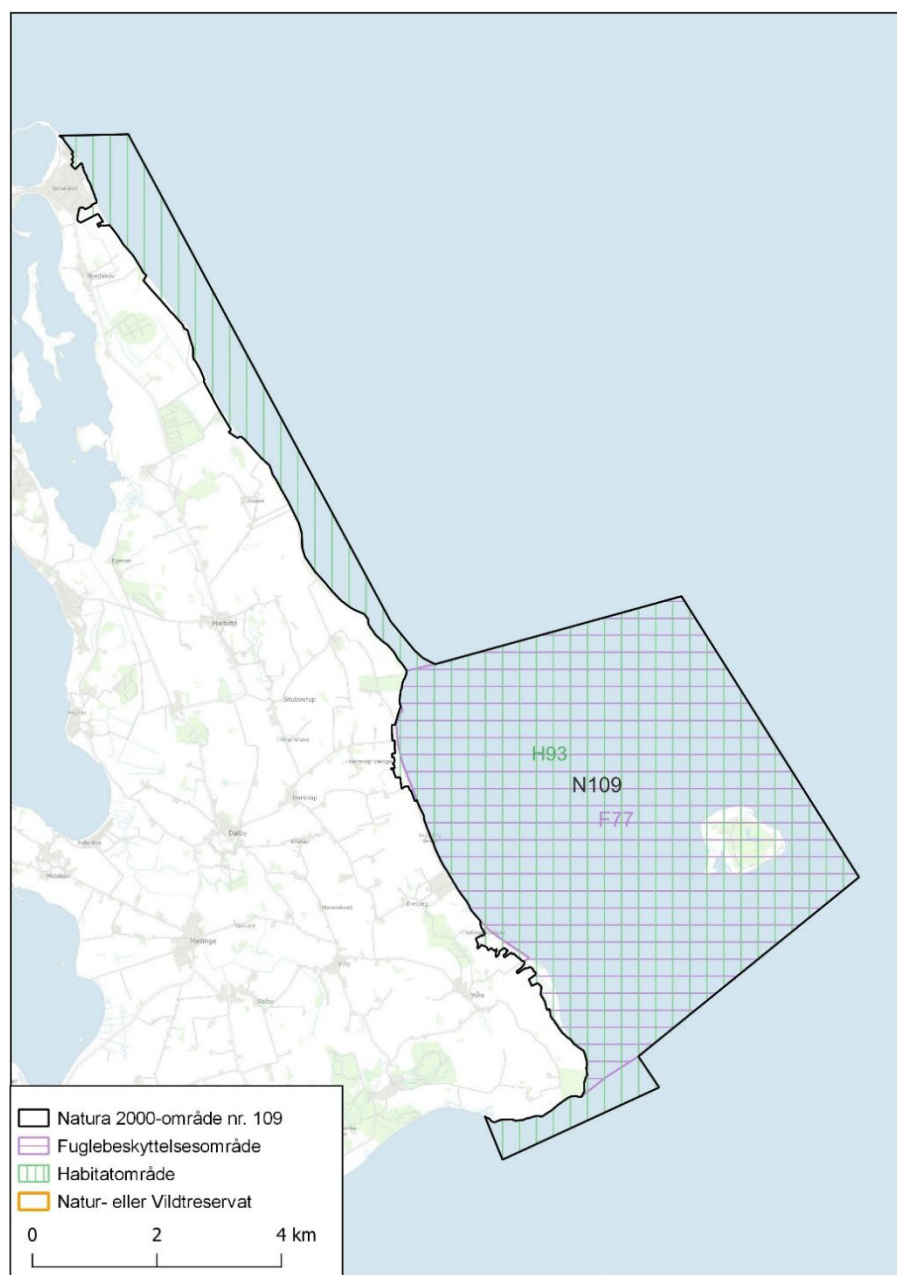
I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Det omtales i Natura 2000-planen 2022-2027 (Miljøstyrelsen 2021, N108a) at *”Uden særlige indsatser af hensyn til Bælthavspopulationen af marsvin er der risiko for, at populationen går tilbage, ligesom en positiv afledt effekt i form af øget fødegrundlag for øvrige arter, der bruger området, herunder spættet sæl, vil udeblive”*. Området er omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodfiskeri, som begrænser fiskeri fra større fartøjer med trawl og vod inden for 3 sømil fra kysten (Bekendtgørelse nr. 366 af 2. april 2019). Denne begrænsning vil påvirke levestedet positivt.

Spættet sæls yngle- og fældeperiode er sammenfaldende med højsæsonen for menneskelige aktiviteter på Æbelø. Det eneste mulige område hvor sælerne ville kunne få fred nok til yngle- og fældeaktiviteter er på Dræet, hvor færdsel allerede er forbudt i perioden 1. marts til 15. juli. Her bør det overvejes, hvis det ønskes at forbedre beskyttelsen af spættet sæl så de bedre kan benytte Dræet, at det omliggende søterritorium ligeledes beskyttes i en afstand af 500 meter og at perioden forlænges til 30. september, jf. de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin og sæler.

Natura 2000-område nr. 109 - Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø

Figur N109. Afgrænsning af Natura 2000-område N109. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H93 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F77 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men dele af Romsø samt sydøsthjørnet af Hindsholm er fredede. DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for de to områder, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel. Det vides dog, at der i fugleområdet Maden på sydvestenden af Romsø er et adgangsforsbud i fuglenes yngletid fra 15. marts til 1. juli.

Fuglebeskyttelsesområde F77

Fuglebeskyttelsesområde F77 (Romsø og sydkysten af Hindsholm) omfatter Romsø samt Storebælt nord og vest for øen. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F77.

Tabel F77. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F77 i 2022. Skarv og sangsvane (som trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Havterne (Y)	VU	Faldende	Fluktuerende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-planer - fugle

Natura 2000-planen og basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N109a, N109b) angiver, at der er kortlagt to levesteder for havterne på Romsø, og begge områder blev klassificeret som værende i god tilstand. Det angives, at havterne flere gange har ynglet på kysten mod sydvest på Romsø, hvor der er færdselsforbud i yngletiden. Ydermere bemærkes det, at havterne indimellem slår sig ned andre steder på kysten, hvor der er nogen færdsel på stranden i sommerhalvåret.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

I hvert af de årene 2007-2012 blev havterne registreret ynglende på Romsø med 15-80 par (i gennemsnit 50 par). For efterfølgende år har vi kendskab til, at der blev registreret 7 ynglepar af havterne i 2018 og 3 par i 2021. Klyde har ynglet i enkelte år, men ud over at der blev registreret 12 par i 2018, har arten kun ynglet med op til 3 par.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at området med færdselsforbud i yngletiden på den sydvestlige del af Romsø giver bl.a. havterne en rimelig beskyttelse mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel.

Habitatområde H93

Habitatområde H93 (Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø) er identisk med Natura 2000-område N109 og marginalt større end fuglebeskyttelsesområde F77. Området er udpeget for marsvin (tabel H93).

Tabel H93. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H93, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavspopulationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N109b) står der følgende *”Områdets marine del er af stor betydning for Bælthavsbestanden af marsvin”* og videre *”Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.”*

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H93 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Der er ikke udført specifik overvågning i området, men baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997 til 2018 er området vurderet som middel vigtigt for marsvin om sommeren og lav om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018). De mærkede marsvin forekommer udelukkende i den sydlige del af habitatområdet omkring Romsø og ikke langs kysten ved den østlige side af Fyns Hoved, der kun udgør et meget lille areal. I farvandet omkring Romsø har Syddansk Universitet (SDU) imidlertid udført adskillige dronestudier, der har vist stor tæthed af marsvin. Det er endvidere et af de områder omkring Fyn, hvor der observeres flest marsvin og kalve fra land ifølge marsvineobservations-appen Marine Tracker (2019-2021) udgivet af SDU (Magnus Walhberg, pers. medd.). Områdets vigtighed bør derfor ændres fra middel til høj om sommeren (jf. vurderingen i Sveegaard m.fl. 2018). Udviklingen over tid i marsvins brug af området er ukendt.

De relevante trusler og forstyrrelser i N107 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri, undervandsstøj generelt og sejlads med hurtige motorbåde og vandscootere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N109a) er følgende indsatser nævnt *”Området sikres som et godt levested for den høje forekomst af marsvin.”* og videre at *”Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte”*.

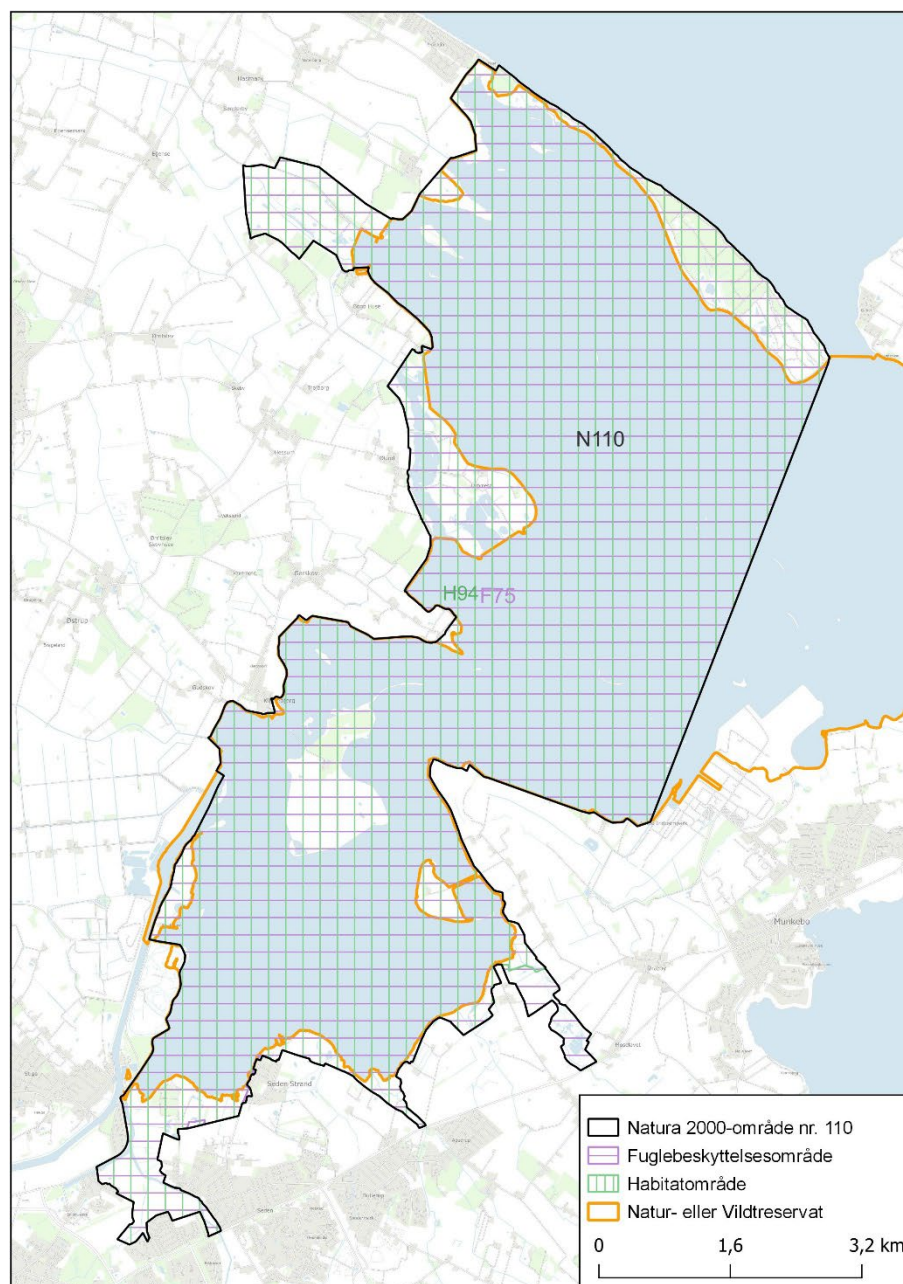
Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret fiskeri med både bundslæbende redskaber og garn i området omkring Romsø for fiskerskibe over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N109b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra skibe under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst af marsvin. Her bør det overvejes at indføre forbud mod garnfiskeri, eller sikre et skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin.

I forhold til at sikre området som et godt levested, vil det bl.a. kræve, at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Området er omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodfiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod inden for 3 sømil fra kysten (Bekendtgørelse nr. 366 af 2. april 2019). Dette påvirker levestedet positivt.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevet fartøj med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin.

Natura 2000-område nr. 110 – Odense Fjord

Figur N110. Afgrænsning af Natura 2000-område N110. Området inkluderer habitatområde H94 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F75 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Odense Fjord vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Reglerne for Odense Fjord vildtreservat bevirker, at der er forbud mod færdsel året rundt i den indre del af Egensedyb og på den sydlige del af Vigelsø. Der er forbud mod færdsel på og i et større område i omegnen af Leammer fra 1. februar til 31. juli (bl.a. af hensyn til ynglende havørn) og fra 1. april til 15. juli på øvrige småøer og holme i fjorden, alle inklusive en 50 meter zone på søterritoriet omkring disse. Der er forbud mod jagt i den indre halvdel af Egensedyb samt omkring og på Vigelsø – samt forbud mod motorbådsjagt i hele Odense Fjord. Motorbådssejlad er reguleret i områder med jagtforbud, men der er ingen regulering af brætsejlad. Endvidere drives der ikke jagt på de arealer som Aage V. Jensen Naturfond ejer (Lars Malmberg, pers. medd.) – hvilket bevirker, at der er et stort jagtfrit areal på 160 ha som omfatter de

naturgenoprettede områder Lammesø og Ølundgårds Inddæmninger, Mellemstykket og Firtals Strand, der ligger sydvest for Egensedyb.

Fuglebeskyttelsesområde F75

Fuglebeskyttelsesområde F75 (Odense Fjord) omfatter den sydlige og nordvestlige del af Odense Fjord med en del omkringliggende engarealer samt alle de nu naturgenoprettede områder bag diger, der er omtalt ovenfor. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F75.

Tabel F75. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F75 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabilt - fluktuerende	Bør overvejes
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-faldende	Ikke relevant
Blishøne (T)	VU	Stabil	Stabilt - fluktuerende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende-stigende	Kan overvejes
Højle (T)	LC	Usikker	Fluktuerende-faldende	Ikke relevant
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende	Kan overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-fluktuerende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N110a, N110b) nævner, at to levesteder, henholdsvis tre holme i den vestlige del af Odense fjord og Skalø vest for Vigelsø, har moderat naturtilstand, da der her er hyppige forstyrrelser.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Flere af øerne i Odense Fjord er som nævnt ovenfor omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel. Indenfor Natura 2000-området omfatter bekendtgørelsen øerne Koholm, Hvenegårds Holm, Hasseløre, Skalø, Dørholm, Vigelsø Kalv, Roholm og Kyholm og Leammer, alle med omliggende søterritorium er omfattet af adgangsforbud i yngletiden. I den følgende opgørelse antages det, at de terner, som har ynglet på lokaliteten "Vigelsø inklusiv Skalø og Store Ægholm" har ynglet på Skalø, dvs. hvor der i yngletiden har været adgangsforbud.

Inden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde ynglet på Kyholm (op til 33 par), Vigelsø (op til 99 par; uvist om de har ynglet, hvor der var forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden) og Dørholm (op til 40 par). Aage V. Jensen Naturfond har som ejer sikret ynglefuglene fred mod menneskelige forstyrrelser i Firtals Strand samt i Ølundgårds og Lammesø Inddæmning. Klyde har ynglet i Firtals Strand med 1-122 par i 2010-2021 (i gennemsnit 35 par). I Ølundgårds og Lammesø Inddæmning har der i 2012-2021 ynglet 1-42 par (i gennemsnit 20 par).

Havterne har ynglet på Vigelsø inklusiv Skalø og Store Ægholm (0-37 par i 2010-2021, i gennemsnit 24 par; i 1990'erne og 2010'erne op til 140 par). Arten

har tidligere ynglet på en række andre holme i Odense Fjord. Siden 2000 har den største forekomst (ud over Vigelsø) været 80 par i Lammesø. For årene 2010-2021 har vi kun kendskab til en enkelt yngleforekomst af fjordterne i fuglebeskyttelsesområdet (11 par i 2016 inden for Ølundgårds Inddæmning). Splitterne yngede på Vigelsø i en længere årrække, men siden 2009 har arten ikke ynglet i fuglebeskyttelsesområdet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Overordnet betragtet vurderes det, at terner der yngler i tilknytning til Odense Fjord, har adgang til øer, hvor de kan yngle beskyttet mod menneskelig færdsel og i et vist omfang også er beskyttet mod forekomst af ræv. Ved en eventuel revision af bekendtgørelsen for vildtreservatet kan det dog, for at reducere mulige forstyrrelser fra rekreativ sejlads m.m. fremadrettet, overvejes at tilpasse fredningstider og øge bufferzonerne omkring øer og holme med færdselsrestriktioner, dette i henhold til de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a). Omfanget af menneskelige forstyrrelser af de terner, som yngler uden for områderne, hvor der er færdselsforbud i yngletiden, kendes ikke.

Et af de vigtigste yngleområder for havterne, klyde og hættemåge (og dermed potentielt splitterne) i Odense Fjord ligger lige uden for reservatet, men indenfor Natura 2000-området. Dette vigtige område udgøres af Ølundgårdområdet (omfattende Firtals Strand, Mellemstykket, Ølundgårds Inddæmning og Lammesø Inddæmning). Efter Aage V. Jensen Naturfonds overtagelse af disse områder, hvor besøgende ledes hen til observationsposter ad stier, vurderes det at risikoen for menneskelig forstyrrelse af ynglefuglene nu er minimeret.

Trækfugle

Therkildsen m.fl. (2013) noterede flg. "En lang række arter, der førhen var tilknyttet bundvegetationen i fjorden, bl.a. knopsvane, sangsvane og blichøne forekommer ikke længere regelmæssigt i internationalt betydende antal i fjorden. Det skyldes, at bundvegetationen siden midten af 1990'erne stort set har været forsvundet fra Egensedybet – og arterne har måttet søge andre steder hen. De største koncentrationer af arterne forekommer i dag således i omegnen af Vigelsø og Seden Strand, hvor der stadig findes et fødegrundlag i form af bl.a. havgræsser og søsalat. "

For så vidt angår de tre nævnte arters antal er dette forhold stadig gældende. Clausen m.fl. (2019) anfører således for årene 2004-2017 blot to år, 2005 og 2006, med forekomst af sangsvane, der overstiger de internationale 1 %-kriterier og dermed udgør internationalt betydende antal, mens der ikke er registreret sådanne forekomster af knopsvane og blichøne. En gennemgang af nyere NOVANA-overvågningsdata fra 2018 til midvinter 2023 viser heller ikke sådanne forekomster (Holm m.fl. 2021, Nielsen m.fl. 2023, DCE upubl. data). Data om svømmeændernes fordelinger (Clausen m.fl. 2014) og nyere NOVANA-data viser også, at det især er i den sydlige del af fjorden omkring Vigelsø og Seden Strand samt i de naturgenoprettede områder, denne artsgruppe forekommer i størst antal.

Knopsvane forekommer i størst antal i fældeperioden om sommeren, hvor der ved den seneste landsdækkende tælling i 2018 blev talt 1.960 fugle i Odense Fjord, næsten udelukkende i den sydlige del af fjorden omkring Vigelsø og i Seden Strand og blot 4 ved Egensedyb. Den samlede fældebestand i fjorden er faldet fra hyppige forekomster af 3.000-4.000 fugle i 1980'erne og 1990'erne til omkring 2.000 fugle i seks år med tællinger i juli-august fra 2008 til 2018

(dataudtræk fra databaser, der ligger til grund for Laursen m.fl. 1997, Clausen m.fl. 2004, 2014, Holm m.fl. 2021). Johansen (2014) bekræfter også udviklingen med data fra mellemliggende år. Den talte bestand i 2018 udgjorde 2,8 % af den samlede bestand det år, en meget lav andel sammenlignet med tre fældefugletællinger i 1980'erne, hvor mellem 5,8 og 10,2 % af den danske bestand fældede i fjorden – og Odense Fjord dermed var et af landets vigtigste fældeområder for arten. Faldet er også sket i en periode, hvor den samlede fældebestand af svaner har været stigende (Holm m.fl. 2021).

Sangsvane er stadig talrig ved fjorden, men er, som andre steder i landet, stort set skiftet til udelukkende at fouragere på landbrugsarealer i omegnen af fjorden (se fx kort i Johansen 2014). Sangsvane er ikke genstand for jagt og vil formentlig altid kunne finde en mulighed for at raste uforstyrret i tilknytning til reservaterne eller de naturgenoprettede områder ved fjorden.

Hjejle forekommer i stærkt varierende antal ved fjorden. Ved NOVANA-programmets tre seneste oktobertællinger er der henholdsvis talt 5.730 (2018), 16.565 (2020) og 3.283 (2022) fugle ved fjorden (data fra Holm m.fl. 2021, Nielsen m.fl. 2023 og DCE upubl. data). I lighed med sangsvane er arten ikke jagtbar og kan givetvis altid finde uforstyrrede rastepladser ved fjorden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Therkildsen m.fl. (2013) bemærkede efterfølgende, at *”For de vigende bestande af herbivore arter er det helt vitale behov genetablering af bundvegetationen. Der forekom større antal fugle i fjorden i de få år, hvor der både var reservat og vegetation i Egensedybet og vegetation ved Vigelsø (men uden reservat) – end der gør i dag hvor der er to reservater med jagtforbud, men det ene er uden betydeligt fødegrundlag. De to reservater blev designet som en kombination af reservater med forbud mod jagt på vandfugle på strandengene og på søterritoriet, hvilket er en ideel reservatløsning, hvis der er vandplanter til stede, jf. fx erfaringer fra Ringkøbing Fjord (Meltofte & Clausen 2011).*

I den aktuelle situation bør det overvejes om afgrænsningerne i fjorden skal justeres, så større andele af de vegetationsdækkede områder indgår i reservatet. Forud for et sådant tiltag skal der i det omfang nyere arealkortlægninger af bundvegetationen ikke foreligger, ideelt foretages en mere omfattende kortlægning af bundvegetationens aktuelle udbredelse end NOVANA programmets transektundersøgelser normalt tilvejebringer, fx ud fra en flyfotoanalyse.

Endvidere bør det overvejes om der ikke, i lighed med mange andre reservater, bør indføres forbud mod brætsejlads i de områder hvor der er jagtforbud, da brætsejlads er en potentielt kraftigt forstyrrende faktor, hvis den ikke reguleres (jf. studier i Limfjorden, Madsen m.fl. 1992a).”

DCE fastholder de synspunkter som fremføres af Therkildsen m.fl. (2013). Dog er der i dag god evidens for, at vegetationen stort set er fraværende ved Egense Dyb, men at der findes betydelige forekomster af vandplanter i den sydlige del af fjorden (figur F75). Dette afspejler sig også i, at det er her de tilbageværende forekomster af knopsvane, blishøne og også de største forekomster af pibeand findes. Johansen (2014) påpeger også, at der ofte udøves windsurfing i fældeperioden i det nu vigtigste fældeområde for knopsvane ved Seden Strand. Det er, ud fra det kendskab vi har til forstyrrelser som brætsejlads forårsager, uhensigtsmæssigt og bør reguleres.

For sangsvane og højle synes der ikke at være behov for nye reguleringer i form af reservatbekendtgørelser.

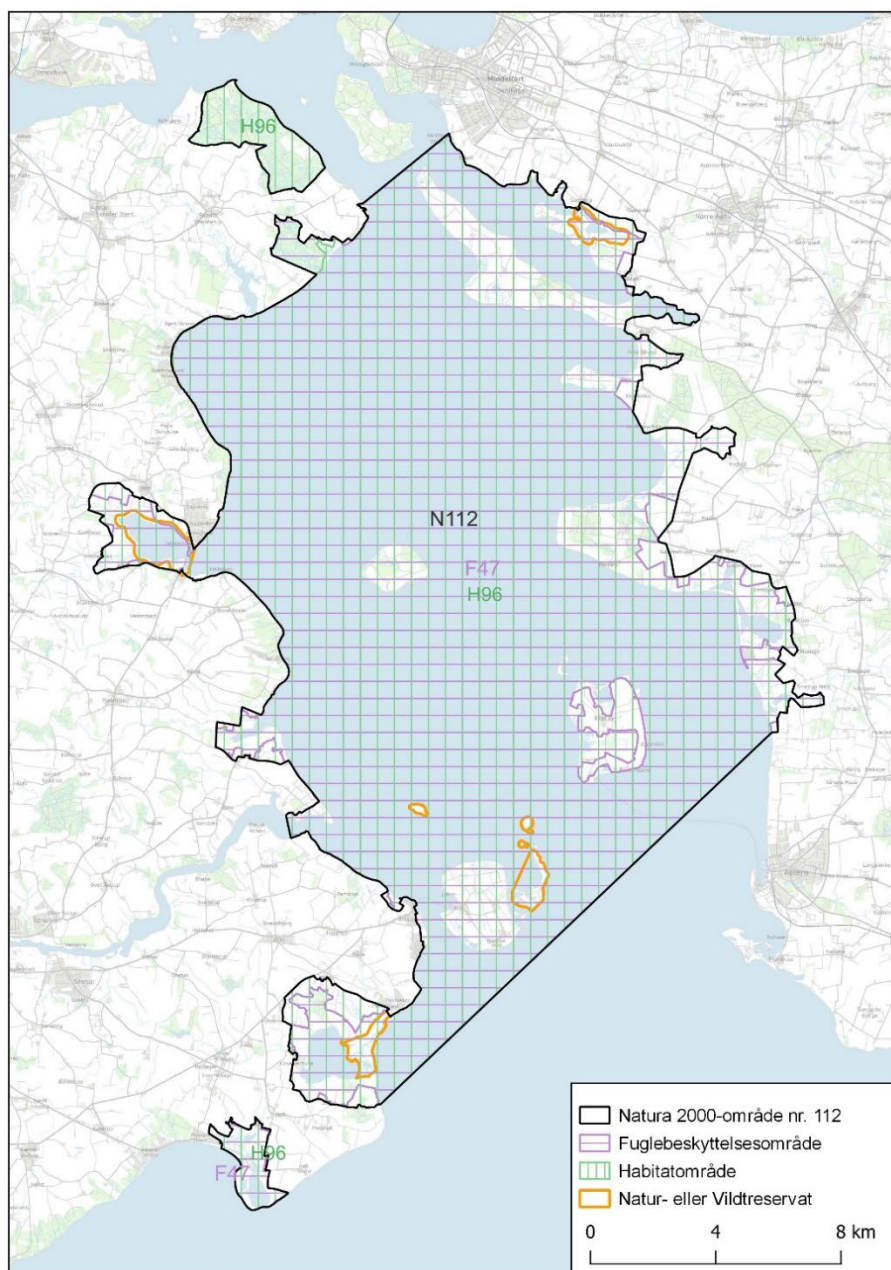
Figur H75. Nyeste ortofotos fra Danmarks Arealinformation, der viser at man primært ser sandflader ved Egense størstedelen af Egense Dyb reservatet (foto til venstre), mens der er udbredte mørke partier ved vegetation syd for Vigelsø og omkring Tornø (foto til højre). Mørke partier på ortofotos kan også være fx dybt vand eller banker med blåmuslinger, viser erfaringer fra analyser af sådanne, men der er også data fra transekt kortlægninger (NOVANA) og forskningsprojekter udført af Syddansk Universitet, der bekræfter dette.

Habitatområde H94

Habitatområde H94 (Odense Fjord) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 112 - Lillebælt

Figur N112. Afgrænsning af Natura 2000-område N112. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H96 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F47 (vandret violet skravering). Kortet viser også de ydre omrids af de vildtreservater, der omfatter Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Bastholm, Årø Kalv samt ved Bankel Nor. For detaljer om regulering af jagt, færdsel og sejlads i reservaterne henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I reservaterne i den sydlige del af Natura 2000-området er der forbud mod færdsel fra 1. marts til 15. juli på Årø Kalv, Småholmene ved denne, Bastholm og Linderum samt i en 50 meter zone på søterritoriet omkring disse. Ved Bankel Nor er der forbud mod færdsel fra 16. marts til 15. juli på Nørremaj og Flovt Sande, dvs. engene der ligger mellem noret og Lillebælt. Der er forbud mod jagt i Gamborg Inddæmning og Hejlsminde Nor, i sidstnævnte også mod sejlads. Derudover er der forbud mod motorbådsjagt i den del af fuglebeskyttelsesområdet, der ligger nord og øst for Bågø (Miljøministeriet 2017). Der er ganske små dele af området som er fredet, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for områderne, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F47

Fuglebeskyttelsesområde F47 (Lillebælt) omfatter Gamborg Fjord og Lillebælt fra Fønsskov i nord til Halk Grund mod sydvest og Aborg Strand mod sydøst. Det omfatter også flere nor og søer på begge sider af bæltet, inklusive naturgenoprettede områder ved Solkær Enge og Føns Vang. Halk Nor indgår også i området, men ligger isoleret fra resten af fuglebeskyttelsesområdet nogle kilometer syd for Bankel Nor. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F47.

Tabel F47. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F47 i 2022. Hvinand og toppet skallesluger (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som Virkemiddel
		National	Lokal	
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Ikke relevant
Bjergand (T)	NT	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Næppe relevant
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Fluktuerende	Næppe relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Kan overvejes
Brushane (Y)	EN	Stabil	Forsvundet	Næppe relevant
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende	Kan overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-fluktuerende	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-planer - fugle

I basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N112b) angives det, at de ynglende terner på strandengen ved Halk Nor i nogen grad er udsat for forstyrrelser fra menneskelig færdsel. Ved Bankel Nor og Årø Kalv angives omfanget af menneskelige forstyrrelser af ynglende terner som værende moderat.

For de trækkende arter i udpegningsgrundlaget er det i basisanalysen vurderet, at arternes behov for beskyttelse mod forstyrrelser er imødekommet med de eksisterende begrænsninger af færdslen.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klyde har siden 2010 ynglet med 12-31 par med flest par ved Føns Vang og i Bågå Mellemmose. Så vidt vides har brushane ikke været registreret som ynglefugl i fuglebeskyttelsesområdet siden 1990.

Fjordterne har ynglet i mindst fem af årene i perioden 2010-2021, og da med 8-23 par i tre af årene og med kun 1 par i to af årene. I tidligere år er der ikke registreret over 30 par. Havterne yngede med 13-110 par i 2010-2021 (baseret på de år, hvor datagrundlaget var tilstrækkeligt). Flest par har været registreret på Bågå og på Egholm ved Bågå. Havterne har oplevet en tilbagegang sammenlignet med 1980'erne og 1990'erne, hvor yngleantallet i flere år talte over 300 par. Dværgterne yngede med 0-2 par i perioden 2010-2021.

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af den menneskelige færdsel i området. For brushane gælder dog, at det formentlig

var forhold, der relaterede sig til ynglehabitats beskaffenhed, der gør, at arten er forsvundet fra de potentielle ynglelokaliteter.

Som det fremgår af figur N112 og omtalen af reservatbestemmelserne er ynglefuglene på flere af øerne i Lillebælt beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden. Inden for området omfatter bekendtgørelsen øerne Linderum, Bastholm og Årø Kalv. Inden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde ynglet på Årø Kalv (op til 19 par) og Bastholm (op til 10 par). Havterne har ynglet på Bastholm (op til 98 par), Linderum (op til 48 par) og Årø Kalv (op til 250 par). Fjordterne har enkelte gange ynglet på Årø Kalv (op til 8 par). Så vidt vides er det, som nævnt, kun op til to par dværgterner, der har ynglet i enkelte år, og yngleforsøgene har kun fundet sted på Årø Kalv.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag i forhold til menneskelig færdsel vil næppe i væsentlig grad bidrage til at brushane atter forsøger at yngle på områdets potentielt egnede enge.

Det vides ikke i hvilket omfang ynglende klyder og terner bliver forstyrret af menneskelig færdsel uden for de områder, som er omfattet af reservatbekendtgørelserne. Det skønnes, at ynglesuccesen for ynglefuglene på flere af lokaliteterne uden for ynglereservaterne regelmæssigt påvirkes negativt af forekomst af ræv. På flere af lokaliteterne er fuglenes yngleforekomst uregelmæssig. Det er muligt, at en begrænsning af den menneskelige færdsel i yngletiden (via en eventuel oprettelse af et nyt reservat) vil kunne bidrage til en forbedring af ynglebetingelserne for flere af de ynglende arter i området. Men det må tages i betragtning, at optællingsresultaterne tyder på, at ternerne ofte flytter ynglested, hvilket vil gøre det vanskeligt at sikre, at ternerne opnår en reel fordel ved en eventuel oprettelse af nye reservater.

Dog kan det ved en eventuel revision af bekendtgørelserne for vildtreservaterne i området, og for at reducere mulige forstyrrelser fra rekreativ sejlads m.m. fremadrettet, overvejes at tilpasse fredningstider og øge bufferzonerne med færdselsrestriktioner i henhold til de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Trækfugle

Sangsvane forekommer i mindre antal i området, typisk i omegnen af nor og søer på Jyllandssiden af bæltet (Holm m.fl. 2021).

Ederfugl forekommer talrigt i træktiderne og som overvintrende – og nogenlunde jævnt fordelt over store dele af fuglebeskyttelsesområdet, både nær Jylland og Fyn, men ikke så hyppigt som fældefugl (Petersen & Nielsen 2011, Holm m.fl. 2021). De fugle der ses i fældeperioden er formentlig primært lokale ynglefugle med afkom.

Bjergands forekomst i området er meget varierende fra år til år. Nogle år forekommer større flokke dagrastende i Hejlsminde Nor eller bæltet udenfor noret, og nogle år er den næsten fraværende (Holm m.fl. 2021, Nielsen m.fl. 2023) – ikke fra Lillebælt, men fra fuglebeskyttelsesområdet. Det skyldes at arten også benytter alternative dagsrasteadsler i Lillebælt i Åkrog Bugt vest og nordvest for Helnæs, i Helnæs Bugt og Bøjden Nor (fuglebeskyttelsesområde F123, der omtales under Natura 2000-område nr. 123 nedenfor).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Sangsvane er ikke jagtbar og svanerne fouragerer om dagen primært på landbrugsarealer i omegnen af fuglebeskyttelsesområde. Det vurderes at den i dette område har tilstrækkelige mulighed for at natraste uforstyrret, også fordi de større forekomster af arten ofte er i tilknytning til reservater i den vestlige del af fuglebeskyttelsesområdet.

Grundlaget for at vurdere, om der er behov for et reservat, der tilgodeser de overvintrende dykandebestande, er utilstrækkeligt. Det skyldes, at der ikke findes data, der både tilvejebringer informationer om menneskelige aktiviteter og fuglefordelinger i vinterhalvåret med tilpas hyppighed. Dog må man formode, at den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområdet udpeget for arten (Miljøministeriet 2022) vil nedsætte forstyrrelser forårsaget af havjagt betragteligt. Det skyldes at ederfugl dominerer de jagtudbytter, der er af de tre tilbageværende jagtbare havdykænder (ederfugl, sortand og bjergand) i de omkringliggende kommuner både i Jylland og på Fyn (Madsen m.fl. 2021, dataudtræk fra DCEs vildtudbytteportal), hvorfor man kan forvente færre jægere vil tage på havjagt i området.

Habitatområde H96

Habitatområde H96 (Lillebælt) er identisk med Natura 2000-område N112 og marginalt større end fuglebeskyttelsesområde F47. Området er udpeget for marsvin (tabel H96).

Tabel H96. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H96, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavspopulationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

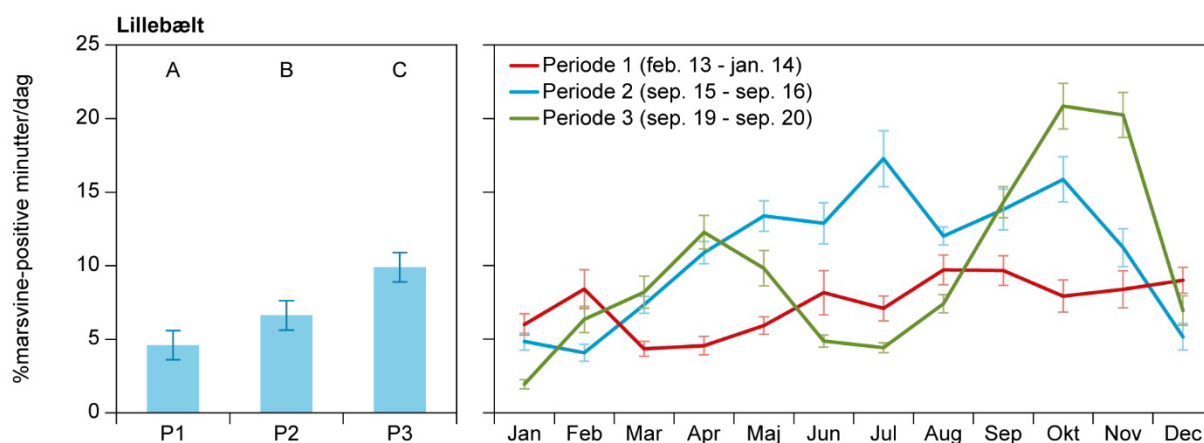
Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N112b) står der følgende "Områdets marine del har høj betydning for Bælthavsbestanden af marsvin." og videre "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H96 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand i Bælthavet. Området har været med kontinuert akustisk overvågning i tre ikke-sammenhængende år fra 2013 til 2020 med udlægning af fem akustiske lyttestationer (CPODs) tilfældigt fordelt i området). Overvågningen har overordnet vist en fremgang fra 2013 og frem (se figur H96). Derudover har den vist, at der er relativt stor variation i marsvineforekomst over året med færrest fra december til marts og generelt flest om efteråret.

Figur H96. Resultater fra overvågningen i Habitatområde H96 Lillebælt fra 2013 til 2020. Graferne viser gennemsnit for de fem stationer udlagt i Natura 2000-området for de tre overvågningsperioder (2013-14, 2015-16 og 2019-20). Figuren til venstre viser periodegennemsnit for de fem lytteposter i % minutter per døgn hvor der er optaget marsvinelyde. Vertikale linjer angiver 95 % konfidensintervaller. A, B og C indikerer om perioderne er statistisk signifikante forskellige ($\alpha=0,05$). Figuren til højre viser gennemsnitlig % minutter hvor marsvinelyde er optaget per døgn over året, her vist som månedlige gennemsnit for hver af de tre overvågningsperioder. Vertikale linjer indikerer standardafvigelse fra middelværdien.

Udover den passive akustiske monitoring viser satellitmærkning af marsvin fra 1997-2018, at især den nordlige del af H96 og i endnu højere grad tragten (den snævre del af Lillebælt) nord for H96, har størst tæthed af marsvin og området er vurderet som vigtigt for marsvin året rundt (Sveegaard m.fl. 2018). Selve tragten nord for H96 er et kendt højtæthedsområde i Lillebælt og det er også her der udføres marsvineture for turister, og hvor marsvin fouragerer kollektivt i såkaldte grisefester. Tragten er ligeledes et af de områder omkring Fyn, hvor der observeres flest marsvin og kalve fra land ifølge marsvineobservations-appen Marine Tracker (2019-2021) udgivet af SDU (Magnus Walhberg, pers. medd.). Den vigtigste del af Lillebælt med højest tæthed af marsvin er dermed ikke inkluderet i H96. Området er derimod dækket af Naturpark Lillebælt, som har særligt fokus på frivillige beskyttelsestiltag for marsvin og fisk.

De relevante trusler og forstyrrelser i N107 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere. Dette underbygges af, at der i forbindelse med projektet *Bælt i Balance* under Naturpark Lillebælt, er indsamlet flere bifangede marsvin fra området: (<https://naturparklillebaelt.dk/baelt-i-balance/> og <https://ecos.au.dk/forskningraadgivning/temasider/baelt-i-balance>)

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N112a) er følgende indsatser nævnt "Området sikres som et godt levested for den høje forekomst af marsvin." og videre at "Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske far-vande skal fortsætte".

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 kun registreret begrænset fiskeri med bundslæbende redskaber og garn i Natura 2000-området for både over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N112b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst af marsvin. DCE har også indsamlet flere bifangede marsvin fra området i de seneste år (pers. komm. Line Kyhn). Her bør det overvejes at indføre

forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Området er omfattet af bekendtgørelse om trawl- og voddfiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod inden for 3 sømil fra kysten og i hele tragten nord for H96 er der trawlforbud (Bekendtgørelse nr. 366 af 2. april 2019). Dette omfatter en del af habitatområdet og påvirker levestedet positivt. Der kan også genetableres stenrev, så fiskeynglen har et sted at vokse op og de større fisk kan gemme sig. Endvidere, er området i perioder kraftigt påvirket af iltsvind i sydlige Lillebælt (Hansen & Rytter, 2022) som reducerer overlevelsen af fiskeyngel, så der ikke rekrutteres til de næste generationer. Dette påvirker også fødegrundlaget negativt, og kræver overordnede tiltag i landbruget for at reducere udvaskningen af næringsstoffer. Det formodes også at muslingeskrabere ødelægger bundfaunaen og resuspenderer næringsstoffer, der yderligere forværrer problemet med iltsvind.

Det bør overvejes at udvide forbuddet mod vandscootere samt brug af vand-ski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob for at tage hensyn til marsvin.

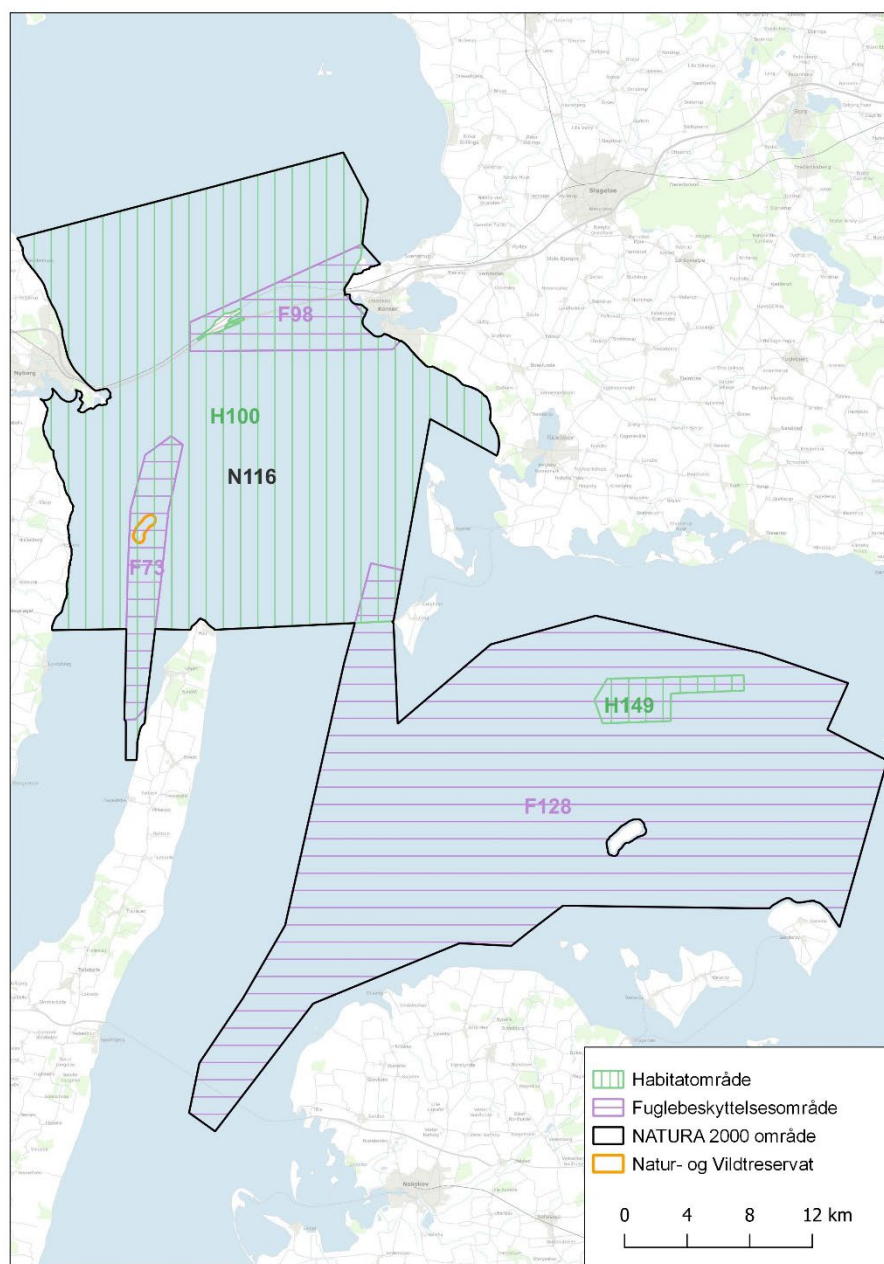
Det bør overvejes at udvide H96 mod nord, så området der dækkes af naturpark Lillebælt inkluderes.

Store flokke med dagrastende bjergænder kan findes mange flere steder i Lillebælt. Her er det en flok der flyver op i forbindelse med en flytælling over Lillebælt. Foto: Rasmus Due Nielsen.

Natura 2000-område nr. 116 - Centrale Storebælt og Vresen

Figur N116. Afgrænsning af Natura 2000-område N116. Natura 2000-området består af habitatområde H14 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F73, F98 og F128 (vandret skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Vresen vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt, sejlads og anden færdsel i reservat henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Vresen vildtreservat er det eneste reservat i Natura 2000-området. Det omfatter selve øen samt en 300 meter zone på søterritoriet omkring denne. Færdsel og jagt er forbudt indenfor reservatet fra 1. oktober til 30. juni. Der er flere mindre fredninger i omegnen af Natura 2000-området, men alle med ubetydelige overlap med dette.

Fuglebeskyttelsesområde F73

Fuglebeskyttelsesområde F73 (Vresen og havet mellem Fyn og Langeland) ligger i den vestlige del af Natura 2000-området umiddelbart nordvest for Langeland. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F73.

Tabel F73. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F73 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2. [§]Vurderingen for ederfugl er usikker, dels fordi de foreliggende tal fra NOVANA især er fra vinterperioden (hvor der er implementeret et metodeskift i overvågningen), dels fordi arten formodentlig forekommer i større antal på andre årstider (Clausen m.fl. 2019).

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Ederfugl (T)	NT	Usikker	Usikker [§]	Næppe relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Der omtales ikke forstyrrelsestrusler i relation til fugle ved Vresen i hverken Natura 2000-planen eller basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N116a, N116b).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Ifølge de tilgængelige oplysninger har der i årene 2010-2021 ynglet op til 7 par havterner og et enkelt par dværgterner på Vresen. Klyde har ikke været registreret ynglende på øen. Der er en bestand af ynglende ederfugle på øen, som er faldet fra 326 par i 1990 til 40 par i 2020 (Christensen & Bregnballe 2011 og unpubl. data).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da ederfugl ruger tidligt på foråret, og da fuglene på Vresen allerede er beskyttet mod forstyrrelser fra færdsel til udgangen af juni, vurderes det, at det ikke er relevant med yderligere begrænsninger af hensyn til denne art i rugetiden. Af hensyn til sikring af fred under fuglenes opfostring af unger kan det dog overvejes at udvide adgangsbegrænsningen til midten eller udgangen af juli.

Trækfugle

Ederfugl er den eneste trækfugleart, der indgår i udpegningsgrundlaget for området. I NOVANA-programmet overvåges arten ved midvinter- og fældefugletællinger, men Clausen m.fl. (2019) påpegede, med henvisning til tidligere tællinger udført efterår og forår (Laursen m.fl. 1997), at arten sandsynligvis forekommer i størst antal i området på disse årstider.

Området har kun begrænset betydning som fældelokalitet for arten (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). Ved den landsdækkende fældefugletælling i sommeren 2012 blev der estimeret en bestand på 445 ederfugle (Clausen m.fl. 2019). Ved den seneste tælling i 2018 blev der talt 32 fugle langs transekterne indenfor fuglebeskyttelsesområdet (NOVANA rådata), men det samlede antal er ikke estimeret.

Clausen m.fl. (2014) viste ud fra detaljerede tællinger udført i efterårene 2008-2010, at ederfuglene forekom i hele fuglebeskyttelsesområdet samt dets omliggende områder, der også var overvåget, men at de største tætheder var umiddelbart nord og syd for Vresen, fra Nordflak til grundene vest for Smørs-takken. Svømmeænderne fandtes i samme periode især i tilknytning til selve øen, sammen med grågæs, der overnatter og dagraster ved øen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Clausen m.fl. (2022) foreslog, med henvisning til den ugunstige udvikling, som bestanden af ederfugl og andre overvintrende havdykænder har været igennem de seneste 20-30 år, at det bør overvejes, om en udvidelse af reservatet ved Vresen til at omfatte større dele af fuglebeskyttelsesområdet kan bidrage til at sikre ederfuglene mere fred til rast og fouragering i vinterhalvåret, eventuelt også i fældeperioden. En sådan fredning vil også begunstige de øvrige arter af havdykænder, der forekommer i området.

Med den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022), kan man dog formode, at den vil nedsætte forstyrrelser forårsaget af havjagt betragteligt, da ederfugl også i dette område dominerer de jagtudbytter, der er af de tre tilbageværende jagtbare havdykænder (ederfugl, sortand og bjergand) (Madsen m.fl. 2021, dataudtræk fra DCEs vildtudbytteportal).

Fuglebeskyttelsesområde F98

Fuglebeskyttelsesområde F98 (Sprogø og Halskov Rev) ligger i den nordlige del af Natura 2000-område N116. De vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F98.

Tabel F98. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F98 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2. [§]Vurderingen for ederfugl er usikker, dels fordi de foreliggende tal fra NOVANA især er fra vinterperioden (hvor der er implementeret et metodeskift i overvågningen), dels fordi arten formodentlig forekommer i større antal på andre årstider (Clausen m.fl. 2019).

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Usikker [§]	Næppe relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stabil-stigende	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stabil	Ikke relevant
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Fluktuerende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Der er to yngleområder for kolonirugende kystfugle i området. Det omtales i Natura 2000-planen for området, at det ene område ved Lejodde er relativt uforstyrret af mennesker, mens det andet på Sprogø er uforstyrret af mennesker (Miljøstyrelsen 2021, N116a).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

På Sprogø har der i 2010-2021 årligt ynglet 380-1045 par splitterter. De yngler i tilknytning til øens hættemågekoloni. Havterne har i 2005-2021 ynglet med 0-45 par (gennemsnit 21 par), mens fjordterne i samme periode har ynglet med 4-34 par (i de fleste år med 11-34 par) og dværgterne med 0-20 par (gennemsnit 6 par). Klyde har siden 2005 årligt ynglet med 14-38 par på Sprogø.

På Lejodde har Havterne i årene siden 2005 ynglet med 1-15 par (i gennemsnit med 8 par), mens fjordterne har ynglet med 0-18 par (i gennemsnit med 4 par) og dværgterne med 0-15 par (i gennemsnit med 11 par, 7-32 par i 2014-2021). Klyde har ynglet med 4-80 par i årene 2005-2021 (i gennemsnit 40 par). Desuden yngler der fortsat stor kobbersneppe på Lejodde.

Vurdering af beskyttelsesbehov

På Sprogø udgøres den menneskelige færdsel næsten udelukkende af togene og trafikken på motorvejen. På næsten alle øens øvrige arealer er ynglefuglene beskyttet mod menneskelig færdsel, og det vurderes, at der ikke er behov for yderligere adgangs begrænsninger på øen.

Ved Lejodde har Slagelse Kommune i dialog med lodsejerne implementeret et fødselsforbud af hensyn til ynglefuglene, så der ingen offentlig adgang er fra 15. marts til 31. juli (begge dage inklusive). Desuden har kommunen sørget for etablering af yngleøer i Lejsø og for hegning. Indtil videre vurderes det, at der af hensyn til ynglefuglene ikke er behov for yderligere tiltag mht. begrænsninger i den menneskelige færdsel på odden.

Trækfugle

Ederfugl er den eneste trækfugleart, der indgår i udpegningsgrundlaget for området. Akkurat som for Vresen, omtalt ovenfor, overvåges arten i NOVANA-programmet ved midvinter- og fældefugletællinger, men Clausen m.fl. (2019) påpegede, med henvisning til tidligere tællinger udført om foråret (Laursen m.fl. 1997), at arten sandsynligvis forekommer i størst antal i området på denne årstid.

Da der ikke er et reservat i området, foreligger der ikke overvågningsdata fra reservatovervågningen, altså fra det meste af jagtsæsonen om efteråret. Området overvåges ved NOVANA-programmets midvintertællinger, hvor DCE fx har talt mellem 3.300 og 5.900 fugle i årene 2020-2023. En søgning af data i DOFbasen fra de seneste 12 hele år (2010-2021) indikerer, at ederfugl kun forekommer i tusindtallige flokke i området fra januar til marts, flest sidst på vinteren.

Området har kun begrænset betydning som fældelokalitet for arten (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). Ved den landsdækkende fældefugletælling i sommeren 2012 blev antallet estimeret til 106 ederfugle (Clausen m.fl. 2019). Ved den seneste tælling i 2018 blev der ikke registreret ederfugle indenfor fuglebeskyttelsesområdet, men nogle mindre flokke lå umiddelbart syd for dette (NOVANA rådata). NOVANA-transekterne der flyves i området ligger dog et stykke bort fra Sprogø og det kan derfor være svært at se fugle, der ligger ved selve øen. En søgning af data i DOFbasen fra 12 hele år (2010-2021) viser, at der er forekomster af op til 350 fugle i juli og 600 i august, så der er givetvis en fældebestand i området, som har udpring i den lokale ynglebestand (224 par i 2010 og 243 i 2018, Christensen & Bregnballe 2011 og upubl. data).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da området formentlig kun er af væsentlig betydning for ederfugl efter nytår, er der kun én måneds overlap mellem fuglenes forekomst og de nugældende jagttider (1. oktober til 31. januar, jagt på hanner, hunner fredet). Da der i januar ofte kun er få dage, hvor der kan udøves motorbådsjagt, vurderes det at være et mindre oplagt fuglebeskyttelsesområde, at indføre jagtrestriktioner i, end i områder, der er af mere væsentlig betydning for flere arter af overvintrende havdykænder. Dette er blevet endnu mere aktuelt efter den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022).

Fuglebeskyttelsesområde F128

Fuglebeskyttelsesområde F128 (Smålandsfarvandet) udgør størstedelen af Smålandsfarvandet samt den sydlige halvdel af Natura 2000-område N116. Fuglebeskyttelsesområdet blev udlagt i november 2021- på et tidspunkt, hvor udkastene til Natura 2000-planerne var færdige. Natura 2000-planen for N116 omtaler således hverken fuglebeskyttelsesområdet, dets udpegningsgrundlag eller trusler for arter omfattet af dette. De vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F98.

Tabel F128. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F128 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2. Da der ikke foreligger en Natura 2000-plan for området er lokal bestandsstatus ikke vurderet for området.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Gråstrubet lappedykker (T)	NA	Ikke vurderet	Ikke vurderet	Usikkert
Ederfugl (T)	NT	Usikker	Ikke vurderet	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Da der ikke foreligger en gennemgang af fuglebeskyttelsesområdet i Natura 2000-planen har Miljøstyrelsen anmodet DCE om at tage udgangspunkt i de beskrivelser vi har givet af områdets fugleforekomster i tidligere rapporter og notater (Petersen 2020a, 2020b; Petersen m.fl. 2019, 2021).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

Grundet områdets nye status som fuglebeskyttelsesområde er trækfugle i området under NOVANA-programmet primært overvåget i forbindelse med de landsdækkende optællinger af fugle ved midvinter og i fældeperioden i sensommeren, hvor størstedelen af de indre danske farvande overvåges. Der foreligger dog en række både ældre og nyere undersøgelser, der især er foretaget i forbindelse med diverse VVM'er i relation til eventuelle anlæg af vindmølleparker i regionen. DCE har sammenstillet mange af disse data som baggrundsmateriale for en eventuel udpegning af området som fuglebeskyttelsesområde (Petersen m.fl. 2019; Petersen 2020a, 2020b).

Heraf fremgår at F128 er et vigtigt område for ederfugl og gråstrubet lappedykker, men også for en række andre havdykænder samt lommer i store dele af året.

Ederfugl bruger området både i fældeperioden, i artens trækperioder og i vinterhalvåret. Gråstrubet lappedykker bruger primært området fra sensommeren og frem til marts/april, men data om denne art er sparsomme sammenlignet med ederfugl. Antallet af ederfugle i området er formentlig størst i artens trækperioder (oktober/november og marts/april), en periode hvor arten ikke overvåges under NOVANA-programmet. Størstedelen af fuglene ses i områdets vestlige del på de lavere vanddybder omkring Omø Stålgrunde. De gråstrubede lappedykkere forekommer på lidt større vanddybder, med mere end 50 % af de observerede fugle i intervallet 10 - 15 meter (Petersen & Clausen 2000). Udviklingen i antallet af ederfugl og gråstrubet lappedykker indenfor fuglebeskyttelsesområdet er ikke kendt i detaljer. Det skyldes at de mange foreliggende data fra diverse VVM-undersøgelser er udført med forskellige overvågningsmetoder (fra skib og fly, med forskellige transektafstande), og er derfor ikke direkte sammenlignelige, og at der i relation til NOVANA programmet ikke er foretaget konkrete bearbejdnings af fuglebeskyttelsesområdets fugleantal, da dette er nyudpeget.

Store mængder af sejlbåde sejler i sommerperioden i området, og det må formodes at disse kan have en påvirkning på fordelingen af fældende ederfugle og andre havdykænder i området, men omfanget kendes ikke.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Hvis man skal sikre mulighederne for at opretholde fældebestande af dykænder i Danmark og særligt i fuglebeskyttelsesområderne, bør man overveje at udlægge større forstyrrelsesfrie områder i sommer- og sensommerperioden, jf. de generelle anbefalinger, der er fremsat af Clausen m.fl. (2023a).

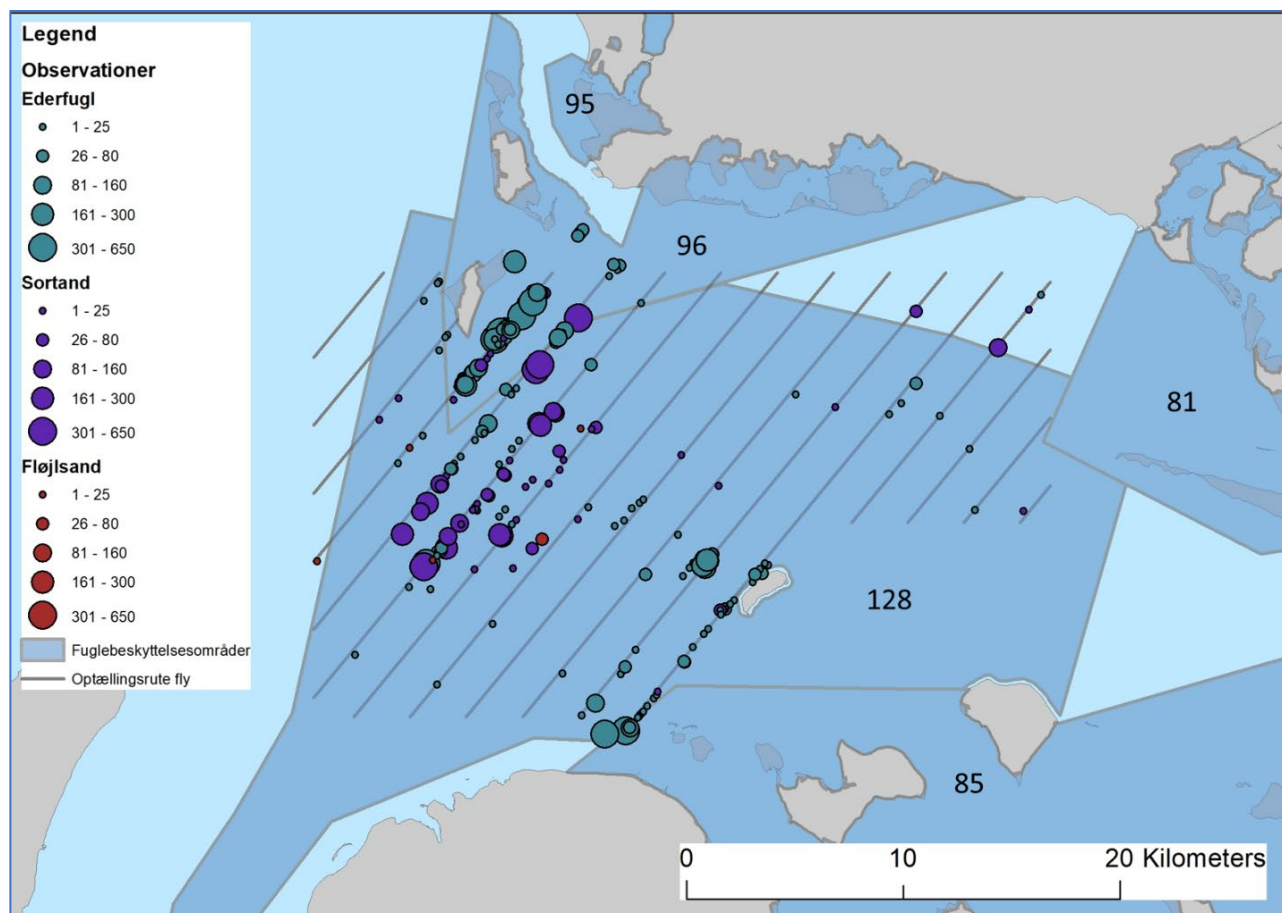
I Smålandsfarvandet kunne det være et område på Omø Stålgrunde sydøst for Omø, der vil tilgodese en væsentlig andel af områdets ederfugle. Figur F128 viser fordelinger af ederfugle, sort- og fløjsænder, optalt i fældeperioden. Dette er blot ét af mange kort, der er sammenstillet fra området med vandfuglefordelinger (Petersen m.fl. 2019; Petersen 2020 a,b). Kigger man disse mange andre kort med fordelinger igennem, viser det sig at dette område er et gennemgående hotspot for fuglebeskyttelsesområdets marine fuglearter, ikke kun for havdykænder, men også for gråstrubet lappedykker og lommer. For at et eventuelt forstyrrelsesfrit område skal virke efter hensigten må det være stort, da de marine havdykænder (særligt sortand og fløjsand), men også lommer, reagerer på lang afstand fra både, der nærmer sig (Fliessbach m.fl. 2019).

Clausen m.fl. (2022) foreslog med henvisning til den ugunstige udvikling, som bestanden af ederfugl og andre overvintrende havdykænder har været igennem de seneste 20-30 år, at det kunne overvejes, også at udlægge området ved Omø som et reservat med forbud mod motorbådsjagt, da Omø Stålgrunde også på denne årstid er vigtigt for større flokke af ederfugle. En sådan regulering vil også begunstige de øvrige arter af havdykænder, der forekommer i området.

Området ved Omø kan eventuelt suppleres med et reservat med forbud mod motorbådsjagt nordvest for Lolland, hvor der også hyppigt er store forekomster af overvintrende dykænder. Med den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022), kan man dog formode, at den vil nedsætte forstyrrelser forårsaget af havjagt betragteligt, da ederfugl også i dette område dominerer de jagtudbytter, der er af de tre tilbageværende jagtbare havdykænder (ederfugl, sortand og bjergand) i de

omkringliggende kommuner både på Lolland og på Sjælland (Madsen m.fl. 2021, dataudtræk fra DCEs vildtudbytteportal), hvorfor man kan forvente færre jægere vil tage på havjagt i området.

Skulle myndighederne beslutte sig for at udlægge et eller flere reservater i området vil konkrete forslag til afgrænsninger for disse kunne kvalificeres ved at inddrage NOVANA data samt eksterne data indsamlet i forbindelse med bl.a. VVM-undersøgelserne.

Figur F128. Fordelinger af fældende ederfugl (10.690), sortand (6.555) og fløjlsand (143) observeret i de centrale dele af Smålandsfarvandet. Data er summeret for optællinger i somrene 2016 og 2017. Optællingsruten er indikeret sammen med afgrænsninger af områdets fem fuglebeskyttelsesområder (med numre).

Habitatområde H100

Habitatområde H100 (Centrale Storebælt og Vresen) består af den nordlige halvdel af Natura 2000-område N14. De havpattedyr, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel H100.

Tabel H100. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H96, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N116b) står der følgende i forhold til marsvin *"Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."*

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Marsvin blev tilføjet udpegningsgrundlaget for habitatområde H100 i 2010. Baseret på telemetri fra satellitmærkede marsvin – og akustiske optagelser af marsvins lyde, blev området vurderet til at have en høj tæthed af marsvin hele året (Sveegaard m.fl. 2018). Analyser af passive akustiske lyttestationer indsamlet under NOVANA programmet fra 2012-2018 viser at tætheden af marsvin inden for området er signifikant stigende i denne periode (Hansen & Høgslund 2019). Området vurderes således at være et af de vigtigste levesteder for marsvin i dansk farvand.

Det må påpeges at bundgarnsfiskeri ikke er en trussel mod marsvin, da marsvin fanges levende i bundgarn og kan sættes fri igen. Derimod er bifangst i garnfiskeri, hvor marsvin drukner, en væsentlig trussel (Larsen m.fl. 2021) og bundslæbende trawl kan ødelægge dyrenes fødegrundlag. Forvaltningsplanen for marsvin er ikke revideret siden 2005 og der er ingen specifik regulering af hverken garnfiskeri eller støj i Natura 2000-området, der relaterer sig til marsvin.

Spættet sæl anvender Vresen som hvileplads. Det gennemsnitlige antal talte sæler i fældeperioden i august steg 71 % fra 2016 til 2018, og er stadig stigende. I 2021 var det gennemsnitlige antal 131 sæler, en stigning på 10 % fra 2020. Der er endnu ikke observeret sælunger på Vresen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret fiskeri med bundslæbende redskaber samt et betydeligt fiskeri med garn i store dele af H100 for fiskerfartøjer over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N116b). Omfanget af fritidsfiskeri samt fra erhvervsfiskeri fra fartøjer under 12 meter er ukendt. Baseret på niveauet af erhvervsfiskeri må H100 vurderes til at være et højrisikoområde for bifangst af marsvin. Bifangst i garnfiskeri er desuden dokumenteret for området i Larsen m.fl. (2021). Her bør det overvejes at indføre forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin. Det kan ikke anbefales at anvende pingere i større udstrækning, da det vil føre til habitateksklusion i dele af habitatområdet.

Det vurderes, at trusler som fødemangel (Wisniewska m.fl. 2016 og 2018a), sejlads med hurtige motorbåde, undervandsstøj og forurening kan spille en væsentlig rolle for marsvins fremtid i området (Wisniewska m.fl. 2018b).

Om end der kun foreligger få undersøgelser, er det overvejende sandsynligt, at marsvin reagerer negativt på de fleste typer af små, hurtige både (Laursen m.fl. 2016, Wisniewska m.fl. 2018b). Da de indre danske farvande allerede er betydeligt belastet med motorbåde, er det vigtigt at forhindre en øget påvirkning, så længe man ikke kender effekten af den eksisterende påvirkning. I habitatområderne vurderes det at være af særlig betydning at begrænse støjen og det uforudsigelige sejlmønster fra hurtige både. For at begrænse forstyrrelserne kan det overvejes at begrænse denne type sejlads til sejlrender eller særlige områder samt begrænse hastigheden generelt.

Den stigende anvendelse af Vresen, som er den eneste landgangsplads for sæler i Storebælt, tyder på at denne er blevet en vigtigere lokalitet for spættet sæl. Da der er langt til nærmeste alternative hvilepladser understøtter Vresen artens udbredelse i dette område. Såfremt det ønskes at beskytte sælerne i Storebælt og på Vresen, kan det overvejes at tilføje spættet sæl til udpegningsgrundlaget for habitatområde H100 og evt. udpege Vresen som et sælreservat.

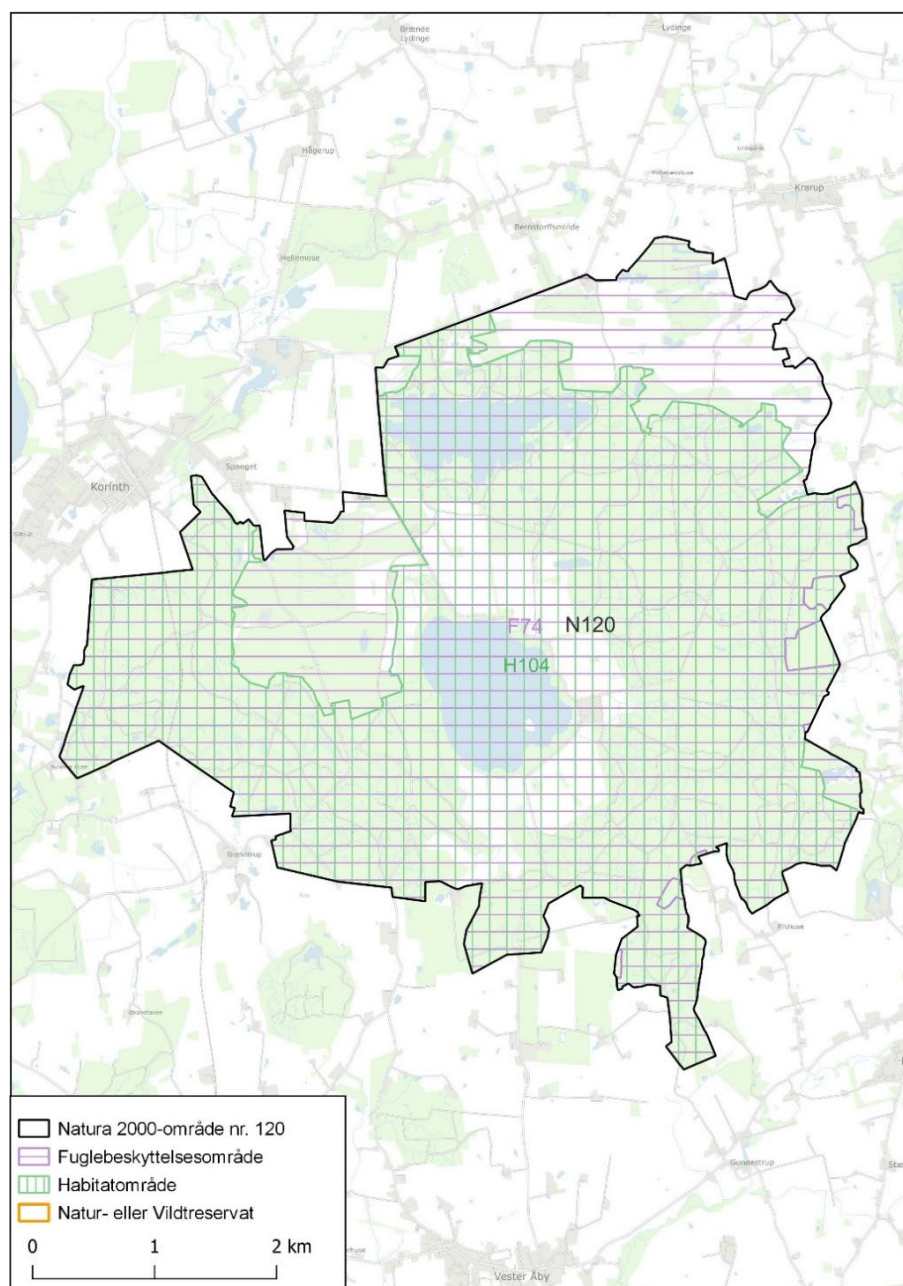
Vresen og det omliggende søterritorie i en afstand af 300 meter fra øen er som nævnt ovenfor lukket for adgang i perioden 1. oktober til 30. juni. Det er ikke undersøgt om de spættede sæler også yngler på Vresen. Hvis det er tilfældet, og spættet sæl skal beskyttes i den sårbare periode, bør beskyttelseszonen udvides til 500 meter, og perioden med adgangsforbud udvides til at omfatte perioden 1. maj til 30. september, hvor sælerne yngler og foretager det årlige pelsskifte, jf. de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a). Det betyder at man sammen med det gældende forbud reelt lige så godt kan overveje et generelt færdselsforbud hele året.

Fældende flokke af knopsvaner findes langs hele kysten rundt om Smålandsfarvandet, hvor de søger føde på de store lavvandede grunde med ålegræs eller andre havgræsser og kransnålalger. Her et det en flok fra Skalø. Foto: Rasmus Due Nielsen.

Natura 2000-område nr. 120 - Skove ved Brahetrolleborg

Figur N120. Afgrænsning af Natura 2000-område N120. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H104 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F74 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men den centrale tredjedel af Natura 2000-området ved Brændegård Sø og Nørresø med omliggende skov- og landbrugsarealer er fredet. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F74

Fuglebeskyttelsesområde F74 (Skove ved Brahetrolleborg) omfatter Brændegård Sø, Nørresø samt skov- og landbrugsarealer ved Brahetrolleborg og Brændegård. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F74.

Tabel F74. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F74 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Skarv (Y)	LC	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Skarv (T)	NA	Fluktuerende	Faldende	Ikke relevant
Knarand (T)	LC	Stigende	Faldende	Ikke relevant
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Faldende	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N120a, N120b) omtaler ikke nogen forstyrrelsestrusler i området. Begge rapporter omtaler 1) de to kortlagte levesteder for fjordterne i Brændegård Sø som værende uden menneskelig forstyrrelse, 2) at områdets karakter uforstyrrede øer og holme vurderes at tilgodese skarvernes behov og 3) at områdets karakter med våde enge og store åbne vandflader uden forstyrrelser tilgodeser rastende vandfugle i fuglebeskyttelsesområdet.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der yngler skarver ved Brændegård Sø og Nørresø. Kolonien var meget stor (op til 7.100 besatte reder) i årene 1990-1996, hvorefter bestanden gik tilbage. I 2010 talte kolonien endnu 2.208 besatte reder, men i årene 2018-2022 har antallet varieret mellem 1.061 og 1.384 reder (Sterup & Bregnballe 2022). Så vidt vides har tilbagegangen ingen relation til forekomsten af menneskelig færdsel i yngleområdet.

I årene 2010-2021 har der ynglet 0-14 par fjordterner i Brændegård Sø (i gennemsnit 6 par). Formentlig yngler arten på øen i Brændegård Sø, og her er der ingen menneskelig færdsel, og der er heller ikke færdsel på søen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da der ikke er evidens for, at ynglearternes tilbagegang kan tilskrives færdsel, synes det ikke at være relevant at overveje brug af en reservatbekendtgørelse af hensyn til skarv og fjordterne.

Trækfugle

Områdets udpegningsområde som beskyttelsesområde for skarv som trækfugl er begrundet med, at antallet af ynglefugle førhen oversteg internationale 1 %-bestandskriterier. Dermed kunne forekomsten af ynglende skarver betragtes som en internationalt betydende forekomst af regelmæssigt tilbagevendende trækfugle, og derved opfyldte fuglebeskyttelsesdirektivets Artikel 4 stk. 2 (Clausen & Bregnballe 2006). Der henvises derfor til skarv i afsnittet om ynglefugle ovenfor.

Antallet af skeand og knarand var for nogle år siden faldet kraftigt i området, fra tidligere forekomster på henholdsvis 1.680 og 963 fugle i 1990'erne især i Brændegård Sø, til typisk under 100 fugle af begge arter 2010-2017 (Clausen m.fl. 2017), men i efterårene 2021 og 2022 er der atter set meget store forekomster af knarand i Nørresø og skeand i Brændegård Sø (Nielsen m.fl. 2023, DCE upubl. data fra NOVANA-overvågningen). Området har uforstyrrede vandflader uden sejlads og den midlertidigt observerede tilbagegang har så vidt vides heller ikke her nogen relation til menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Med samme begrundelse som for ynglefuglene vurderes det, at der ikke er behov for en reservatbekendtgørelse af hensyn til trækfuglene i området.

Habitatområde H104

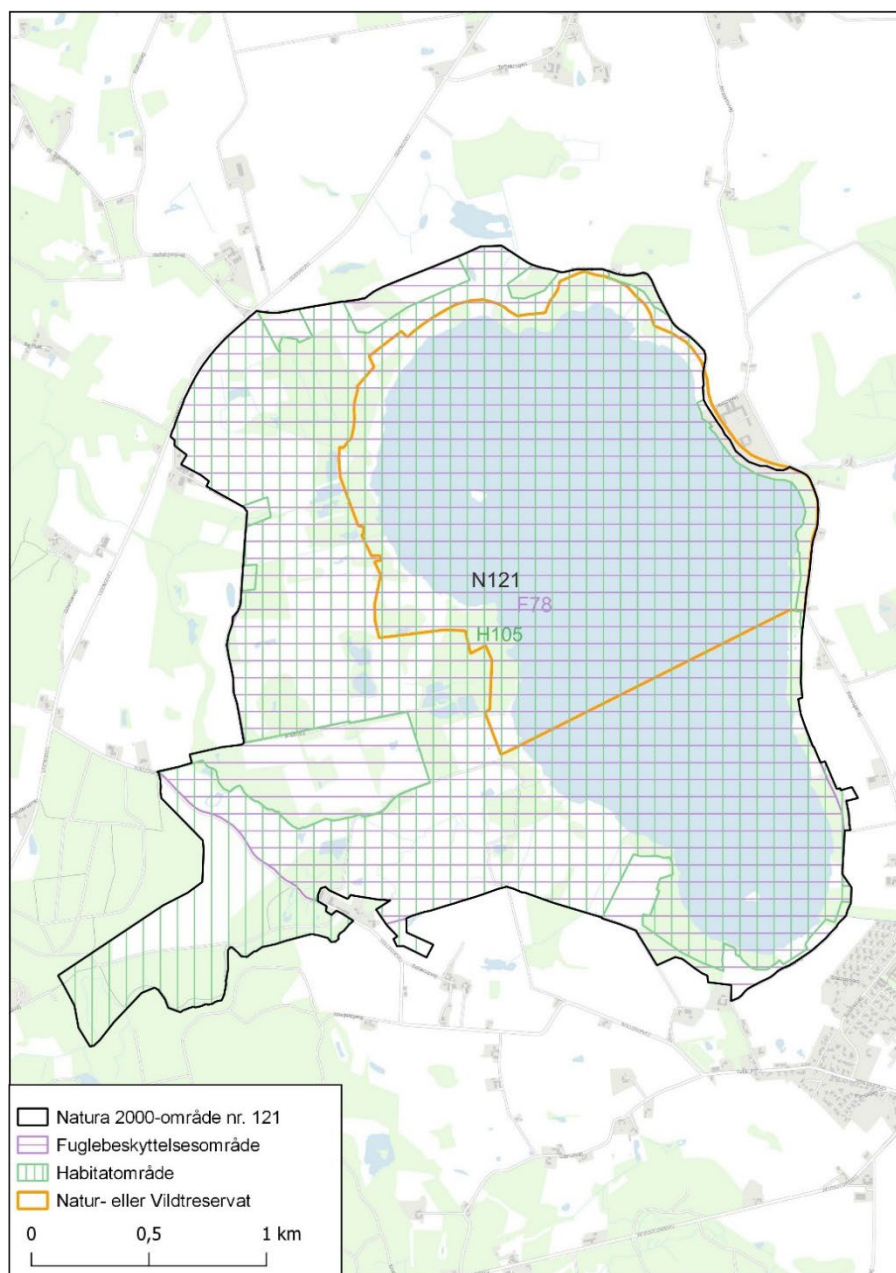
Habitatområde H104 (Skove og søer syd for Brahetrolleborg) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Skarvkolonien på øen i Brændegård Sø 15. maj 2008. Arten yngler ikke kun på denne ø, men også i skovene ved Brændegård Sø og Nørresø. Foto: Max Nitschke.

Natura 2000-område nr. 121- Arreskov Sø

Figur N121. Afgrænsning af Natura 2000-område N121. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H105 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F78 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af det Arreskov Sø vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Reglerne i Arreskov Sø vildtreservat bevirker, at sejlads er kun tilladt for lodsejere, og at der er forbud mod jagt på vandfugle i den nordlige del af søen. Arreskov Sø og et større skov- og landbrugsareal vest for søen er fredet, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F78

Fuglebeskyttelsesområde F78 (Arreskov Sø) omfatter søen samt skov- og landbrugsarealerne omkring Skovhaverne vest for søen. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F78.

Table F78. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F78 i 2022. Fjordterne (som ynglefugl) samt grågås og troldand (som trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Trane (Y)	LC	Stigende	Stigende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N121a, N121b) omtaler, at såvel vandfladen i vildtreservatet som omgivende engarealer generelt er uforstyrrede.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Trane yngler i et område, hvor der ikke er menneskelige forstyrrelser. Der vurderes derfor ikke at være forstyrrelsestrusler mod arten i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da trane har etableret sig som ynglefugl under de nuværende forhold, der synes uforstyrrede, vurderes ingen yderligere beskyttelse at være påkrævet af hensyn til arten.

Trækfugle

Arreskov Sø's store vandflade og de omgivende, uforstyrrede engarealer i vurderes at være et godt raste- og fourageringsområde for skeand, hvilket bekræftes af, at området i mange år har været store forekomster af arten (Clausen m.fl. 2014, Ehmsen 2020). De senere år er der dog set betydeligt færre.

Vurdering af beskyttelsesbehov

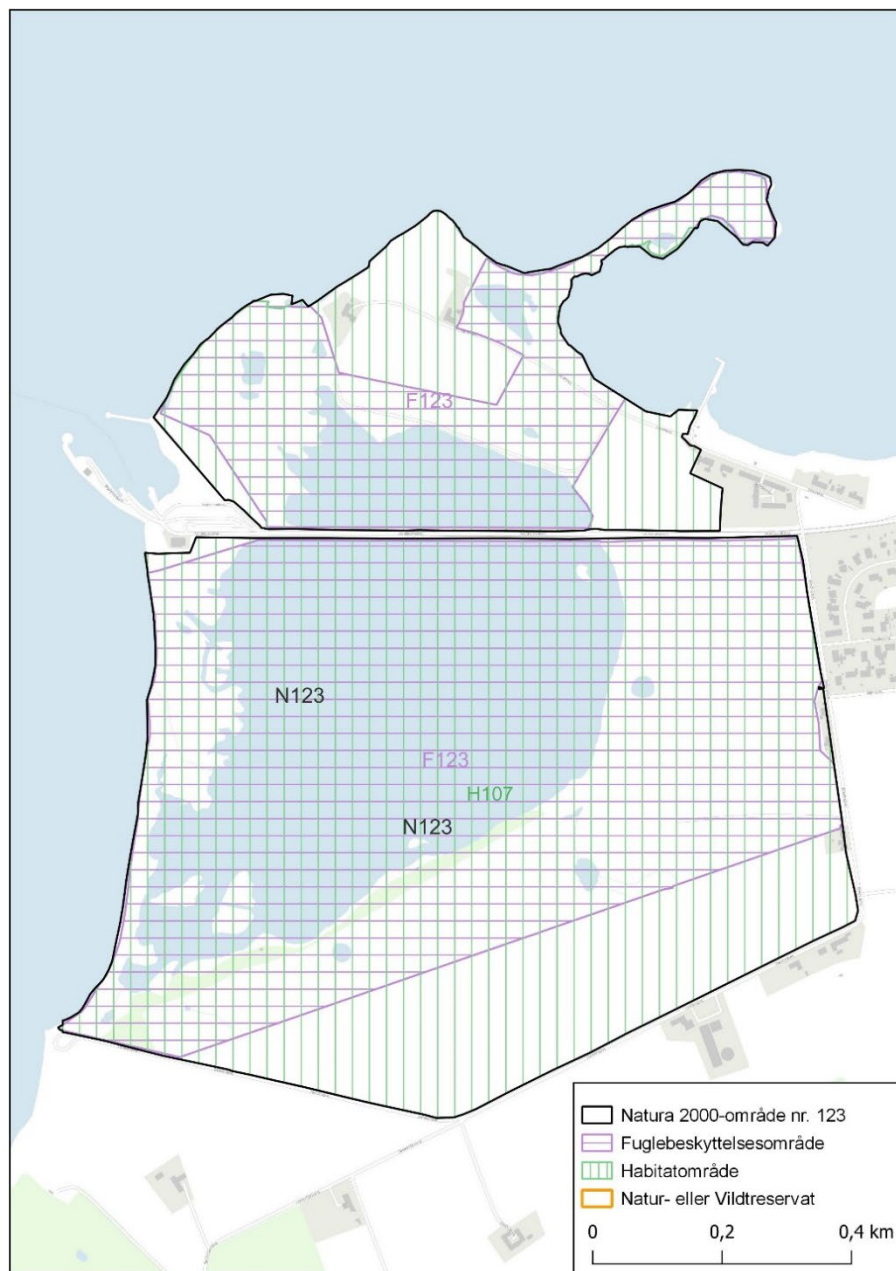
Det eksisterende reservat omfatter jagtfred på 2/3 af søens vandflade og er omkring 2 km² stort. Det har umiddelbart bedømt en dybde, der er stor nok til, at lokalt rastende fugle kan søge tilflugt i dette, hvis der udøves jagt i randområderne, uanset om det er på selve søen eller på land. Tilbagegangen i antal af skeand må skyldes andre årsager end forstyrrelse, da forvaltningen af området DCE bekendt ikke er forandret i årene, hvor dette er set. Det vurderes derfor, at ingen yderligere beskyttelse er påkrævet.

Habitatområde H105

Habitatområde H105 (Arreskov Sø) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 123 - Bøjden Nor

Figur N123. Afgrænsning af Natura 2000-område N123. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H107 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F123 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men noret og dets omgivelser er fredet. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel. Noret og det meste af dets omgivelser ejes af Karen Krieger-Fonden, men er siden 1982 blevet administreret og forvaltet af Fugleværnsfonden, hvilket betyder at der er indført et privat forbud mod jagt. Færdsel guides ad stier til observationstårne eller -platforme.

Fuglebeskyttelsesområde F123

Fuglebeskyttelsesområde F123 (Bøjden Nor) omfatter dels noret samt en del omliggende engarealer. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F123.

Tabel F123. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F123 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Bjergand (T)	NT	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stigende-fluktuerende	Ikke relevant
Havterne (Y)	VU	Faldende	Fluktuerende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Natura 2000-planen og basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N123a, N123b) omtaler primært forstyrrelser af fugle i generelle termer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

I 2010-2021 har havterne ynglet med 1-14 par, fjordterne med 0-4 par og dværgterne ynglete i flere af årene med 1-2 par. I samme periode ynglete klyde årligt med 3-32 par (middel 13 par).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at de nuværende begrænsninger i mulighederne for menneskelige færdsel (grundet det fondsejede reservat) er tilstrækkelige til at sikre arterne i udpegningsgrundlaget mod menneskelige forstyrrelser i yngletiden.

Trækfugle

Bjergænderne dagraster i noret, som dels er omfattet af en landskabsfredning og dels er et fuglereservat drevet af Fugleværnsfonden. Der vurderes derfor ikke at være forstyrrelsestrusler mod bjergand.

Vurdering af beskyttelsesbehov

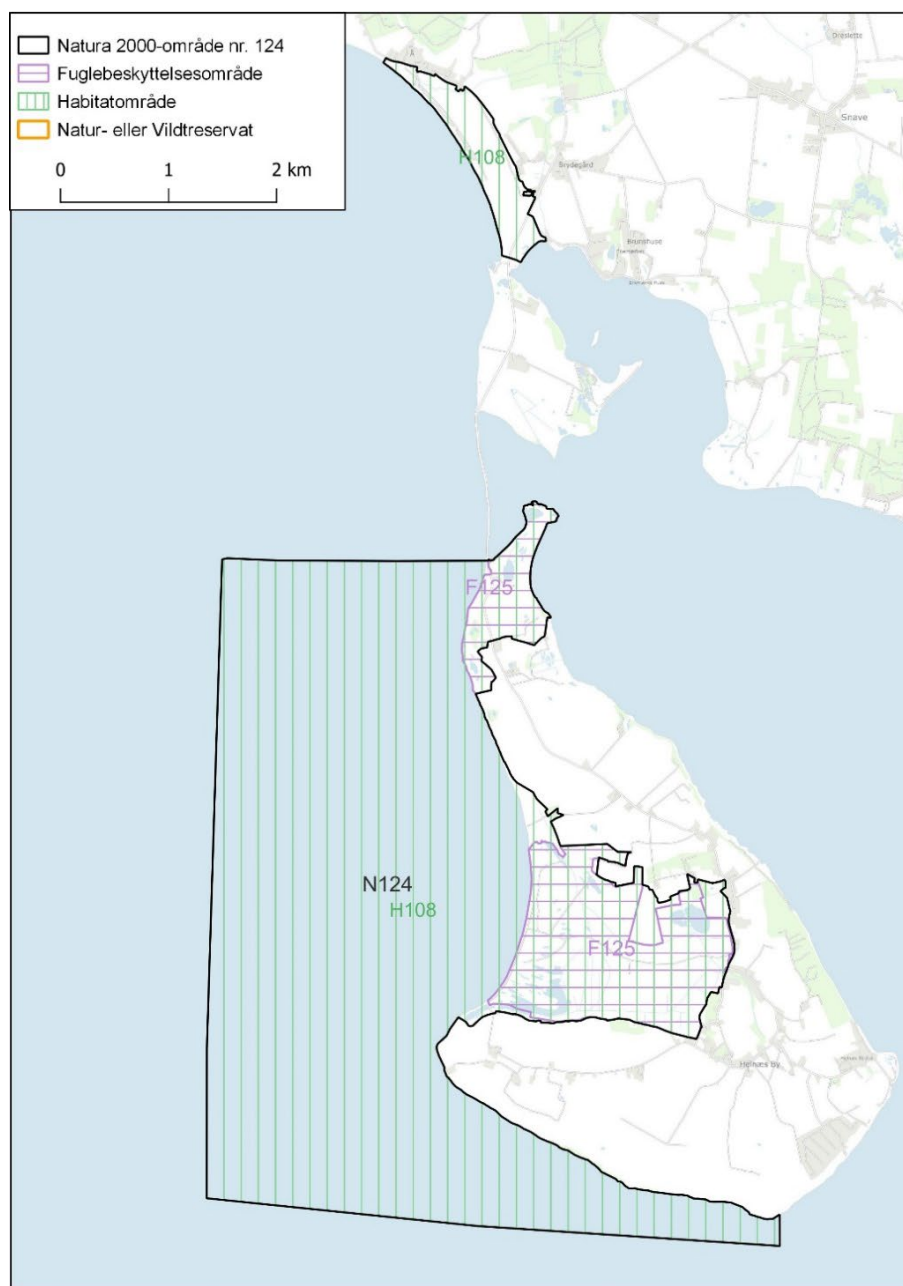
For bjergand vurderes der ligeledes ikke at være behov for yderligere beskyttelse.

Habitatområde H107

Habitatområde H107 (Bøjden Nor) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 124 - Maden på Helnæs og havet vest for

Figur N124. Afgrænsning af Natura 2000-område N124. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H108 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F125 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men Halen på nordenden af Helnæs er fredet. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F125

Fuglebeskyttelsesområde F125 (Maden på Helnæs) omfatter dels Maden på Helnæs, dels nogle kyst- og overdrevområder omkring Galgebakke, Elmebjerg og Halen på den nordlige ende af Helnæs. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F125.

Table F125. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F125 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-plan 2022-2027 - fugle

Natura 2000-planen og basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N124a, N124b) refererer, for så vidt angår forstyrrelser, især til de generelle betragtninger, der fremgik af rapporten DCE udarbejdede om forstyrrelser i Natura 2000-områderne (Therkildsen m.fl. 2013). Denne rapport havde dog ikke nogen konkret behandling af fuglebeskyttelsesområde F125, fordi det først blev udlagt i 2018. For klyde angives det, at dens levesteder er vurderet til moderat-ringe på grund af risiko for prædation, forstyrrelse og udtørring af småsøer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klyde har ynglet med op til 26 par. Antallet har varieret, og i nogle år er arten ikke blevet fundet ynglende. I årene med yngleforekomst har der typisk været flest par på Helnæs Made og færre på Halen. Seneste større forekomst er 15 par i 2020. Der har i enkelte år ynglet havterne, men siden 1980 har der ikke været registreret over 4 par.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Vi har ikke kendskab til intensiteten af færdsel på strandengen/overdrevet på Maden, og det er uvist, om antallet af ynglende klyder på Maden er begrænset af omfanget af menneskelig færdsel. Såfremt der regelmæssigt færdes gående med hunde i yngletiden, kan dette meget vel have en begrænsende effekt på artens yngleforekomst.

Habitatområde H108

Habitatområde H108 (Maden på Helnæs og havet vest for) er identisk med Natura 2000-område N124, og omfatter foruden fuglebeskyttelsesområde F125 også et større marint område i Lillebælt vest for Helnæs samt et hedeområde øst for Åkrog Bugt. Området er udpeget for marsvin (tabel H108).

Table H108. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H108, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavspopulationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N124) står der følgende "Marsvin er udbredt i farvandet omkring Fyn, og med særlig høj hyppighed ved bl.a. Helnæs." og videre "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H108 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af hele bestanden samlet. Der er ikke udført specifik overvågning i H108, men da området ligger lige op ad H173 "Flensborg Fjord, Bredgrund og Farvandet omkring Als" er det sandsynligt at vigtigheden for og udviklingen af marsvin i H108 følger H173, som har været overvåget siden 2013. Overvågningen, der har været udført med passive akustiske lyttestationer (CPODs), har vist at H173 har høj tæthed af marsvin og at der i 2020 var signifikant flere marsvin end i 2013 (Hansen & Høgslund 2021). H173 er imidlertid et stort område og satellitmærkning af marsvin fra 1997 - 2018 indikerer at den nordlige del inkl. H107 ikke er den del, der er vigtigst for marsvin. Ved sammenligning af data fra de satellitmærkede marsvin fra 1997 til 2007 og 2008 til 2018, ser området ved H107 ud til at have fået en lavere betydning for marsvin i den seneste 10-års periode. Se også uddybende beskrivelse af H173 i Clausen m.fl. (2023b).

Samlet set vurderes H108 som værende af medium vigtighed for marsvin hele året (Sveegaard m.fl. 2018). Da udviklingen estimeret ved overvågningen med PAM i det nærliggende H173 og data fra de satellitmærkede marsvin ikke stemmer overens, vurderes udviklingen lokalt i området som ukendt.

De relevante trusler og forstyrrelser for marsvin og sæler i H108 vurderes at være direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri, undervandsstøj og sejlad med hurtige motorbåde og/eller vandscootere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

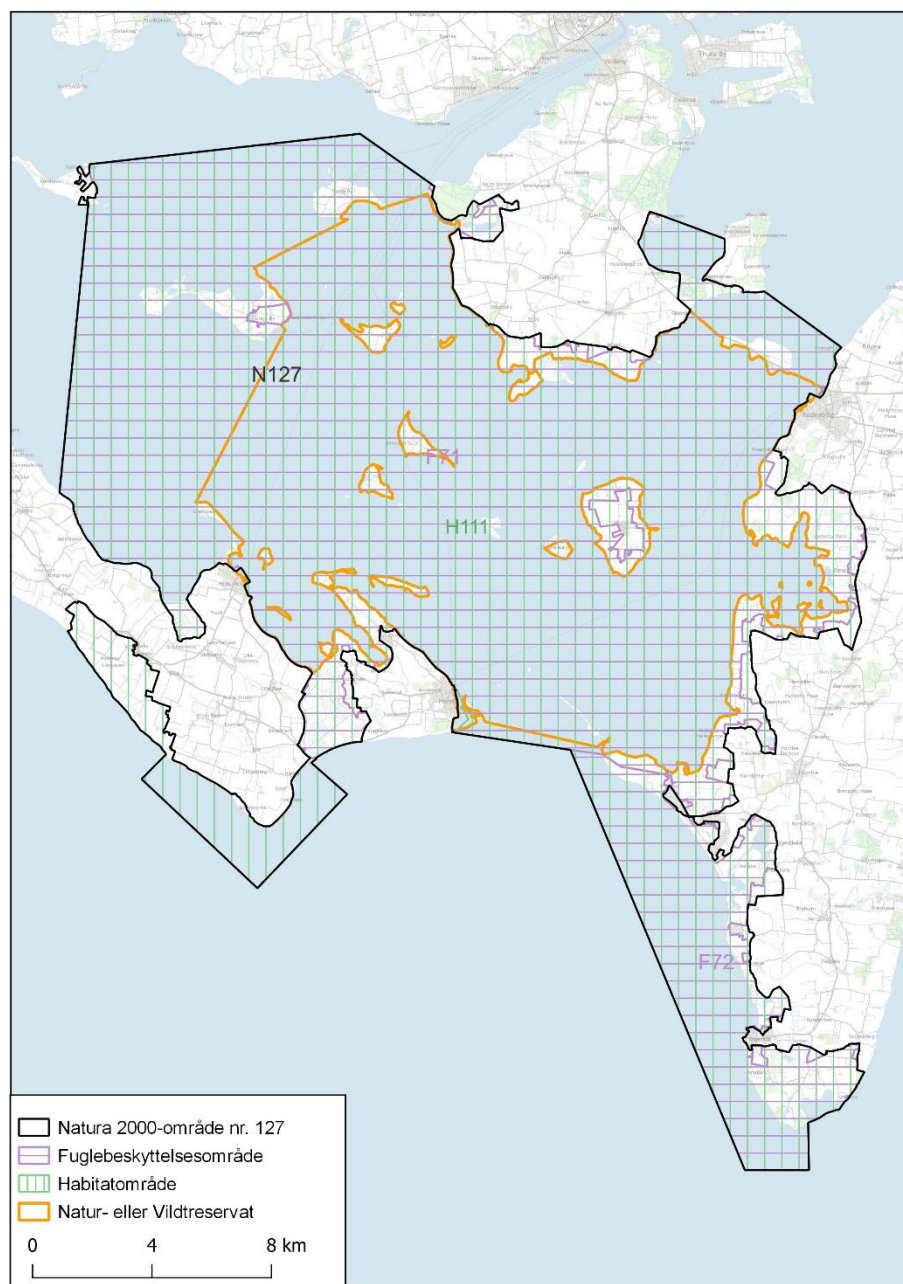
I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N124a) er følgende målsætning nævnt "Området bliver et vigtigt kerneområde for marsvin med gode, uforstyrrede levesteder." og som indsats er nævnt at "Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte". Derudover er der i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N124b) nævnt at "Området er i dag omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodfiskeri, som forbyder fiskeri med bundgående trawl."

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 ikke registreret fiskeri med hverken bundsløbende redskaber eller garn i Natura 2000-området for både over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N124b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst af marsvin. Her bør det overvejes et forbud mod garnfiskeri, eller evt. skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin og sæler.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Området er omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodfiskeri, som begrænser fiskeri fra større fartøjer med trawl og vod inden for 3 sømil fra kysten (Bekendtgørelse nr. 366 af 2. april 2019). Omfanget af det nuværende fiskeri er ukendt, men begrænsningen kan påvirke levestedet positivt.

Natura 2000-område nr. 127 – Sydfynske Øhav

Figur N127. Afgrænsning af Natura 2000-område N127. Området inkluderer habitatområde H111 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområderne F71 og F72 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Sydfynske Øhav vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I fuglebeskyttelsesområde F71 er færdsel og jagt reguleret af Sydfynske Øhav vildtreservat. Der er forbud mod færdsel fra 1. marts til 15. juli på flere småøer og holme, samt enkelte odder på visse af de større og beboede øer i Det Sydfynske Øhav, men på andre beboede øer er der ingen færdselsregulering. I området mellem Birkholm, Strynø og Tåsinge samt et område i omegnen af Storeholm ved Ristinge Hale er der forbud mod jagt. Dertil kommer to områder mellem Ristinge Hale og Marstal, hvor jagt kun må udøves fra opankret pram. Det samme gælder et område syd for Birkholm og vest for Hjortø. Der er forbud mod motorbådsjagt i hele Sydfynske Øhav vildtreservat. I områderne med jagtforbud er der forbud mod brætsejlads fra 1. september til 31. maj. Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i fuglebeskyttelsesområde

F72, men Fugleværnsfonden ejer Tryggelev, Nørreballe og Salme Nor samt Gulstav Mose, hvilket betyder, at der i disse områder er indført et privat forbud mod jagt. Færdsel guides ad stier til observationstårne eller -platforme i disse fire områder. Flere mindre områder i Natura 2000-området er fredet, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for områderne, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F71

Fuglebeskyttelsesområde F71 (Sydfynske Øhav) omfatter den sydøstlige del af Det Sydfynske Øhav, inklusive de fleste øer og holme i området. Dertil kommer flere landområder rundt ved kysten, med Monnet på Tåsinge og Gråsten Nor på Ærø som de største. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F71.

Tabel F71. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F71 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Stabil-fluktuerende	Ikke relevant
Blisgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Mørkbuget knortegås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Bjergand (T)	NT	Stabil-fluktuerende	Stigende	Implementeret
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Fluktuerende	Implementeret
Hvinand (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Toppet skallesluger (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Blishøne (T)	VU	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Bør overvejes
Almindelig ryle (Y)	EN	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Brushane (Y)	EN	Stabil	Forsvundet	Ikke relevant
Sorthovedet måge (Y)	VU	Stigende	Fluktuerende	Bør overvejes
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Fluktuerende	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Faldende-fluktuerende	Bør overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-fluktuerende	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N127a, N127b) nævner, at ynglende brushane, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne oplever forstyrrelser i større eller mindre grad på nogle af de kortlagte levesteder, fx halvøen Uhrehoved på Ærø, Revtrille på Korshavn og på beboede øer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Flere af øerne i Det Sydfynske Øhav er som nævnt omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngleti-

den. Inden for Natura 2000-området omfatter bekendtgørelsen øerne Bredholm, Græsholm og Grensholm samt del af Hjelmshoved, Storeholm, del af vestlige odde på Hjortø, Odden ved Tåsinge, Mejlholm, Store og Lille Egholm, del af Strynø Kalv, Dejro og Eskilsø.

Brushane har ikke ynglet inden for de to fuglebeskyttelsesområder siden 1994, hvilket næppe skyldes forstyrrelse, men i højere grad forhold, der vedrører ynglehabitats beskaffenhed. Et par af brushane blev registreret på Vitsø på den nordvestlige del af Ærø i 2016. Almindelig ryle er siden 2010 registreret med 0-2 par inden for fuglebeskyttelsesområdet; få gange er der registreret 0-1 par, 1 par eller 1-2 par på Store Egholm, Mejlholm og/eller Monnet; alle tre steder er der adgangsforbud i yngletiden.

Sorthovedet måge har ynglet med 1 par på Siø i årene 2006-2010 og igen 2017-2019. Yngleforekomsten har været uden for områder med færdselsforbud. Sorthovedet måge er afhængig af ynglekolonier af hættemåge, og der er p.t. ingen stabile hættemågekolonier inden for området.

Klyde og de fire arter af ternere i udpegningsgrundlaget yngler eller har ynglet på flere af lokaliteterne inden for områderne, hvor der er færdselsforbud i yngletiden. Dette gælder også flere af lokaliteterne, der er beliggende uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden. Blandt sidstnævnte har klyde eksempelvis optrådt på Langholmshoved (op til 40 par i 2009, siden 5-8 par), Lilleø (6 par i 2014), Mejlhoved på Drejø (0-6 par i 2009-2021), Monnet ved Tåsinge (0-7 par i 2009-2021), Odden (14 par i 2009, siden 0-1 par), Siø (0-13 par i 2009-2021, i gennemsnit 4 par), Skarø (0-24 par i 2009-2021, i gennemsnit 12 par), Vejlø på Tåsinge (0-4 par i 2009-2021), Urehoved på Ærø (10 par i 2014) og Vogterholm (0-3 par i 2009-2021).

De største yngleforekomster af havterne uden for områderne med færdselsforbud har været registreret på Langholmshoved (25-49 par i 2013-2021), Nyland (1-32 par i 2012-2021, i gennemsnit 12 par) og Lilleø ved Ærø (0-19 par i 2012-2021, i gennemsnit 13 par). Siden midten af 1990'erne har fjordterne kun været registreret med enkelte par inden for såvel som uden for områderne med færdselsforbud. Siden 2010 har splitterne ynglet på Siø med 2-287 par i 2018-2020 (i gennemsnit 117 par). Her ynglede splitterne inden for fuglebeskyttelsesområde F71 men uden for områderne med færdselsforbud. Alle større yngleforekomster af dværgterne i de to fuglebeskyttelsesområder har været registreret inden for områderne med færdselsforbud i yngletiden.

Det vides ikke i hvilket omfang ynglende sorthovedet måge, klyde og ternere bliver forstyrret af menneskelig færdsel uden for de områder, som er omfattet af reservatbekendtgørelserne. Både klyde, havterne, fjordterne og dværgterne har tidligere ynglet mere talrigt, og for visse af arterne gælder dette også for områderne uden færdselsforbud.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag i form af færdselsforbud vil næppe øge chancerne for fremgang i yngleforekomsten af brushane og almindelig ryle.

Det er tænkeligt, at det forekommer, at ynglesuccesen for ynglefuglene på nogle af lokaliteterne uden for ynglereservaterne påvirkes negativt af den menneskelige færdsel. Selvom yngleforekomsterne af klyde og ternere er uregelmæssig på flere af lokaliteterne, skønnes det sandsynligt, at en begræns-

ning af den menneskelige færdsel i yngletiden på visse af de ubeskyttede lokaliteter vil kunne bidrage til en forbedring af ynglebetingelserne for arterne i området. Ved en eventuel revision af reservatbekendtgørelsen anbefales det endvidere at bringe bestemmelserne i overensstemmelse med de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Trækfugle

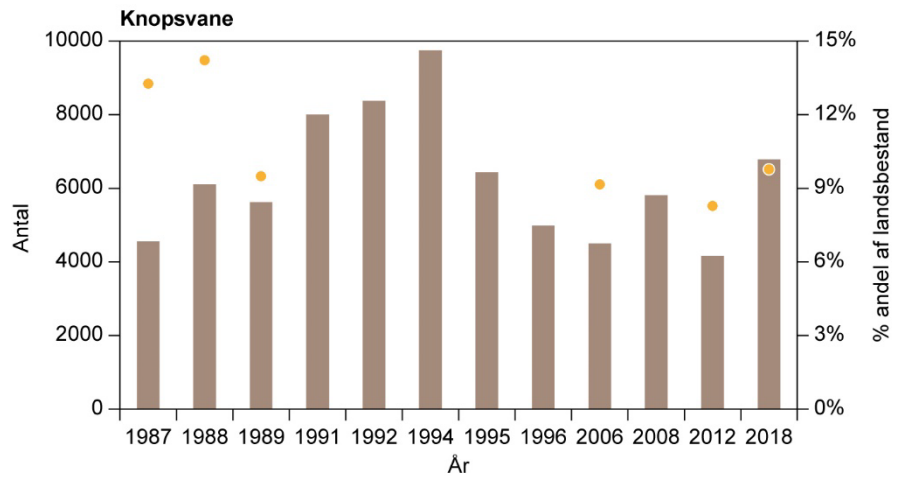
Det vurderes generelt at trækfuglene er godt beskyttet i fuglebeskyttelsesområdet, hvoraf størstedelen er omfattet af et reservat. De helt jagtfrie kerneområder begunstiger særligt jagtfølsomme arter af gæs og svømmeænder (Clausen m.fl. 2014), og pga. hele reservatets forbud mod motorbådsjagt er der også taget store hensyn til dykænderne. Det hensyn forstærkes af den netop indførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022).

Mørkbuget knortegås forekommer i større antal om foråret, til tider også om efteråret, men på denne årstid typisk kortvarigt. Arten er ikke jagtbar og vurderes ikke at have særlige beskyttelsesbehov. Det samme gælder for sangsvane, der primært fouragerer på agerjorde i omegnen om vinteren, men raster i området.

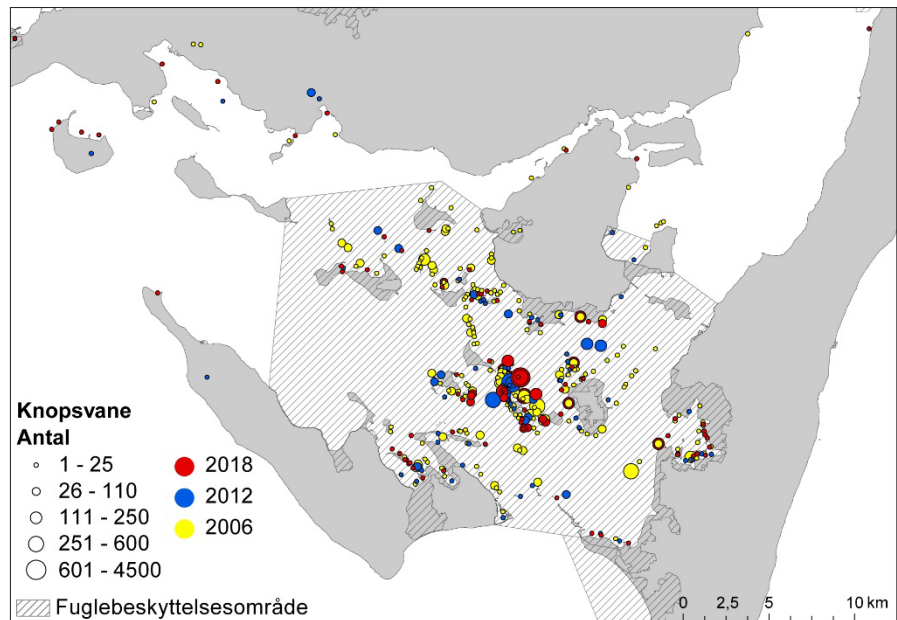
Knopsvane har både en stor fældebestand og en stor overvintrende bestand i Det Sydfynske Øhav. Bestanden af fældende knopsvaner varierer noget med den samlede bestandsstørrelse i Østersøen, der var lav efter de kolde vintre i midten af 1980'erne og højere herefter. Men det er påfaldende at fældebestanden ved de seneste tællinger i det Sydfynske Øhav ikke er kommet op på det det niveau, den havde i begyndelsen af 1990'erne (figur F71a), især fordi den samlede fældebestand i Danmark som helhed har været stigende og i sommeren 2018 nåede det hidtil højeste antal med 69.400 fugle (Holm m.fl. 2021). Andelen af den danske bestand, der fældede i Det Sydfynske Øhav udgjorde i midten af 1980'erne mellem 9,5 og 14,2 % af landsbestanden, men har ved de seneste tre landsdækkende tællinger i 2006, 2012 og 2018 ligget mellem 8,3 og 9,8 %.

Der har været perioder med vigende forekomster af bundplanter i dele af Det Sydfynske Øhav, men Ørberg m.fl. (2018) kunne desuagtet kortlægge mellem 55 og 74 km² ålegræs i et område, der er sammenfaldende med knopsvanernes typiske udbredelse i øhavet, både sommer og vinter. Figur F71b viser udbredelsen ved de seneste tre fældefugletællinger. De største koncentrationer findes i området mellem Birkholm, Strynø og Bredholm, og det gjorde de også tilbage i 1991 og 1992 (Petersen 1995).

Figur F71a. Søjlerne viser antal knopsvaner optalt i fældeperioden i Det Sydfynske Øhav i 12 somre. Prikkerne viser % andelen af den samlede landsbestand, der blev optalt i området i år med landsdækkende fældefugletællinger. Opgørelserne er baseret på udtræk af data fra juli-august fra tællinger udført i forbindelse med fældefugletællinger, reservatovervågning m.v. (Petersen 1995, Pihl m.fl. 2013, 2015, Laursen m.fl. 1997, Clausen m.fl. 2014, Holm m.fl. 2021).

Figur F71b. Fordelinger af knopsvane talt i Det Sydfynske Øhav i forbindelse med fældefugletællinger i somrene 2006 (gul), 2012 (blå) og 2018 (rød). Data fra Pihl m.fl. (2013, 2015), Holm m.fl. (2021).

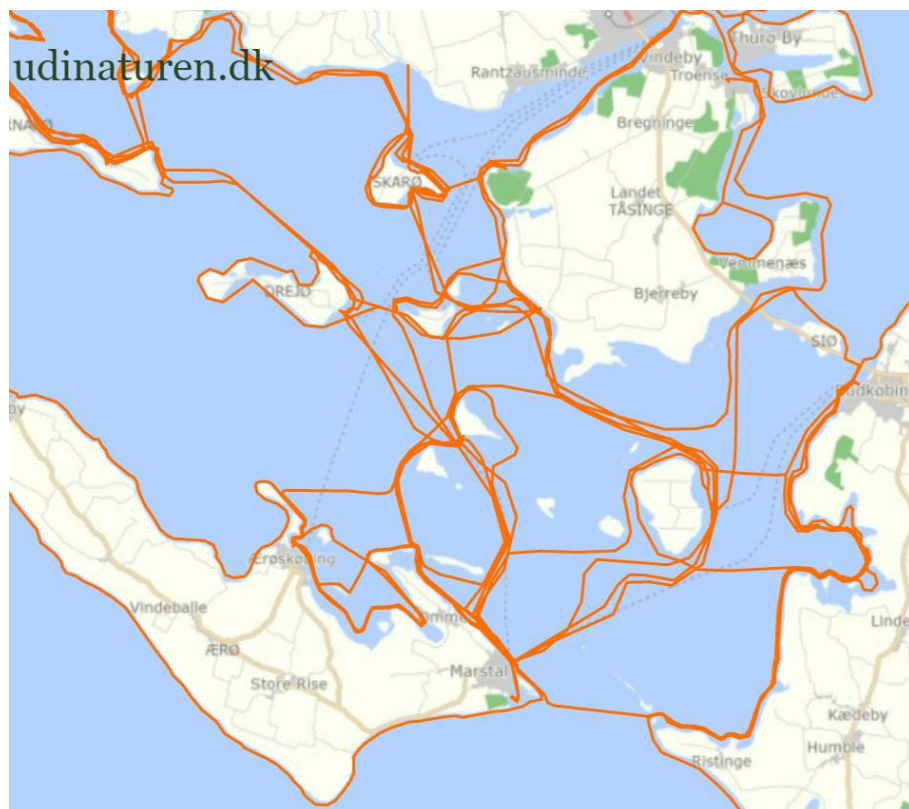
Vurdering af beskyttelsesbehov

For de rastende bestande af vandfugle, efterår, vinter og forår, vurderes der ikke aktuelt at være behov for revisioner af gældende reservatbestemmelser i området.

Da der synes at være et stort fødegrundlag for fældende knopsvaner, men bestanden af fældende svaner synes at være faldende lokalt, på trods af en stigning nationalt, bør det overvejes om der er ubeskrevne problemer med rekreative forstyrrelser i Det Sydfynske Øhav. Området markedsføres i dag bl.a. som et kajakområde og har i mange år været et yndet område for lystsejlere. Som beskrevet af Holm m.fl. (2019) og Clausen m.fl. (2020) kan det være en problematisk cocktail for de fældende svaner. Derfor bør det overvejes om der i knopsvanernes fældeperiode i juli til midten af september skal udlægges et område, der sikrer dem mere fred til at fouragere og fælde uforstyrret i et større areal omkring det centrale fældeområde mellem Birkholm, Strynø og Bredholm. Denne anbefaling sker med henvisning til jf. de generelle anbefalinger af hensyn til fældende knopsvaner, der er fremsat af Clausen m.fl. (2023a). Tiltaget kan hjælpe til at guide kajakroere og anden sejladsaktivitet

væk fra området, da de aktuelle forslag til kajakruter i området vurderes at komme for tæt på det centrale fældeområde (sammenhold figur F71b med F71c).

Figur F71c. Foreslåede kajakruter i Det Sydfynske Øhav på hjemmesiden www.udinaturen.dk. Flere af ruterne kommer tæt på eller igennem det centrale fældeområde mellem Birkholm, Strynø og Bredholm

Fuglebeskyttelsesområde F72

Fuglebeskyttelsesområde F72 (Marstal Bugt og den sydlige del af Langeland) omfatter kystnære dele af Marstal Bugt vest for Langeland samt flere af norene med omliggende skov- og landbrugsarealer på Sydlangeland. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F72.

Tabel F72. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F72 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Stabil-fluktuerende	Ikke relevant
Blisgås (T)	LC	Stigende	Stigende	Ikke relevant
Knarand (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Ikke relevant
Taffeland (T)	NT	Faldende	Fluktuerende	Ikke relevant
Bjergand (T)	NT	Stabil-fluktuerende	Ikke vurderet	Næppe relevant
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Fluktuerende	Næppe relevant
Havlit (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Næppe relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stigende	Ikke relevant
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Næppe relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N127a, N127b) nævner kun forstyrrelsestrusler i generelle termer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klyde har i 2010-2021 ynglet med 0-24 par (i gennemsnit 15 par). I samme periode har fjordterne ynglet med 3-40 par (i gennemsnit 21 par) og dværgterne med 0-4 par (i gennemsnit 1 par). For alle tre arter og alle år gælder, at alle eller langt hovedparten af fuglene ynglede i Nørreballe Nor.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Den menneskelige færdsel ved Nørreballe Nor foregår ad stier, hvilket sikrer at arterne i udpegningsgrundlaget kan yngle uden at blive forstyrret af menneskelig færdsel. Vi har ikke grundlag for at vurdere, om der inden for fuglebeskyttelsesområdet findes egnede ynglelokaliteter for de tre arter, der fravælges som ynglested pga. for hyppig færdsel af mennesker.

Trækfugle

Sangsvane og blisgås fouragerer på agerjorde på Sydlangeland i træktiderne og om vinteren, men formodes at trække til norene for at overnatte. Knarand, taffeland og bjergand fouragerer eller raster oftest inde i norene på Langeland, sidstnævnte kan dog raste i Marstal Bugt.

Ederfugl og havlit forekommer på havet vest og syd for Langeland.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da flere af norene er omfattede af private jagtfredninger, formodes det at forstyrrelser forårsaget af jagt her er af begrænset omfang og at de arter der er tilknyttet disse som fouragerings- eller rasteplads er godt beskyttede.

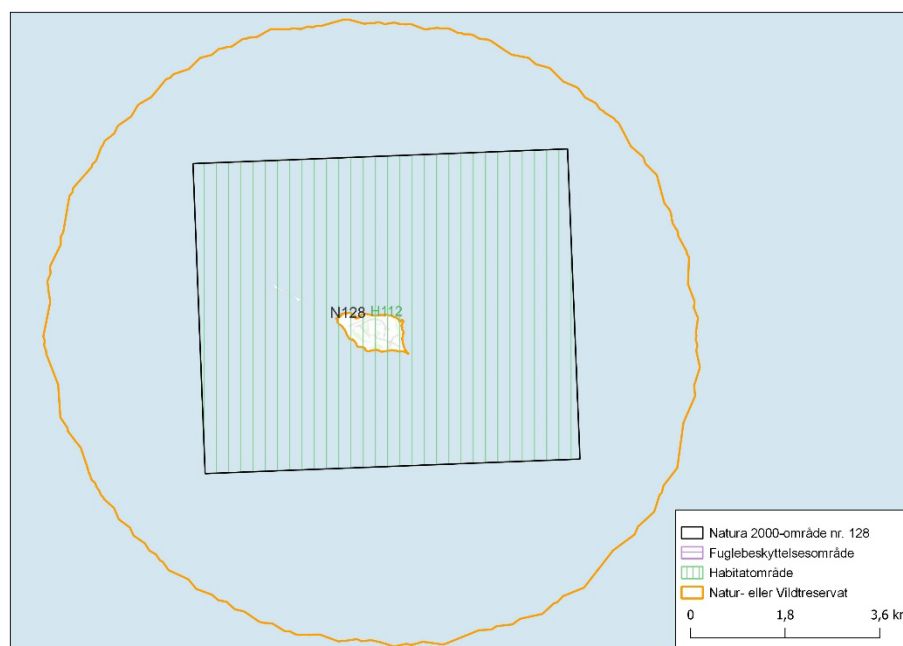
Med den aktuelle særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder, der er udpeget for arten – og den generelle artsfredning af havlit (Miljøministeriet 2022), er det begrænset hvor meget de to arter vil kunne forstyrres af havjagt. Det samme gælder for bjergand, i de tilfælde hvor de raster på havet i Marstal Bugt. For disse arter vurderes det, at der næppe er aktuelle behov for reserver af hensyn til trækfuglene i området.

Habitatområde H111

Habitatområde H111 (Sydfynske Øhav) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reser- vatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 128 – Hesselø med omliggende stenrev

Figur N128. Afgrænsning af Natura 2000-område N128. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H91 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Kortet viser også det ydre omrids af det naturreservat som omfatter søterritoriet inden for en afstand af 3 sømil fra Hesselø. For detaljer om regulering af jagt, færdsel og sejlads i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Hesselø er omfattet af et naturreservat udlagt af en bekendtgørelsesfredning efter Naturfredningsloven. Den bevirker, at det omkringliggende søterritorie samt de rev, som ligger inden for en afstand af 3 sømil fra Hesselø, er omfattet af reservatet, hvor færdsel på alle rev er forbudt fra 15. april til 30. september. Inden for reservatet er *"enhver nedlægning, indfangning eller forjagelse af vildtlivende pattedyr og fugle samt indsamling af fugleæg forbudt hele året"* – altså er de *facto* stort jagtfrit reservat. Hesselø er privatejet – og så vidt DCE er orienteret opretholder ejeren et færdselsforbud på øen.

Habitatområde H112

Habitatområde H112 (Hesselø med omliggende stenrev) er identisk med Natura 2000-område N128 og består af Hesselø og et stort omkringliggende havområde med stenrev og fladvandede grunde. Området er udpeget for de to sælarter (tabel H112).

Tabel H112. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H112, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for sælarterne (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Gråsæl	Ugunstig	Ugunstig	Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N128a) omtales at *"Generelt er mange af de marine naturtyper påvirket af næringsstofbelastningen, hvor indsatser*

for denne påvirkning varetages i Vandområdeplanerne. Ligeledes kan der være påvirkning fra menneskelige forstyrrelser fx i form af fiskeri og sejlad."

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N128b) tages udgangspunkt i to grupper af fiskeri: 1) Fiskeri med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) og 2) Fiskeri med ikke-bundslæbende fiskeriredskaber (garn, pelagiske redskaber, som er pelagisk trawl og not, samt andre passive redskaber).

Fiskeri med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) vurderes generelt at have en påvirkning på havbundens tilstand, herunder på bundvegetationen og dyreliv. Fiskeri med ikke bundslæbende redskaber som fx med pelagiske trawl og not (fiskeri målrettet organismer i de frie vandmasser) kan i sjældne tilfælde have bifangster af havfugle og marine havpattedyr (primært sæler). Pelagiske trawl og not kan skade boblerev, der rejser sig fra havbunden og op i vandsøjlen. I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N128a) nævner flg. retningslinjer "At området sikres som et godt levested for de større forekomster af spættet sæl og gråsæl." og at "Tilstanden af levesteder for gråsæl sikres eller forbedres i overensstemmelse med artens krav til disse."

Ifølge Sveegaard m.fl. (2018) blev habitatområde H128 vurderet til at have middel tæthed af marsvin både sommer og vinter, baseret på telemetridata, men at området dog var for lille (mindre end 20 km²) til at have væsentlig betydning for marsvinepopulationen.

Ved de årlige sæltællinger i januar-marts, maj-juni og august, har antallet af spættet sæl været mere eller mindre stabilt fra 2010-2021 ved revet omkring Hesselø og særligt nordvest for øen. I ynglesæsonen i juni og i fældesæsonen i august tælles der årligt 1.200-1.400 spættede sæler. I juni måned tælles ca. 800 voksne spættede sæler og 200-400 unger, hvilket udgør 11-18% af alle talte unger i den danske del af Kattegat. Hesselø er dermed en af de vigtigste ynglepladser for spættet sæl i Kattegat. Ved enkelte sæltællinger er der observeret under 20 individer i februar og marts, mens der et andet år blev talt over 1.200 sæler i marts. Til trods for store variationer i antallet af sæler i vinterhalvåret, vurderes det at Hesselø er en af Danmarks største hvilepladser for spættet sæl hele året.

Gråsæler forekommer sporadisk omkring Hesselø uden nogen sæson tendens. Det højeste antal talt var 7 under gråsælens fældesæson i marts 2020. Der er ikke blevet observeret gråsælunger ved Hesselø siden gråsælen næsten blev udryddet i Kattegat for ca. 100 år siden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

De relevante trusler i området er bifangst, fødemangel, sejlad med hurtige motorbåde, undervandsstøj og forurening, der kan spille en væsentlig rolle for både marsvin og sælers fremtid i området. Bifangst af havpattedyr kan forekomme i garnfiskeri og fiskeri med ruser og dermed påvirke bestanden

negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør kun indirekte en trussel mod havpattedyr, idet deres fødegrundlag kan blive reduceret.

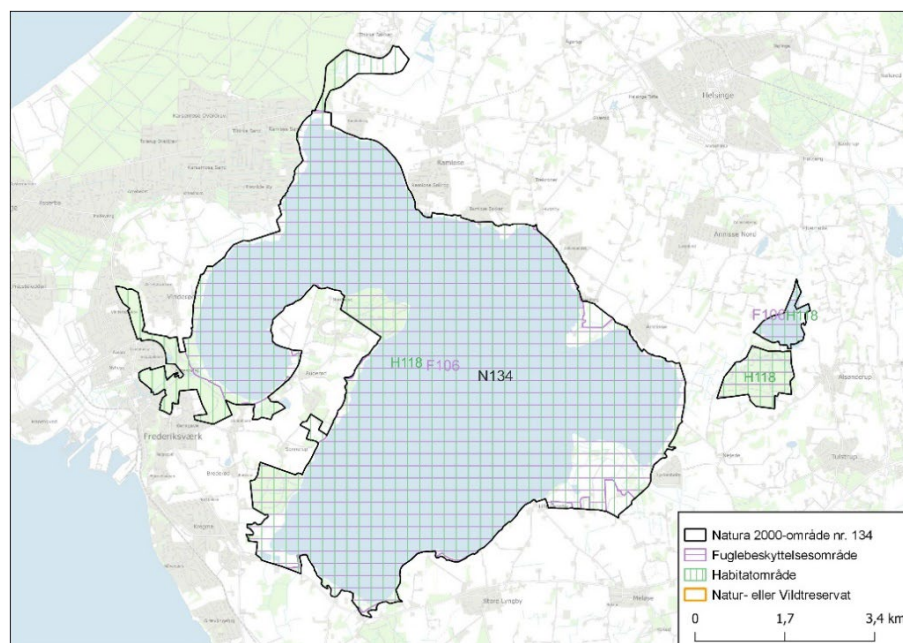
Hesselø er en af de vigtigste lokaliteter for spættet sæl i både yngle- og fældeperiode i Kattegat. Selvom søterritoriet og rev i en afstand af 3 sømil fra Hesselø er omfattet af et reservat er det tilladt at færdes på søterritoriet hele året, også helt ind til revene, hvor sælerne ligger. Færdsel på revene er forbudt i perioden fra 15. april til 30. september, hvorved yngle- og fældeperiode for spættet sæl er omfattet. Historisk er Hesselø yngleplads for både spættet sæl og gråsæl (Galatius m.fl. 2020), men adgangsbegrænsningen sikrer ikke beskyttelse af gråsælen i yngle- og fældeperiode (vinter/forår), hverken på revene eller i søterritoriet. Udover nøgleperioderne omkring yngle- og fældeperioder har sæler også behov for at hvile på andre tider af året. Med adgang helt ind til revene yder reservatet ikke reel beskyttelse af sælerne på noget tidspunkt af året, da sejlads til revene vil forårsage at hvilende sæler skræmmes i vandet. Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser vurderes at være lige så forstyrrende som øvrig sejlads.

Et udvidet adgangsforbud på revene og i en 500 meter zone omkring revene, der gælder for hele året, vil beskytte begge sælarter i deres yngle- og fældeperioder, samt sikre en beskyttelse, der følger de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a). Det ville forbedre tilstanden af levesteder for gråsæler i overensstemmelse med artens behov for ro i yngleperioden og dermed forbedre bevaringsstatus. Det anbefales også at bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og dermed også forbydes at færdes på søterritoriet.

Der er knap 60 km til de nærmeste alternative hvilepladser (Hallands Väderö og Anholt, når Sjællands Rev ikke medregnes pga. lav kapacitet) – og Hesselø er således den eneste yngle- og fældeplads for spættede sæler i området, da de har tendens til at være meget stedfaste og sjældent bevæger sig længere væk.

Natura 2000-område nr. 134 - Arresø

Figur N134. Afgrænsning af Natura 2000-område N134. Området inkluderer habitatområde H118 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F106 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området, men færdsel i området er reguleret af Bekendtgørelse om færdsel mv. på Arresø. For detaljer om reguleringen af færdsel på søen henvises til bekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt et reservat i området, men færdsel er reguleret af Bekendtgørelse om færdsel mv. på Arresø, hvor mange bestemmelser er sammenlignelige med reservatbekendtgørelserne, ergo et *de facto* reservat.

I søen er der indført mange begrænsninger for flere former for sejlads, herunder udlejning af fartøjer. Sejlads med motor er i udgangspunkt kun tilladt for erhverv, dog kan der tillades at op til 10 både benyttes til lystfiskeri eller at både benyttes som redningsfartøjer, ved undervisning og ved afholdelse af stævner, i alle tilfælde efter tilladelse fra Naturstyrelsen, hvilket begrænser antallet af motorbåde til et minimum. Sejlads med motor er ikke tilladt i nat-tetimerne, og i perioden fra 1. november til 15. marts er der forbud mod ikke-erhvervs-mæssig motorsejlads i den sydlige del af Arresø. Kitesurfing er ikke tilladt og windsurfing er kun tilladt i søens nordlige del. Der drives ikke jagt på Arresø. Endvidere er flere mindre områder, der indgår i Natura 2000-området i omegnen af Arresø, fredet, jf. kortmateriale på Danmarks Arealinformation. DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for området, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F106

Fuglebeskyttelsesområde F106 (Arresø) omfatter Arresø, Auderød Skov på Arrenæs, Lille Lyngby Mose samt det naturgenoprettede område ved Alsønderup Enge, der ligger isoleret øst for søen. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F106.

Table F106. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F106 i 2022. Havørn og fiskeørn (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Stor skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N134a, N134b) nævner kun forstyrrelser i generelle termer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

Stor skallesluger forekommer ved Arresø i vinterhalvåret, hvor de fleste rekreative sejlskibe formodentlig er reduceret i antal. Sammenholdes dette med, at der er generelt forbud mod jagt og kitesurfing, at windsurfing er henvist til søens nordlige del, og at det samme gælder motorbådssejlskibe i perioden fra 1. november til 15. marts, synes de mest forstyrrende aktiviteter er begrænset i skalleslugernes forekomstperiode. Derfor formodes det, at fuglene altid kan finde områder med tilstrækkelig ro i Arresø. Der vurderes derfor ikke at være væsentlige forstyrrelsestrusler mod arten i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

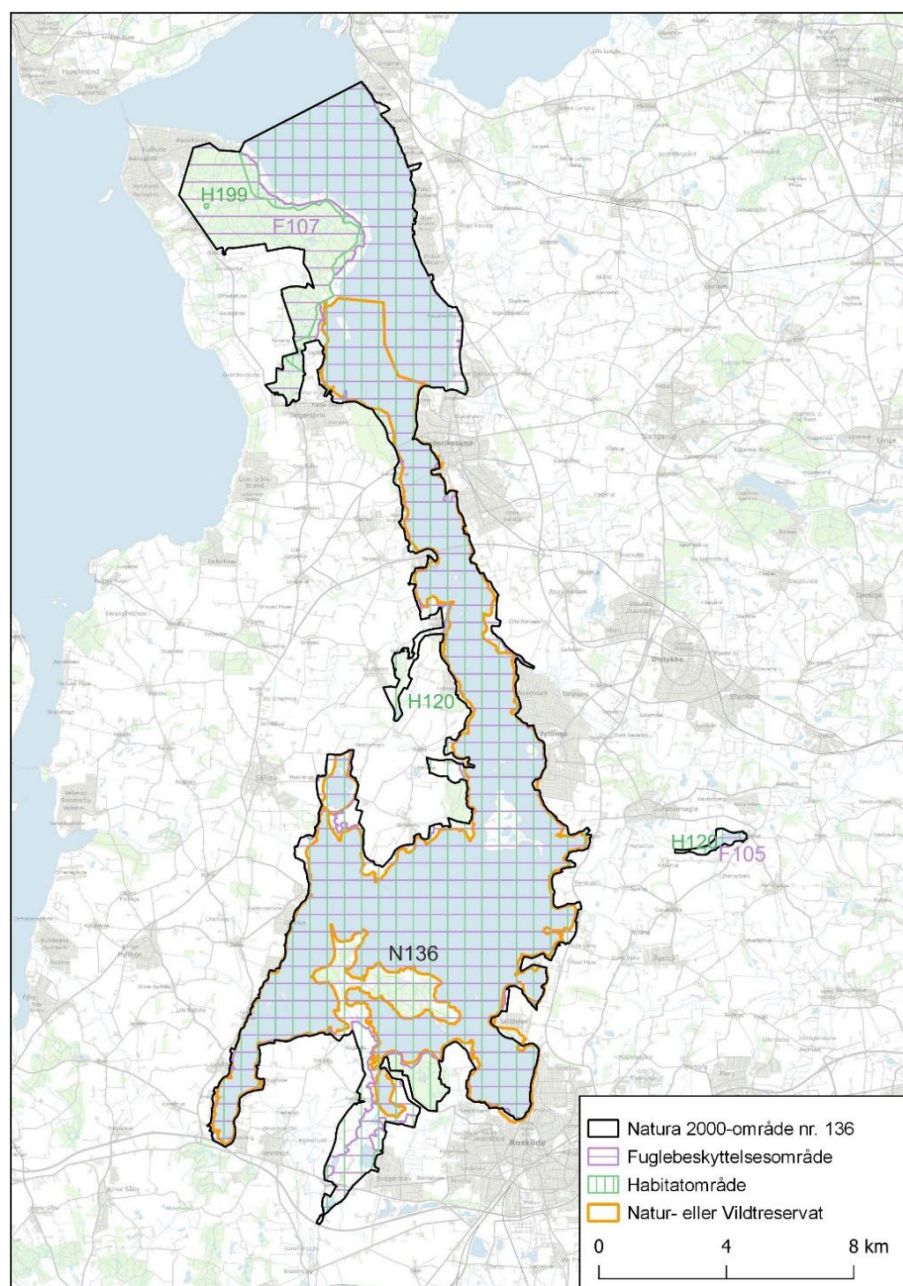
Der vurderes ikke at være behov for yderligere beskyttelse.

Habitatområde H118

Habitatområde H118 (Arresø, Ellemose og Lille Lyngby Mose) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 136 – Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov

Figur N136. Afgrænsning af Natura 2000-område N136. Området inkluderer habitatområderne H120 og H199 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområderne F105 og 107 (vandret violet skravering). Kortet viser også de ydre omrids af Roskilde Fjord og Selsø Sø vildtreservater. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservaterne henvises til reservatbekendtgørelserne på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

De to vildtreservater i området samt en fredning af øer i Roskilde Fjord regulerer færdsel og jagt. Det betyder, at der er færdselsforbud året rundt ved Bløden og Selsø, i et område ved Bognæs fra 1. februar til 31. juli (af hensyn til ynglende havørn), samt på de fleste øer og holme i fjorden fra 1. april til 15. juli, inklusive en 50 meter zone på søterritoriet rundt om øerne. I reservaterne er der endvidere forbud mod jagt hele året i Store Kattinge Sø, Lejre Vig, Møllekrogen, Roskilde Vig, Bløden, rundt ved og på Eskilsø samt i Frederikssund fra Hyldeholm mod nord til Øksneholm. I området omkring Jyllinge Holme er jagt og motordrevet sejlads med mere end 8 knob forbudt. Nord for og op til Hyldeholm er jagten reguleret. Der er forbud mod motorbådsjagt i hele

fjorden. Gundsømagle Sø, og det meste af dennes omgivelser ejes af Fugleværnsfonden, hvilket betyder at der er indført et privat forbud mod jagt, og at færdsel guides ad stier til to observationstårne ved søen. Der er flere fredninger af andre områder i omegnen af Roskilde Fjord og Gundsømagle Sø, der overlapper med Natura 2000-området, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for disse områder, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F105

Fuglebeskyttelsesområde F105 (Roskilde Fjord, Kattinge Vig og Kattinge Sø) omfatter Roskilde Fjord bortset fra den nordlige halvdel af Frederiksværk Bredning, Selsø, søerne ved Kattinge og Svogerslev samt den naturgenoprettede Gundsømagle Sø, der ligger isoleret øst for fjorden. Skove og landbrugsarealer på Bognæs samt Boserup Skov indgår også i fuglebeskyttelsesområdet. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F105.

Tabel F105. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F105 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil	Bør overvejes
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Faldende	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Knarand (T)	LC	Stigende	Faldende	Implementeret
Krikand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Faldende	Implementeret
Hvinand (T)	LC	Stabil	Stabil	Implementeret
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Stabil-stigende	Implementeret
Stor skallesluger (T)	LC	Stabil	Stabil	Implementeret
Blishøne (T)	VU	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Implementeret
Sorthovedet måge (Y)	VU	Stigende	Stigende-fluktuerende	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Faldende-fluktuerende	Kan overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Forsvundet	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Ifølge basisanalysen og Natura 2000-planen for området (Miljøstyrelsen 2021, N136a, N136b) kan forstyrrelse i form af fx fiskeri og sejlads lokalt være en trussel for ynglende eller rastende fugle.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

I Roskilde Fjord er flere end 16 øer og holme som nævnt omfattet af en fredning eller reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngletiden. På den største ø Eskildsø er det strandengene som er omfattet af denne færdselsregulering. Som nævnt er der også forbud mod

færdsel på vandet i bugten Bløden syd for Risø (inkl. øen Svaleø i bugten) samt i og omkring Selsø.

Klyde har ynglet eller yngler fortsat på flere af øerne og holmene i fjorden. Det gælder også de tre arter af terner, som indgår i udpegningsgrundlaget. Yngleforekomsten af klyde i fjorden og ved Selsø er fluktuerende (39-127 par i 2010-2021; flest har ynglet på Eskilsø). Fjordens bestand af ynglende fjordterne gik tilbage fra ca. 500 par i 1988 til 8-76 par i 2008-2021. Bestanden af havterne gik fra 150-300 par i de fleste af årene 1980-2002 til 28-70 par i 2015-2021. Dværgterne har ikke ynglet i fuglebeskyttelsesområdet siden 2000.

På strandenge, øer og holme uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde såvel som fjordterne og havterne ynglet. Men på disse lokaliteter uden færdselsforbud har klyde ikke ynglet med over 10 par, og fjordterne og havterne har ikke ynglet med over 5 par. Dværgterne har ikke ynglet uden for områderne med færdselsforbud.

Det vides ikke i hvilken grad klyder og terner forstyrres af færdsel tæt på øerne med færdselsforbud. Det skønnes, at den negative betydning af denne færdsel er forholdsvis beskeden, om end det bør overvejes at udvide forbuddet mod færdsel på vandfladen omkring øerne og holmene fra en 50 meter zone til en 100 meter zone. Det vides eksempelvis ikke om sejlads med fx kajak langs 50 meter grænsen kan forårsage forstyrrelse af ynglende terner og klyder. Det er uvist i hvilken grad de mennesker, der færdes i fjorden, overholder forbuddene mod færdsel på øerne og holmene i fjorden, men der er eksempler på, at bufferzonerne ikke overholdes. Det vides heller ikke, om ternerne under deres fødesøgning påvirkes af færdslen i fjorden, men det skønnes, at denne forstyrrelse ikke i væsentlig grad forringer ynglebetingelserne i fjorden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Alle væsentlige yngleforekomster af klyde og terner findes på øer og holme, hvor der er færdselsforbud i yngletiden. Det vurderes, at ynglebetingelserne for klyde og terner ikke vil forbedres væsentligt, selvom der blev indført forbud mod færdsel på flere af fjordens lokaliteter. Det kan dog ikke afvises, at færdslen i fjorden samlet set har et omfang og omfatter typer af færdsel som bevirker, at ternernes fødesøgning påvirkes negativt.

Derfor kan det ved en eventuel revision af bekendtgørelsen for fjordens vildtreservater, og for at reducere mulige forstyrrelser fra rekreativ sejlads m.m. fremadrettet, overvejes at tilpasse fredningstider og øge bufferzonerne med færdselsrestriktioner i henhold til de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a). Omfanget af menneskelige forstyrrelser af de terner, som yngler uden for områderne, hvor der er færdselsforbud i yngletiden, kendes ikke.

Naturstyrelsen og Nationalpark Skjoldungernes Land arbejders sammen om at øge brugerne kendskab til reglerne for færdsel i fjorden og på holmene.

Trækfugle

De fleste arter af trækfugle i Roskilde viser stabile bestande. Der er enkelte arter som viser nedgang, men fælles for disse er, at det ikke er forstyrrelser, der er årsagen. Eksempelvis oplever troldand en generel bestandsnedgang (Nielsen m.fl. 2023) og for sangsvane skyldes de lave tal i dag sandsynligvis en ændring af optællingsproceduren (Clausen m.fl. 2019).

Blandt de fugle, der i sensommeren har et særligt behov for beskyttelse, er knopsvane, som især i juli-september fælder svingfjer og derfor i en periode ikke kan flyve. Da fældningen ofte finder sted i lavvandede kystnære områder, er der risiko for konflikter med menneskelige rekreative aktiviteter på vandet.

De fældende knopsvaner samler sig i flokke flere steder i Roskilde Fjord. Svanerne opsøger bl.a. kanterne af fjordens løb og forholdsvis lavvandede banker længere fra kysten, der er bevokset med ålegræs. Men svanerne benytter også i flere dele af fjorden de helt lavvandede områder, og de opsøger flere af øernes og holmenes kyster, når de skal raste og pleje fjer.

De vigtigste fældepladser findes omkring Ægholm nord for Bognæs samt omkring Jyllinge Holme, Eskilsø, Elleøre og Kølholm. Også Lejre Vig, herunder særligt de lavvandede områder i en ca. 150-200 meter bred kystnær zone samt hele de indre dele af Lejre Vig omkring Skovholmene er af betydning for fældende knopsvaner. Se udbredelseskort i Holm m.fl. (2019).

Den seneste tælling af fældende knopsvaner i Roskilde Fjord omfattede 2.200 i august 2018 (Holm m.fl. 2021). Sandsynligvis svinger antallet af svaner i fjorden om sommeren bl.a. afhængigt af vinterens vejrforhold og ynglesuccesen de enkelte år, men set i et længere perspektiv er antallet faldet fra regelmæssige forekomster af mere end 3.000 fugle i 1987-2010 med maks. 5.200 fugle i 1989, til omkring 2.000 fugle ved to af tre fældefugletællinger udført i NOVANA-programmet i 2006, 2012 og 2018), en udvikling der er set på trods af at den samlede fældebestand i Danmark fra midten af 1980'erne til 2018 er fordoblet (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). I Roskilde Fjord optræder de fældende svaner både i enkelte større flokke bestående af op til 200-600 individer, af mellemstore flokke på 70-200 fugle og mindre flokke på 10-70 svaner.

Denne udvikling er sket på trods af at fjorden har et vidt udbredt bundvegetation (Ørberg m.fl. 2018) og dermed også et stort fødegrundlag. Dette underbygges af, at Roskilde Fjord stadig har store og internationalt betydende antal af knopsvane om efteråret og vinteren, og at området i nogle af de senere år har været en af Sjællands vigtigste rastepladser for pibeand (Nielsen m.fl. 2019, 2021; Holm m.fl. 2021).

Roskilde Fjord er kendetegnet ved mange aktiviteter på vandfladen såsom havkajakroning, windsurfing, kitesurfing, tursejlad og lystfiskeri. Også nyere former for aktiviteter, som fx stand up paddling (SUP), har de senere år vundet stor udbredelse i fjorden (Høyer-Kruse 2016, Olafsson m.fl. 2016, Kaae m.fl. 2018).

Nationalpark Skjoldungernes Land fik i 2016 udarbejdet en undersøgelse om karakteren og udbredelsen af blåt friluftsliv i den sydlige del af Roskilde Fjord, dvs. den del af fjorden, der ligger inden for nationalparken. Blåt friluftsliv skal her forstås bredt som naturbaserede udendørsaktiviteter, der foregår i tilknytning til vand. Undersøgelsen konkluderer, at den sydlige del af Roskilde Fjord er et nationalt hotspot for blåt friluftsliv i Danmark og formentlig blandt de 10 mest udnyttede områder i Danmark (Olafsson 2016).

I de omkringliggende kommuner arbejdes der fortsat på at forbedre og udvikle friluftslivet, og det er givet, at omfanget af friluftaktiviteter knyttet til vand har været markant stigende i Roskilde Fjord de seneste årtier. Det er derfor en rimelig vurdering, at risikoen for, at der opstår konflikter imellem

friluftaktiviteter og de forpligtigelser, der er forbundet med Roskilde Fjords status som internationalt beskyttet Natura 2000-område de senere år, er øget betragteligt.

Det blå friluftsliv i den sydlige del af fjorden er specielt koncentreret langs byerne Roskilde, Veddelev og Jyllinge, hvilket hænger nøje sammen med befolkningskoncentrationen her, samt med et relativt stort udbud af faciliteter, som understøtter adgangen til fjorden, herunder lystbådehavne, klubber, museer, camping, offentlige strande m.m. Også Katinge Vig, Boserup skov og delvis Bognæs er udgangspunkter for blåt friluftsliv (Olafsson 2016). Der foreligger ikke en tilsvarende detaljeret undersøgelse i den nordlige del af fjorden, men det er en rimelig antagelse, at de rekreative aktiviteter også her er koncentreret omkring de større byer, havne og andre faciliteter, der understøtter det blå friluftsliv.

Anvendelsen af vandfladen i Roskilde Fjord toppe i august-september (Olafsson 2016), og dermed overlapper højsæsonen for sejlads og anden rekreativ udnyttelse på vandfladen med knopsvanernes primære fældeperiode fra juli til midten af september.

I 2019 viste et forsøg udført af Aarhus Universitet, at især kajakker (og tilsvarende sejladsformer) har en forstyrrende effekt over for fældende knopsvaner (Holm m.fl. 2019, Clausen m.fl. 2020). Kajakker kommer ofte i de lavvandede områder hvor svanerne søger føde, og nær de øer og holme, hvor svanerne raster og pudser fjer. Ved tilstedeværelsen af en kajak, mister svanerne tid til fødesøgning og bruger mere energi, end de ville have gjort uden forstyrrelsen. Studiet viste, at svanerne reagerede på kajakken på en gennemsnitlig afstand af 297 m. Herefter brugte svanerne i gennemsnit 8:40 minutter på at svømme gennemsnitligt 376 meter væk. Hvis kajakkers og anden færdsels effekt på knopsvanerne i Roskilde Fjord er tilstrækkelig stor, vil det kunne påvirke den lokale forekomst af knopsvaner. Risikoen er, at forstyrrelserne fra sejlads får flere af knopsvanerne til at fravælge fjorden som et opholdsområde under fældning, eller at større og længerevarende forstyrrelser mindsker energiindtaget så meget, at det nedsætter svanernes kondition inden en eventuel hård vinter, hvorved overlevelsen i vinterhalvåret bliver lavere, end den ellers ville være blevet.

Efter studiet i 2019 har Nationalpark Skjoldungernes Land årligt henstillet til kajakroere i fjorden om at tage hensyn til svanerne, men der sker stadig forstyrrelser af knopsvanerne i fældeperioden. I forbindelse med en optælling af fældende knopsvaner fra drone i 2022, blev fuglene eksempelvis skræmt væk - forstyrret af en havkajak i reservatet ved Jyllinge Holme (Holm m.fl. 2022) (figur F105).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret, men det anbefales at indføre et forbud mod færdsel og sejlads i juli til midten af september omkring nogle af de vigtigste fældepladser for knopsvane, jf. de generelle anbefalinger af hensyn til fældende knopsvaner, der er fremsat af Clausen m.fl. (2023a).

Figur F105. En kajakroer (nederst til højre i billedet) skræmmer fældende knopsvaner væk fra deres raste- og fourageringsområde ved Jyllinge Holme i august 2022. Foto: Thomas Eske Holm.

Fuglebeskyttelsesområde F107

Fuglebeskyttelsesområde F107 (Jægerspris Nordskov) er ikke udpeget for fuglearter, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H120

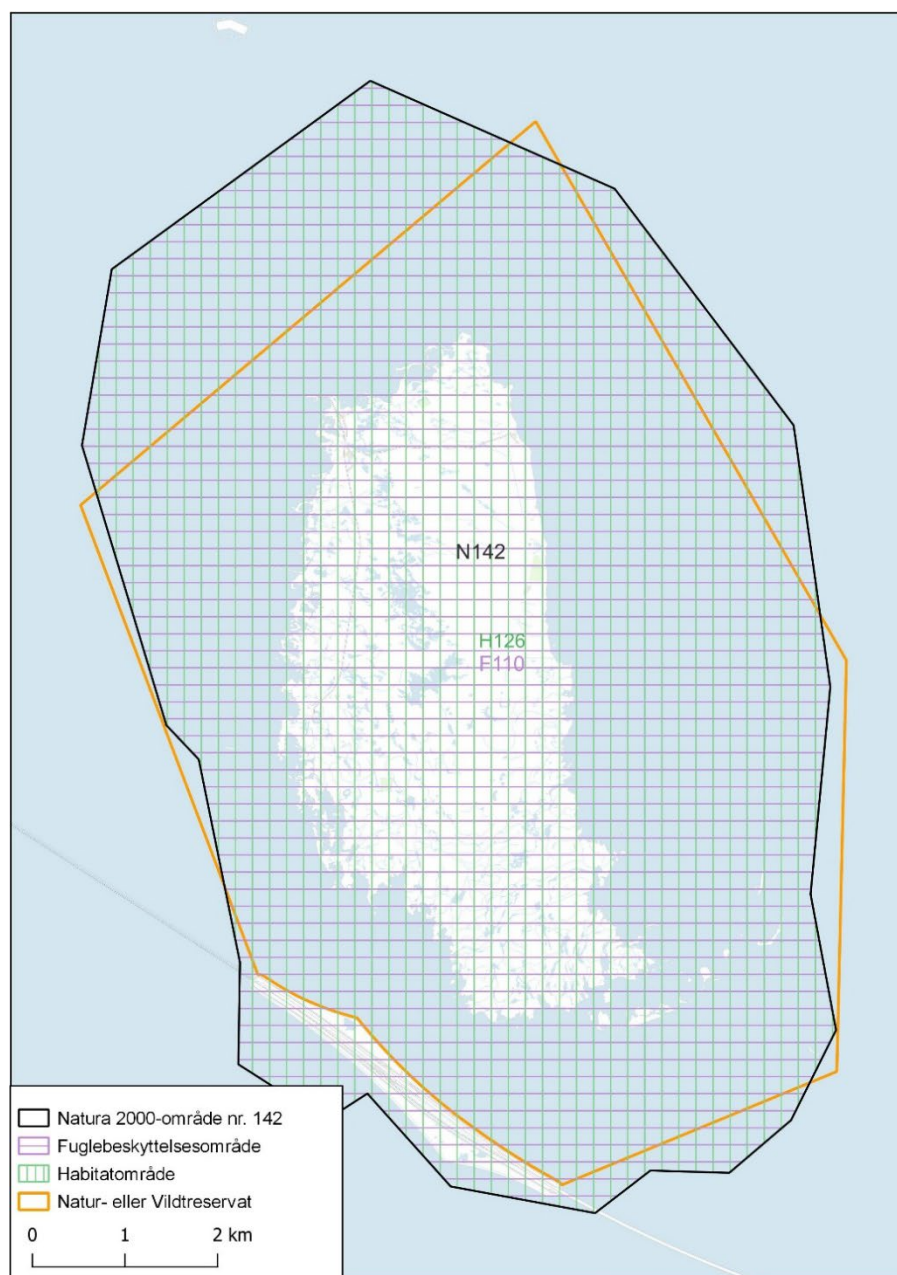
Habitatområde H120 (Roskilde Fjord) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H199

Habitatområde H199 (Kongens Lyng) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 142 – Saltholm og omliggende hav

Figur N142. Afgrænsning af Natura 2000-område N142. Området inkluderer habitatområde H126 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F110 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af det Saltholm vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Saltholm har været fredet siden 1983 og øen såvel som omliggende dele af søterritoriet er omfattet af Saltholm vildtreservat. Disse beskyttelsestiltag betyder, at der er færdselsforbud året rundt på den sydlige del af Saltholm, på Svaneklapperne syd og øst for øen samt på Søndre Flint sydøst for Saltholm – alle dele med omliggende søterritorie. Derudover er næsten hele Saltholm samt en 50 meter zone på søterritoriet omkring øen omfattet af et færdselsforbud fra 1. april til 15. juli. Der er forbud mod brætsejls og sejls med motordrevet fartøj med en højere hastighed end 10 knob i hele natur- og vildtreservatet hele året. Jagt er forbudt på den sydlige del af øen samt omliggende arealer ud til Peberholm og Søndre Flint samt omkring Svaneklapperne.

Fuglebeskyttelsesområde F110

Fuglebeskyttelsesområde F110 (Saltholm og omliggende hav) omfatter Saltholm og Peberholm, småøer og holme ved førstnævnte samt omliggende dele af Øresund. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F110.

Tabel F110. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F110 i 2022. Mosehornugle (ynglefugl) og vandrefalk (trækfugl) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som Virkemiddel
		National	Lokal	
Skarv (T)	NA	Fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-stigende	Implementeret
Bramgås (Y)	LC	Stigende	Stigende	Implementeret
Pibeand (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Krikand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Ederfugl (Y)	LC	Usikker	Faldende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Faldende-fluktuerende	Implementeret
Hjejle (T)	LC	Usikker	Fluktuerende	Implementeret
Almindelig ryle (Y)	EN	Faldende	Faldende	Implementeret
Brushane (Y)	EN	Stabil	Faldende	Implementeret
Rovterne (Y)	CR	Stigende	Stigende	Implementeret
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stigende	Implementeret
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-fluktuerende	Implementeret
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende-stigende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N142a, N142b) nævner ingen forstyrrelsestrusler og beskriver, at der ifølge levestedskortlægningerne stort set ikke er menneskelige forstyrrelser i de kortlagte områder.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Saltholm er det vigtigste ynglested i Danmark for bramgås, ederfugl og rovterne. Antallet af ynglende bramgæs på Saltholm har, siden de første par blev registreret på Saltholm i 1992, været stigende med årlige vækstrater på op til 64 % (Mortensen 2011). I 2008 blev bestanden vurderet til 1.317 par, og på de ti år frem til 2018 blev bestanden mere end tredoblet til 4.588. I 2021 var bestanden dog faldet til 2.568 par. På nabøen Peberholm blev antallet af bramgæs opgjort til 220 par i 2021, hvilket var betydeligt flere end de 33-90 par, der blev registreret som minimumstal for hvert af årene 2013-2020. Ederfugl er gået tilbage på Saltholm fra ca. 4.350 par i 2000 og 2010 til 1.847 par i 2018 og 1.365 par i 2021; på Peberholm vurderes antallet at have været under 25 par siden øen blev etableret. Klyde har ynglet på Saltholm med 40-188 par i 2010-2021; i årene 1980-2009 ynglede der i gennemsnit 188 par. Almindelig ryle (engryle) ynglede med 10-20 par i 1980'erne, men efter 1993 faldt antallet, og

i årene 1999-2020 ynglede 0-2 par. Brushane var tilstede med op til 60 par i 1980'erne, men i årene 1988-2013 blev der ikke registreret over 11 par, og siden 2012 har arten ynglet med 0-2 par. Havterne har været i tilbagegang, men i visse af årene mellem 2010 og 2021 har der ynglet op til 113-142 par. Rovterne og fjordterne er gået frem på Saltholm. Fjordterne ynglede med 67-97 par i 2017-2021, og antallet af rovterner var i 2021 steget til 44 par. For dværgterne er Saltholm den vigtigste yngleplads uden for Vadehavet; der ynglede 18-73 par på Saltholm i 2014-2021.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der er adgangsforbud på størstedelen af Saltholm (fra Holmegård og sydpå) i yngletiden. På den resterende del af øen er færdslen begrænset til få fastboende og sommerhusejere samt sejlere, der måtte lægge til i havnen på nordenden af øen. Selvom Peberholm ikke er omfattet af et ynglefuglereservat, er fuglene også her beskyttet mod færdsel. Yderligere restriktioner i den menneskelige færdsel vil næppe kunne sikre brushane og almindelig ryle bedre ynglevilkår på Saltholm. Det vurderes ligeledes, at det ikke via reservatbekendtgørelser vil være muligt at bedre ynglebetingelserne for områdets ynglende bramgæs, ederfugle, klyder og terner.

Trækfugle

Saltholm er landets vigtigste fældeområde for grågås med op til 44.500 individer (Clausen m.fl. 2019). Størstedelen af øen er i henhold til fredningen omfattet af et generelt færdselsforbud og fuglene kan derfor uforstyrret raste og søge føde i området i fældeperioden i juni-juli. Ligeledes er området et vigtigt fældeområde for knopsvane med 2.337 fugle optalt i 2018. Bestanden af fældende svaner har været forholdsvis stabil siden 1990'erne. Skarv overnatter i store antal omkring Saltholm og Peberholm i vinterhalvåret. De tre arter af svømmeænder i udpegningsgrundlaget, krikand, pibeand og skeand har ligeledes høje bestandstal for området. Generelt for områdets trækfugle gælder, at deres antal er stabile, omend de kan fluktuere mellem årene.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Adgangs- og jagtforbuddet på Saltholms sydlige del, jagtfredningen på det omkringliggende søterritorie, samt den begrænsede færdsel på den resterende af øen betyder, at der ikke er yderligere beskyttelsesbehov for trækfugle.

Habitatområde H126

Habitatområde H126 (Saltholm og omliggende hav) er identisk med Natura 2000-område N142, og er udpeget for marsvin, gråsæl og spættet sæl (tabel H126).

Tabel H126. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H126, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for arterne, for marsvin specifikt til status for Bæltshavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019). Der kan forekomme marsvin fra Østersø-populationen, der har stærkt ugunstig bevaringsstatus, i området.

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes
Gråsæl	Ugunstig	Ukendt	Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N142b) står der følgende "Områdets marine del vurderes at være af middel betydning som fourageringsområde for både Skagerrak-populationen og Østersø-populationen af marsvin. og videre "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr. De nævnte negative påvirkninger udgør en trussel for den stærkt truede Østerøbestand af marsvin".

DCE formoder at der med basisanalysens omtale af Skagerrak-populationen menes Bælthavs-populationen, idet Nordsø/Skagerrak-populationen ikke bevæger sig så langt mod sydøst.

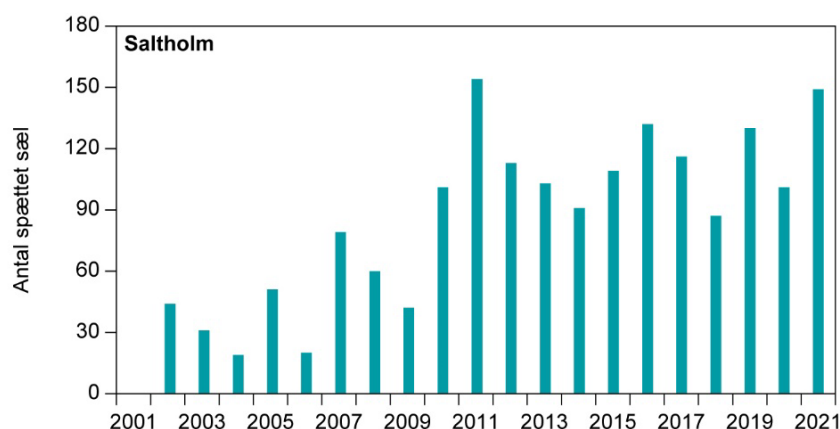
Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H126 blev udpeget for marsvin i 2020. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020. Det er DCEs vurdering, at individer fra Østersø-populationen kan forekomme i det sydlige Øresund, men størstedelen af H126 er for lavvandet til marsvin. Der er ikke udført specifik overvågning af marsvin i H126 og udviklingen af marsvineforekomster i området er derfor ukendt. Baseret på satellitmærkning af marsvin fra 199 til 2018 har DCE vurderet at området har lav tæthed af marsvin om vinteren og medium tæthed om sommeren.

De relevante trusler og forstyrrelser for marsvin i H126 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere.

Siden den seneste store sælepidemi i 2002 er antallet af spættede sæler ved Saltholm steget fra 20-40 sæler til 154 i 2011. Fra 2010-2021 er der under den spættede sæls fødesæson i august optalt et stabilt antal spættede sæler omkring 100-150 individer på de mange spredte sten omkring det sydlige Saltholm og på ørækken Svaneklapperne (figur H126). Det formodes at spættet sæl yngler her, men dette er ikke undersøgt.

Figur H126. Højeste årlige observeret antal spættet sæl (blå) ved Saltholm i H126 ved NOVANA-overvågningen i august 2002-2021.

Gråsælen er fåtallig i H126, med maksimalt 8 gråsæler talt på Saltholm i 2016, der er dog aldrig foretaget egentlige gråsælstællinger på Saltholm i deres fødesæson (februar-marts). Tidligere var Saltholm en vigtig ynglelokalitet for både spættet sæl og gråsæl, men det er uvist om gråsælen yngler her i dag.

Afhængig af omfanget af færdsel fra personer undtaget af fredningens adgangsbegrænsning (fastboende og erhvervsfiskere) kan denne færdsel potentielt forstyrre sælerne i yngle- og fældeperioden. Det formodes dog at størstedelen af færdslen er omkring den nordlige del af øen, hvor der er få hvilende sæler. Desuden er der en del kajaksejlads omkring Saltholm, bortset fra den sydlige del, hvor al færdsel er forbudt. Forstyrrelser fra jolle- og kajaksejlads, samt fiskeri, har størst effekt på sælerne i yngle- og fældeperioden (maj-september for spættet, og februar-juni for gråsæl), samt hele året for marsvin.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N142a) nævner følgende indsats om at: *"Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte"* og *"At området sikres som et godt levested for de større forekomster af spættet sæl og gråsæl"* samt *"Tilstanden af levesteder for gråsæl sikres eller forbedres i overensstemmelse med arternes krav til disse"*.

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret en del fiskeri med garn i den nordlige del af H126 med fiskerifartøjer over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N142b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt. Men når garnfiskeri forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst, og dette vil være meget problematisk da individer fra Østersø-populationen kan forekomme i området. Sæler, navnlig unger er også sårbare over for bifangst i garn og særligt ruser. Der bør overvejes et forbud mod garn og rusefiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin og sæler.

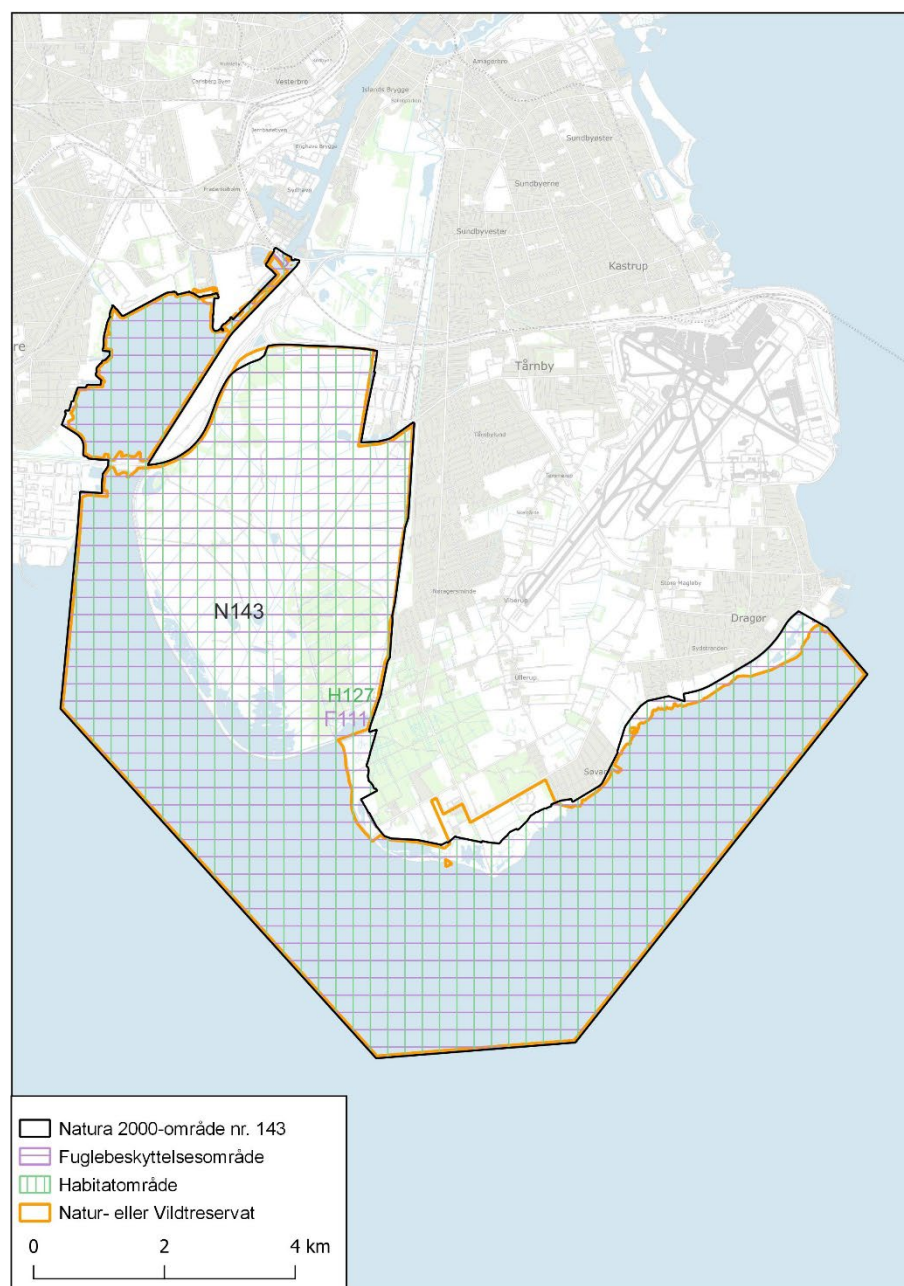
I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve, at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. I Øresund har der været forbud mod trawl siden 1932, hvilket har gavnet havbunden og hele det marine miljø. Derfor må det formodes at fødegrundlaget eller i hvert tilfælde forudsætningerne for det er til stede.

Den aktuelle begrænsning for motorbådssejlads med en hastighedsgrænse på 10 knob vurderer DCE er utilstrækkelig. Det bør derfor overvejes at udvide det nuværende forbud mod brætsejlads i reservatet hele året til også at omfatte forbud mod vandscootere og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor hele habitatområdet for at tage hensyn til marsvin og sæler.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør al fiskeri underlægges de samme forbud mod færdsel på søterritoriet som al anden færdsel, og ikke undtages herfor.

Natura 2000-område nr. 143 – Vestamager og havet syd for

Figur N143. Afgrænsning af Natura 2000-område N143. Området inkluderer habitatområde H127 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F111 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omruds af Amager vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er forbud mod færdsel hele året i og omkring Klydesøen på Vestamager samt på Aflandshage, samt forbud mod færdsel på Kofoeds Enge vest for Aflandshage fra 1. april til 15. juli. Jagt er forbudt på Vestamager og i Kalveboderne. Brætsejlads er tilladt i et område syd for Vestamager, men forbudt i Kalveboderne og rundt langs sydkysten af Amager. Sejlads i Kalveboderne er i vinterperioden fra 1. november til 31. marts henvist til sejlrenden og reguleret med hensyn til hastighed. Store dele af området er også omfattet af flere fredninger, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for området, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F111

Fuglebeskyttelsesområde F111 (Vestamager og havet syd for) omfatter det inddæmmede Vestamager inklusive Pinseskoven, Kalveboderne, strandenge ved Aflandshage og på sydkysten af Amager samt fladvandet syd for disse områder i Øresund. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F111.

Tabel F111. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F111 i 2022. Mosehornugle (som ynglefugl) samt knopsvane, fiskeørn og vandrefalk (som trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Skarv (T)	NA	Fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Knarand (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Stor skallesluger (T)	LC	Stabil	Stabil	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Implementeret
Almindelig ryle (Y)	EN	Faldende	Faldende-fluktuerende	Implementeret
Brushane (Y)	EN	Stabil	Faldende-fluktuerende	Implementeret
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Implementeret
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stigende	Implementeret
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-fluktuerende	Implementeret
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Faldende-fluktuerende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N143a, N143b) nævner, at levestedskortlægningerne for ynglefugle, bl.a. klyde, havterne og dværgterne viser, at mange yngleområder er uforstyrrede mens andre har en del menneskelige forstyrrelser. Målsætningen for området er, at ynglefuglene klyde, havterne, almindelig ryle og brushane, der alle er i tilbagegang på landsplan, sikres uforstyrrede levesteder.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

I årene efter 1997 har brushane været konstateret ynglende på Vestamager med 2 par i 2001 og 3-4 par i 2016. Almindelig ryle har ynglet med 0-3 par på Vestamager i årene 2012-2022 (i gennemsnit med 1 par). På Aflandshage er arten sidst registreret ynglende i 2010 (2 par) og på Kofoeds Enge i 2001 (1 par).

Klyde har i årene 2010-2021 ynglet årligt med 1-105 par (i gennemsnit med 45 par). De fleste af klyderne har ynglet på Vestamager (frem til 2011 var Aflandshage også et vigtigt ynglested med op til 69 par). Siden 2010 har fjordterne været registreret ynglende med 14 par i 2014 og 8 par i 2019; før 2014 har arten kun optrådt som ynglefugl enkelte gange. Havterne har ynglet årligt med 1-57 par i 2010-2021 (i gennemsnit med 26 par). Dværgterne ynglende med 0-5 par i 2010-2020 og med 13 par i Klydesøen i 2021. Splitterne har ikke ynglet

i fuglebeskyttelsesområdet siden 1977. Men ynglefugle fra kolonien i Holmesø (beliggende ca. 3 km vest for fuglebeskyttelsesområdet) søger føde i fuglebeskyttelsesområdet.

Uden for områderne med forbud mod færdsel i yngletiden har der tilsyneladende ikke været væsentlige yngleforekomster af klyde, havterne og dværgterne. Det vides dog, at dværgterne i enkelte år har ynglet på Dragør Sydstrand.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Såfremt formodningen om, at alle væsentlige og potentielt væsentlige ynglelokaliteter for brushane, almindelig ryle, klyde, fjordterne, havterne og dværgterne ligger inden for områder, der allerede er omfattet af et adgangsforbud i yngletiden, vurderes det, at det ikke vil være muligt at bedre ynglebetingelserne for disse arter ved at indføre nye reservater eller justere i de gældende regler for færdsel i yngletiden.

Trækfugle

Områdets trækfugle er overordnet set stabile-fluktuerende, hvor især skarv, stor skallesluger og troldand er talrige i reservatet om vinteren. Områdets status som reservat begrænser jagt og sejlads i vinterhalvåret og tilgodeser sammen med de store lavvandede havområder i området generelt arternes krav til rast og fouragering.

Vurdering af beskyttelsesbehov

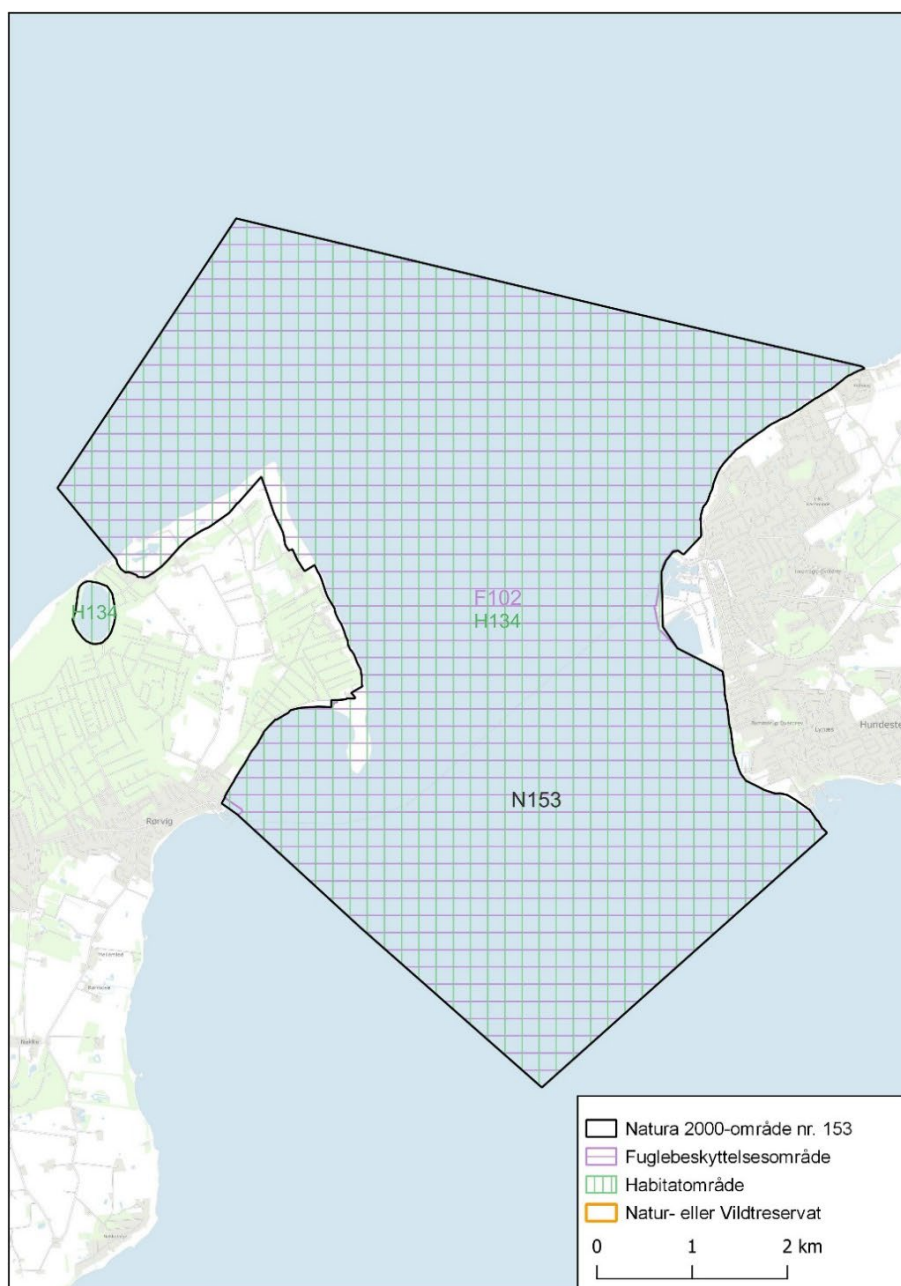
Hele fuglebeskyttelsesområdet er allerede omfattet af reservat- eller fredningsbestemmelser med restriktioner for jagt og sejlads. Ud fra det foreliggende materiale er det vurderingen, at der ikke er behov for yderligere regulering af forstyrrelser ved hjælp af en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H127

Habitatområde H127 (Vestamager og havet syd for) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 153 – Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig

Figur N153. Afgrænsning af Natura 2000-område N153. Området inkluderer habitatområde H134 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F102 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men den del af Natura 2000-området der ligger på land ved Korshage er fredet. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F102

Fuglebeskyttelsesområde F102 (Havet mellem Korshage og Hundested) omfatter udmundingen af Isefjord fra Lynæs Sand til Grønnerevle samt mindre landområder på Korshage og Skansehage. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F102.

Tabel F102. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F102 i 2022. Hvinand, stor og top-pet skallesluger samt mosehornugle (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Fluktuerende	Næppe relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N153a, N153b) nævner, at garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke fugle i området negativt.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

Antallet af ederfugle i området fluktuerer meget i vinterhalvåret, men området har ikke været optalt særligt hyppigt (Clausen m.fl. 2019). Ved de nyeste landbaserede midvintertællinger af området sås henholdsvis 1.927 og 4.295 fugle i 2022 og 2023 (DCE upubl. data fra NOVANA-overvågningen). Området har på grund af strømforholdene selv i isvintre åbent vand og kan i sådanne perioder have en særlig og internationalt betydelig forekomst af ederfugl, når Isefjorden og Roskilde Fjord fryser (Clausen m.fl. 2019). I DOFbasen er der med års mellemrum indberettet rastende flokke på mere end 10.000 fugle, bl.a. i de kolde vintre 2011 og 2021. Området er ikke væsentligt som fældeområde for arten (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). Der er tilladt jagt, sejlads og fiskeri i området, men det vides ikke om disse aktiviteter påvirker forekomsten af fuglene, der raster og søger føde i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

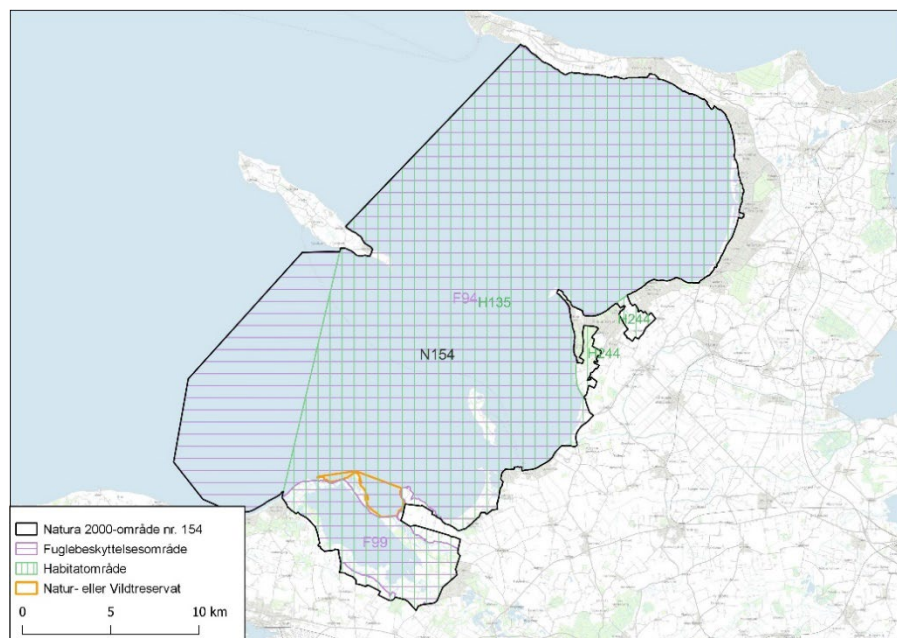
Havjagt formodes at være den største mulige forstyrrelsesårsag om vinteren. Man må formode, at den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022) vil nedsætte eventuelle forstyrrelser forårsaget af havjagt betragteligt. Det skyldes at ederfugl dominerer de jagtudbytter, der er af de tre tilbageværende jagtbare havdykænder (ederfugl, sortand og bjergand) i de relevante kommuner på Sjælland (Madsen m.fl. 2021, dataudtræk fra DCEs vildtudbytteportal). Derfor kan man forvente, at færre jægere vil tage på havjagt i området, og det vurderes, at det næppe er relevant at regulere forstyrrelser i området vha. en bekendtgørelse.

Habitatområde H134

Habitatområde H134 (Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 154 - Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene, Disebjerg og Bollinge Bakke

Figur N154. Afgrænsning af Natura 2000-område N154. Området inkluderer habitatområde H135 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområderne F94 og F99 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Alleshave Bugt vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Saltbæk Vig er fredet. Her betyder fredningskendelsen, at der er forbud mod offentlig færdsel i store områder i omegnen af søen, samt at der er forbud mod jagt i hele søen samt i landområdet mellem søen og Alleshave Bugt, samt at hyppigheden af jagt i omgivelserne af søen er begrænset. Der er forbud mod jagt hele året i Alleshave Bugt vildtreservat, men ingen regulering af brætsejlads. Nekselø er også fredet, hvilket bevirker at der fra 1. april til 15. juli er forbud mod færdsel udenfor veje og afmærkede stier på øen, dvs. at der også er færdselsforbud på strandene. Der er også større fredninger af områder ved Tranevejle, Sanddobberne og Korevlerne i den østlige del af Sejerø Bugt, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for disse områder, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F94

Fuglebeskyttelsesområde F94 (Sejerø Bugt og Nekselø) udgør den indre halvdel af Sejerø Bugt og blev i november 2021 udvidet med den del af Natura 2000-området, som ikke er habitatområde (se figur N154). Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F94.

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N154a, N154b) nævner, at der er kortlagte levesteder for dværgterne og splitterne ved Sanddobberne og på sydspidsen af Sejerø, hvor der er en vis grad af menneskelige forstyrrelser.

Tabel F94. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F94 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Gråstrubet lappedykker (T)	NA	Ikke vurderet	Fluktuerende	Usikkert
Bjergand (T)	NT	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende-stigende	Næppe relevant
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Stabil-stigende	Kan overvejes
Sortand (T)	DD	Faldende	Fluktuerende	Bør overvejes
Fløjsand (T)	NT	Stigende	Fluktuerende	Bør overvejes
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Næppe relevant
Klyde (T)	NA	Stabil?	Fluktuerende	Implementeret
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Næppe relevant
Havterne (Y)	VU	Faldende	Fluktuerende	Næppe relevant
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Bør overvejes

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klyde yngede med 7-62 par i de år i perioden 2010-2021, hvor der var tilstrækkelig dækning. Store Vrøj var den vigtigste ynglelokalitet for arten. I samme periode yngede havterne med 18-38 par og dværgterne med 0-5 par (dog 16 par i to af årene). Splitterne har ikke ynglet på Nekselø siden 2008.

Ved søen på nordøstenden af øen har der (også i de senere år) været betydelige yngleforekomster af havterne (op til 50 par) og splitterne (op til 685 par). Så vidt vides er færdslen ved denne sø yderst begrænset idet engen omkring søgen afgræsses af kreaturer. Dværgterne har ynglet med 1-2 par i enkelte år på kysten af Nekselø.

Uden for områderne med forbud mod færdsel i yngletiden har der tilsyneladende ikke været væsentlige yngleforekomster af klyde. Dværgterne har imidlertid ynglet med 16 par på Sanddobberne i 2015 og 2016 og med 2-5 par i fire af de fem år mellem 2017 og 2021.

Så vidt vides udsættes de ynglende havterner og splitternen på Nekselø kun sjældent for menneskelig forstyrrelse.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der bør ses på mulighederne for at øge værdien af Sanddobberne som ynglested for dværgterne, ved at regulere færdsel med en bekendtgørelse. Både fordi fuglene her let bliver forstyrret af menneskelig færdsel, herunder af hunde der ikke er i snor, og fordi det også er et område, hvor omfattende kitesurfing på fladvandet mellem revlerne og fastlandet formodes at påvirke fugleforekomsterne i området. Naturstyrelsen har dog i de senere år (og med skiftende held) forsøgt at begrænse forstyrrelserne af ternerne ved at opsætte snore og skilte med opfordring til ikke at færdes på revlerne i yngletiden.

Det vurderes, at der ikke er behov for at oprette et ynglereservat på Nekselø, men beskyttelsen af de ynglende hættemåger og dermed splitternen vil kunne forøges ved at indgå aftaler omkring, hvor og hvornår der græsses med kreaturer rundt om søen på nordenden af Nekselø.

Trækfugle

Området er nyudpeget for gråstrubet lappedykker, pga. store forekomster af arten i fældeperioden (tidligt på efteråret) og om vinteren. Det vides ikke i hvilket omfang arten påvirkes af forstyrrelser.

Sejerø Bugt er et vigtigt overvintrings- og fældeområde for havdykænder. Petersen m.fl. (2017) gennemførte i somrene 2014 og 2015 en detaljeret undersøgelse af de fældende fugles fordelinger i området i relation til sejlads. Undersøgelsen viste en negativ sammenhæng imellem tætheden af fældende sortænder og graden af menneskelige forstyrrelser. Der blev ikke fundet nogen relation imellem tætheder af ederfugl og graden af menneskelige forstyrrelser, men se uddybning af dette hos (Clausen m.fl. 2023a). Der var ikke tilstrækkelige data til tilsvarende analyser af fløjlsand og toppet skallesluger.

Området er udpeget af hensyn til rastende klyder, der benytter området som fældeplads efter ynglesæsonen. Klyder, og andre vadefugle, skifter svingfjere gradvist. Derfor bevarer de flyveevnen, og er ikke følsomme over for forstyrrelser på samme niveau som havdykænderne omtalt ovenfor. Langt de fleste ses normalt i Alleshave Bugt reservatet. Her kan klyderne, ved en eventuel forstyrrelse, søge over til Saltbæk Vig på den anden side af dæmningen, hvor der er færdselsforbud.

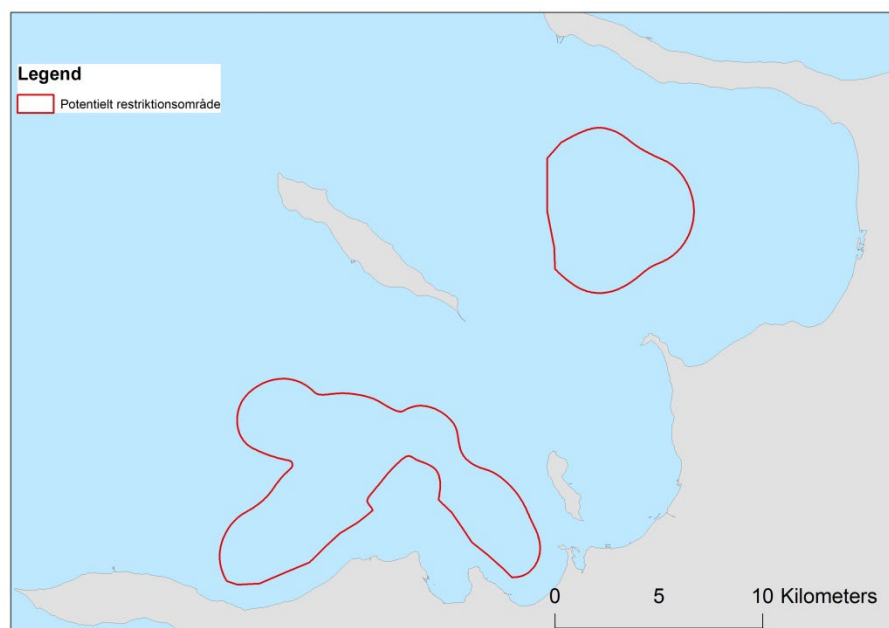
Vurdering af beskyttelsesbehov

For de fældende dykænder synes der, pga. den fortsatte nedgang i bestanden, ikke kun i dette fuglebeskyttelsesområde, men generelt (jf. Laursen m.fl. 1997), at være behov for at sikre de tilbageværende bestande bedre ved udlægning af større sejladsfrie områder i sommerperioden i relevante dele af Natura 2000-områderne (Clausen m.fl. 2023a).

Ud fra de indsamlede data på tætheder af fældende sortand blev der af Petersen m.fl. (2017) fremsat forslag til to kerneområder for arten i Sejerø Bugt, hvor der kan udlægges sejladsfrie områder (figur F94). Områderne benyttes også af de andre fældende dykænder jf. rapporten, og området er et af de vigtigste tilbageværende fældeområder for fløjlsand, der ofte forekommer sammen med sortand (Holm m.fl. 2021). Derfor bør en fredningsperiode strække sig fra midten af juni til slutningen af september, jf. de generelle anbefalinger i forhold til fældende dykænder (Clausen m.fl. 2023a). Da der er et vist sammenfald mellem disse områder og gråstrubet lappedykkers forekomst i området, vil denne art potentielt også blive begunstiget af en sådan restriktion.

Grundlaget for at vurdere, om der er behov for et reservat, der tilgodeser de overvintrende dykænderbestande, er utilstrækkeligt. Det skyldes, at der ikke findes data, der både tilvejebringer informationer om menneskelige aktiviteter og fuglefordelinger i vinterhalvåret med tilpas hyppighed. Dog må man formode, at den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022) vil nedsætte forstyrrelser forårsaget af havjagt betragteligt. Det skyldes at ederfugl dominerer de jagtudbytter, der er af de tre tilbageværende jagtbare havdykænder (ederfugl, sortand og bjergand) i de omkringliggende Odsherred og Kalundborg kommuner (Madsen m.fl. 2021, dataudtræk fra DCEs vildtudbytteportal), hvorfor man kan forvente færre jægere vil tage på havjagt i området.

Figur F94. En mulig afgrænsning af to sejladstriktionsområder med koncentrationer af fældende havdykænder i Sejerø Bugt (efter Petersen m.fl. 2017).

Klyde vurderes at være tilstrækkelig beskyttet over for forstyrrelser i området.

Fuglebeskyttelsesområde F99

Fuglebeskyttelsesområde F99 (Saltbæk Vig) omfatter den inddæmmede Saltbæk Vig, der i dag er en brakvandssø, samt omliggende enge og rørsumpe. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F99.

Tabel F99. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F99 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Sædgås (T)	NT	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Grågås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende-stigende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Ikke relevant
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N154a, N154b) nævner ingen forstyrrelsestrusler for området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

I perioden 2010-2021 ynglede klyde med 1-85 par (middel 39 par), dværgterne med 0-13 par (middel 5 par) og fjordterne med 8-63 par (middel 32 par).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da der er forbud mod menneskelig færdsel i Saltbæk Vig hele året, vurderes det at der ikke er behov for yderligere restriktioner i området af hensyn til de ynglende arter i udpegningsgrundlaget.

Trækfugle

De to arter af gæs på udpegningsgrundlaget forekommer regelmæssigt i større antal ved Saltbæk Vig, men antallet af sædgås har her, som i mange andre dele af Sydøstdanmark, været faldende, givetvis fordi færre fugle overvintrer (Nielsen m.fl. 2021). Grågås både som rastefugl i trækperioderne og om vinteren, men i særdeleshed som fældefugl om sommeren, hvor området er et af Danmarks vigtigste fældeområder for arten. Ved den seneste fældefugletælling blev der talt 8.020 fugle i juni 2018 (Holm m.fl. 2021). I træktiderne og om vinteren benyttes området mest til rast, mellem gæssenes træk til fourageringsområder på agerjorde i omegnen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

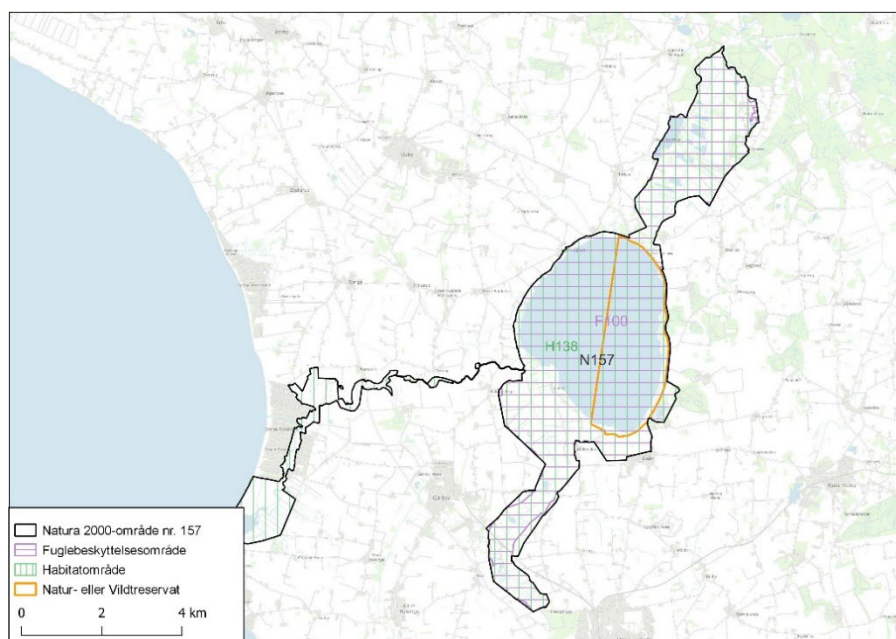
På grund af fredningens implementering af både jagt- og færdselsforbud i størstedelen af området vurderes der ikke at være behov for en yderligere regulering af hensyn til gæssene.

Habitatområde H135

Habitatområde H135 (Sejerø Bugt og Saltbæk Vig) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 157 – Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken

Figur N157. Afgrænsning af Natura 2000-område N157. Området inkluderer habitatområde H138 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F100 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omruds af Tissø vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I Tissø vildtreservat er færdsel forbudt på bredarealer og en zone på 100 meter ud i søen fra 1. april til 15. juli langs den sydøstlige fjerdedel af søens bred. Der er forbud mod jagt på vandfugle hele året i reservatet, ligesom brætsejlads, motorbådsejlads med mere end 5 knob og sejlads med udlejningsfartøjer som kajaker, kanoer og lignende er forbudt. Et område langs hele østbredden af Tissø er fredet. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F100

Fuglebeskyttelsesområde F100 (Tissø, Åmose og Hallenslev Mose) omfatter selve Tissø, Lille Åmose nord for søen samt moser og enge langs Bønstrup Å syd for søen. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F100.

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N157a, N157b) nævner kun forstyrrelser i generelle vendinger.

Tabel F100. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F100 i 2022. Fiskeørn (trækfugl) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Pibesvane (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Ikke relevant
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Faldende	Ikke relevant
Sædgås (T)	NT	Faldende	Faldende	Implementeret
Blisgås (T)	LC	Stigende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Stor skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Faldende	Implementeret
Brushane (Y)	EN	Stabil	Forsvundet	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende	Implementeret
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Faldende	Implementeret

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Brushane har tilsyneladende ikke ynglet i fuglebeskyttelsesområdet siden 1960'erne. I den sydlige ende af Tissø findes to små øer, som udgør vigtige ynglelokaliteter for klyde, dværgterne og fjordterne. Ligeledes udgør engene langs en del af sydenden af Tissø i visse år en vigtig yngleplads for dværgterne. Klyde yngede med 3-52 par i 2010-2021 (i gennemsnit med 20 par), men antallet er faldet efter 2012. Frem til 2010 yngede der op til 42 par dværgterner i Tissø, men efter 37 par havde ynglet i 2010 gik yngleantallet tilbage til 1-3 par i 2017-2021. Tilbagegangen var formentlig forårsaget af pladskonkurrence med ynglende hættemåger. Fjordterne har ynglet årligt med 22-119 par i 2010-2021 (i gennemsnit med 68 par). Begge arter yngler, hvor der er forbud mod færdsel i yngletiden.

Dværgterne har i en årrække frem til begyndelsen af 1980'erne ynglet i Lille Åmose med et enkelt par. Fjordterne yngede med 8 par i Lille Åmose i 2012. Ved Hallenslev Mose, Gørlev har der ynglet dværgterne (op til 1 par) og fjordterne (fx 7 par i 2006).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at yderligere beskyttelsestiltag næppe vil kunne sikre tilbagekomst af brushane til fuglebeskyttelsesområdet. Det vurderes, at dværgterne og fjordterne er godt beskyttet imod forstyrrelser fra menneskelig færdsel på de vigtigste ynglelokaliteter inden for fuglebeskyttelsesområdet.

Trækfugle

Det er ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) samt NOVANA-optællinger vurderes det, at flertallet af overvintrende arter har haft en positiv udvikling i området med stabile antal, hvilket formentlig kan tilskrives indførsel af forbud mod jagt i halvdelen af søen, og mod brætsejlads i hele søen.

For sangsvane er det plausibelt, at faldet i optalte sangsvaner skyldes en ændring i optællingsmetoden fra og med 2012, hvor svanerne sandsynligvis ikke længere blev optalt som overnattende flokke (Clausen m.fl. 2019). Den faldende bestand af sædgæs skyldes sandsynligvis mildere klima, da det især er i kolde

vintre, at sædgæssene trækker til de sydøstlige Danmark (Jørgensen m.fl. 1994). Gæssene fouragerer primært på agerjorde i omegnen af søen, og benytter den primært som overnatningsplads. Svanerne og stor skallesluger er ikke jagtbare, og vurderes ikke at være særligt følsomme over for jagt (Madsen & Pihl 1993).

Det vurderes, at der i vinterhalvåret næppe forekommer forstyrrelser af et omfang, der negativt kan påvirke trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

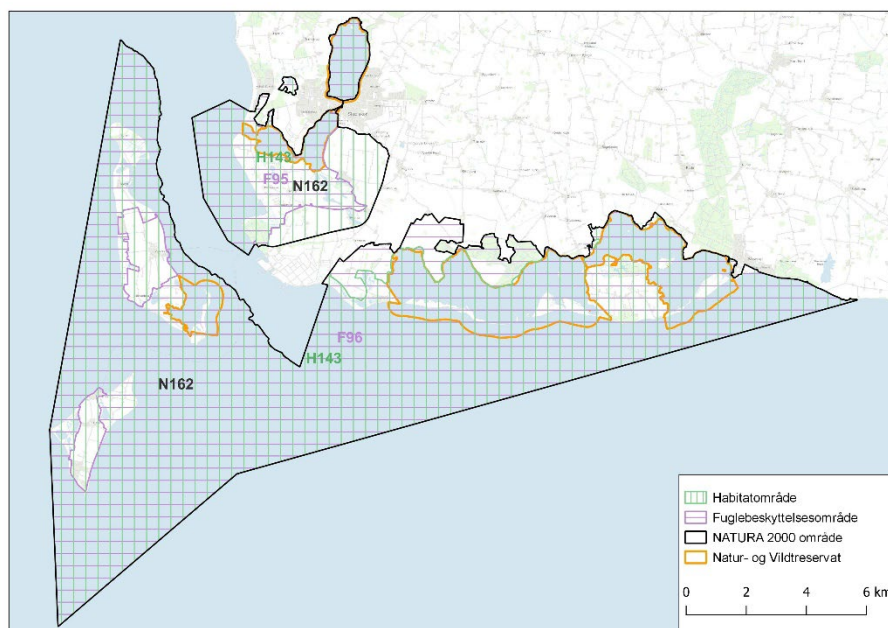
Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Habitatområde H138

Habitatområde H138 (Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 162 - Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø

Figur F162. Afgrænsning af Natura 2000-område N162. Natura 2000-området består af habitatområde H143 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F95 og F96 (vandret violet skravering). Kortet viser også de ydre omrids af de fire vildtreservater i Skælskør Nor og Fjord, ved Helleholm Vejle på Agersø samt i Basnæs og Holsteinborg Norene. For detaljerede kort over regulering af jagt, sejlsads og anden færdsel i reservaterne henvises til reservatbekendtgørelserne på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I Natura 2000-området findes fire vildtreservater, hvor bekendtgørelsen for Skælskør vildtreservat er fra 1995, mens de andre tre reservaters bekendtgørelser alle blev fornyet i 2015. De gældende regler betyder at der af hensyn til ynglefuglene er forbud mod færdsel 1. april til 15. juli på Kidholm i Skælskør Fjord, på alle landarealer i Basnæs Nor vildtreservat, på Glænø Østerfed i Holsteinborg Nor, samt på strandengene på halvøen Helleholm på Agersø – i alle nævnte områder med et tilhørende færdselsforbud i en 50 meter zone på søterritoriet. Derudover er der færdselsforbud på Ormø og Fuglehøj i Holsteinborg Nor, der er udmøntet i en ældre bekendtgørelse om fredning af Holsteinborg Nor fra 1936, og denne indbefatter ikke en fredningszone på 50 meter om øerne, hvorfor der er mulighed for at færdes helt ind til de to øer. I alle reservaterne er hastighederne for motorbådssejlsads reguleret til maksimalt 5 knob, og der er forbud mod brætsejlsads, dog må der surfes fra 1. maj til 15. august i den vestlige del af Skælskør Inderfjord. Der er forbud mod jagt i den sydlige halvdel af Skælskør Nor, det meste af Skælskør Fjord, i hele Basnæs Nor og i den nordvestlige halvdel af Holsteinborg Nor. I Helleholm Vejle er jagt forbudt fra 3 timer efter solopgang til 1 time før solnedgang. I den nordlige del af Skælskør Nor og den yderste del af Skælskør Fjord må jagt kun udøves fra opankret båd morgen og aften. I alle fire reservater er motorbådsjagt forbudt. To større områder omkring henholdsvis Sevedø vest for Basnæs Nor og Holsteinborg nord for Holsteinborg Nor er fredede. DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for området, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F95

Fuglebeskyttelsesområde F95 (Skælskør Nor, Skælskør Fjord og Gammelsø) er den nordlige del af Natura 2000-område N162. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F95.

Tabel F95. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F95 i 2022. Sangsvane (trækfugl) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Grågås (T)	LC	Stabil	Ikke vurderet	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Blishøne (T)	VU	Stabil	Fluktuerende	Bør overvejes
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Nyudpeget – ikke vurderet	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Ikke registreret	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

I Natura 2000-planens afsnit om levestedskortlægninger nævnes det at *"Flere af de kortlagte levesteder for dværgterne er angivet med moderat eller nogen forstyrrelse fra færdsel på strandene"*. (Miljøstyrelsen 2021, N162a). Men det specificeres ikke om det er F95 eller F96, der henvises til. Forstyrrelser nævnes ikke i relation til de øvrige ternearter og klyde.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

I Skælskør Yderfjord har der i flere af årene i perioden 2005-2021 ynglet havterne (op til 40 par), og i enkelte år har der ynglet fjordterne, dværgterne og klyde.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Med henvisning til Natura 2000-planens konkrete eksempler på, at der ved levestedskortlægningerne for terner er noteret steder med forstyrrelsesproblemer, som er beliggende uden for reservaternes områder med færdselsforbud i yngletiden, bør det overvejes, om terner og andre kolonirugende kystfugle kan sikres mere gunstige ynglevilkår ved at udlægge flere områder med færdselsforbud i yngletiden, herunder at den færdselsfrie zone omkring de øer og holme, hvor der i øjeblikket er forbud mod færdsel på selve øen og i en 50 meter zone på søterritoriet, bør udvides, med henvisning til de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023).

Trækfugle

Skælskør vildtreservat blev revideret i 1995, hvor et lille byreservat i Skælskør Nor blev markant udvidet, så jagtudøvelse nu er markant reguleret i såvel Skælskør Nor og Fjord, dog må Borreby Gods gennemføre fire jagter årligt samt udøve jagt på Kidholm samt på godsets landarealer ved fjorden.

Sangsvanerne i området vurderes ikke at være følsomme over for jagtudøvelse. De fouragerer stort set udelukkende på agerland uden for fuglebeskyttelsesområdet og flyver derfra til overnatning i noret eller fjorden. Reservatet fungerer således som sikre overnatningspladser for svanerne.

Clausen m.fl. (2014) vurderede ud fra detaljerede tællinger udført i 2008-2010, at reservatet var velfungerende for de artsgrupper, det oprindeligt blev udlagt for at tilgodese (gæs og svømmeænder). Troldand dagraster i store, tætte flokke i området, oftere i noret end i fjorden, og vurderes at være sikret fred til at raste i de beskyttede områder.

Blishøne forekommer i store antal i såvel noret som fjorden. Fra studier på Harboøre Tange vides det, at blishøns fordrives væk fra områder med jagt (Holm m.fl. 2011). På grund af den forholdsvis beskedne udstrækning af Skælskør Fjord (ringe bufferzone), bør det overvejes, om udøvelse af jagt på Kidholm – midt i fjorden – er hensigtsmæssig. Dette også med henvisning til at blishøne aktuelt er i en ugunstig bestandsudvikling og er blevet rødlistet i kategorien sårbar (VU), både som yngle- og trækfugl (Flensted & Sterup 2019).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes at tilpasse reservatbekendtgørelsen for området, så der tages større hensyn til den rastende bestand af blishøne.

Fuglebeskyttelsesområde F96

Fuglebeskyttelsesområde F96 (Farvandet mellem Skælskør Fjord og Glænø) er den sydlige del af Natura 2000-område N162. De vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F96.

Tabel F96. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F96 i 2022. Fløjlsand (trækfugl), almindelig ryle (ynglefugl) samt mosehornugle (yngle- og trækfugl) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som Virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Grågås (T)	LC	Stabil	Ikke vurderet	Bør overvejes
Sædgås (T)	NT	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Bør overvejes
Spidsand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Bør overvejes
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Faldende	Bør overvejes
Ederfugl (T)	NT	Usikker	Fluktuerende	Bør overvejes
Blishøne (T)	VU	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Almindelig ryle (Y)	EN	Faldende	Omtales ikke	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende	Bør overvejes
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

I Natura 2000-planens afsnit om levestedskortlægninger nævnes det at "Flere af de kortlagte levesteder for dværgterne er angivet med moderat eller nogen forstyrrelse fra færdsel på strandene" (Miljøstyrelsen 2021, N162a). Men det specificeres ikke om det er F95 eller F96, der henvises til. Forstyrrelser nævnes ikke i relation til de øvrige ternearter og klyde.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

På den sydlige del af Agersø (og især i reservatet på Helleholm) har havterne i årene siden 2005 ynglet med op til 80 par, men i de fleste år har antallet været lavere end 25 par. Fjordterne har de samme år ynglet med 0-28 par (i gennemsnit med 4 par) og dværgterne med 0-15 par (i gennemsnit med 8 par). Klyde har ynglet på den sydlige del af Agersø med 6-80 par i årene 2005-2021 (i gennemsnit med 30 par).

I området omfattet af Basnæs Nor vildtreservat har der siden 2005 årligt ynglet klyde (op til 80 par på Næbbet), havterne (op til 150 par på Næbbet og 49 par på Sevedø Fed) og dværgterne (op til 30 par på Næbbet og 35 par på Sevedø Fed).

I området omfattet af Holsteinborg Nor vildtreservat har der næsten årligt ynglet havterner (årligt 50-210 par på Glænø Østerfed i 2009-2017) og dværgterne (op til 22 par på Glænø Østerfed, dog ingen ynglepar i de senere år pga. optræden af ræv). Ynglefuglenes brug af Glænø Østerfed er i disse år begrænset af hyppig (eller permanent) optræden af ræv, og enkelte steder er fuglenes ynglesucces lav pga. prædation fra måger.

Inden for fuglebeskyttelsesområdet, men uden for de tre reservater, er der to områder, der ind imellem udgør vigtige yngleområder for terner og klyde. Det ene område udgøres af Stignæs Vejle, hvor der har ynglet op til 98 par klyder, dog blot 4-34 par i de fleste af årene mellem 2005 og 2021. I samme periode har der ved Stignæs Vejle i nogle af årene ynglet havterne (op til 4 par), fjordterne (op til 8 par) og dværgterne (op til 5 par). Det andet område udgøres af den nordlige del af Agersø (inkl. Egholm). Her har der i perioden 2005-2021 ynglet op til 110 par havterner, 18 par fjordterner og 23 par klyder.

Vurdering af beskyttelsesbehov

På den sydlige del af Agersø yngler de fleste af ternerne og klyderne som regel, hvor de er beskyttet mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel. Når de yngler på strandene syd og vest for Vejen, er de imidlertid ikke beskyttet mod færdsel fra mennesker. Det vurderes, at hyppigheden af færdsel på strandene er meget lav, men det kan overvejes at udvide færdselsforbudet i yngletiden til at omfatte strandene syd og vest for Vejen.

For områderne omfattet af Basnæs Nor vildtreservat vurderes det, at ynglefuglene med de nuværende reservatbestemmelser er tilstrækkeligt beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden.

For områderne omfattet af Holsteinborg Nor vildtreservat vurderes det, at ynglefuglene er godt beskyttet med de nuværende reservatbestemmelser. Det er imidlertid ved flere lejligheder observeret, at de ynglede dværgterner er blevet holdt på vingerne i længere perioder, fordi der røgtes ruser/bundgarn helt inde ved stranden. Inde i Holsteinborg vil det være relevant at oprette en bufferzone med færdselsforbud på søterritoriet omkring øen Fuglehøj.

Vi har ikke viden om, hvorvidt ynglefuglene i Stignæs Vejle er eksponeret for forstyrrelser fra menneskelig færdsel, men såfremt det er tilfældet, bør det overvejes at begrænse færdslen her.

Som nævnt yngler der også terner og klyder på nordenden af Agersø, herunder Egholm, men på denne del af øen er færdslen begrænset til at folk går tur

langs stranden, idet lodsejeren har begrænset mulighederne for færdsel inde på engene. Såfremt intensiteten af færdsel langs stranden stiger, kan det overvejes at begrænse denne mulighed til perioden uden for fuglenes yngletid.

Ved en eventuel revision af færdselsbestemmelserne i et eller flere af reservaterne henvises til de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023).

Trækfugle

Det er ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

De tre vildtreservater ved Helleholm Vejle (2015), Basnæs Nor (1977) og Holsteinborg Nor (1999) har alle store arealer, hvor der er forbud mod eller anden regulering af jagt, hvor årstallet i parentes angiver hvornår de nugældende jagtreguleringer blev indført. I alle tre reservater blev der i 2015 ved revisionen til deres nu gældende reservatbekendtgørelser endvidere indført eller udvidet arealer med forbud mod windsurfing, kitesurfing og andre former for brætsejlad. Det betød at området med forbud ved Helleholm Vejle blev udvidet til at omfatte en 400 meter bred bufferzone i Agersø Sund på ydersiden af Helleholm. I Basnæs Nor var der førhen ingen regulering af brætsejlad, nu er det indført i hele noret samt i en bufferzone på ydersiden af dette. I Holsteinborg Nor var der indført forbud i noret, nu er der også her indført forbud på ydersiden. Disse tiltag vurderes at have forbedret beskyttelsen af trækfuglene, hvis restriktionerne overholdes.

Hverken knop- eller sangsvane vurderes at være særligt følsomme over for jagt. De forekommer begge i størst antal i norene, hvor knopsvanerne fouragerer på bundplanterne i norene, mens sangsvanerne især fouragerer på agerland uden for fuglebeskyttelsesområdet og flyver derfra til overnatning i norene. Reservaterne fungerer således som sikre fouragerings- og/eller overnatningspladser for svanerne. Gæssene i området fouragerer som sangsvanerne primært på agerjorde i omegnen af reservaterne, og er mere følsomme over for jagt, men er sikret store jagtfrie overnatningspladser i norene ved Basnæs og Holsteinborg.

Ud fra detaljerede tællinger udført i 2008-2010 vurderede Clausen m.fl. (2014), at alle tre reservater var velfungerende for de artsgrupper (gæs og svømmeænder), de oprindeligt blev udlagt for især at tilgodese. Ud fra antal fugle optalt ved NOVANA-programmets tællinger i senere år kan det ikke umiddelbart vurderes, om dette stadigt gør sig gældende. Det skyldes at reservatovervågningen indeholdt flere tællinger om efteråret end det nuværende NOVANA-program, og det er den årstid hvor flere af disse arter topper i forekomst (Clausen m.fl. 2019).

På den sydlige del af Agersø blev der ved revisionen i 2015 fjernet et forbud mod jagt på ydersiden af Helleholm, mens mulighederne for jagt inde i Helleholm Vejle fortsatte med at være begrænset til morgen/formiddag (tilladt frem til 3 timer efter solopgang) og aften (tilladt fra 1 time før solnedgang). Nye erfaringer fra andre områder samt et genbesøg af analysen for så vidt angår Helleholm Vejle i Clausen m.fl. (2014) giver dog grund til genovervejelse omkring dette reservat.

Jagten ved Helleholm Vejle udøves fra strandengene omkring vejen, og da området har en begrænset udstrækning, er det meget sandsynligt, at en væsentlig del af de tilstedeværende vandfugle skræmmes bort, når der udøves jagt. Vi har ikke viden om med hvilken intensitet jagt udøves omkring vejen, men undersøgelser udført andre steder i Danmark (bl.a. Bregnballe m.fl. 2001, 2018) peger på, at fuglenes brug af et område som Helleholm Vejle kun i begrænset omfang kan forventes at blive forøget ved at begrænse jagten til morgen- og aftenjagt. Eksempelvis viste undersøgelserne i Skjern Enge, at tre dage med enten aftenjagt eller morgenjagt medførte markant større nedgang i antallet af vandfugle i jagtområdet, end når mulighederne for jagt var begrænset til en enkelt aften efterfulgt af en pause på mindst en uge.

Vi vurderer det for sandsynligt, at vandfuglenes brug af Helleholm Vejle begrænses af forstyrrelser fra jagt, og at den nuværende ordning ikke virker efter hensigten. Dette vil kunne belyses, fx ved at registrere om vandfuglene skræmmes ved morgenjagten, og om de vender tilbage, efter at morgenjagten er ophørt, og inden der udøves en eventuel aftenjagt. Da Vejlen på Agersø udgør en vigtig lokalitet for trækkende vandfugle, bør det overvejes at forbedre beskyttelsen imod jagt inde i vejen, ikke mindst i lyset af at jagt igen er blevet tilladt langs ydersiden af Helleholm. Det kunne fx overvejes at udskyde jagtstart til 1. november. Herved ville man tilgodese de rastende bestande af gæs og svømmeænder, der typisk forekommer i størst antal i området i september og oktober. En sådan løsning vil også kunne gavne mange af de arter af vadefugle, som benytter området som et raste- og fødesøgningsområde i september og/eller oktober.

Havdykænderne, som indgår i udpegningsgrundlaget, findes dels i området i fældeperioden dels overvintrende. Der er en problemstilling i relation til forstyrrelse af de to arter af havdykænder, der indgår i udpegningsgrundlaget, især i fældeperioden. Da de fældende dykænder i F96 især forekommer i den sydlige del af området, der grænser op til fuglebeskyttelsesområdet i Smålandsfarvandet (hvor endnu større antal forekommer), henvises der til beskrivelsen ovenfor under Natura 2000-område nr. 116 og F128.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes at være behov for en revision af reservatet ved Helleholm Vejle, men ikke af reservatbestemmelserne af hensyn til trækfuglene i de to nor.

Det bør overvejes om etablering af forstyrrelsesfrie områder i fældeperioden i området syd for Omø kan bidrage til en sikring af dette område for havdykænder i denne særligt forstyrrelsesfølsomme periode, og det kan overvejes om etablering af et område med forbud mod motorbådsjagt kan bidrage til at sikre havdykænderne et jagtfrit refugium i samme område. Sidstnævnte er dog muligvis blevet mindre relevant

Overvejelser om begge anbefalinger skal ses i sammenhæng med og ideelt behandles sammen med anbefalinger vedr. Natura 2000-område nr. 116 og fuglebeskyttelsesområde F128, der er behandlet ovenfor.

Habitatområde H143

Habitatområde H143 (Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø) er næsten identisk med Natura 2000-område N162. De havpattedyr, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel H143.

Tabel H143. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H143, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

Trusler nævnes ikke i Natura 2000-planen, men i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N162b) noteres det at *"Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."*

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Marsvin er tilføjet udpegningsgrundlaget for H143 i 2020. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Baseret på telemetridata blev området vurderet som havende middel tæthed af marsvin om sommeren og høj tæthed om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018).

Det må påpeges at bundgarnsfiskeri ikke er en trussel mod marsvin da de fanges levende og kan sættes fri igen. Derimod er bifangst i garnfiskeri, hvor marsvin drukner, en væsentlig trussel (Larsen m.fl. 2021) og bundslæbende trawl kan ødelægge dyrenes fødegrundlag. Forvaltningsplanen for marsvin er ikke revideret siden 2005 og der er ingen specifik regulering af hverken garnfiskeri eller støj i Natura 2000-området, der relaterer sig til marsvin.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte.

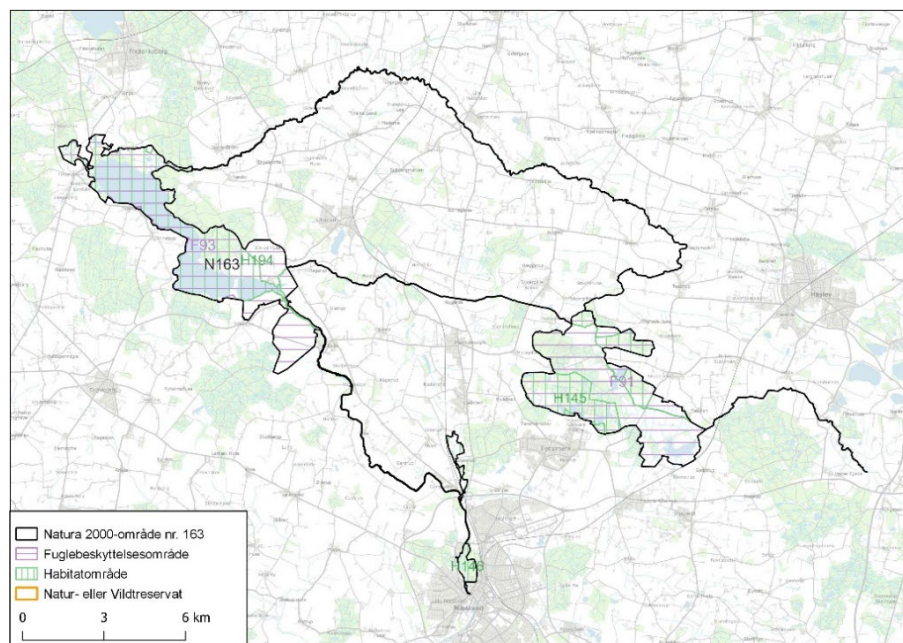
Det vurderes, at trusler som fødemangel (Wisniewska m.fl. 2016 og 2018a), bifangst i garnfiskeri (som er dokumenteret for området i Larsen m.fl. 2021), sejlads med hurtige motorbåde, undervandsstøj og forurening fra RGS Nordic ved Stignæs kan spille en væsentlig rolle for marsvins fremtid i området.

Om end der kun foreligger få undersøgelser, er det overvejende sandsynligt, at marsvin reagerer negativt på de fleste typer af små, hurtige både (Laursen m.fl. 2016, Wisniewska m.fl. 2018). Da især de indre danske farvande allerede er betydeligt belastet med motorbåde, er det vigtigt at forhindre en øget påvirkning, så længe man ikke kender effekten af den eksisterende påvirkning.

I habitatområderne vurderes det at være af særlig betydning at begrænse støjen og det uforudsigelige sejlmønster fra hurtige både. For at begrænse forstyrrelserne bør det overvejes at begrænse denne type sejlads til sejlrænder eller særlige områder samt begrænse hastigheden til 5 knob.

Natura 2000-område nr. 163 – Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmose

Figur N163. Afgrænsning af Natura 2000-område N163. Området inkluderer habitatområderne H145, H146 og H194 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområderne F91 og F93 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men store fredninger omfatter størstedelen af Natura 2000-området i omegnen af Tystrup-Bavelse Sø såvel som Holmegårds Mose. DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for området, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F91

Fuglebeskyttelsesområde F91 (Holmegårds Mose og Porsmose) omfatter de to moser, den naturgenoprettede Gødstrup Engsø samt omliggende skove og landbrugsarealer. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F91.

Tabel F91. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F91 i 2022. Mosehornugle (ynglefugl) samt sangsvane og havørn (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Sædgås (T)	NT	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Blisgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N163a, N163b) nævner ingen forstyrrelsestrusler for F91.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

Den faldende bestand af sædgæs skyldes sandsynligvis mildere klima, da det især er i kolde vintre at sædgæssene trækker til det sydøstlige Danmark for at overvintre (Jørgensen m.fl. 1994). Forekomsten af blisgås er generelt stigende i Danmark. Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der negativt kan påvirke trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Fuglebeskyttelsesområde F93

Fuglebeskyttelsesområde F93 (Tystrup-Bavelse Sø) omfatter søen, Tamosen samt nogle omliggende skov- og landbrugsarealer. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F91.

Tabel F93. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F93 i 2022. Kongeørn (trækfugl) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Sædgås (T)	NT	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Stigende	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stigende	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Stigende	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N163a, N163b) nævner, at der er kortlagt et enkelt levestedsareal for dværgterne og fjordterne i fuglebeskyttelsesområde F93. Levestedet er i moderat tilstand pga. mulig forstyrrelse fra færdsel samt tilgængelighed for ræv. Ynglekolonien ligger ved en meget smal gennemsejling mellem Tystrup og Bavelse delen af søen, og risiko for forstyrrelser fra færdsel i yngletiden gælder derfor især fra vandsiden.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klyde ynglede med 4-10 par ved Tystrup-Bavelse Sø i 2016-2021. Fra 2010 til 2021 ynglede fjordterne med 2-97 par i fuglebeskyttelsesområdet (i gennemsnit med 37 par), og dværgterne har ynglet med 0-7 par (i gennemsnit med 3 par) i de samme år. Alle arterne yngler enten i tilknytning til Rejnstrup Holme, der ligger mellem Tystrup og Bavelse delen af søen, eller langs nordsiden af søen umiddelbart nordvest for Rejnstrup Holme, hvor der i de senere år er sket en opvækst af nye øer og revler (jf. gennemgang af ortofotos på Danmarks Arealinformation).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er relevant at sikre at både klyde, fjordterne og dværgterne er sikret mod menneskelige forstyrrelser de steder, hvor de er fundet ynglende ved Tystrup-Bavelse Sø.

Trækfugle

Den faldende bestand af sædgæs skyldes sandsynligvis mildere klima, da det især er i kolde vintre, at sædgæssene trækker til det sydøstlige Danmark (Jørgensen m.fl. 1994). Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der negativt kan påvirke trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Habitatområde H145

Habitatområde H145 (Holmegårds Mose) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H146

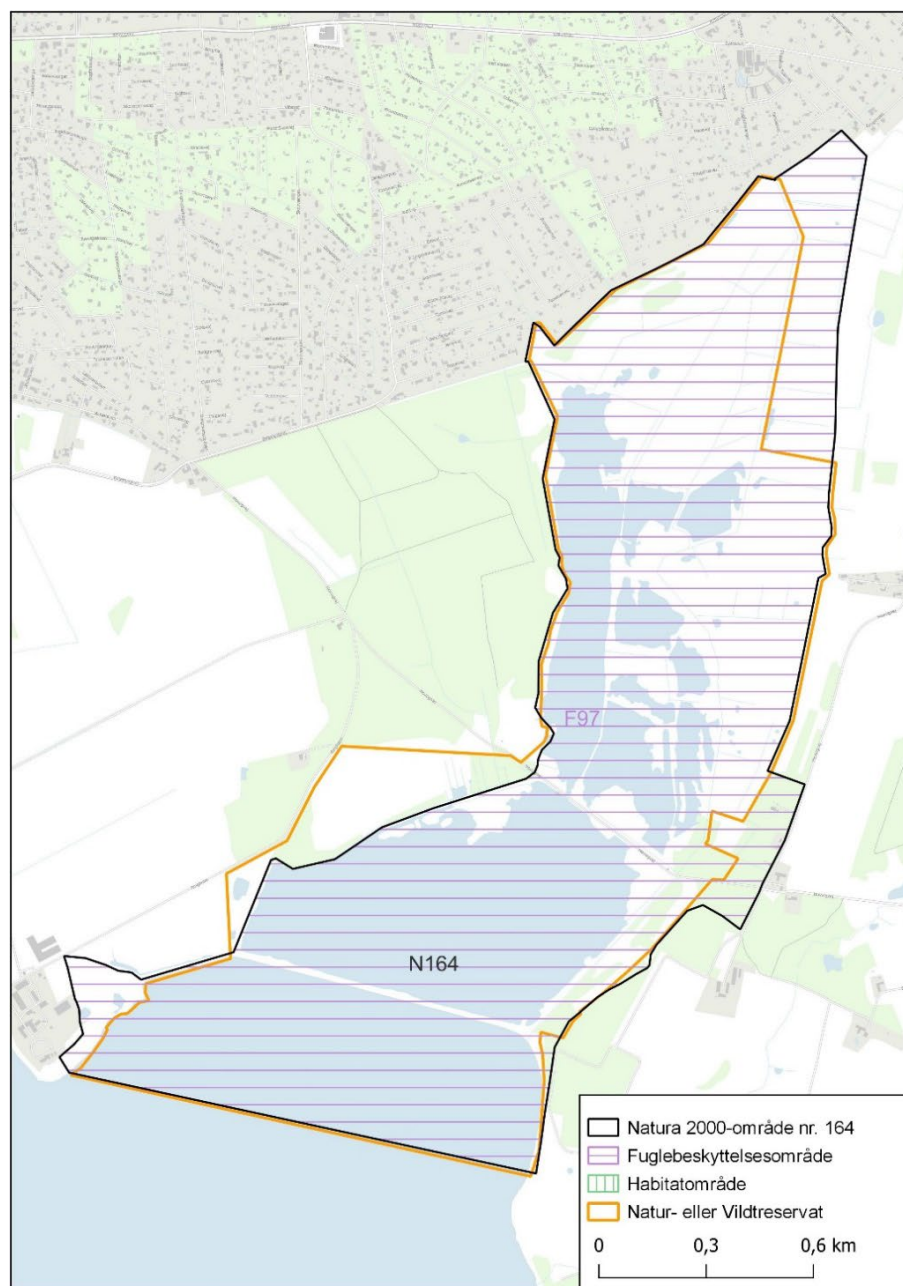
Habitatområde H146 (Rådmandshave) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H194

Habitatområde H194 (Suså med Tystrup-Bavelse Sø og Slagmosen) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 164 – Hov Vig

Figur N164. Afgrænsning af Natura 2000-område N164. Området inkluderer fuglebeskyttelsesområde F97 (vandret violet skravering). Området er ikke udpeget som habitatområde. Kortet viser også det ydre omrids af Hov Vig vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I Hov Vig vildtreservat er færdsel og jagt forbudt i søerne og landarealer nordøst for disse. I den del af reservatet, der ligger udenfor dæmningen, er jagt, brætsejls og motorbådssejls med mere end 5 knob forbudt. Hov Vig området er også fredet, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F97

Fuglebeskyttelsesområde F97 (Hov Vig) omfatter selve Hov Vig, nogle engarealer øst for vigen, samt et område i Nykøbing Bugt der strækker sig ca. 300 ud på søterritoriet fra Hov Vig dæmningen. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F97.

Tabel F97. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F97 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knarand (T)	LC	Stigende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Bjergand (T)	NT	Stabil-fluktuerende	Stigende	Implementeret
Hvinand (T)	LC	Stabil	Stigende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N164a, N164b) nævner kun forstyrrelser i generelle vendinger.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

Bestandene af områdets trækfugle er overordnet set stigende eller stabile-fluktuerende, hvor især bjergand og hvinand er talrige med antal på henholdsvis 1.460 og 1.080 i 2015 (Clausen m.fl. 2019).

For hvinand skal det bemærkes, at Hov Vig har fungeret som rasteområde for fugle som flyver ind fra Isefjorden for at overnatte (Clausen m.fl. 2019). De rapporterede tal i NOVANA omfatter ikke sådanne natforekomster, og de reelle antal som udnytter området kan derfor være højere.

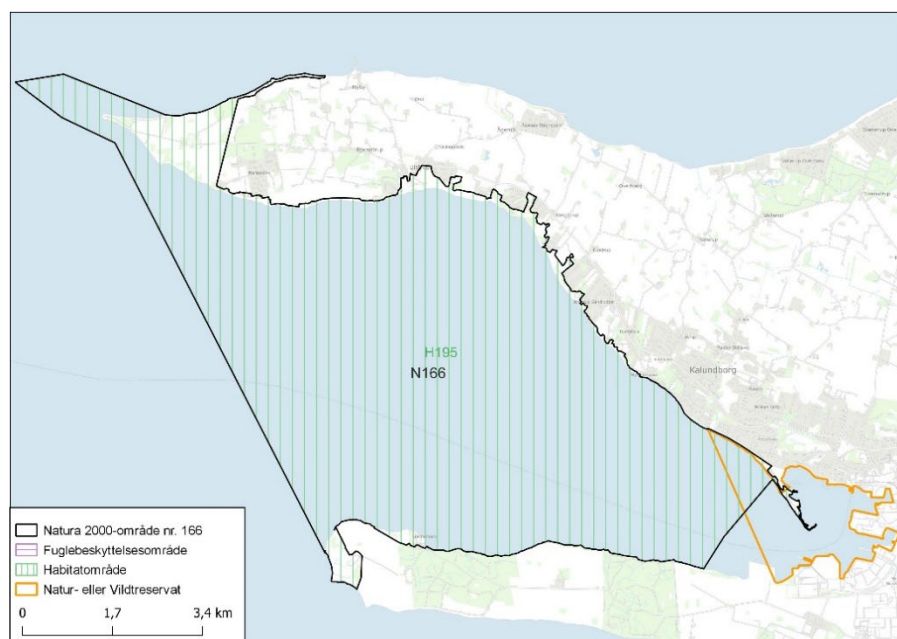
Områdets status som reservat begrænser jagt og sejlads i vinterhalvåret og tilgodeser sammen med de lavvandede havområder i området generelt arternes krav til rast og fouragering.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da hele fuglebeskyttelsesområdet allerede er omfattet af reservat- eller fredningsbestemmelser med restriktioner for jagt og sejlads, er det vurderingen, at der ikke er behov for yderligere restriktioner af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Natura 2000-område nr. 166 - Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord

Figur N166. Afgrænsning af Natura 2000-område N166. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H195 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Kortet viser også det ydre omrids Kalundborg vildtreservat. For detaljer om regulering af jagt, færdsel og sejlads i reservatet henvises til reservatbekendtgørelserne på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er forbud mod jagt i Kalundborg vildtreservat samt forbud med at medtage hunde på Gisseløre. Anden færdsel er ikke reguleret. Et par mindre områder indenfor Natura 2000-området på såvel Røsnæs som Asnæs er fredede, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for områderne, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Habitatområde H195

Habitatområde H195 (Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord) er identisk med Natura 2000-område N166 og består på søterritoriet i det meste af Kalundborg Fjord og mindre områder ved yderenderne af Røsnæs og Asnæs. Området er udpeget for spættet sæl og marsvin (tabel H195).

Tabel H195. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H195, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for arterne, for marsvin specifikt til status for Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

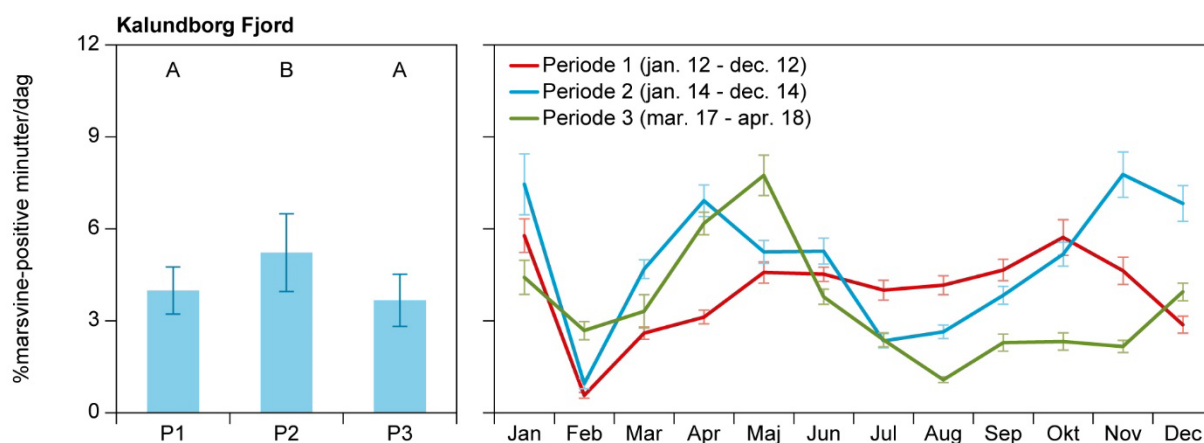
Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Spættet sæl	Gunstig	Ukendt	Ikke relevant
Marsvin	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N166b) står der følgende "I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på" og "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr".

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H195 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Området har været overvåget i tre hele, men ikke-sammenhængende år fra 2012 til 2018 med udlægning af fem akustiske lyttestationer (CPODs) fordelt tilfældigt i området. Overvågningen har overordnet vist at antallet af marsvin i området er nogenlunde konstant mellem årene (figuren til venstre, H195), men varierer over året (se figuren til højre, H195). Således var der en variation i marsvineforekomsten over året med færrest i februar og lidt flere i forårsmånederne.

Figur H195. Resultater for overvågningen i Habitatområde H195 Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord fra 2012 til 2018. Graferne viser gennemsnit for de fem stationer udlagt i Natura 2000-området for de tre overvågningsperioder (2012, 2014 og 2017-18). Figuren til venstre viser periodegennemsnit for de fem lytteposter i % minutter per døgn hvor der er optaget marsvine-lyde. Vertikale linjer angiver 95 % konfidensintervaller. A og B indikerer om perioderne er statistisk signifikante forskellige ($\alpha=0,05$). Figuren til højre viser gennemsnitlig % minutter hvor marsvine-lyde er optaget per døgn over året, her vist som månedlige gennemsnit for hver af de tre overvågningsperioder. Vertikale linjer indikerer standardafvigelse fra middelværdien.

Området er vurderet som værende af høj betydning for marsvin fra Bælthavs-populationen året rundt (Sveegaard m.fl. 2018).

De relevante trusler og forstyrrelser i H195 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere.

Spættet sæl ses ofte i havområdet omkring Røsnæs, men der findes ikke optællinger af spættet sæl her. Der er ingen landgangspladser ved Røsnæs.

Der er ingen begrænsning for gående færdsel hele vejen rundt om Røsnæshalvøen. Spættet sæls yngle- og fældeperiode er sammenfaldende med den største grad af menneskelige aktiviteter på Røsnæs og Asnæs, og uforstyrrede og dermed egnede ynglelokaliteter for spættet sæl findes formentlig ikke.

Der findes ingen reservater i dette Natura 2000-område, som beskytter sælerne.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N166a) er følgende indsatser nævnt " *Områdets sandbanker og bugter og vige i Kalundborg Fjord og Røsnæs Rev udvikles og fastholdes som tilstrækkeligt uforstyrrede områder med god vandkvalitet og en karakteristisk fauna og bundvegetation, hvilket bidrager til områdets kvalitet*

som opholds- og fødesøgningsområde for marsvin.” og videre at ”Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte”.

Ifølge basisanalysen er der perioden 2013-2018 er der ikke registreret fiskeri med hverken bundsløbende redskaber eller garn i Natura 2000-området (Miljøstyrelsen 2021, N166b).

DCE har ikke kendskab til niveauet af erhvervs- og fritidsfiskeri med garn i området, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst. Her bør det overvejes et forbud mod garnfiskeri eller evt. skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin.

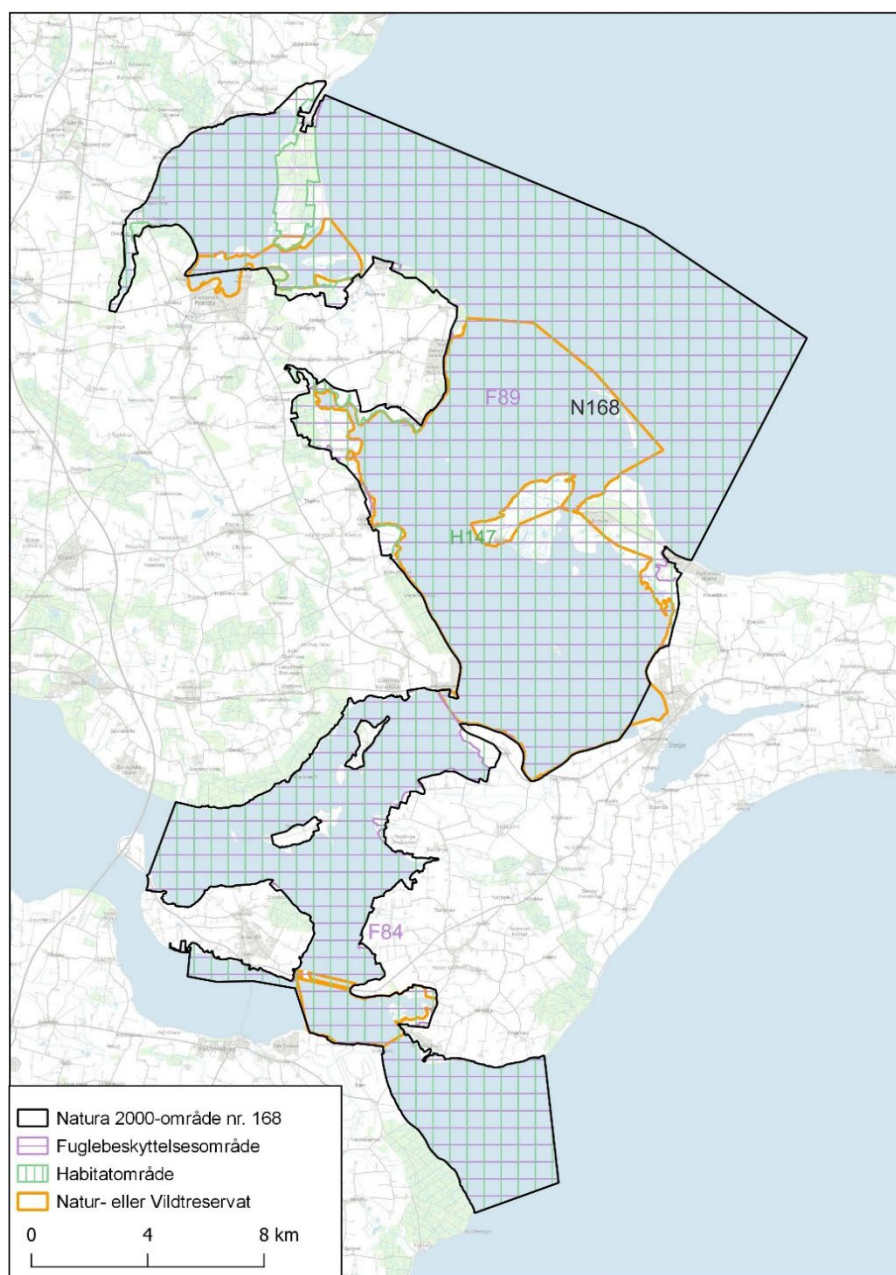
I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Området er omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodefiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod inden for 3 sømil fra kysten (Bekendtgørelse nr. 366 af 2. april 2019). Dette påvirker levestedet positivt.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob for at tage hensyn til marsvin og sæler.

Der findes ingen oplagte landgangspladser for spættet sæl i dette område, og det er derfor ikke muligt at etablere yderligere beskyttelse af sælerne mod forstyrrelser på land.

Natura 2000-område nr. 168 – Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Figur N168. Afgrænsning af Natura 2000-område N168. Området inkluderer habitatområde H147 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af tre vildtreservater, beliggende henholdsvis i Præstø Fjord (nordligst), ved Ulvshale-Nyord (midterst) og ved Fane-fjord-Grønsund (sydligst). For detaljer om regulering af jagt, færdsel og sejlads i reservaterne henvises til reservatbekendtgørelserne på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I alle tre vildtreservater er der udlagt områder med forbud mod færdsel i fuglenes yngletid og forbud mod eller andre reguleringer af jagt, som er sammenfattet i tabel N168. De tre reservater indeholder også større områder med forbud mod brætsejlads, dog ikke altid helårige, samt hastighedsgrænser for motorbådssejlads. Der er forbud mod motorbådsjagt i området mellem Mønbroen, Bogødæmningen og Farøbroen. Der er også foretaget flere fredninger i området, bl.a. på Feddet, Nyord, Ulvshale og omkring Jungshoved Nor. DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for disse områder, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Tabel N168. Overblik over reguleringer af jagt og færdsel i de tre reservater, der er udlagt i fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89. Når der omtales en zone omkring øerne drejer det sig om færdselsforbud på søterritoriet. Dertil kommer, at der er forbud mod motorbådsjagt i hele Præstø Fjord, i hele Ulvshale-Nor vildtreservat, i den del af fuglebeskyttelsesområde F84, der ligger nord for Bogø og Bogø-dæmningen samt i den sydlige halvdel af Fanefjord-Grønsund vildtreservat.

Reservat	Jagtregulering	Færdselsreguleringsområde	Færdselsforbud
Præstø Fjord	Forbud mod jagt på søterritoriet i hele reservatet. Forbud mod jagt på vandfugle på Lilleholm, Maderne, dele af sydspidsen af Feddet og sydkysten af Noret	Lilleholm med zone på 50 meter Maderne med zone på 50 meter	1. april - 15. juli 1. april - 15. juli
Ulvshale-Nyord	Forbud mod jagt i Hegnede Bugt Forbud mod jagt fra ikke-opankrede både på Ægholm Sand	Ægholm med zone på 50 meter Tyreholm (uden zone) Sækkesand med omgivelser Nyord sydeng	Året rundt Året rundt 1. marts - 31. juli 15. marts - 15. juli
Fanefjord-Grønsund	Forbud mod jagt på søterritoriet i Fanefjord, i den nordlige del af Grønsund samt den del af reservatet, der ligger nord for Bogø-dæmningen	Malurholm med zone på 50 meter	1. marts - 15. juli

Fuglebeskyttelsesområde F84

Fuglebeskyttelsesområde F84 (Ulvsund, Grønsund og Fanefjord) udgør den sydlige tredjedel af Natura 2000-området og omfatter Ulvsund, Bogø Letten, Fanefjord og den østlige del af Grønsund. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F84.

Tabel F84. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F84 i 2022. Sangsvane, stor skallesluger og toppet skallesluger (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil-fluktuerende	Ikke relevant
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Ikke relevant
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Stigende	Ikke relevant
Blishøne (T)	VU	Stabil	Stabil-faldende	Usikkert
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Faldende-forsvundet	Implementeret
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende-forsvundet	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N168a, N168b) omtaler ingen forstyrrelsestrusler for området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Havterne ynglede med 0-4 par i perioden 2010-2021, men for denne periode foreligger der kun få oplysninger fra bl.a. Lilleø ved Tærø. På Lilleø blev der i 2000-2010 årligt registreret 1-30 ynglepar (i gennemsnit 14 par). I 1980'erne og 1990'erne ynglede arten med i alt 6-88 par for hele fuglebeskyttelsesområdet (i denne sammentælling indgår kun år, hvor dækningen var god eller rimelig god). Det tilgængelige materiale tyder således på, at arten er gået betydeligt tilbage i antal.

For årene 1991-2021 har vi kun kendskab til to yngleforekomster af fjordterne (2 par i 1998 og 1 par i 2014, begge gange i Fanefjord).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at yderligere beskyttelsestiltag rettet mod at begrænse den menneskelige færdsel i fuglebeskyttelsesområdet næppe vil forbedre ynglemulighederne for de to arter af terner, der står i udpegningsgrundlaget. DCE har ikke kendskab til omfanget af menneskelig færdsel på potentielle ynglesteder uden for områderne med adgangsbegrænsning.

Trækfugle

Bestanden af knopsvane i området synes relativt stabil i de senere år, hvor der typisk er talt mellem 1.000 og 2.500 fugle om efteråret eller ved midvinter (Clausen m.fl. 2019, Nielsen m.fl. 2021, DCE upubl. data fra NOVANA-overvågningen).

I 2004-2009 var det højeste antal blishøns på 10.960 og efterfølgende har det maksimale antal frem til 2017 været 5.870 fugle i 2016 (Clausen m.fl. 2019). I de senere år har tallene også ofte været lave, dog blev der set 8.771 fugle ved midvintertællingen i 2022 (DCE upubl. data fra NOVANA-overvågningen). Denne udvikling kan skyldes en ekstensivering af optællingsfrekvensen fra 2012 (Clausen m.fl. 2019) og deraf dårligere mulighed for at optælle arten på det tidspunkt på året hvor bestandene lokalt topper i antal, men det kan også skyldes den generelt nedadgående bestandsudvikling, der er set hos blishøne i Danmark (Nielsen m.fl. 2023).

Troldand er på samme måde tilsyneladende gået tilbage i området, hvilket dels kan skyldes en generel bestandsnedgang i Danmark, men også at de fleste troldænder i de senere år har dagrastet enten i Stege Bugt eller i Stege Sukkerfabriks Jordbassiner, der begge ligger umiddelbart nordøst for F84, men i januar 2021 lå der 13.700 fugle i området (Holm m.fl. 2021, Nielsen m.fl. 2023).

Lille skallesluger er steget fra 335 fugle i 2004-2009 til 3.335 i 2017 (Clausen m.fl. 2019), hvilket nok især skyldes en forskydning i overvintringskvarterene fra Vesteuropa mod Østersøen (Pavón-Jordán m.fl. 2015), men kan også skyldes en forbedret overvågningsmetode. Ved midvintertællingerne fra 2016 og frem er området talt fra land, hvor det før oftest blev talt fra fly. Det kan have bidraget til højere antal, da arten tælles bedre fra land end fra fly i snævre kystnære farvande. En opdatering med nyere data frem til 2023 viser dog, at tallet i 2017 var exceptionelt højt, da der i de senere år ikke er optalt mere end 206 fugle ved midvintertællingerne (Holm m.fl. 2021, Nielsen m.fl. 2021, DCE upubl. data fra NOVANA-overvågningen).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes ikke at være relevant at forvalte knopsvane, lille skallesluger og troldand med en reservatbekendtgørelse i området. For knopsvane skyldes det at arten ikke er jagtbar og dens antal i danske fjordområder primært reguleres af fødegrundlaget (fx Clausen m.fl. 2017). For lille skallesluger skyldes det dels er arten ikke er jagtbar, dels viser artens forekomst de senere år, hvor der har været mange fugle i landet, at de ikke er særligt stedtrofaste (jf. kort i Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021, Nielsen m.fl. 2021) – og givetvis flytter efter stimer af småfisk og andre smådyr, de lever af. For troldand vurderes det, at arten altid vil kunne finde en dagrasteplads uden jagt, om ikke andet så i områdets reservat eller i områder med byzone, hvor jagt ikke er tilladt på ud til 500 meter på søterritoriet (jf. Jagt- og vildtforvaltningsloven), hvilket fx er set ved Kalvehave, hvor arten kan ligge i tusindtallige flokke både nord og syd for Mønbroen.

For blishøne er det usikkert om der er et forvaltningsproblem i området, eller om de udsving, der er set i antal er tilfældige eller kan skyldes andre forhold herunder forstyrrelse.

Fuglebeskyttelsesområde F89

Fuglebeskyttelsesområde F89 (Præstø Fjord, Ulvshale, Nyord og Jungshoved Nor) omfatter Præstø Fjord, Bøgestrømmen, Jungshoved Nor, områder ved Ulvshale og Nyord, kystnære dele af Faxe Bugt ved Feddet, Jungshoved og Ulvshale samt det meste af Stege Bugt. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F89.

Tabel F89. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F89 i 2022. Skarv, pibesvane, toppet skallesluger og vandrefalk (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Skarv (Y)	LC	Faldende	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-faldende	Ikke relevant
Blisgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Pibeand (T)	LC	Stabil	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Spidsand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Ikke relevant
Hvinand (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende-stigende	Ikke relevant
Stor skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Blishøne (T)	VU	Stabil	Stabil-faldende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Implementeret
Hjejle (T)	LC	Usikker	Faldende	Implementeret
Brushane (Y)	EN	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Rovterne (Y)	CR	Stigende	Stigende	Implementeret
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Implementeret
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Faldende	Implementeret
Havterne (Y)	VU	Faldende	Faldende	Implementeret
Dværgerterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende-Stigende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N168a, N168b) omtaler ingen forstyrrelsestrusler for området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Skarv har i årene 2010-21 ynglet med 1.200-2.100 par, heraf 500-800 par på Ægholm nord for Nyord og 500-1.500 par på Tyreholm syd for Nyord. For første gang i 22 år ynglede der ingen skarver på Ægholm i 2022.

Brushane var så godt som forsvundet fra området, hvilket formodes primært at have været knyttet til ynglehabitatets beskaffenhed. Efter at have været fraværende som ynglefugl, er der i årene 2012-2021 næsten årligt blevet registreret 1-3 par på Nyord Sydeng. De egnede yngleområder på Nyord Sydeng er omfattet af et færdselsforbud i yngletiden.

Samlet for fuglebeskyttelsesområdet har der i perioden 2010-2021 årligt ynglet 54-231 par klyder. For denne art udgør Nyord Enge og Sækkesand de vigtigste ynglelokaliteter.

Rovterne har ynglet årligt i fuglebeskyttelsesområdet siden 2012. I 2019-2022 var det samlede antal på Små Ægholme og Sækkesand steget til 4-10 par.

Splitterne har ikke ynglet i fuglebeskyttelsesområdet siden 2006; i dette år og i flere af årene forud yngledes arten i Præstø Fjord.

Fjordterne har i perioden 2010-2021 ynglet med 0-12 par i fuglebeskyttelsesområdet (middelt 3 par; mellem 1980 og 2009 yngledes der 0-40 par, middelt 10 par), mens havterne har ynglet med 3-191 par (middelt 62 par). Havterne yngledes i større antal i 1980'erne og 1990'erne (middelt 122 par; alene baseret på år hvor dækningen var god eller rimelig god).

Dværgterne har ynglet med 0-113 par i perioden 2010-2021 (middelt 38 par). Det var især dannelsen af nye øer ved Sækkesand, der tiltrak mange ynglefugle. Her yngledes der 28-111 par i 2016-2021, hvilket står i kontrast til perioden 2010-2013, hvor der årligt yngledes højst fire par dværgterner i hele fuglebeskyttelsesområdet.

På alle vigtige ynglelokaliteter for terner i dette Natura 2000-område er der forbud mod færdsel i yngletiden. Det drejer sig bl.a. om Lilleholm og Maderne i Præstø Fjord samt Ægholm og Sækkesand nord for Nyord.

Uden for områderne, der er beskyttet mod færdsel i yngletiden, er den vigtigste lokalitet tilsyneladende Storeholm i Præstø Fjord. Her har der ynglet op til 145 par klyder (dog ingen ynglende klyder siden 2002) og 275 par splitterne. Det er uvist i hvilket omfang de ynglende klyder og terner på Storeholm forstyrres af menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Yderligere beskyttelsestiltag i form af færdselsbegrænsninger vil næppe skabe bedre yngleforhold for brushane i området. Hvis det lykkes at genskabe de tidligere yngleområder på Vedelen på Ulvshale, bør disse dog sikres mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel.

Det vil desuden være relevant at få belyst, hvorvidt den menneskelige færdsel på og nær Storeholm kan have en begrænsende effekt på holmens potentielle værdi som ynglested for klyder og terner.

For resten af området gælder færdselsrestriktioner, der starter tidligt på foråret og omfatter større arealer, dog kun med 50 meter zoner på søterritoriet omkring nogle af øerne. Skulle man af andre årsager finde anledning til at revidere en eller flere af reservatbekendtgørelserne i området, anbefales det at fremadrettede restriktioner bør følge de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Trækfugle

De lavvandede grunde omkring Nyord har i de senere år udviklet sig til at være et af landets vigtigste fældeområder for knopsvane. Ved den seneste landsdækkende fældefugletælling i sommeren 2018 blev der talt knap 11.500 fugle, svarende til 15 % af den samlede bestand i Danmark. De største fældeflokke lå på grundene ved Bøgestrømmen nord for Ægholm, på grundene mellem Nyord, Ægholm og Sækkesandet samt i området syd for Nyord og vest for Tyreholm. Det er et område, hvor der generelt er både lavvandet og en vidt udbredt bundvegetation (P. Clausen m.fl., NOVANA levestedskortlægninger, under forberedelse).

Clausen m.fl. (2019) bemærkede, at de faldende antal af især svømmeænder og hjejle i perioden fra 2004-2017 kan skyldes en ekstensivering af optællingsfrekvensen fra 2012, og deraf mindre mulighed for at optælle arterne på det tidspunkt på året hvor bestandene topper i antal. Desuden kan der for spidsand være tale om en forskydning i trækmønstret, hvor der de seneste år har været større antal i Nord- og Vestjylland og lavere antal i Sydøstdanmark. Det skal dog bemærkes at der ved de seneste oktobertællinger i 2020 og 2022 atter er set større antal af svømmeænder i området (Nielsen m.fl. 2023, DCE upubl. data). Sangsvanerne og gæssene i området benytter primært reservaterne til rast og overnatning, og trækker til agerjorde på Sjælland og Møn for at fouragere.

Antallet af rastende troldand, hvinand og de to arter af skalleslugere er stærkt varierende, for førstnævnte især fordi de skifter mellem rasteplasser i F89 og områder lige udenfor dette, dels F84 (som omtalt ovenfor), dels Stege Sukkerfabriks slambassiner, der ligger udenfor fuglebeskyttelsesområdet. Man kan også forestille sig at hvinænder og skalleslugere på samme måde veksler mellem Bøgestrømmen (F89) og Ulvsund (F84) afhængigt af fødeforholdene.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Områdets to reservater begrænser jagt og sejlads, og det vurderes at de sammen med de lavvandede havområder i området generelt tilgodeser arternes krav til rast og fouragering i vinterhalvåret, både jf. vurderingerne givet af Clausen m.fl. (2014) og omtalen under F84 lige ovenfor.

For knopsvane bør det overvejes, om der skal udlægges et eller flere større områder, hvor rekreativ sejlads begrænses, i hvert fald i sommerperioden. Dette anbefales med henvisning til at området har fået stadig større betydning som fældeområde for arten, og at der er faldende forekomster i andre områder i Danmark, der kan tilskrives enten forværrede fourageringsbetingelser og/eller øget forstyrrelse. Der er stigende aktiviteter med udlejning af såvel kajakker som stand-up paddle boards (SUP'er) i området, som begge er aktivitetstyper der kan komme ind på meget lavt vand. Der findes dog også større arealer, hvor svanerne kun forekommer i mindre antal i fældeperioden, hvorfor udlægning af områder uden sejlads sagtens kan kombineres med det blå fritidsliv i området.

Habitatområde H147

Habitatområde H147 (Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund) er identisk med Natura 2000-område N168, og er udpeget for marsvin og spættet sæl (tabel H147).

Table H147. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H147, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for arterne, for marsvin specifikt til status for Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019). Der kan forekomme marsvin fra Østersø-populationen, der har stærkt ugunstig bevaringsstatus, i området.

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N168a) står der følgende forstyrrelses-trussel *”Havpattedyr påvirkes af fiskeri, som reducerer tilgængelig fødemængde og giver utilsigtet bifangst. Det er især garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber), som kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri kan i mindre grad påvirke havpattedyr. Skibsfart, anlægsarbejder og fritidsaktiviteter kan påvirke havpattedyr i form af støj, habitatreduktion og fysiske forstyrrelser. Miljøfremmede stoffer som fx organokloriner og perfluorerede stoffer kan påvirke helbred og forplantning hos alle havpattedyrarter. De nævnte negative påvirkninger udgør en trussel for den stærkt truede Østersøbestand af marsvin.”*

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H147 blev udpeget for marsvin i 2020. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Det er DCEs vurdering, at individer fra Østersø-populationen kan forekomme i dette område. Der er ikke udført overvågning i H147 og udviklingen af marsvineforekomster i området er derfor ukendt. Baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997-2018 har DCE vurderet at området har medium tæthed af marsvin om vinteren og lav tæthed om sommeren (Sveegaard m.fl. 2018).

Spættet sæl anvender stenene i Ulvshale-Nyord vildtreservat hele året inkl. i yngle- og fældesæsonen. Fra 2018-2021 blev der talt 12-42 individer i Bøgestrømmen, hvor der i 2021 med 12 sæler var det laveste antal siden 2006, hvor der kun taltes 5 (figur H147). Tidligere blev der set små grupper af sæler ved Jungshoved nord, men det lader til at flere sæler i de seneste år har gjort brug af lokaliteten, da der taltes 24-34 i 2018-2021. Hvorvidt den lokale forekomst er opadgående, som antaget i basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N168b), er svært at konkludere, da tallene toppede i 2018-2019, men har været nedadgående i 2020-2021.

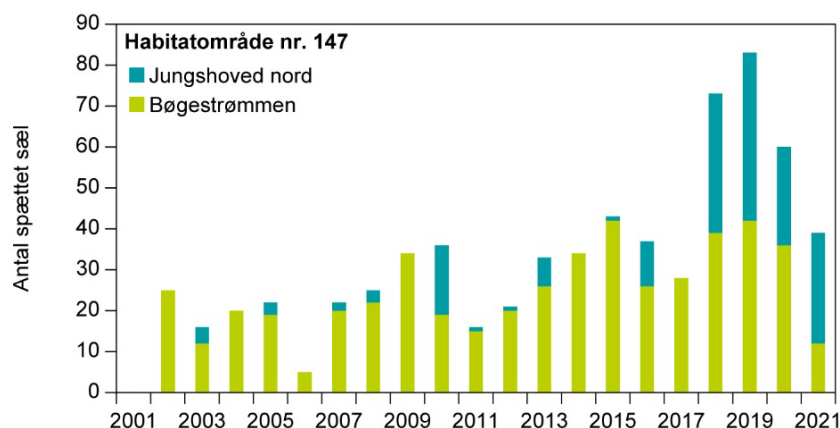
Der er aldrig foretaget egentlige gråsælstillinger omkring kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund i fældesæsonen (maj-juni), og det er derfor uvist i hvor stort et omfang gråsælerne anvender området.

Sælerne er så godt som ubeskyttede mod forstyrrelser på denne lokalitet, idet sejlads er tilladt helt hen til sælstenene, dvs. Sælstenen, Toldbodstenen, Kræmmerstenen og andre større sten på Sæløerbanken mellem Bøgestrømmen og Ægholm Rende. Der er fri adgang på og omkring sælstenene og forstyrrelser i form af sejlads, fiskeri med garn og ruser og opankring formodes at udgøre en trussel for sælerne.

Ulvshale-Nyord vildtreservat udgør en del af området. Sælstenene ligger i den del af vildtreservatet, hvor der kun gælder et forbud mod sejlads med

mere end 8 knob uden for sejlrenderne. Således yder habitatområdet med den nuværende regulering minimal beskyttelse af sælerne mod forstyrrelse.

Figur H147. Højeste årlige observerede antal spættet sæl ved Bøgestrømmen (grøn) og Jungshoved nord (blå) ved havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund i H147 ved NOVANA-overvågningen i august 2002-2021.

Områderne er de eneste egnede sælhvilepladser i et større område og er dermed et vigtigt område for spættet sæl og potentielt også gråsæler.

De relevante trusler og forstyrrelser for marsvin og sæler i H147 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere. Niveaulet af miljøfremmede stoffer i området (som nævnte i basisanalysen) er ukendt.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N168a) nævnes at "Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte". Basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N168b) nævner, at fiskeri med bundgarn kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Bundgarnsfiskeri er imidlertid ikke dødeligt for marsvin, da maskerne i garnet er så små at de ikke kan sidde fast og bundgarnsfiskeren lukker dem blot ud igen når garnet tilses.

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 ikke registreret fiskeri med hverken bundsløbende redskaber eller garn i området for fiskefartøjer over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N168b). Omfanget af fritidsfiskeri samt erhvervsfiskeri fra fartøjer under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst. Dette vil være meget problematisk da individer fra Østersø-populationen kan forekomme i området. Der kan overvejes et forbud mod ruse- og garnfiskeri og evt. skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin og sæler.

Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N168a) nævner desuden i den overordnede målsætning for N168 "at der er sikret tilstrækkelige, forstyrrelsesfri områder for Natura 2000-områdets store antal vand- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl".

I henhold til tidligere anbefalinger (Therkildsen m.fl. 2013): "Der bør gælde et adgangsforbud på stengrunden i Bøgestrømmen og for det omliggende søterritorium ud til 500 meter i perioden 1/4-30/9. Den nuværende vildtskadebekendtgørelse giver mulighed for dispensation til regulering af spættet sæl i perioden 1/8-31/5 i forbin-

delse med skader på fiskeredskaber. Reguleringsdispensationer bør ikke gives i habitatområder og kun gives i områder hvor populations-undersøgelser viser at bestanden ikke tager skade. I dette område gives en del dispensationer til regulering.

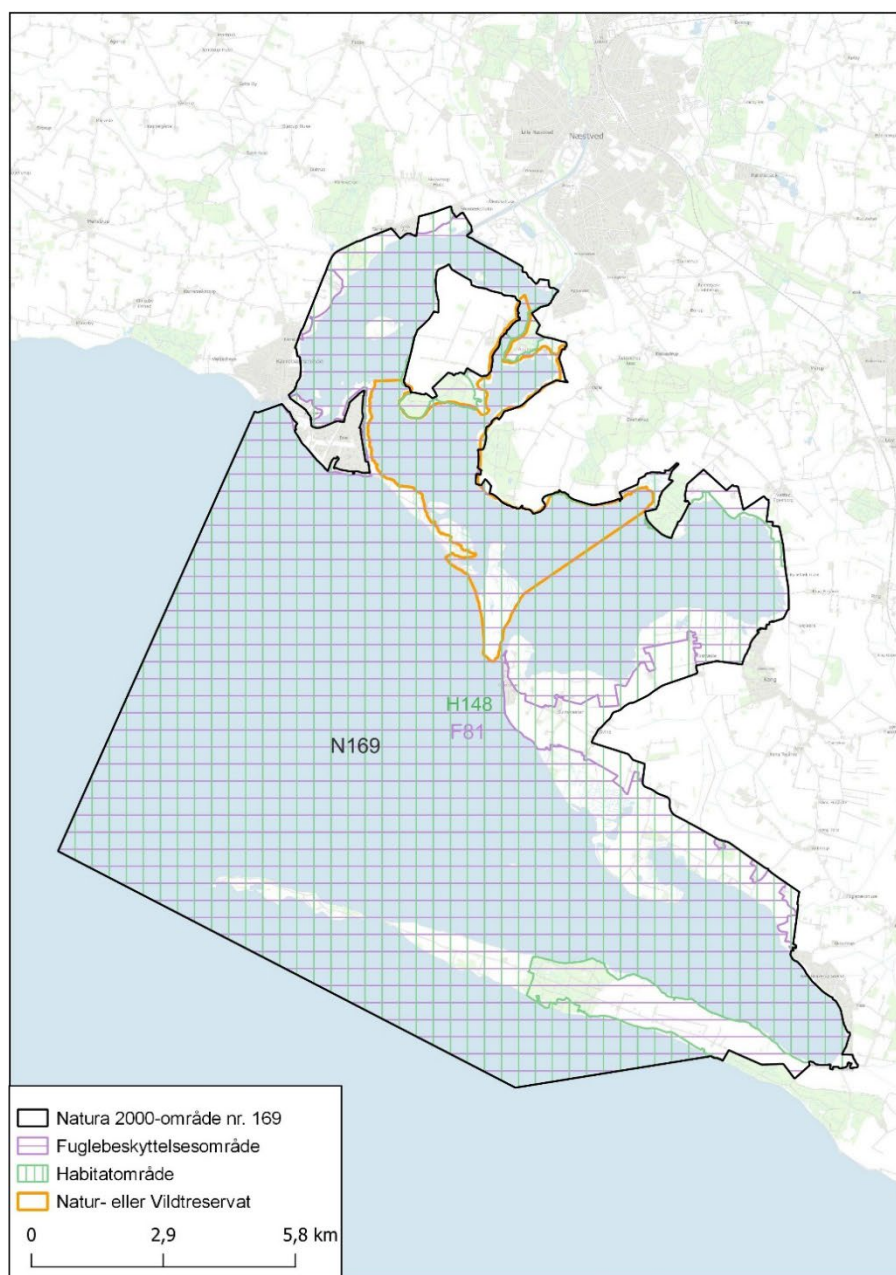
Den meget lille bestand af spættet sæl kan ikke forventes at kunne klare regulering og status bør ændres til ugunstig. I tilfælde af ansøgning om regulering af sæler bør der opstilles kriterier for skadernes omfang på fiskeredskaberne og effekten af reguleringen på sælernes adfærd og bestandsstørrelse bør undersøges. Da reguleringen som oftest sker i vandet, hvor artsbestemmelse af sæler er relativt svært, er der en reel risiko for forkert artsbestemmelse af sælerne og dermed også en risiko for at det i stedet er gråsælen der fejlagtigt skydes på, og tilladelser i områder som dette, hvor både spættet sæl og gråsæl forekommer, er særligt problematiske. Den 12/8/2012 blev en gråsæl således fejlagtigt skudt ved Stavreby i forbindelse med regulering."

Disse forhold er stadig gældende, da hvilepladserne for sælerne ved Jungshoved og i Bøgestrømmer ikke er beskyttet mod forstyrrelser med den nuværende regulering. Anbefalingerne givet ovenfor er i overensstemmelse med de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Det kan overvejes at nedsætte hastighedsbegrænsning ved sejlads med motordrevne fartøjer til 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin og sæler.

Natura 2000-område nr. 169 – Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Figur N169. Afgrænsning af Natura 2000-område N169. Området inkluderer habitatområde H148 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F81 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Dybsø Fjord vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Dybsø Fjord vildtreservat samt en fredning ved Avnø indeholder begge restriktioner i forhold til rekreative aktiviteter i henholdsvis Karrebæk og Dybsø og Avnø Fjorde. I Dybsø Fjord betyder det, at der er forbud mod færdsel i Fladstrand året rundt, og på dele af Enø Overdrev, den nordøstlige del af Dybsø samt Skakholm og Kyholm i perioden fra 1. april til 15. juli. Ved Avnø Fjord er færdsel på Avnø Røn, der er yngleområde for spættet sæl, forbudt året rundt og i et større område af Avnø Fjord omkring Avnø er færdsel, med enkelte undtagelser, forbudt fra 1. marts til 1. august. På Avnø henvises færdsel til stier, der er udlagt under hensyntagen til fugle, beskyttede arter og naturtyper, som Natura 2000-området er udlagt for. Der er i Dybsø Fjord forbud

mod jagt i Fladstrand, Krageholms Strøm og Hestevåd, samt forbud mod jagt på vandfugle på Dybsø. Et område øst for Hestevåd er omfattet af et forbud mod jagt fra ikke-opankret båd, og der er et generelt forbud mod motorbådsjagt i Karrebæk, Dybsø og Avnø Fjorde. Der er forbud mod brætsejlad i det fredede område i Avnø Fjord samt i Dybsø Fjord vildtreservat, dog må der sejles i Krageholms Strøm fra 1. maj til 31. august. Hastigheder for motorbådssejlad er også reguleret i disse områder. Der er flere fredninger af andre områder i omegnen af fjordene, som omfatter Lindholm i Karrebæk Fjord, Enø Overdrev, kysten rundt ved Dybsø Fjord, øen Dybsø og den yderste del af Knudshoved Odde. DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for disse områder, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F81

Fuglebeskyttelsesområde F81 (Karrebæk, Dybsø og Avnø Fjorde) udgør de tre fjorde med øer samt den kystnære del af Smålandsfarvandet vest for fjordene. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F81.

Tabel F81. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F81 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Stabil-faldende	Ikke relevant
Sædgås (T)	NT	Faldende	Faldende	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Krikand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Kan overvejes
Spidsand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende-faldende	Kan overvejes
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Faldende	Kan overvejes
Taffeland (T)	NT	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Troidand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Stabil-fluktuerende	Ikke relevant
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Stabil-fluktuerende	Bør overvejes
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende-faldende	Bør overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Fluktuerende-faldende	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Faldende	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N169a, N169b) omtaler, at der er en forholdsvis høj grad af menneskelige forstyrrelser af levestedet for ynglende dværgterne på "Hjerteøen" ved Avnø.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Samlet for hele fuglebeskyttelsesområdet ynglende klyde med 19-87 par (middelt 43 par) i de år i perioden 2010-2021, hvor dækningen var god eller rimelig god. Fjordterne ynglende med 0-12 par (middelt 2 par) i 2010-2021. Dette er en

tilbagegang fra årene mellem 1980 og 2008, hvor bestanden i flere af årene talte 16-46 par. Samme mønster sås for havterne, der yngede med 1-97 par (middeltal 30 par) i fuglebeskyttelsesområdet i 2010-2021. I flere af årene i 1980'erne og 1990'erne yngede denne art med omkring 150 par eller mere (maksimalt 272 par i 1996).

Dværgterne yngede med 0-3 par i de år i perioden 2010-2021, hvor datagrundlaget var tilstrækkeligt. Dette er ligeledes en tilbagegang fra 1980'erne og 1990'erne, hvor den i gennemsnit årligt yngede med 15 par (maksimalt 45 par) i fuglebeskyttelsesområdet.

For alle fire arter var Enø Overdrev den vigtigste yngelokalitet i perioden 2010-2021. Der er som nævnt forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på dele af Enø Overdrev og på Dybsø. Avnø, der som nævnt er fredet og omfattet af et færdselsregulering hele året, er også i visse år en vigtig yngelokalitet for klyde og terner.

Uden for områderne, der er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, findes en række lokaliteter som er af en vis betydning for ynglende klyde og terner. Disse lokaliteter omfatter Lindholm i Karrebæk Fjord (op til 56 par klyder, 80 par havterner og 35 par fjordterner i 1980-2021) samt Svinø Vig og Hylteholme (op til 36 par klyder i 1980-2021).

Det er uvist i hvilken grad de klyder og terner, der yngler uden for områderne beskyttet mod færdsel i yngletiden, forstyrres af menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes relevant at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på Lindholm samt Svinø Vig og Hylteholme forstyrres af menneskelig færdsel, med henblik på at vurdere om der er behov for tiltag, som kan sikre de ynglende fugle beskyttelse mod menneskelige forstyrrelser.

Trækfugle

Karrebæk og Dybsø Fjorde er begge vigtige fældeområder for knopsvane. Ved den seneste landsdækkende fældefugletælling i sommeren 2018 var fuglebeskyttelsesområdet blandt de seks vigtigste fældeområder for arten i Danmark, bedømt ud fra antal. Der blev dette år talt i alt 3.255 fugle i de tre fjorde, fordelt med godt 2.100 i de to nordlige fjorde og godt 1.100 ved Avnø Fjord. De største koncentrationer fandtes dels i Dybsø Fjord i området fra nordøsthjørnet af Dybsø over mod Rønnen og Jarsnakke, dels langs sydkysten af Avnø Fjord mellem Avnø Røn og Knudshoved Odde. Ved andre lejligheder er større antal af fældende svaner registreret nærmere Avnø Røn.

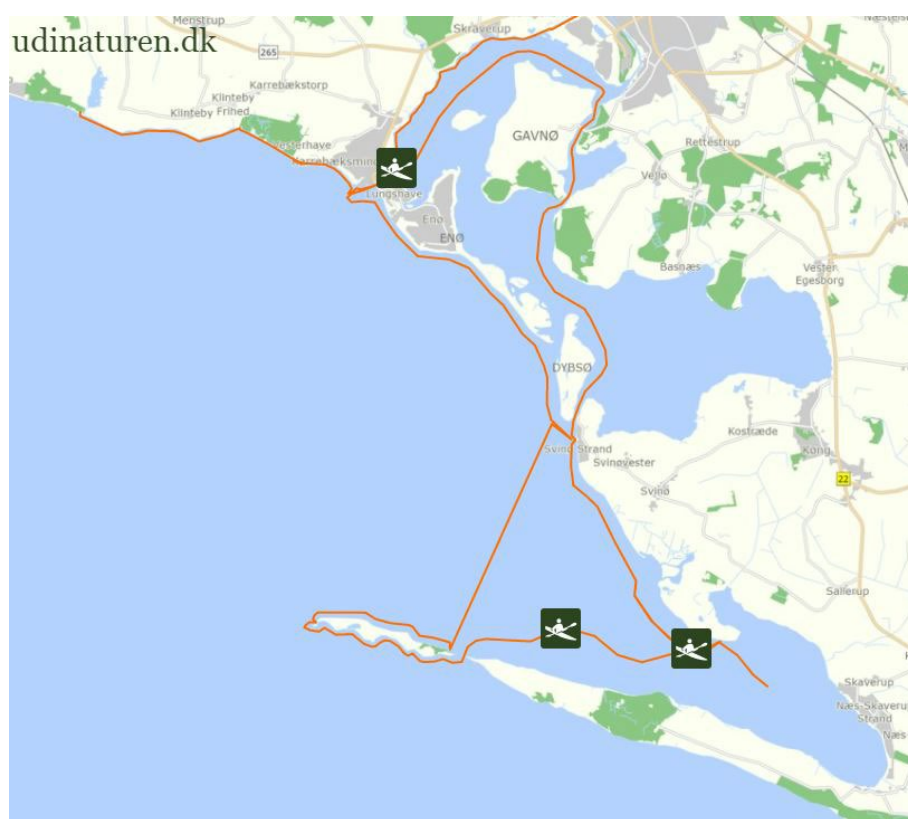
De faldende antal svømmeænder skyldes sandsynligvis en ekstensivering af optællingsfrekvensen fra og med 2012 og deraf mindre mulighed for at optælle arterne på det tidspunkt på året, hvor bestandene lokalt topper i antal. For spidsand kan der være tale om en forskydning i trækmønstret, hvor der de senere år har været større antal i Nord- og Vestjylland og lavere antal i Sydøstdanmark. (Clausen m.fl. 2019). Den faldende bestand af sædgæs skyldes sandsynligvis mildere klima, da det især er i kolde vintre, at sædgæssene trækker til det sydøstlige Danmark (Jørgensen m.fl. 1994). Det vurderes derfor, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der negativt kan påvirke trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Ud fra det foreliggende materiale er det vurderingen, at der ikke er behov for yderligere reservatoprettelser af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret. En stor del af fuglebeskyttelsesområdet er allerede omfattet af reservat- eller fredningsbestemmelser med restriktioner for jagt og sejlads på denne årstid. Dog kan det overvejes, om de anbefalede kajakruter på www.udinaturen.dk (figur F81a), der går både igennem Fladstrand ved Gavnbø og Hestevåd, er hensigtsmæssigt udlagt, eller der bør sikres en regulering af kajaksejlads her. Det skyldes at dette er de to jagtfrie kerneområder i Dybsø vildtreservat – og de områder, der er de primære rasteområder for svømmeænderne i reservatet (Clausen m.fl. 2014).

Det bør endvidere overvejes, om der skal udlægges restriktioner for sejlads i knopsvanernes fældeperiode fra juli til midten af september, for at sikre bestandene i de to fjorde, hvor de fælder i større antal, jf. de generelle anbefalinger af hensyn til fældende knopsvaner, der er fremsat af Clausen m.fl. (2023a).

Figur F81a. Foreslåede kajakruter ved Karrebæk, Dybsø og Avnø Fjorde på hjemmesiden www.udinaturen.dk. Flere af ruterne kommer tæt på eller igennem væsentlige fældeområder for knopsvane i Dybsø og Avnø Fjord samt gennem det jagtfrie kerneområde i Dybsø Fjord.

Habitatområde H148

Habitatområde H148 (Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde) er, med enkelte undtagelser på land, identisk med Natura 2000-område N169, og er udpeget for spættet sæl (tabel H148).

Tabel H148. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H148, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for spættet sæl (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N169b) står der følgende forstyrrelses-trussel "Havpattedyr påvirkes af fiskeri, som reducerer tilgængelig fødemængde og giver utilsigtet bifangst. Det er især garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber), som kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri kan i mindre grad påvirke havpattedyr. Skibsfart, anlægsarbejder og fritidsaktiviteter kan påvirke havpattedyr i form af støj, habitatreduktion og fysiske forstyrrelser. Miljøfremmede stoffer som fx organokloriner og perfluorerede stoffer kan påvirke helbred og forplantning hos alle havpattedyrarter". Endvidere nævnes der i Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N169a), at "Forstyrrelse i ynglesæsonen udgør en trussel for sælbestanden i dette område".

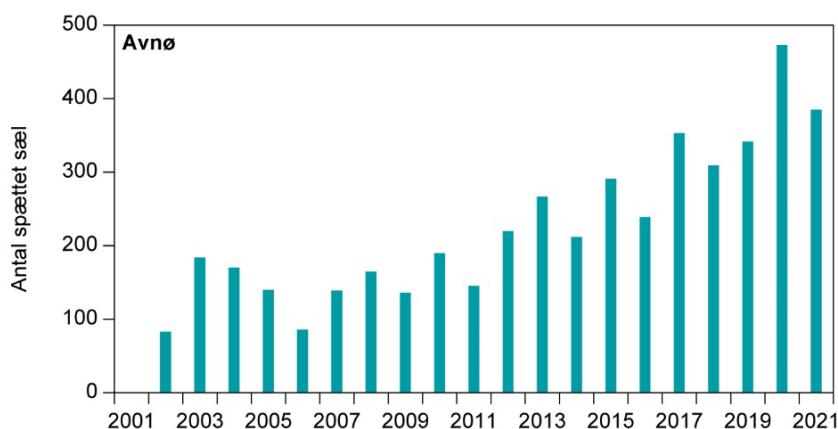
Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Ved Avnø Røn og på den mange store sten mod sydøst i Avnø Fjord yngler og fælder en stor del af spættet sælpopulationen i den sydvestlige Østersø. De anvender områdets hvilepladser hele året og har ikke andre egnede ynglelokaliteter eller potentielle levesteder i dette Natura 2000-område. Ved fremtidige vandstandsstigninger vil stenlokaliteter som disse sandsynligvis blive fuldstændig oversvømmet og lokaliteten vil dermed gå tabt som landgangs-plads for sælerne.

Siden anbefalingerne i 2013 (Therkildsen m.fl. 2013) er antallet af spættet sæl steget og der er blevet talt mellem 212-473 individer fra 2013-2021 i fældesæsonen i august måned (figur H148). Derfor vurderes den lokale bestandsstatus ikke længere som "Ugunstig", men "Gunstig".

I 2021 blev der talt 2 gråsæler i området, men der er aldrig foretaget egentlige gråsælstillinger omkring kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde i denne arts fældesæson (maj-juni), og det er derfor uvist i hvor stort omfang gråsælerne anvender området.

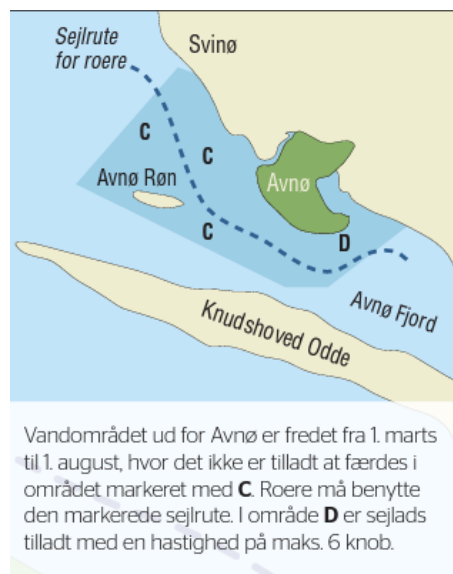
Figur H148a. Højeste årlige observerede antal spættet sæl (blå) ved Avnø Fjord i H148 ved NOVANA-overvågningen i august 2002-2021.

Adgang er forbudt i området markeret med C på figur H149b i perioden 1. marts til 1. august. Undtaget er roere, der må sejle i den markerede sejlroute øst om Avnø Røn. Der er et overlap mellem den markerede sejlroute øst om Avnø Røn og lokaliteten for "sælstenene", de mange sten der ligger i området mellem Avnø og Avnø Røn. Den største ro-aktivitet i Avnø Fjord forventes at være om sommeren og dermed sammenfaldende med sælernes yngle- og fældesæsoner og kan derfor være kritisk, navnlig for de ynglende sæler i Avnø

Fjord, som er den største lokalitet for populationen af spættet sæl i den sydvestlige Østersø. Derudover er der stor surf-aktivitet i området, som ligeledes kan være forstyrrende.

Figur H148b. Sejlroute for roere ved Avnø, jf. Naturstyrelsens turfolder nr. 140 om Avnø.

Brætsejlads, vandscootere samt wind- og kitesurfing er ikke tilladt i hele det fredede område i Avnø Fjord markeret med C og D på kortet. I området markeret med D er sejlads tilladt med maks. 6 knobs fart. Fiskeri er tilladt i hele området, dog ikke med nedgarn og ved harpunfiskeri. Adgang er forbudt på Avnø Røn hele året.

Vurdering af beskyttelsesbehov

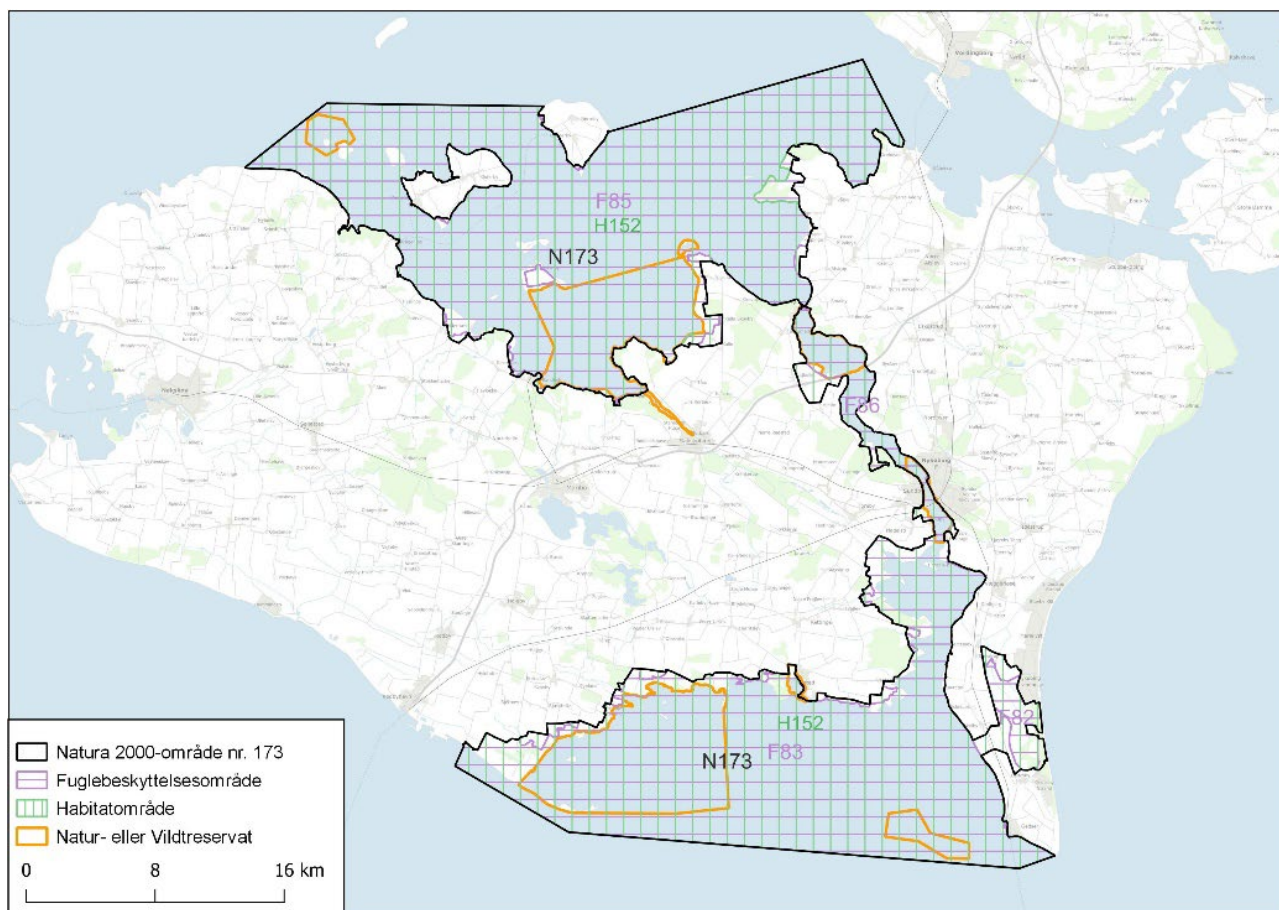
I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N169a) nævner følgende indsats "At der er sikret tilstrækkelige, forstyrrelsesfri områder for Natura 2000-områdets meget store antal vand- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl".

Spættet sæl er ikke beskyttet mod forstyrrelser i områdets eneste egnede sæl-lokalitet, Avnø Fjord, idet roere, surfere og fiskere må sejle på den markerede sejlroute øst om Avnø ganske tæt på de sten som sælerne bruger. Ved Avnø Røn er der tillige ofte fiskeri med bundgarn og ruser, som kan forårsage bifangst, hvor sælerne drukner. Der er imidlertid ikke overensstemmelse mellem de anbefalere kajakruter ved Avnø Fjord og Røn, der er på hjemmesiden www.udinaturen.dk (figur F81a), og de mere restriktive regler der konkret gælder i området, jf. fredningen (figur H148b).

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet. I basisanalysen blev der ikke registreret noget fiskeri med hverken bundsløbende redskaber eller garn i Natura 2000-området i 2013-2018, hvilket dog ikke kunne udelukke, at der kan forekomme fiskeri fra fartøjer uden VMS- eller AIS-sender samt fritidsfiskeri.

Det anbefales derfor at adgangsbegrænsningen i Avnø Fjord udvides til al færdsel, så det ligeledes gælder for ro-sejlads, surfing og fiskeri, således at sælerne sikres fred på stenene i yngle- og fældeperioden. Forbuddet bør desuden udvides til at gælde indtil 30. september for at dække hele fældeperioden.

Natura 2000-område nr. 173 – Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand

Figur N173. Afgrænsning af Natura 2000-område N173. Området inkluderer habitatområde H152 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområderne F82, F83, F85 og F86 (vandret violet skravering). Kortet viser også de ydre omrids af syv vildtreservater udlagt i området. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservaterne henvises til reservatbekendtgørelserne på Retsinformation

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Natura 2000-område N173 er et af landets største og indeholder en mangfoldighed af reservater, hvor alle syv vildtreservater ved Rågø, Tårs Vig, Majbølle, Guldborgsund, Nysted Nor, Hyllekrog og Rødsand indeholder områder med forbud mod jagt og de fleste også regulerer færdsel (tabel N173). De to større reservater ved Tårs Vig og Hyllekrog har zoner, hvor kerneområder med jagtforbud er omgivet af områder, hvor jagt kun må udøves fra opankret pram eller hvor motorbådsjagt er forbudt. Der er også reguleringer af sejlads – i form af maksimale hastigheder for motorbådssejlads i hele eller dele af vildtreservaterne Rågø, Tårs Vig, Majbølle og Hyllekrog. Endvidere drives der ikke jagt på de arealer som Aage V. Jensen Naturfond ejer på landsiden af Kalløgrå (Lars Malmberg, pers. medd.). Fondens regulerer også færdslen i området, så besøgende skal holde sig til stier og fugletårnet, og ikke kan bevæge sig ud i området.

Brætsejlad er forbudt i hele eller dele af Rågø og Tårs Vig reservaterne. Det er også forbudt fra 1. marts til 15. juli i den del af Hyllekrog reservatet, der ligger nord for Hyllekrogtangen samt i et område fra Errindlev Havn til Sandager, inklusive omegnen af Hylle-, Kalve- og Tjørneholmene, samt dele på året ved Rødsand pga. færdselsforbuddet. Brætsejlad er ikke reguleret i Majbølle, Guldborgsund og Nysted Nor reservaterne. Ved Bøtø Nor er 173 ha fredet og denne bekendtgørelse indeholder et forbud mod jagt og almen færdsel i store dele af det fredede område. Flere af øerne og kystnære områder i Guldborgsund Bredning er ligeledes fredet, men her har DCE ikke gennemgået fredningskendelserne for disse områder og ved ikke om disse regulerer færdsel.

Tabel N173. Overblik over reguleringer af jagt og færdsel i de syv reservater, der er udlagt i fuglebeskyttelsesområderne F85, F86, F82 and F83, her præsenteret fra nord til syd. Når der omtales en zone omkring øerne drejer det sig om færdselsforbud på søterritoriet. Der er også forbud mod motorbådsjagt i hele Guldborgsund fra Guldborgsund-broen i nord til Bredningen fra Ørsodde og Gedsersgård Bro mod syd, i den vestlige halvdel af Tårs Vig vildtreservat samt i den østlige tredjedel af Hyllekrog vildtreservat.

Reservat	Jagtregulering	Færdselsreguleringsområde	Færdselsforbud
Rågø	Jagtforbud i hele reservatet	Rågø Kalv og Rågø Sand	1. marts – 15. juli inkl. en zone på 50 m
Tårs Vig	Jagtforbud i Fladet, den sydlige del af Tårs Vig med Kalløgrå og den indre smalle del af Saksøbing Fjord. Forbud mod mobile jagtformer i nordlige del af Tårs Vig	Fladet Vigsø	Året rundt 1. marts – 15. juli inkl. en zone ved øen
Majbølle	Jagtforbud i hele reservatet	Majbølle Nor Hjelm ø	Året rundt 15. marts – 15. juli
Guldborgsund	Jagtforbud i hele reservatet	Ingen	Ingen
Nysted Nor	Jagtforbud i Nysted Nor og Rørsø, forbud mod jagt på vandfugle på landarealer i reservatet	Ingen	Ingen
Hyllekrog	Jagtforbud på Hyllekrog Odde, Storeager og Lilleager samt i den del af reservatet, der ligger nord for Hyllekrog. Forbud mod mobile jagtformer i stort område omkring Skrollen, Vitten, Tjørne-, Hylle- og Kalveholm	Hyllekrog Odde Storeager og Lilleager Tjørne-, Hylle- og Kalveholm	1. marts til 15. juli i alle seks nævnte områder
Rødsand	<i>de facto</i> jagtforbud i september pga. færdselsforbud	Vestlige halvdel af reservatet Østlige halvdel af reservatet	1. februar – 30. september i hele området 1. marts – 15. juli på øer og en zone på 50 m

Fuglebeskyttelsesområde F82

Fuglebeskyttelsesområde F82 (Bøtø Nor) omfatter den uopdyrkede og fredede del af Bøtø Nor samt omkringliggende skov- og landbrugsarealer. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F82.

Table F82. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F82 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som Virkemiddel
		National	Lokal	
Sædgås (T)	NT	Faldende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Blisgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-stigende	Implementeret
Trane (Y)	LC	Stigende	Stigende	Implementeret
Trane (T)	NA	Ikke vurderet	Ikke vurderet	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N173a, N173b) omtaler kun forstyrrelser i generelle vendinger og nævner ingen konkrete forstyrrelsestrusler i forhold til de udvalgte fuglearter.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Trane og klyde yngler i Bøtø Nor. Klyde ynglede med årligt 0-11 par (middel 3 par) i perioden 2010-2021. De to arter af ynglefugle er rimelig godt beskyttet mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel, idet der inde i Bøtø Nor er adgangsforsbud hele året.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fredningen af Bøtø Nor indeholder et *de facto* reservat, hvorfor det vurderes, at der ikke er behov for yderligere beskyttelsestiltag.

Trækfugle

Trane er ikke overvåget systematisk i NOVANA-programmet og det er derfor ikke muligt at vurdere artens lokale bestandsstatus. For gæssene er bestandene fluktuerende. For sædgås kan årsagen til svingningerne være, at sædgås alt efter vejret veksler mellem forskellige rasteområder i Skåne og Sydøstdanmark (Jørgensen m.fl. 1994).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Samme argument som under ynglefuglene, pga. fredningen af Bøtø Nor.

Fuglebeskyttelsesområde F83

Fuglebeskyttelsesområde F83 (Kyststrækningen v. Hyllekrog-Rødsand) udgør den sydlige del af Natura 2000-området og omfatter Bredningen i Guldborgsund, Nysted Nor, Rødsand og lagunen nord for denne samt Hyllekrog. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F83.

Tabel F83. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F83 i 2022. Skarv og blishøne (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som Virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Fluktuerende	Kan overvejes
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Ikke relevant
Sædgås (T)	NT	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Mørkbuget knortegås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ike relevant
Hvinand (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende-stigende	Ikke relevant
Stor skallesluger (T)	LC	Stabil	Stigende	Ikke relevant
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Kan overvejes
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Fluktuerende	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende-stigende	Kan overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Fluktuerende	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende-stigende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N173a, N173b) omtaler kun forstyrrelser i generelle vendinger og nævner ingen konkrete forstyrrelsestrusler i forhold til de udvalgte fuglearter.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på flere af de lokaliteter i Natura 2000-området, som er vigtige for klyde og terner. Det drejer sig især om Rødsand og om alle småøerne i området mellem Hyllekrog og Sandager Havn.

Uden for områderne, der er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, findes en række lokaliteter som har huset et større eller mindre antal ynglende klyder og/eller terner. Disse lokaliteter omfatter bl.a. Lindholm vest for Nysted (årene 1980-2021: Op til 26 par klyder, 60 par havterner, 24 par fjordterner, 50 par splitterterner og 5 par dværgterner), Kalveholm (op til 30 par havterner og 69 par fjordterner i årene 1980-2021), Store Skåne på Sydøstlolland (årene 1980-2021: Op til 14 par klyder, 58 par havterner og 7 par fjordterner), Drummeholm (op til 58 par fjordterner i årene i 1980-1992, men ingen efter 1992), Kejlsø og Lilleø i Guldborgsund (op til 20 par havterner i 1980-2021), Kalvø i Guldborgsund (op til 92 par havterner i 1980-2005, men ingen registreret i årene med tællinger efter 2005), Barholme i Guldborgsund (op til 30 par havterner i 1980-1994, men ingen efter 1994).

Det er uvist i hvilken grad der sker menneskelig forstyrrelse af ynglende klyder og terner i de områder, hvor der ikke er adgangs begrænsning i yngletiden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes relevant at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på de vigtigste lokaliteter uden adgangs begrænsning forstyrres af menneskelig færdsel samt vurdere, om det er relevant med tiltag, der kan sikre de ynglende fugle bedre beskyttelse mod menneskelig forstyrrelse.

Trækfugle

Områdets trækfugle fluktuerer meget i antal, hvilket sandsynligvis skyldes, at tælle tidspunktet kan være forskelligt mellem årene. De højeste tal ses i årene hvor der er foretaget midvintertælling (2004, 2008, 20016 og 2017) samt optælling af fældefugle (2006 og 2012) (Clausen m.fl. 2019). Områdets sangsvaner og flere af gåsearterne overnatter i reservatet og fouragerer i dagtimerne på de omkringliggende marker, hvorfor de reelle antal kan være højere (Clausen m.fl. 2019). Områdets tre reservater begrænser jagt og sejlds og tilgodeser sammen med de lavvandede havområder i området generelt arternes krav til rast og fouragering.

Hyllekrog-området er et af landets vigtigste fældeområder for knopsvane, med regelmæssige forekomster af over 5.000 og i flere tilfælde af over 10.000 fældende svaner, sidstnævnte især i årene omkring 2009-2016. Ved den seneste landsdækkende tælling i sommeren 2018 blev der registreret i alt 8.725 fugle, svarende til 12,6 % af landsbestanden (Holm m.fl. 2021).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er vurderingen, at der ikke er behov for reservatoprettelser af hensyn til de overvintrende trækfugle i området.

Det er usikkert om det lavere antal af fældende knopsvaner i sommeren 2018 skyldes en tilfældighed dette år, et vigende fødegrundlag, eller forstyrrelser. Der synes derfor at være behov for en afklaring heraf.

Den aktuelle regulering af brætsejlads i området fra 1. marts til 15. juli er, set ud fra fældeperioden for knopsvane, utilstrækkelig. Clausen m.fl. (2023a) anbefalede at en fredningsperiode af hensyn til denne art bør strække sig fra 1. juli til 15. september. Derfor kan det overvejes at sikre svanerne bedre i området ved at forlænge perioden med sejldsrestriktioner om sommeren.

Fuglebeskyttelsesområde F85

Fuglebeskyttelsesområde F85 (Smålandshavet nord for Lolland) udgør den sydlige mere fladvandede del af Smålandsfarvandet omkring Rågø, Fejø, Femø og Askø samt områder langs nordkysterne af Lolland og Falster fra Nybølle i vest til Orehoved i øst. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F85.

Tabel F85. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F85 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Fluktuerende	Ikke relevant
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Ikke relevant
Grågåås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Bramgåås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Fluktuerende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Hvinand (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Toppet skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Ikke relevant
Blishøne (T)	VU	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Fluktuerende-stigende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N173a, N173b) omtaler kun forstyrrelser i generelle vendinger og nævner ingen konkrete forstyrrelsestrusler i forhold til de udvalgte fuglearter.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Der er forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på mange af de lokaliteter i Natura 2000-området, som er vigtige for klyde og terner. Det drejer sig især om Rågø Kalv og Rågø Sand og Fladet. Dertil kommer Kalløgrå, med den private regulering af færdslen, som Aage V. Jensen Naturfond praktiserer (omtalt ovenfor).

Uden for områderne beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden er der lokaliteter, som har huset et større eller mindre antal ynglende klyder og/eller terner. Disse lokaliteter omfatter bl.a. Vålse Vesterskov Strand (op til 24 par klyder i 1980-2021), Vester Kippinge Mader (op til 36 par klyder i 1980-2021), Kalløgrå (i 1980-2021: Op til 126 par klyder, 10 par havterner og 7 par dværgterner), Avernakke Hage på Fejø (i 1980-2021: Op til 20 par havterner, 10 par fjordterner og 30 par dværgterner), Skalø nord for Fejø (i 1980-2021: Op til 30 par havterner, 15 par fjordterner og 10 par dværgterner), Suderø (i 1980-2021: Op til 28 par klyder, 50 par havterner og 6 par fjordterner).

Det er uvist i hvilken grad der sker menneskelig forstyrrelse af ynglende klyder og terner i de områder, hvor der ikke er adgangsbegrænsning i yngletiden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes relevant at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på de vigtigste lokaliteter uden adgangs begrænsning forstyrres af menneskelig færdsel samt vurdere, om det er relevant med tiltag, der kan sikre de ynglende fugle bedre beskyttelse mod menneskelig forstyrrelse.

Trækfugle

Områdets trækfugle fluktuerer i antal, flere med en let faldende tendens. Dette kan dog skyldes en ekstensivering af optællingsfrekvensen fra 2012 (Clausen m.fl. 2019) og deraf mindre mulighed for at optælle arterne på det tidspunkt på året, hvor bestandene toppe i antal. Områdets to reservater begrænser jagt og sejlad og tilgodeser sammen med de lavvandede havområder i området generelt arternes krav til rast og fouragering.

Smålandshavet nord for Lolland er et af Danmarks vigtigste fældeområder for knopsvane. Ved de seneste to landsdækkende fædefugletællinger i 2012 og 2018 blev der talt henholdsvis 9.545 og 14.200 fugle, svarende til 27,3 og 20,5 % af landbestanden de to år (Holm m.fl. 2021).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Clausen m.fl. (2014) vurderede, at områdets reservater generelt fungerede efter hensigten for de artsgrupper de især var tiltænkt at tilgodese, gæssene og svømmeænderne, som er særligt følsomme over for forstyrrelser forårsaget af jagt og brætsejlad. De nyere fugletællinger tyder ikke umiddelbart på, at dette forhold er forandret. Derfor er det vurderingen, at der ikke er behov for reservatoprettelser af hensyn til de trækfugle, der overvintrer eller raster i området om foråret og efteråret.

I modsætning til flere andre lokaliteter med fældende knopsvaner, der er behandlet i denne rapport, er der ingen indikationer på at de fældende knopsvaner er under pres i dette område. Der er både en forholdsvis stabil fældebestand, og det samme gælder for den overvintrende bestand, hvor området årligt huser internationalt betydende antal af knopsvane (Clausen m.fl. 2019, Nielsen m.fl. 2023). Derfor synes det ikke aktuelt at være relevant med en reservatbekendtgørelse, der sikrer knopsvanerne bedre.

Fuglebeskyttelsesområde F86

Fuglebeskyttelsesområde F86 (Guldborgsund) udgør den centrale del af Natura 2000-området og omfatter selve Guldborgsund fra Guldborg i nord til Hasselø Plantage i syd. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F86.

Table F86. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F86 i 2022. Hvinand, stor skallesluger og havørn (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Faldende	Ikke relevant
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Ikke relevant
Grågås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Taffeland (T)	NT	Faldende	Faldende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Faldende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Implementeret

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N173a, N173b) omtaler kun forstyrrelser i generelle vendinger og nævner ingen konkrete forstyrrelsestrusler i forhold til de udvalgte fuglearter.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klyde yngler i Majbølle Nor, men i 2010-2021 har der ikke været registreret over 6 par. I de fleste af årene frem til 2001 ynglede der havterner på Hjelm Ø (op til 60 par).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at de nuværende adgangsbegrænsninger i Majbølle Nor sikrer, at klyde kan yngle beskyttet mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel.

Trækfugle

Området har flere arter, der falder i antal, hvilket dog kan skyldes en ekstensivering af optællingsfrekvensen fra 2012 (Clausen m.fl. 2019) og deraf mindre mulighed for at optælle arterne på det tidspunkt på året, hvor bestandene topper i antal. Taffeland benytter ofte området i hårde vintre, mens arten i milde vintre opholder sig i Maribosøerne. Området er ikke af særlig betydning som fældeområde for knopsvane.

Områdets to reservater begrænser jagt og sejlads og tilgodeser sammen med de lavvandede havområder i området generelt arternes krav til rast og fouragering.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er vurderingen, at der ikke er behov for yderligere reservatoprettelser af hensyn til trækfuglene i området.

Habitatområde H152

Habitatområde H152 (Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborg Sund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand) er identisk med Natura 2000-område N173, og er udpeget for marsvin, gråsæl og spættet sæl (tabel H152).

Tabel H152. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H152, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for arterne, for marsvin specifikt til status for Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes
Gråsæl	Ugunstig	Ugunstig	Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N173b) nævnes denne forstyrrelse ”I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på.”

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H152 har været udpeget for marsvin siden 2020. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020. Der er ikke udført specifik overvågning i området, men baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997 til 2018 er området vurderet som middel vigtigt for marsvin året rundt (Sveegaard m.fl. 2018).

De relevante trusler og forstyrrelser i N158 vurderes at være de direkte påvirkninger, såsom bifangst i garnfiskeri fra fartøjer under 12 meter og sejlads med hurtige motorbåde og vandscootere.

Spættet sæl bruger området Rødsand som hvileplads hele året. Fra 2011-2021 har der været optalt 89-223 spættede sæler (figur H152). Gråsælen begyndte at yngle på Rødsand i 2003 og har ynglet her hvert år siden 2011 hvor der er talt 2-9 unger årligt frem til og med 2021. Rødsand er dermed den eneste fast etablerede yngleplads for gråsæl i Danmark. Der er talt 36-283 gråsæler på Rødsand i perioden 2011-2021.

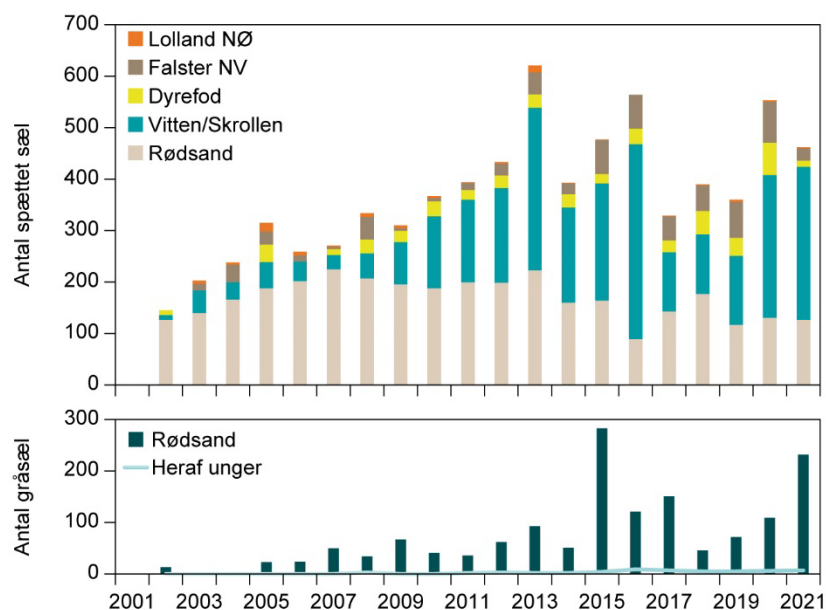
I Hyllekrog reservatet yngler og fælder spættet sæl på stengrunden Vitten, Tjørneholmene og sandbankerne ved Hyllekrog, og bruger området til hvileplads hele året. Her blev der talt 115-379 individer i 2011-2021.

For samme periode 2011-2021 blev der talt 12-63 spættede sæler ved Dyrefod, 14-79 ved Falster Nordvest og 0-14 ved Lolland Nordøst. Samlet set, blev der talt 329-623 sæler for hele H152 i 2011-2021.

Forstyrrelser i forbindelse med fritidssejlads (jolle- og kajak-sejlads) samt fiskeri med garn og ruser omkring Rødsand er potentielt en trussel mod både spættet sæls og gråsæls yngleaktivitet, fiskeriet fordi der er risiko for bifangst, hvor sælerne drukner. Ligeledes er forstyrrelser fra mennesker der går i land på Rødsand en potentiel trussel.

Sandlokaliteten Rødsand forandrer sig fra år til år, hvorfor det er vigtigt løbende at evaluere behovet for ændringer i reservatbestemmelserne. Stengrunden Vitten vil sandsynligvis helt forsvinde ved fremtidige vandstigninger.

Figur H152. Højeste årlige observeret antal af henholdsvis spættet sæl (øverst) og gråsæl (nederst) på Rødsand samt det højeste antal talte gråsælunger (lyseblå linje). Alle data er for Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborg Sund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand i H152 ved NOVANA-overvågningen i marts, juni og august 2002-2021. På Flinthorne Odde på Sydøstlolland er få individer (maksimalt 3, men ikke årligt) også truffet, men de er ikke vist på figuren.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N173a) er følgende indsats nævnt "Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte".

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 ikke registreret fiskeri med garn i Natura 2000-området fra både over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N173b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer, vil der være sandsynlighed for bifangst. Her bør der overvejes et forbud mod garn- og rusefiskeri eller et evt. skifte til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin og sæler.

Den nuværende vildtskadebekendtgørelse giver mulighed for regulering af spættet sæl i perioden 1. august til 31. maj i forbindelse med skader på fiskereds-kaber. Reguleringsdispensationer bør ikke gives i habitatområder, og kun gives i områder hvor populationsundersøgelser viser, at bestanden ikke tager skade.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Ifølge basisanalysen forekommer der ikke væsentligt bundslæbende fiskeri fra både over 12 meter. Dette påvirker levestedet positivt.

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N173a) nævnes et af hovedformålene at være "At sikre Natura 2000-områdets store antal hav- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl og gråsæl, der kun findes i 3 Natura 2000-områder, mod menneskelige forstyrrelser". Det er uklart hvad der kun findes i 3 Natura 2000-områder, men begge sælarter forekommer i adskillige Natura 2000-områder. Hvis der henvises til ynglende gråsæler, er området det absolut vigtigste i Danmark og bør sikres bedst muligt hvis status for gråsælen ikke skal forblive ugunstig.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob inden for habitatområdet.

Hvis både spættet sæl og gråsæl skal beskyttes i deres yngle- og fældesæson, skal adgangsbegrænsningen i relevante dele af området gælde hele året. I samme forbindelse skal det undersøges om reservatet ved Rødsand fortsat følger sandtangen, som har ændret sig i kraft af at sandet flytter sig, eller om dette skal flyttes.

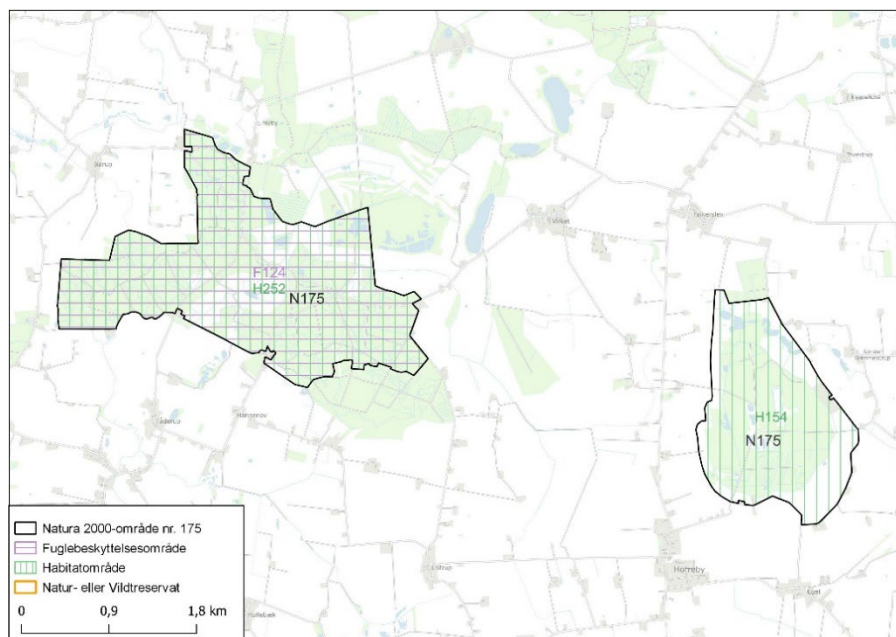
Vitten er et vigtigt område for spættet sæl og udgør desuden et vigtigt alternativ til Rødsand reservat. Her bør et reservat som virkemiddel overvejes, med et adgangsforbud på stengrunden Vitten sandbankerne ved Hyllekrog og Tjørneholmene i Hyllekrog vildtreservat. Det bør ligeledes inkludere de omliggende søterritorier ud til 500 meter fra land inkl. de yderste sten, gældende i perioden 1. april til 30. september, jf. de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Til trods for at begge sælarter er på udpegningsgrundlaget for det samlede habitatområde, menes det ikke at være nødvendigt at dække hele året for dette vestligt beliggende sælområde, da gråsælen ikke vurderes at benytte Vitten og sandbankerne ved Hyllekrog i særlig høj grad. Endvidere er det ikke sandsynligt at Vitten i fremtiden vil blive et foretrukket gråsæl-område, da stengrunden regelmæssigt oversvømmes og derfor ikke egner sig som yngleområde for gråsælen.

Dyrefod og Falster NV har ikke lige så mange sæler som Vitten-Hyllekrog-Tjørneholm og Rødsand, men er har dog faste forekomster af en del spættede sæler. Her bør der overvejes et adgangsforbud, inklusivt de omliggende søterritorier ud til 500 meter fra land inkl. de yderste sten, gældende i perioden 1. april til 30. september, jf. de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Natura 2000-område nr. 175 – Horreby Lyng og Listrup Lyng

Figur N175. Afgrænsning af Natura 2000-område N175. Området inkluderer habitatområde H154 og H252 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F124 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området. Horreby Lyng, den østlige del af Natura 2000-området er fredet, mens der ikke er foretaget fredninger i den vestlige del. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F124

Fuglebeskyttelsesområde F124 (Listrup Lyng) omfatter hede- og højmosearaler (delvist opdyrkede) ved Listrup Lyng og Borremose samt Ovstrup Skov og dele af Hannenov Skov. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F124.

Tabel F124. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F124 i 2022. Hvinand, stor og toppet skallesluger samt mosehornugle (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Trane (Y)	LC	Stigende	Fluktuerende	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N175b) nævner, at det vurderes, at tranens forekomst i området primært er truet af prædation fra rovdyr og dels af menneskelig forstyrrelse.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Trane er registreret i området med et enkelt par i 2014 og et par i 2019. Tranerne yngler på engene ved Fjællebro, hvor der jf. områdets turfolder er vandreruter, p-pladser, hundeskov, hestefolde, overnatningspladser mv. i nærheden. Der er derfor meget plausibelt, at menneskelige forstyrrelser kan være begrænsende for tranernes mulighed for at yngle i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør, sammen med de habitatforbedringer der er beskrevet i basisanalysen, overvejes at beskytte tranernes yngleområde mod færdsel ved brug af en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H154

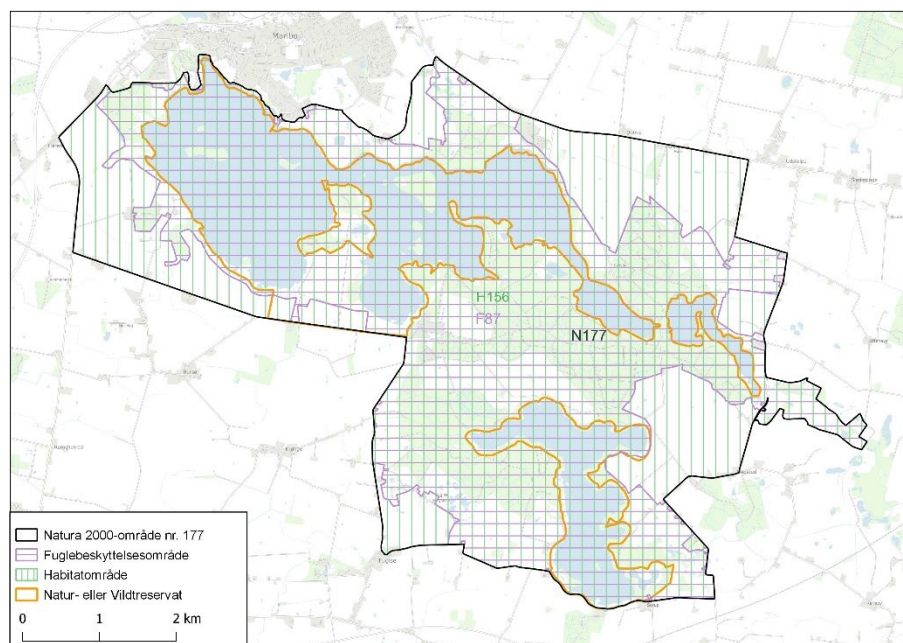
Habitatområde H154 (Horreby Lyng) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H252

Habitatområde H252 (Listrup Lyng) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 177 – Maribosøerne

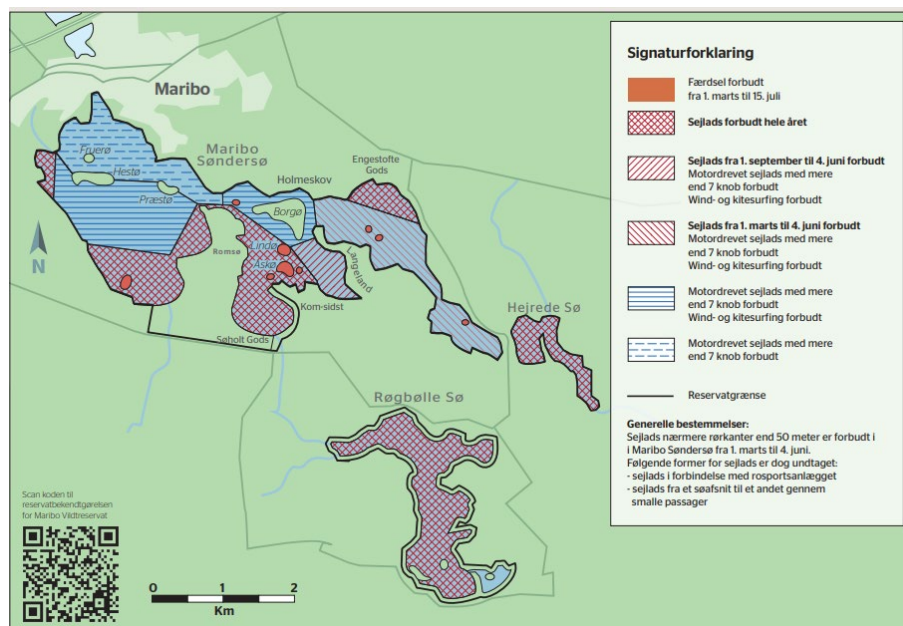
Figur N177a. Afgrænsning af Natura 2000-område N177. Området inkluderer habitat-område H156 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F87 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Maribo vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation. Se også figur N177b.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

I Maribo vildtreservat er færdsel forbudt fra 1. marts til 15. juli på øer og holme i Maribo Søndersø samt zoner om disse på 50 meter, med undtagelse af øerne Fruerø, Hestø, Præstø og Borgø. Sejlads er forbudt i Røgbølle og Hejrede Sø. I Maribo Søndersø er sejladsrestriktionerne meget forskellige, men mest restriktive i de østlige dele af søen (figur N177b).

Figur N177b. Afgrænsning af Natura 2000-område N177. Området inkluderer habitat-område H156 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F87 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Maribo vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Der er forbud mod jagt i Røgbølle Sø, Hejrede Sø og Maribo Sønder sø, med undtagelse af et mindre område vestligst i sidstnævnte. Jagten er endvidere reguleret til et begrænset antal dage på nogle landarealer syd for søerne. Maribosøerne med omgivelser er endvidere fredet, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F87

Fuglebeskyttelsesområde F87 (Maribosøerne) omfatter Maribo Sønder sø, Røgbølle Sø og Hejrede Sø samt omliggende skov- og landbrugsarealer. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F87.

Tabel F87. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F87 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Blisgås (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Knarand (T)	LC	Stigende	Fluktuerende	Implementeret
Skeand (T)	LC	Stabil-fluktuerende	Faldende	Implementeret
Taffeland (T)	NT	Faldende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Fluktuerende	Implementeret
Lille skallesluger (T)	LC	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Blishøne (T)	VU	Stabil	Fluktuerende	Implementeret
Trane (Y)	LC	Stigende	Ikke fundet ynglende	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stigende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N177a, N177b) nævner kun forstyrrelsestrusler i generelle termer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

I årene 2010-2021 har fjordterne ynglet med 14-137 par (i gennemsnit med 68 par) i Maribosøerne (muligvis ynglede arten ikke i fuglebeskyttelsesområdet i 2017).

Trane er ikke registreret som sikkert eller sandsynligt ynglende i NOVANA-perioden 2004-2019, men der blev fundet et sandsynligt ynglepar i Skelsnæs Mose i 2021 (jf. NOVANA data, Nielsen m.fl. 2021). Ifølge basisanalysen rummer området gode muligheder for trane med mange vådbunds naturtyper, og der vurderes ikke at være aktuelle trusler for artens yngleforekomst inden for dette fuglebeskyttelsesområde (Miljøstyrelsen 2021, N177b).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er uvist, om fjordterne yngler, hvor de kan forstyrres af menneskelig færdsel, og om de bliver forstyrret af menneskelig færdsel. Da lokaliteten er en af de vigtigste ynglelokaliteter for fjordterne i Sydøstdanmark, skønnes det relevant at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende fjordterner i

Maribosøerne forstyrres af menneskelig færdsel, hvorefter det kan vise sig relevant at overveje tiltag, som kan sikre de ynglende terner bedre beskyttelse mod forstyrrelser fra mennesker, herunder om man bør sikre en større zone omkring yngleøerne i overensstemmelse med de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden, givet i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023).

Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere beskyttelse af trane.

Trækfugle

Trækfuglenes antal er alle fluktuerende eller fluktuerende-faldende, hvilket kan skyldes en ekstensivering af overvågningen efter 2011, hvor sandsynligheden for at arterne bliver optalt når de topper i antal nu er mindre (Clausen m.fl. 2019).

For trækfuglene gælder generelt, at de er godt tilgodeset med det eksisterende reservat i området, som sikrer dem en mangfoldighed af steder hvor de har fred til fouragering og/eller rast. Efter reservatoprettelsen i 2000 er der sket en markant fremgang for især svømmeænderne, hvilket både kan skyldes reservatet og en forbedret miljøtilstand især i Sønderø, der har bevirket en markant forøgelse i udbredelsen af bundvegetationen (Clausen m.fl. 2014), som i øvrigt også har forårsaget en generel fremgang for en lang række ynglende arter i søerne (Fox m.fl. 2020).

Vurdering af beskyttelsesbehov

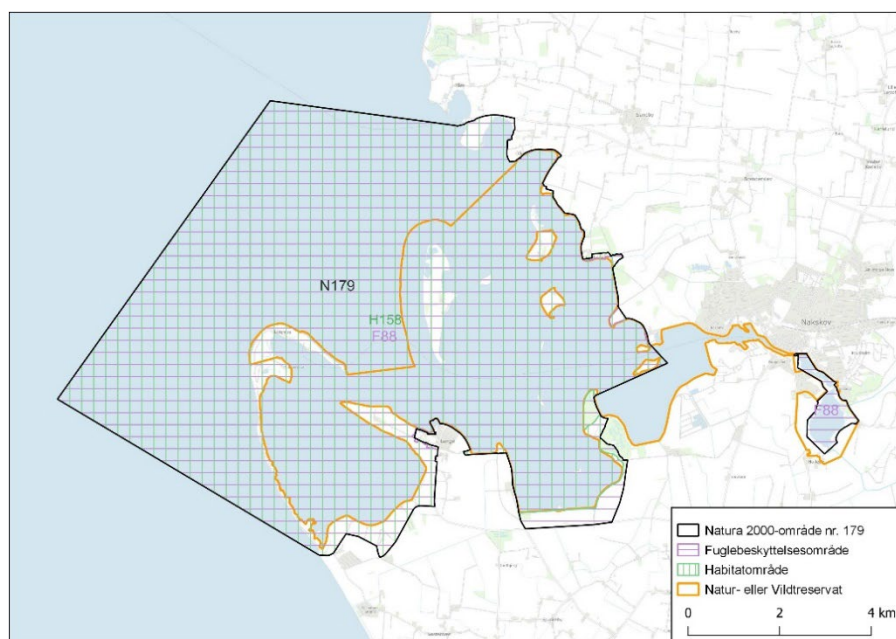
Det er vurderingen, at der ikke er behov for yderligere reservatoprettelser af hensyn til trækfuglene i området.

Habitatområde H156

Habitatområde H156 (Maribosøerne) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 179 – Nakskov Fjord og Indrefjord

Figur N179. Afgrænsning af Natura 2000-område N179. Området inkluderer habitatområde H158 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F88 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Nakskov vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Færdsel og jagt i området er reguleret af bestemmelser i Nakskov Fjord vildtreservat. Der er forbud mod færdsel fra 16. marts til 15. juli på Smedeholm, Dueholm, Rommerholm, den nordlige del af Enehøje, den nordlige del af Vejlø samt den yderste ende af Albuen, inklusive en zone på 50 meter omkring alle disse områder på søterritoriet.

Der er forbud mod jagt året rundt i Nakskov Indrefjord, inklusive omliggende landarealer. Det samme gælder den centrale del af Nakskov Fjord, fra bugten omkring Smedeholm op til og omkring Enehøje og Rommerholm, hvor jagtforbuddet dog kun gælder vandfugle på landarealerne. I den vestlige del af Nakskov Fjord, i Søndernor og på Maløgrund, er der forbud mod jagt fra ikke opankret båd og motorbåd. I den østlige del af Nakskov Fjord, omkring Vejlø, Slotø, Dueholm og Barneholm, er der forbud mod jagt fra motorbåd. Sejlads er forbudt i Nakskov Indrefjord og hastigheden for motorbådssejlads er reguleret i den jagtfrie del af Nakskov Fjord, på Maløgrund og i Søndernor. De samme steder er der forbud mod brætsejlads fra 1. oktober til 29. februar.

Der er ingen fredninger af områder indenfor Natura 2000-området.

Fuglebeskyttelsesområde F88

Fuglebeskyttelsesområde F88 (Nakskov Fjord og Indrefjord) omfatter hele Nakskov Indrefjord og Nakskov Fjord samt nærliggende dele af Storebælt, bortset fra de bynære dele af fjordene ved Nakskov. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F88.

Tabel F88. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F88 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Knopsvane (T)	LC	Stabil-stigende	Fluktuerende-faldende	Ikke relevant
Sangsvane (T)	LC	Stigende	Fluktuerende-stabil	Ikke relevant
Sædgås (T)	NT	Faldende	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Blisgås (T)	LC	Stigende	Utilstrækkelige data	Implementeret
Grågås (T)	LC	Stabil	Fluktuerende-faldende	Implementeret
Bramgås (T)	LC	Stigende	Stabil-faldende	Implementeret
Taffeland (T)	NT	Faldende	Faldende	Implementeret
Troldand (T)	VU	Faldende	Stabil	Implementeret
Blishøne (T)	VU	Stabil	Stabil-faldende	Implementeret
Klyde (Y)	VU	Usikker	Fluktuerende	Kan overvejes
Almindelig ryle (Y)	EN	Faldende	Faldende	Ikke relevant
Splitterne (Y)	LC	Faldende	Forsvundet	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	NT	Stabil-stigende	Stigende	Kan overvejes
Havterne (Y)	VU	Faldende	Fluktuerende-faldende	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	VU	Stabil	Fluktuerende-faldende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N179a, N179b) omtaler, at der på levestederne for fjordterne, havterne, splitterne og klyde ikke forekommer forstyrrende menneskelige aktiviteter.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er som nævnt forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på dele af Albuen og Enehøje samt på hele Dueholm, Smedeholm og Rommerholm. Disse lokaliteter udgør ynglesteder for klyde og/eller havterne og dværgterne. Det vides ikke, hvorvidt ynglestederne for klyde, havterne og dværgterne på Albuen og Enehøje er omfattet af forbuddene mod færdsel i yngletiden. Splitterne har ikke ynglet med mere end 0-2 par siden 1997 (i visse af årene mellem 1985 og 1997 ynglede denne art med 30-62 par på Albuen).

Udenfor områderne, der er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, findes to øer af en vis betydning for ynglende klyde og terner. Disse øer er Vejlø (op til 33 par klyder, 105 par havterner og 8 par dværgterner i 1980-2021) og Slotø (op til 40 par havterner). Det er uvist i hvilken grad de ynglende klyder og terner på disse to øer forstyrres af menneskelig færdsel.

Almindelig ryle er tilsyneladende forsvundet som ynglefugl i området. Det område på Albuen, der er det sidst kendte ynglested, er omfattet af et adgangsforsbud i yngletiden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes relevant at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på Vejlø forstyrres af menneskelig færdsel. Såfremt det er tilfældet, bør det overvejes, om der er behov for at sikre de ynglende fugle på en del af denne ø mod menneskelige forstyrrelser. Som andre steder, hvor der

generelt kun er implementeret 50 meter beskyttelseszoner om øerne, kan der, hvis man fx alligevel af andre årsager ser anledning til at revidere reservatbekendtgørelsen for området, anbefales at fremadrettede restriktioner bør følge de generelle anbefalinger i relation til kystfugle i yngletiden i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe umiddelbart kunne sikre almindelig ryle bedre yngleforhold, idet det formentlig i højere grad er ynglelokaliteternes beskaffenhed og den overordnede bestandsudvikling, der er afgørende for forekomsten i området. Vurderingen er forbundet med usikkerhed, da placeringen af potentielle ynglelokaliteter ikke kendes af DCE.

Trækfugle

Seks ud af ni vandfuglearter på udpegningsgrundlaget viser ifølge basisanalysen en faldende tendens (Tabel F88) (Miljøstyrelsen 2021, N179b), men dette afspejler muligvis en ekstensivering af optællingsfrekvensen fra 2012 (Clausen m.fl. 2019), og deraf mindre mulighed for at optælle arterne på det tidspunkt på året, hvor bestandene lokalt topper i antal. Clausen m.fl. (2014) vurderede da også, at områdets to reservater synes velfungerende for de arter, de især er udlagt for at tilgodese.

Området er af mindre betydning for knopsvane i fældeperioden, hvor der ved de seneste tællinger i somrene 2006, 2012 og 2018 er talt godt 1.000 fugle (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da en stor del af fuglebeskyttelsesområdet allerede er omfattet af reservat- eller fredningsbestemmelser med restriktioner for jagt og sejlads, vurderes det på baggrund af det foreliggende materiale, at der ikke er behov for yderligere reservatoprettelser af hensyn til trækfuglene i området.

Habitatområde H158

Habitatområde H158 (Nakskov Fjord) er stort set identisk med Natura 2000-område N179, men indeholder ikke Nakskov Indrefjord og nogle mindre landbrugsarealer syd for fjordene. Habitatområdet er udpeget for marsvin (tabel H158).

Tabel H158. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H158, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N179b) nævnes denne forstyrrelse "I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på."

Ifølge basisanalysen fiskes der fra erhvervsfiskeriet med garn i de ydre dele af H158 (Miljøstyrelsen 2021, N179b).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H158 har været udpeget for marsvin siden 2020. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Der er ikke udført overvågning i området, men baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997 til 2018 er området vurderet som middel vigtigt for marsvin om sommeren og lav vigtighed om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018). De mærkede marsvin forekommer udelukkende i den vestlige del af H158, idet det formodes at de østlige dele er for lavvandede for arten.

De relevante trusler og forstyrrelser i N158 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og vandscootere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N179a) er følgende indsatser nævnt "*Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte*".

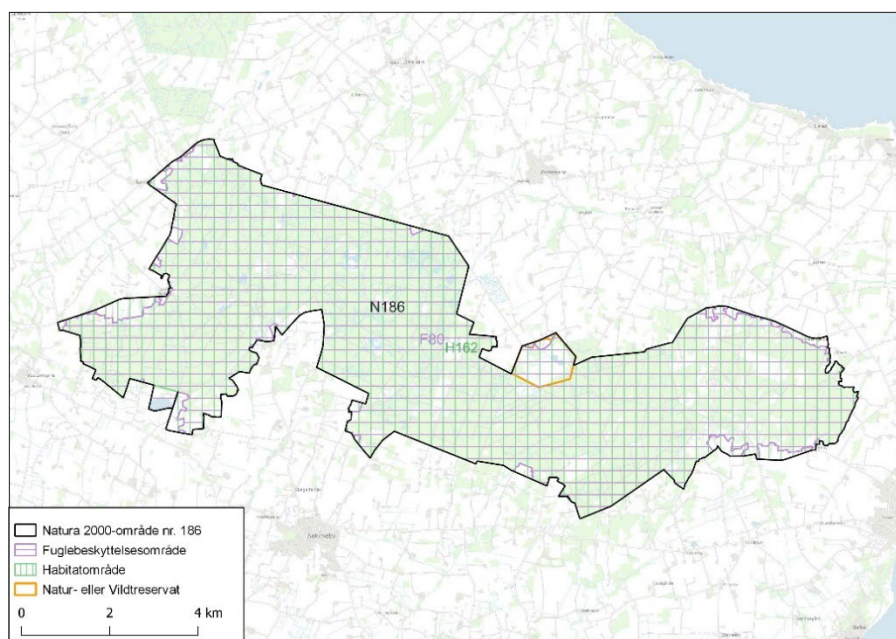
Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 ikke registreret fiskeri med hverken bundsløbende redskaber eller garn i Natura 2000-området for både over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N179b). Omfanget af fritidsfiskeri samt fra erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst. Her bør det overvejes et forbud mod garnfiskeri eller evt. skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Ifølge basisanalysen forekommer der ikke væsentligt bundsløbende fiskeri fra både over 12 meter. Dette påvirker levestedet positivt.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob inden for habitatområdets vestlige dybere del for at tage hensyn til marsvin.

Natura 2000-område nr. 186 - Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne

Figur N186. Afgrænsning af Natura 2000-område N186. Området inkluderer habitatområde H162 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F80 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af Ølene vildtreservat. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er forbud mod færdsel i de statsejede dele, som udgør mere end $\frac{3}{4}$ af Ølene vildtreservat samt forbud mod jagt hele året i hele reservatet. Mindre dele af Almindingen omkring Ekkodalen, rundt om Åremyr samt i Paradisbakkerne er fredede, men DCE har ikke gennemgået fredningskendelserne for områderne, og har ikke kendskab til om disse regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F80

Fuglebeskyttelsesområde F80 (Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne) omfatter hele Almindings skove samt moser beliggende inde i og i randen af skoven, hvor de største er Ølene, Bastemose, Vallensgård og Kærgård Moser samt Udkæret. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F80.

Tabel F80. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F80 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Trane (Y)	LC	Stigende	Stigende	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N186a, N186b) nævner ingen forstyrrelsestrusler for trane, og det vurderes, at der ikke er væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Bestanden af trane er stigende i fuglebeskyttelsesområdet og arten kan her finde yngleområder med minimal menneskelig forstyrrelse i de store moseområder. Ølene vildtreservat er vigtigt som både yngle- og rasteplass for arten, men andre områder indenfor fuglebeskyttelsesområdet, Udkæret og Valensgårdsmosen i den sydlige del af Almindingen er også vigtige (Clausen & Therkildsen 2018).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det har været på tale at ophæve Ølene reservat, hvilket var baggrunden for at Clausen & Therkildsen (2018) gennemgik betydningen af 11 danske reser- vater for fugle og pattedyr.

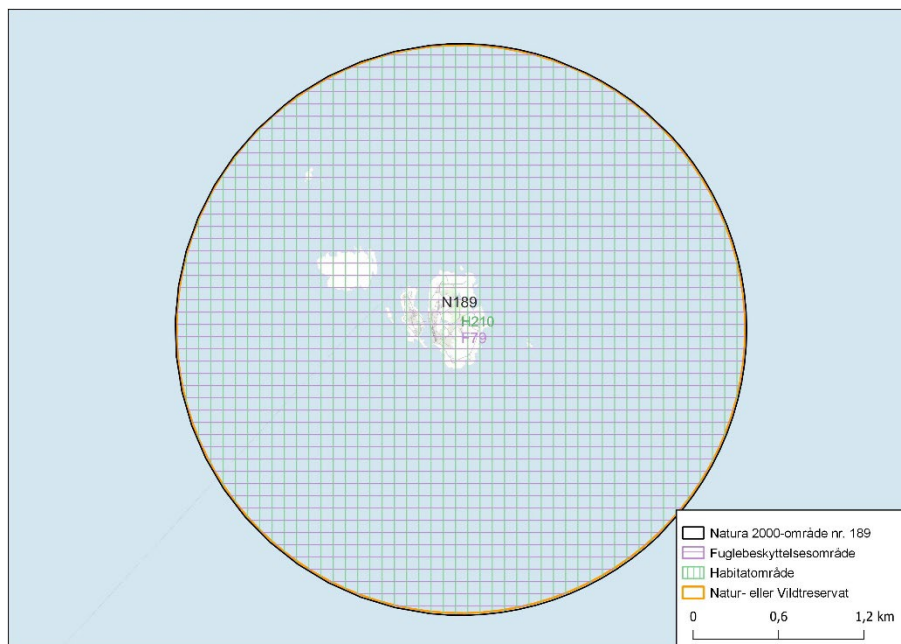
Forudsat reservatet ikke ophæves, er der ikke umiddelbart et behov for justering af reservatet ved Ølene af hensyn til områdets bestand af ynglende og rastende traner. DCE har ikke kendskab til færdsel og jagtudøvelse i de andre områder, tranerne benytter i området, men det kan overvejes om de skal sikres den samme beskyttelse som Ølene, dette med henvisning til at de bornholmske lokaliteter er blandt landets vigtigste rasteplasser for bilag I-arten trane i træktiden.

Habitatområde H162

Habitatområde H162 (Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Natura 2000-område nr. 189 – Ertholmene

Figur N189. Afgrænsning af Natura 2000-område N189. Området inkluderer habitatområde H210 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F79 (vandret violet skravering). Kortet viser også det ydre omrids af naturreservatet Ertholmene, men da det er identisk med Natura 2000-områdets afgrænsning er reservatafgrænsningen kun svagt synlig. For detaljerede kort over regulering af jagt og færdsel i reservatet henvises til reservatbekendtgørelsen på Retsinformation.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Hele Natura 2000-området er udlagt som naturreservat og omfattet af en bekendtgørelsesfredning efter Naturfredningsloven. Fredningen betyder at færdsel er forbudt på alle de fredede øer, holme og skær - med undtagelse af Christiansø og Frederiksø. Færdselsrestriktionerne indebærer også et generelt forbud mod brætsejlds, motorbådssejlds med højere hastighed end 12 knob, samt sejlds indenfor en afstand af 100 meter omkring Græsholm og Tat.

Fuglebeskyttelsesområde F79

Fuglebeskyttelsesområde F79 (Ertholmene) omfatter alle øerne i Ertholmene, hvor de største er Christiansø, Frederiksø og Græsholm, samt et større omliggende havområde. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F79.

Tabel F79. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F79 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Lomvie (Y)	VU	Stigende	Stigende	Bør overvejes
Alk (Y)	VU	Stigende	Stigende	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N189a, N189b) omtaler ikke nogen forstyrrelsestrusler for F79.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Alk og lomvie yngler på Græsholmen. Her er fuglene som nævnt beskyttet mod menneskelige forstyrrelser, idet holmen og en 100 meter bred zone af vandfladen omkring holmen er omfattet af et adgangsforbud.

Adgangsforbuddet overholdes generelt, mens forbuddet mod sejlads inden for 100 meter afstand af holmen i langt mindre grad overholdes, hvilket især medfører forstyrrelser af fouragerende og kystnært rugende ynglepar af alkefugle.

Vurdering af beskyttelsesbehov

For yderligere at beskytte bestandene af ynglende alk og lomvie, kan det overvejes at udvide 100 m-zonen ud til 500 m. Dette vil kunne mindske forstyrrelsesniveauet, ligesom det kan overvejes at indføre forbud mod opankring andre steder end i havnen med henblik på at mindske jollesejladsen mellem opankrede både og havnen.

Habitatområde H210

Habitatområde H210 (Ertholmene) er identisk med Natura 2000-område N189, og er udpeget for gråsæl (tabel H210).

Tabel H210. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H210, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for gråsæl (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Gråsæl	Ugunstig	Gunstig	Bør overvejes

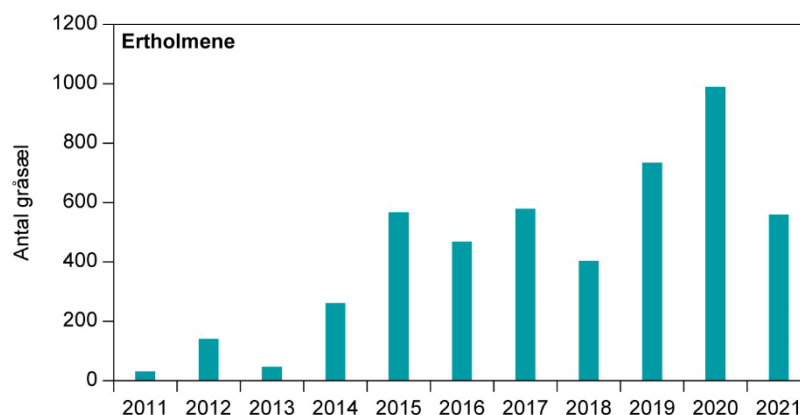
Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N189a, N189b) omtaler forstyrrelser i form af fiskeri, bifangst og sejlads, samt påvirkning af næringsstofbelastning. Områdets specifikke retningslinjer vedrører bl.a. en forbedring af levestedernes tilstand i overensstemmelse med gråsæls krav til disse, og at nuværende og tidligere ynglelokaliteter for gråsæl sikres som egnede levesteder.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Ertholmene blev tidligere beskrevet som en vigtig lokalitet for gråsæler i Danmark, indtil de blev udryddet af jagt i den første halvdel af det 20. århundrede. Den første gråsæl siden udryddelsen blev observeret i 2001, og frem til 2007 blev der kun registreret enkelte individer. Siden 2008 er optællingen af sæler på skærene ved Ertholmene i fældesæsonen maj-juni steget markant, fra 8 sæler i 2008, 80 i 2010, 250 i 2011 helt op til mellem 403 og 989 gråsæler siden 2015 (figur H210). Ertholmene har siden 2016 udgjort mellem 79 og 91 % af forekomsten af gråsæler i den danske del af gråsælernes Østersø-population.

Figur H210. Højeste årlige observerede antal gråsæler omkring Ertholmene. Data fra NOVANA-overvågningen i februar-marts og maj-juni 2011-2021.

Gråsælerne i den danske del af Østersøen hører til en samlet Østersø-population. I 2012 begyndte overvågningen af gråsælernes yngleperiode (februar-marts) omkring Ertholmene, men der er endnu ikke observeret nyfødte gråsæler her. Det vides ikke i hvilket omfang ynglende gråsæler opholder sig på Ertholmene, og kun i forbindelse med isvintrene i 1940'erne er der fundet historiske kilder der beskriver nogle få ynglende gråsæler på isen ved Bornholm (Søndergaard m.fl. 1976). Det vurderes, at de skær, sælerne benytter som hvilepladser ved Ertholmene, er så udsatte for overskylning i forbindelse med hårdt vejr, at de er uegnede som yngleplads for gråsæler, da ungerne i deres første leveuger har en særlig ungepels (lanugopels), der gør, at ungerne let vil fryse ihjel, hvis de bliver våde og ikke hurtigt kan tørre igen (Galatius m.fl. 2019). Dog ligger gråsælerne også på det nærliggende Græsholm hvor de kunne yngle uden at blive overskyllede.

I basisanalysen blev garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) nævnt som trusler, der kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt (Miljøstyrelsen 2021, N189b). På rapportens kortoversigt for aktiviteter fra ikke-bundsløbende fiskeriredskaber med garn og pelagiske redskaber fra 2013-2018, fremgår det, at der bliver anvendt passive redskaber (garn og ruser) ud for Tat, hvor der jævnligt ligger mere end 100 gråsæler. Dette udgør en meget høj risiko for bifangst.

Forøgelsen af antal gråsæler har ført til stigende konflikt med særligt kystfiskeriet. Det skyldes bekymringer om, at sælerne tager af fangsten, ødelægger garn og spredt parasitter til fiskene i Østersøen. Derfor er det muligt at søge om tilladelse til at regulere gråsæler indenfor 500 meter fra fangstredskaber fra 1. maj til 1. december. Det er ikke tilladt at regulere i Natura 2000-områder, samt 30 km fra ynglelokaliteter i ynglesæsonen (december-marts). Selvom reguleringen ikke foregår inden for H210, kan den potentielt påvirke gråsælernes adfærd negativt omkring menneskelige aktiviteter såsom turisme, da sælernes frygt for både må formodes at stige.

Der er flere muligheder for at opleve sæler omkring Ertholmene, og i de senere år har det været muligt at snorkle med gråsæler, som det eneste sted i Danmark. Det foregår én dag om ugen, hele året, med afgang både eftermiddag og aften, ved Østerskær, øst for Christiansø, og ved Tat, øgruppens nordligste punkt. Det kan ikke anbefales at svømme med gråsæler i deres yngle- og fældesæson (henholdsvis december-marts og juni-august). Det skyldes dels at det er vigtigt at sælerne ikke forstyrres på land i disse perioder, og dels at der er et øget aggressionsniveau blandt hannerne i ynglesæsonen, der kan føre til utilsigtede interaktioner eller i værste fald angreb mod mennesker, der befinder sig for tæt på.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til målsætningerne i Natura 2000-planen for området (Miljøstyrelsen 2021, N189a), skal der tages højde for, om området rummer forekomster af gråsæl, der er af stor vigtighed nationalt/og eller biogeografisk. Skærene omkring Ertholmene er den største hvileplads for gråsæler i Danmark, og udgør over 79% af de optalte gråsæler i den danske del af Østersøen i de senere år. Den danske bevaringsstatus for gråsæl er ugunstig og det vides ikke i hvilken grad de ynglende gråsæler fra de små eller sporadiske ynglelokaliteter for Østersøgråsæler ved Rødsand, Samsø, Anholt og Læsø opholder sig omkring Bornholm.

Gentagen regulering og/eller bortskræmning i områderne omkring Ertholmene vil muligvis føre til en reduceret anvendelse af disse hvilepladser, hvilket vil påvirke artens bevaringsstatus og turisters naturoplevelser negativt både i det lokale Natura 2000-område og nationalt. Potentielt kan dette også påvirke tempoet i reetablering af en bæredygtig dansk ynglebestand i resten af de indre danske farvande, hvis Ertholmene fungerer som trædesten mellem den centrale og vestlige del af Østersøen.

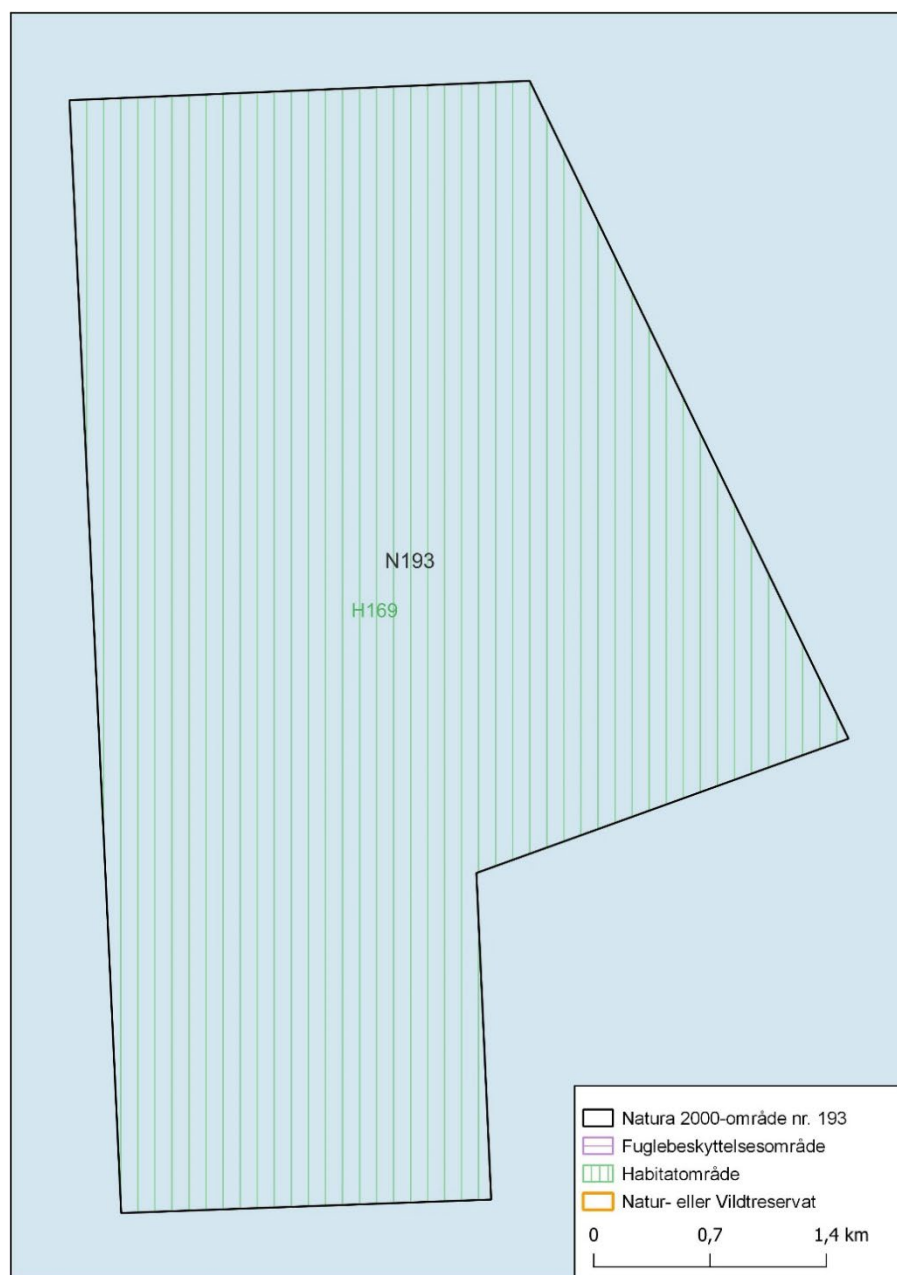
Det anbefales ikke, at der udstedes reguleringstilladelser tæt på et område hvor der også svømmes med sæler. Det giver en øget risiko for, at sælerne bliver stressede og særligt vagtsomme omkring menneskelig tilstedeværelse, hvilket kan føre til utilsigtet aggression mod svømmere. Miljøstyrelsen (2022c) anbefaler generelt, at der holdes en minimumafstand til sælernes hvilepladser på 300 meter, både i yngle- og fældeperioden, og at man kun må komme tættere på ved en konstant vurdering af sælernes adfærd. For de indre danske farvande er DCE's generelle anbefaling at holde en afstand på 500 meter, jf. de generelle anbefalinger om tidsperioder og afstande for sæler i del I-rapporten (Clausen m.fl. 2023a).

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet. Derudover bør der være fiskerifri zone i alle reservater, specielt er det vigtigt at der ikke sættes garn omkring sælernes hvilepladser i en omkreds af 500 meter, for at undgå bifangst, hvor særligt de unge sæler er sårbare over for bifangst. Derudover er det ikke forventeligt at fange fisk tæt på en hvileplads for sæler.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob i stedet for 12 knob inden for habitatområdet.

Natura 2000-område nr. 193 - Store Middelgrund

Figur N193. Afgrænsning af Natura 2000-område N193. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H169 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ingen reservater eller fredninger i området.

Habitatområde H169

Habitatområde H169 (Store Middelgrund) er identisk med Natura 2000-området N193 og består af søterritoriet omkring Store Middelgrund, der ligger på grænsen til svensk søterritorium nordøst for Hesselø. Området er udpeget for marsvin (tabel H169).

Tablet H169. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H169, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N193b) står der *"Området har store forekomster af marsvin, og benyttes blandt andet af voksne hunner i sommerhalvåret."* og *"Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt."*

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

H169 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Der har ikke været udført specifik overvågning i området under NOVANA og udviklingen af marsvineforekomster over tid er derfor ukendt. Dog har Aarhus Universitet i 2015-2017 i samarbejde med DTU Aqua og Fiskeristyrelsen udført et års monitoring på Store Middelgrund (Sveegaard m.fl. 2017). Undersøgelsen viste, at marsvin forekommer ved revet året rundt, men at tæthederne er højere i perioden maj til august. Marsvinene findes primært i den dybeste del af det undersøgte område, og mindre hyppigt i den lavvandede del af revet, som er udpeget som habitatområde for marsvin.

Baseret på satellitmærkning af marsvin og sammenligning af data fra 1997-2007 og 2008-2018 har DCE vurderet, at området har fået større relativ tæthed i 2008-2018 end tidligere. H169 er af DCE vurderet som havende høj tæthed af marsvin om sommeren og middel tæthed om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Ifølge basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N193b) er der *"i området krav om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) ved anvendelse af specifikke garntyper for at undgå utilsigtet bifangst af hvaler, herunder marsvin."* I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N193a) er følgende indsats nævnt ift. marsvin *"Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte"*.

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret fiskeri med bundsløbende redskaber samt et betydeligt fiskeri med garn i hele Natura 2000-området for fiskerfartøjer over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N193b). Omfanget af fritidsfiskeri samt fra erhvervsfiskeri fra fartøjer under 12 meter er ukendt. Baseret på niveauet af erhvervsfiskeri må H169 vurderes til at være et højrisiko-område for bifangst af marsvin. Her bør det overvejes at indføre forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin. Det kan ikke anbefales at anvende pingere i større udstrækning da det vil føre til habitateksklusion i dele af habitatområdet.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag, samt uforstyrrede områder. Dette er pt sandsynligvis ikke tilfældet pga. det høje niveau af fiskeri i området.

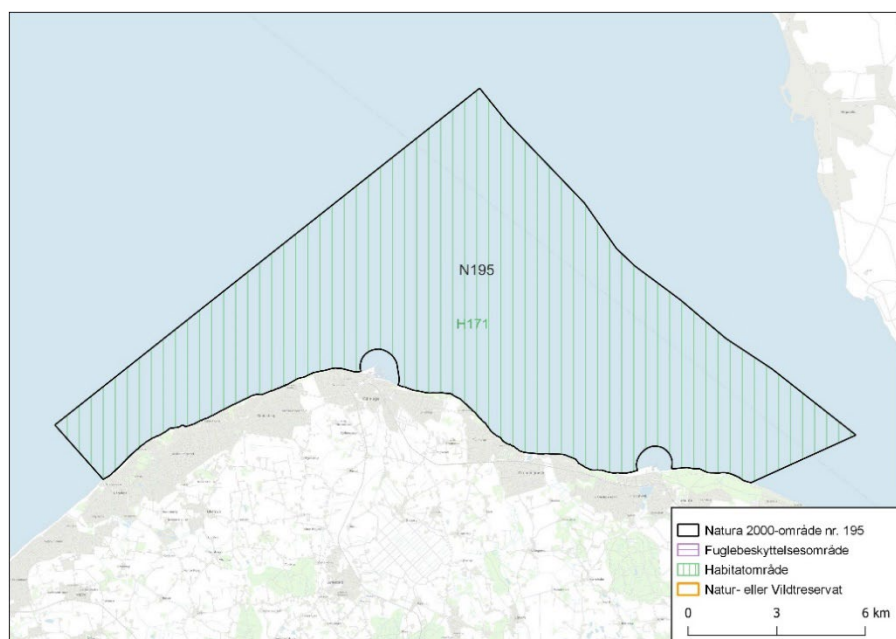
Det kan overvejes at indføre forbud mod sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin.

Marsvin under vandet. Foto: Emilie Nicoline Stepien.

Natura 2000-område nr. 195 - Gilleleje Flak og Tragten

Figur N195. Afgrænsning af Natura 2000-område N195. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H171 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ingen reservater eller fredninger i området.

Habitatområde H171

Habitatområde H171 (Gilleleje Flak og Tragten) er identisk med Natura 2000-område N195 og består af søterritoriet omkring det nordligste Sjælland. Området er udpeget for marsvin (tabel H171).

Tabel H171. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H171, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bæltthavspopulationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

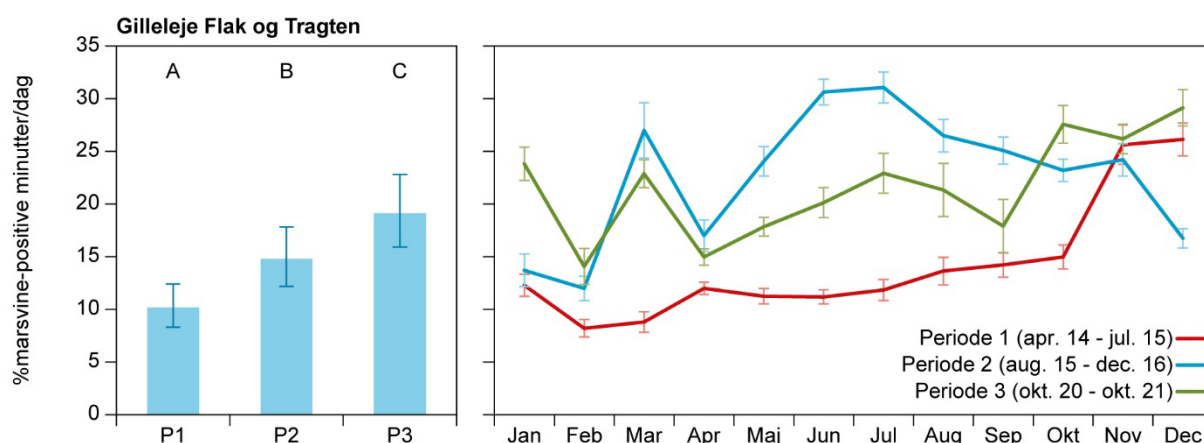
Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N195b) står der følgende "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn kan udgøre en trussel mod marsvin, hvorfor der er krav om anvendelse af akustiske alarmer ved anvendelse af specifikke garntyper." og videre "Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr."

Ifølge basisanalysen er der registreret omfattende fiskeri med både bundslæbende og pelagiske redskaber (pelagisktrawl og not) i områdets nordligste halvdel, og at der fra kysten og ud til ca. 5 km er der i hele området registreret omfattende garnfiskeri (Miljøstyrelsen 2021, N195b).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Habitatområde H171 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Området har været overvåget i tre separate år fra 2012 til 2018 med udlægning af fem akustiske lyttestationer (CPODs) tilfældigt fordelt i området. Overvågningen har overordnet vist, at antallet af marsvin i området er meget højt og varierer både mellem år og over året (se figur H171). Den gennemsnitlige forekomst af marsvin i området er steget signifikant over de 3 perioder og trods stor variation er der en del marsvin i området året rundt. Dette afviger fra resultaterne fra satellitmærkede marsvin 2007-2018, der viser at der er flest marsvin i det nordlige Øresund i sommerhalvåret og færre om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018).

Figur H171. Resultater for overvågningen i Habitatområde H171 Gilleleje Flak og Tragten fra 2014 til 2021. Graferne viser gennemsnit for de fem stationer udlagt i Natura 2000-området for de tre overvågningsperioder (2014-15, 2015-16 og 2020-21). Figuren til venstre viser periodegennemsnit for de fem lyttestationer i % minutter per døgn hvor der er optaget marsvinelyde. Vertikale linjer angiver 95 % konfidensintervaller. A, B og C indikerer om perioderne er statistisk signifikante forskellige ($\alpha=0,05$). Figuren til højre viser gennemsnitlig % minutter hvor marsvinelyde er optaget per døgn over året, her vist som månedlige gennemsnit for hver af de tre overvågningsperioder. Vertikale linjer indikerer standardafvigelse fra middelværdien.

Området er samlet set vurderet som værende af høj betydning for marsvin fra Bælthavs-populationen året rundt (Sveegaard m.fl. 2018).

De relevante trusler og forstyrrelser i H171 vurderes i høj grad at være den direkte påvirkning fra bifangst i det omfattende garnfiskeri i området, men også sejlads med hurtige motorbåde og vandscootere samt manglende fødegrundlag pga. det omfattende trawlfiskeri vurderes at være vigtigt.

Vurdering af beskyttelsesbehov

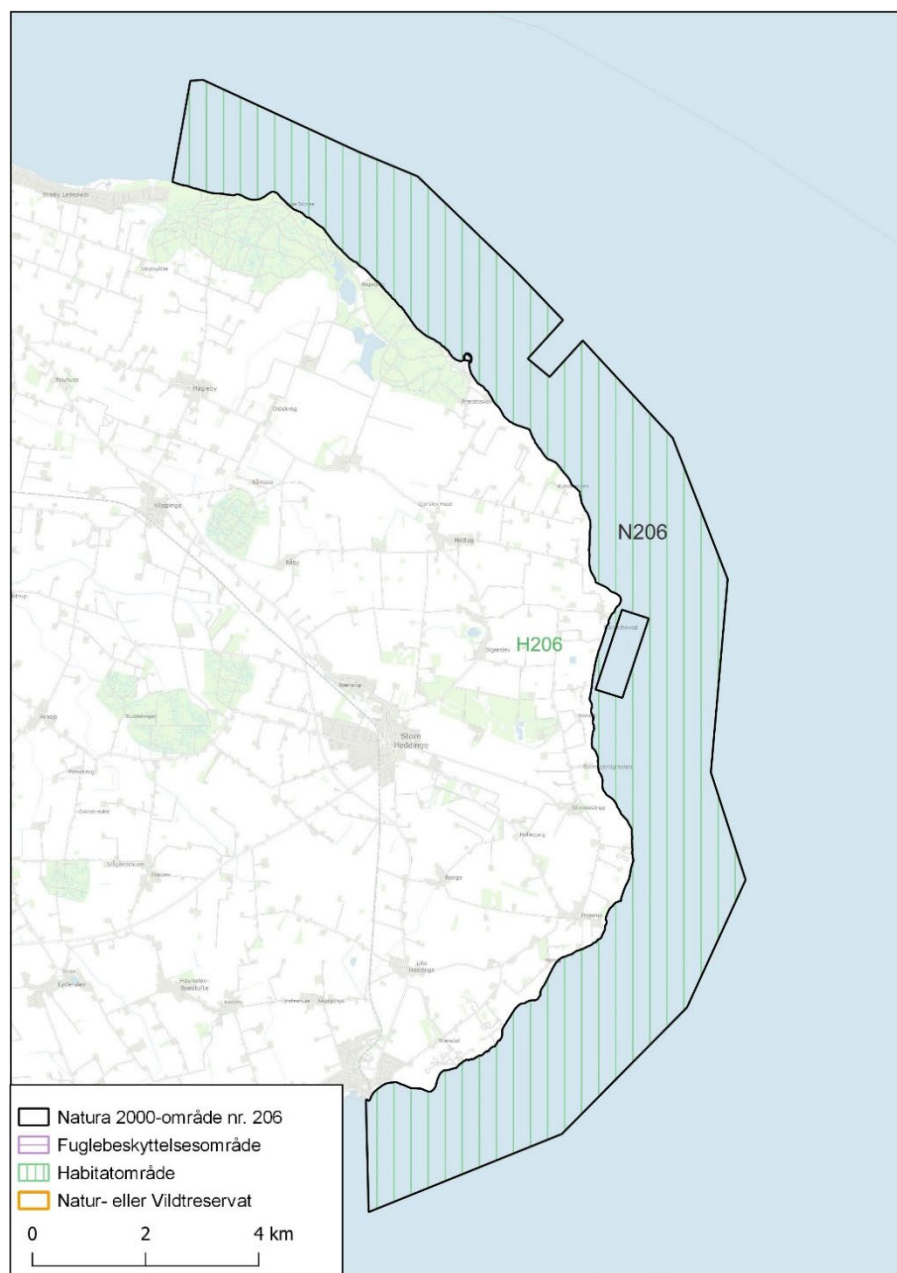
Som skrevet, er der ifølge basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N195b) i perioden 2013-2018 registreret omfattende erhvervsfiskeri med både bundslæbende og pelagisk trawl samt garn i Natura 2000-området for både over 12 meter. Omfanget af fritidsfiskeri samt fra erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men det er sandsynligt at især garnfiskeri finder sted. Med dette niveau af garnfiskeri i et område med så høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst. Dette bekræftes af DTUs videoovervågning af bifangst (Larsen m.fl. 2021). Her bør det overvejes at indføre forbud mod garnfiskeri og evt. skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin. Det kan ikke anbefales at anvende pingere i større udstrækning da det vil føre til habitateksklusion i dele af habitatområdet.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve, at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. I områdets nordlige del er registreret omfattende bundtrawl, der er ødelæggende for havbunden og diversitet af arter og vil have en negativ indvirkning på marsvins bevaringsstatus i området. Det kan overvejes at udvide det generelle trawlforbud i Øresund til at inkludere hele H171.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin.

Natura 2000-område nr. 206 - Stevns Rev

Figur N206. Afgrænsning af Natura 2000-område N206. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H206 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ingen reservater eller fredninger i området.

Habitatområde H206

Habitatområde H206 (Stevns Rev) er identisk med Natura 2000-område N206 og består på søterritoriet i en ca. 2 km bred bræmme omkring Stevns. Området er udpeget for marsvin (tabel H206).

Tablet H206. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H206, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bæltshavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019). Der kan forekomme marsvin fra Østersø-populationen, der har stærkt ugunstig bevaringsstatus, i området.

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N206b) står der følgende forstyrrelses-trussel *"Områdets marine del vurderes at være af middel betydning som fourageringsområde for både Bæltshavs-populationen og Østersø-populationen af marsvin"* og *"Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr. De nævnte negative påvirkninger udgør en trussel for den stærkt truet Østersøbestand af marsvin."*

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

H206 blev udpeget for marsvin i 2020. Marsvinene i området tilhører Bæltshavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand. Det er DCEs vurdering, at individer fra Østersø-populationen kan forekomme i dette område. Der er ikke udført specifik overvågning i H206 og udviklingen af marsvineforekomster i området er derfor ukendt.

Baseret på satellitmærkning af marsvin fra 1997-2018 har DCE vurderet at området har medium tæthed af marsvin om vinteren og lav tæthed om sommeren (Sveegaard m.fl. 2018).

De relevante trusler og forstyrrelser for marsvin og sæler i H206 vurderes at være de direkte påvirkninger såsom bifangst i garnfiskeri og sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N206a) nævnes følgende indsats at *"Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte"*.

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret betydeligt fiskeri med garn i området for fiskefartøjer over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N206b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra fartøjer under 12 meter er ukendt, men hvis det forekommer i et område med marsvineforekomst, vil der være sandsynlighed for bifangst. Dette vil være meget problematisk, da individer fra Østersø-populationen kan forekomme i området.

Der bør overvejes et forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin. Det kan ikke anbefales at anvende pingere i større udstrækning da det vil føre til habitateksklusion i dele af habitatområdet.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det kræve bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Det kan overvejes at lave forbud mod vandscootere og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin.

Natura 2000-område nr. 251 - Femern Bælt

Figur N251. Afgrænsning af Natura 2000-område N251. Natura 2000-området inkluderer habitatområde H260 (lodret grøn skravering), men ingen fuglebeskyttelsesområder. Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ingen reservater eller fredninger i området.

Habitatområde H260

Habitatområde H260 (Femern Bælt) er identisk med Natura 2000-område N251 og består af søterritoriet i Femern Bælt syd for det vestligste Lolland. Området er udpeget for marsvin (tabel H260).

Tabel H260. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H260, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Bælthavs-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019).

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsudvikling	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Gunstig	Gunstig	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N251b) står der følgende ”Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn kan udgøre en trussel mod marsvin, hvorfor der er krav om anvendelse af akustiske alarmer ved anvendelse af specifikke garntyper.” og videre ”Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.”

Ifølge basisanalysen er der registreret omfattende fiskeri med både bundslæbende redskaber i områdets centrale samt sydøstlige del, og i områdets nordlige halvdel er der registreret en del garnfiskeri (Miljøstyrelsen 2021, N251b).

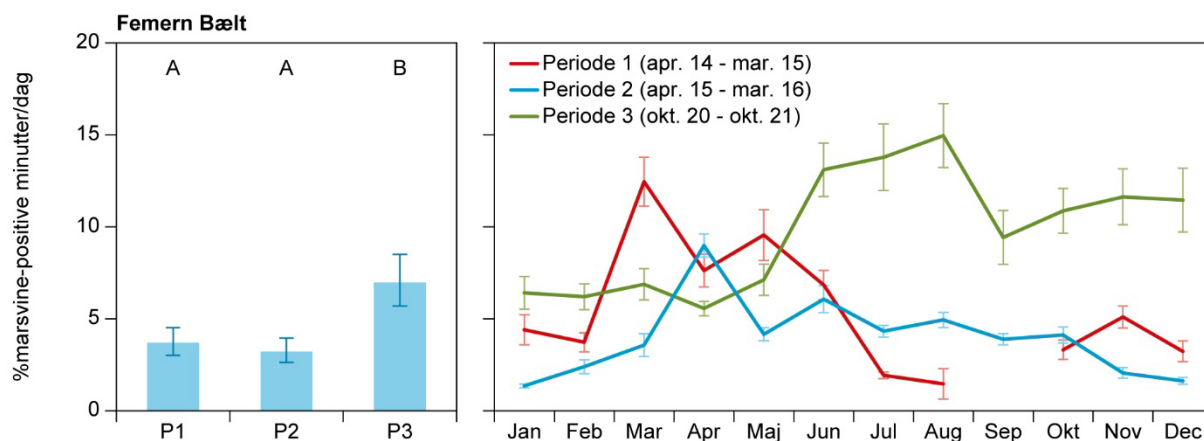
Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

H260 har været udpeget for marsvin siden 2010. Marsvinene i området tilhører Bælthavs-populationen, der er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand.

Området har været overvåget i tre ikke-sammenhængende år fra 2014 til 2021 med udlægning af fem akustiske lyttestationer (CPODs) tilfældigt fordelt i området. Overvågningen har overordnet vist at antallet af marsvin i området er meget højt og varierer både mellem år og over året (se figur H260). Den gennemsnitlige forekomst af marsvin i området er steget signifikant fra de to første perioder (2014-2016) til den tredje periode (2020-2021). Denne stigning er især forårsaget af en stigende forekomst af marsvin fra juni til december i tredje periode. Da dette inkluderer både yngle- og parringsperioden, må området forventes at være vigtigt for reproduktionen.

Området er vurderet som værende af høj betydning for marsvin i Bælthavs-populationen om sommeren og middel om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018).

De relevante trusler og forstyrrelser i H260 vurderes at være den direkte påvirkning fra bifangst i det registrerede garnfiskeri i området samt fritidsfiskeriet. Sejlads med hurtige motorbåde og/eller vandscootere samt manglende fødegrundlag pga. trawlfiskeri vurderes også at være relevante påvirkninger i området.

Figur H260. Resultater for overvågningen i Habitatområde H260 Femern Bælt fra 2014 til 2021. Graferne viser gennemsnit for de fem stationer udlagt i Natura 2000-området for de tre overvågningsperioder (2014-15, 2015-16 og 2020-21).

Figuren til venstre viser periodegennemsnit for de fem lytteposter i % minutter per døgn hvor der er optaget marsvinelyde. Vertikale linjer angiver 95 % konfidensintervaller. A og B indikerer om perioderne er statistisk signifikante forskellige ($\alpha=0,05$).

Figuren til højre viser gennemsnitlig % minutter hvor marsvinelyde er optaget per døgn over året, her vist som månedlige gennemsnit for hver af de tre overvågningsperioder. Vertikale linjer indikerer standardafvigelse fra middelværdien.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N251a) er følgende indsats nævnt ift. marsvin "Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte". Samt "området sikres som et godt levested for den høje forekomst af marsvin."

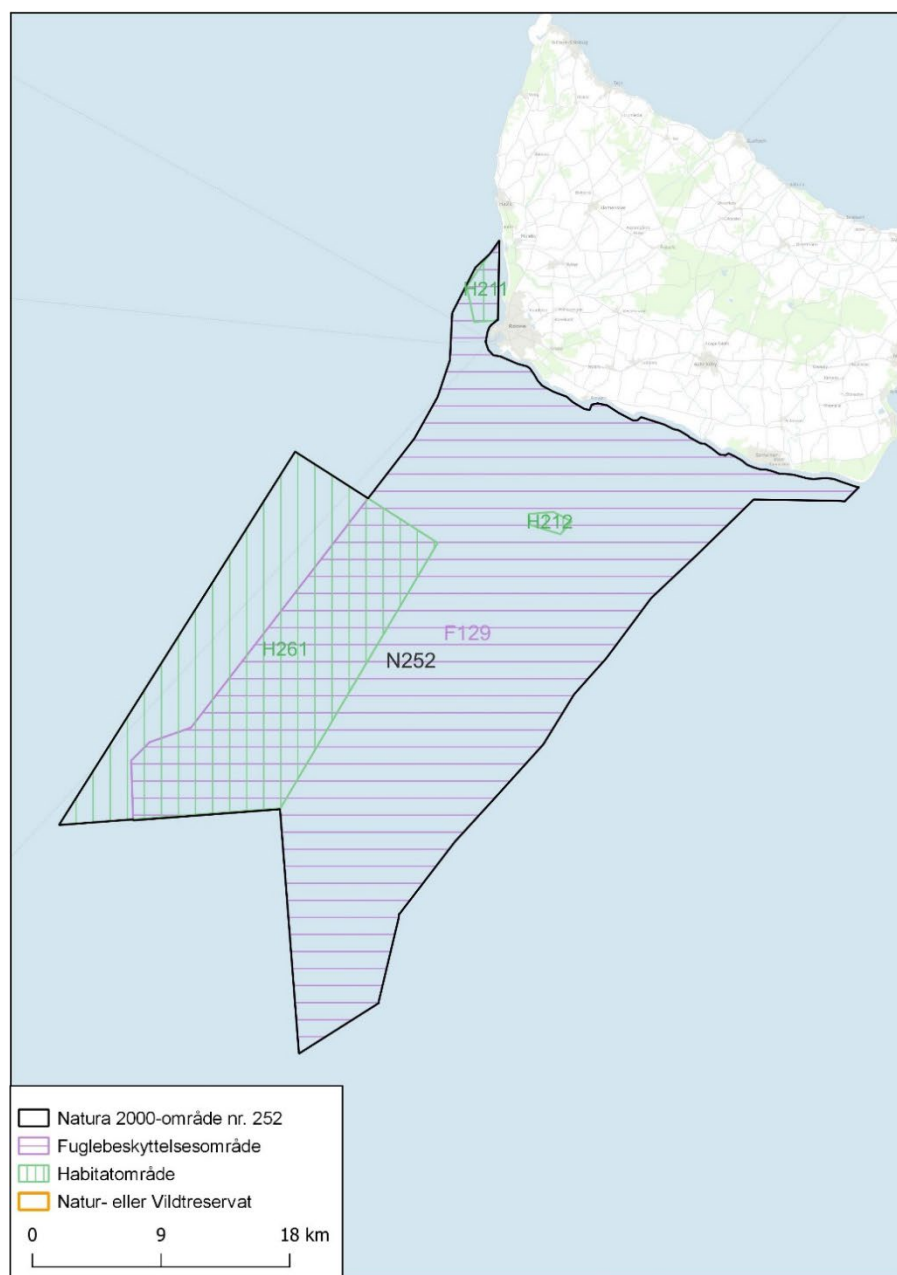
Som skrevet ovenfor, er der ifølge basisanalysen i perioden 2013-2018 registreret erhvervsfiskeri med både bundslæbende trawl samt garn i Natura 2000-området for både over 12 meter (Miljøstyrelsen 2021, N251b). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt. Men da vi i dette område både har garnfiskeri og høj marsvineforekomst, vil der være stor sandsynlighed for bifangst især i perioden juni til december, hvilket inkluderer yngleperioden. Her bør der overvejes et forbud mod garnfiskeri eller evt. skift til fiskeriredkaber, der ikke bifanger marsvin. Det kan ikke anbefales at anvende pingere i større udstrækning da det vil føre til habitateksklusion i dele af habitatområdet.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. I områdets sydlige del er registreret bundtrawl, der er ødelæggende for havbunden og diversitet af arter. Det kan overvejes at udvide begrænsningen af brug af bundslæbende redskaber i området.

Det kan overvejes at indføre forbud mod vandscootere samt brug af vandski og sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin.

Natura 2000-område nr. 252 – Adler Grund og Rønne Banke

Figur N252. Afgrænsning af Natura 2000-område N252. Området inkluderer habitatområderne H211, H212 og H261 (lodret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F129 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Natura 2000-område N252 blev udvidet i forbindelse med oprettelsen af et nyt fuglebeskyttelsesområde F129 i november 2022. Der findes aktuelt ikke en Natura 2000-plan for det samlede område, men kun for det tidligere N252, der er betydeligt mindre og identisk med habitatområde H261 (Miljøstyrelsen 2021, N251a). Derudover findes der Natura 2000-rapporter for de to mindre habitatområder H211 og H212, men da disse ikke er udpeget for hverken fugle eller pattedyr behandles de ikke yderligere her.

Reservater og færdhedsreguleringer i Natura 2000-området

Der er hverken udlagt natur- eller vildtreservater eller foretaget andre fredninger i området.

Fuglebeskyttelsesområde F129

Fuglebeskyttelsesområde F129 (Rønne Banke) omfatter det meste af Natura 2000-området og omfatter størstedelen af den danske del af Rønne Banke. Området er udpeget for havlit (tabel F129).

Tabel F129. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F129 i 2022. Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Havlit (T)	NT	Stabil-stigende	Faldende-fluktuerende	Næppe relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Da området er nyudpeget i november 2021 foreligger der hverken en Natura 2000-plan eller basisanalyse for fuglebeskyttelsesområdet.

Trækfugle

Området er udpeget for havlit, der primært fouragerer på muslinger og andre bunddyr på forholdsvis dybt vand.

Rønne Banke er et område, der overvåges forholdsvis ekstensivt, og hidtil kun er blevet overvåget i forbindelse med NOVANA-programmets landsdækkende tællinger ca. hvert tredje år. Nogle af de seneste kortlægninger af fuglenes fordelinger i området er givet af Petersen m.fl. (2019).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da havlitterne både forekommer forholdsvis langt til havs og i særligt store antal i vintermånederne midt på vinteren, er forstyrrelser forårsaget af rekreativ sejlads næppe et problem for denne art. Det samme vurderes i forhold til forstyrrelser forårsaget af motorbådsjagt ved Bornholm. Det skyldes at de årlige udbytter af ederfugl, bjergand, sortand, fløjlsand og havlit, der er de typiske arter, der jages på havet, generelt er meget begrænsede (Madsen m.fl. 2021). Derfor er der næppe behov for reguleringer vha. af et reservat af hensyn til havlit.

Habitatområde H211 og H212

Habitatområderne H211 (Hvideodde Rev) og H212 (Bakkebrædt og Bakkegrund) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Habitatområde H261

Habitatområde H261 (Adler Grund og Rønne Banke) udgør den sydvestlige del af Natura 2000-område N252, og er udpeget for marsvin (tabel H261).

Tablet H261. Havpattedyr på udpegningsgrundlaget for habitatområde H147, jf. Miljøstyrelsen (2022b). Uddybende forklaring til tabellens indhold er givet i kapitel 2. Bevaringsstatus refererer her til den nationale vurdering af status for marsvin fra Østersø-populationen (se Fredshavn m.fl. 2019). Der forekommer også marsvin fra Bælthavs-populationen, der har gunstig bevaringsstatus, i området.

Artsnavn	National bevaringsstatus	Lokal bestandsstatus	Reservat som virkemiddel
Marsvin	Stærkt ugunstig	Ukendt	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter – havpattedyr

I basisanalysen (Miljøstyrelsen 2021, N252b) nævnes følgende "Marsvin kan påvirkes af fiskeri, som kan reducere tilgængelig fødemængde og give utilsigtet bifangst. Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed udgøre en trussel for især Østersøbestanden i området. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod marsvin. Forstyrrelser fx i form af støj kan udgøre en trussel for Østersøbestanden." Og videre "Der er i området krav om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) ved anvendelse af specifikke garntyper for at undgå utilsigtet bifangst af hvaler, herunder marsvin".

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

H261 har været udpeget for marsvin siden 2020. Da området ligger i overgangszonen mellem Bælthavs-populationen og Østersø-populationen kan marsvin her komme fra begge disse bestande. Bælthavs-populationen er vurderet som stabil baseret på optællinger fra 2005 til 2020 af den samlede bestand, mens Østersø-populationen er vurderet som kritisk truet af IUCN. Ved en optælling baseret på passiv akustisk monitoring i 2011-2013 estimeredes det at der kun er 500 dyr tilbage i hele populationen.

Der er ikke udført specifik overvågning i området, men hele det danske farvand omkring Bornholm er overvåget med akustiske lyttestationer i hhv. 2011-2013 og 2018-2019. En sammenligning af data indikerede en mindre stigning i marsvineforekomster omkring Bornholm. Baseret på disse data, er H261 vurderet som vigtig for marsvin, da individer fra den truede Østersø-population formodes at forekomme i området, især om vinteren (Sveegaard m.fl. 2018).

Den mest relevante trussel og forstyrrelse i N261 vurderes at være den direkte påvirkning fra bifangst i garnfiskeri.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I Natura 2000-planen (Miljøstyrelsen 2021, N261a) er følgende indsatser nævnt "Arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande skal fortsætte". Og "at området sikres som et godt levested for den stærkt truede Østersøpopulation af marsvin."

Ifølge basisanalysen er der i perioden 2013-2018 registreret fiskeri med garn i Natura 2000-området for både over 12 meter, hovedsageligt i den nordvestlige del af H261 (Miljøstyrelsen 2021, N261a). Omfanget af fritidsfiskeri og erhvervsfiskeri fra både under 12 meter er ukendt, men begge fiskerier forekommer sandsynligvis. Sammenfaldet mellem garnfiskeri og marsvineforekomst vil givet medføre sandsynlighed for bifangst. Dette kan være kritisk, hvis det rammer individer fra Østersø-populationen. Her bør der overvejes et

forbud mod garnfiskeri eller skift til fiskeriredskaber, der ikke bifanger marsvin. Det kan ikke anbefales at anvende pingere i større udstrækning da det vil føre til habitateksklusion i dele af habitatområdet.

I forhold til at sikre området som godt levested, vil det bl.a. kræve at der sikres et tilstrækkeligt fødegrundlag. Ifølge basisanalysen forekommer der bundsløbende fiskeri fra både over 12 meter. Dette vil påvirke levestedet negativt, men det er uvist hvor stor betydning det har for fødegrundlaget. Det skal også nævnes at fiskeriet omkring Bornholm er ændret væsentligt siden 2018 hvor data om fiskeri i basisanalysen er fra.

Det kan overvejes at indføre forbud mod al sejlads med motordrevne fartøjer med højere hastighed end 5 knob indenfor habitatområdet for at tage hensyn til marsvin.

3 Referencer

Brandt, M.J., Höschle, C., Diederichs, A., Betke, K., Matuschek, R. & Nehls, G. 2013: Seal scarers as a tool to deter harbour porpoises from offshore construction sites. *Marine Ecology Progress Series* 475: 291-302.

Bregnballe, T., Sunde, P. & Clausen, K.K. 2018: Jagt i Skjern Enge: Hvilken ordning er bedst for fuglene? – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 112: 72-73.

Bregnballe, T., Rasmussen, P.A.F., Laursen, K., Kortegaard, J. & Hounisen, J.P. 2001. Regulering af jagt på vandfugle i kystzonen: Forsøg med døgnregulering i Østvendssyssel. *Danmarks Miljøundersøgelser*. – Faglig rapport fra DMU nr. 363. 106 s.

Christensen, T.K. & Bregnballe, T. 2011. Status of the Danish breeding population of Eiders *Somateria mollissima* 2010. – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 105: 195-205.

Clausen, P. & Bregnballe, T. 2006. Forekomst af internationalt betydende antal af skarver i Danske EF-Fuglebeskyttelsesområder. – Notat fra DMU til Skov- og Naturstyrelsen. 8 s.

Clausen, P., Holm, T.E., Therkildsen, O.R., Jørgensen, H.E. & Nielsen, R.D. 2014. Rastende fugle i det danske reservatnetværk 1994-2010. Del 2: De enkelte reservater. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Videnskabelig rapport nr. 132. 236 s.

Clausen, P., Therkildsen, O.R., Nielsen, R.D. & Holm, T.E. 2017. Kortlægning af levesteder med forslag til målsætning og tilstandsvurdering for rastende vandfugle. Arter tilknyttet bundvegetation, enge og moser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Videnskabelig rapport nr. 248. 120 s.

Clausen, P. & Therkildsen, O.R. 2018. Vurdering af betydningen for især fugleforekomster ved en eventuel ophævelse af 11 reservater. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport nr. 114. 66 s.

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. 2019. Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport nr. 148. 312 s.

Clausen, K.K., Holm, T.E., Pedersen, C.L., Jacobsen, E.M. & Bregnballe, T. 2020. Sharing waters: the impact of recreational kayaking on moulting mute swans *Cygnus olor*. – *Journal of Ornithology* 161: 469-479.

Clausen, P., Bregnballe, T., Nielsen, R.D., Petersen, I.K., Stepien, E., Sveegaard, S. & Teilmann, J. 2022. Vurdering af forstyrrelsestrusler i to udvalgte Natura 2000-områder: Centrale Storebælt og Vresen (N116) samt Skælskør

Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø (N162). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Fagligt notat nr. 2022 | 22. 29 s. (udgivet 20. marts 2022).

Clausen, K.K., Clausen, P., Holm, T.E., Bregnballe, T., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J. & Stepien, E.N. 2023a. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000- områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del I. Introduktion med litteraturgennemgang. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 510. 48 s.

Clausen, P., Bregnballe, T., Stepien, E.N., Sveegaard, S., Holm, T.E., Galatius, A., Teilmann, J. & Pedersen, C.L. 2023b. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del II. Områdegennemgang: Jylland, Vesterhavet, Skagerrak, Nord- og Sydvestkattøge. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 511. 233 s.

Ehmsen, E. 2020. Arreskov Sø – Natur i 40 år. – Forlaget Historia. 184 s.

Flensted, K.N. & Sterup, J. 2019. Fugle. I Moeslund, J.E. m.fl. (red.): Den danske Rødliste 2019. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. redlist.au.dk

Fliessbach, K.L., Borkenhagen, K., Guse, N., Markones, N., Schwemmer, P. & Garthe, S. 2019. A Ship Traffic Disturbance Vulnerability Index for North-west European Seabirds as a Tool for Marine Spatial Planning. – *Frontiers in Marine Science* 6: 192.

Fox, A.D., Jørgensen, H.E., Jeppesen, E., Lauridsen, T.L., Søndergaard, M., Fugl, K., Myssen, P., Balsby, T.S.J. & Clausen, P. 2020. Relationships between breeding waterbird abundance, diversity, and clear water status after the restoration of two shallow nutrient-rich Danish lakes. – *Aquatic Conservation* 30: 237-245.

Fredshavn, J., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Damgaard, C., Therkildsen, O.R., Elmeros, M., Wind, P., Johansson, L.S., Alnø, A.B., Dahl, K., Nielsen, E.H., Pedersen, H.B., Sveegaard, S., Galatius A. & Teilmann, J. 2019. Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Videnskabelig rapport nr. 340. 52 s.

Galatius, A., Teilmann, J., Dähne, M., Ahola, M., Westphal, L., Kyhn, L.A., Pawliczka, I, Olsen, M.T. & Dietz, R. 2020. Grey seal *Halichoerus grypus* recolonisation of the southern Baltic Sea, Danish Straits and Kattegat. *Wildlife Biology* 2020: wlb.00711.

Hansen, J.W. & Høgslund, S. 2021. Marine områder 2020. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 418. 174 s.

Hansen, J.W. & Rytter D. 2022. Iltsvind i danske farvande 1. juli – 24. august 2022. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Rådgivningsnotat nr. 2022 | 59. 24 s.

Holm, T.E., Laursen, K. & Clausen, P. 2011: The feeding ecology and distribution of Common Coots *Fulica atra* are affected by hunting taking place in adjacent areas. – *Bird Study* 58: 321-329.

Holm, T.E., Clausen, K.K., Pedersen, C.L., Jacobsen, E.M. & Bregnballe, T. 2019. Undersøgelse af kajakkers forstyrrende effekter på fældende knopsvarer i Roskilde Fjord. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 350. 30 s.

Holm, T. E., Nielsen, R. D., Clausen, P., Bregnballe, T., Clausen, K. K., Petersen, I. K., Sterup, J., Balsby, T. J. S., Pedersen, C. L., Mikkelsen, P., & Bladt, J. 2021. Fugle 2018-2019: NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 420.

Holm, T.E., Pedersen, C.L. & Jørgensen, H. 2022. Optælling af rastende vandfugle med droner. Metodeudvikling og undersøgelser af forstyrrelses effekter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 251. 30 s.

Høyer-Kruse, J. 2016. Idræts- og motionsvaner blandt naturbrugere i Lejre kommune og Frederikssund kommune. Notat udarbejdet af Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund (CISC), Syddansk Universitet.

Johansen, K.D. 2014. Den mishandlede Odense Fjord. Dansk Ornitologisk Forening, Fyn. 428 s.

Johansen, K.D. 2019. Nærå Strand og Agernæs Flak En beskrivelse af fuglelivet 1974-2018 med tilbageblik på perioden 1781-1973. Dansk Ornitologisk Forening, Fynsafdelingen. 252 s.

Jørgensen, H. E., Madsen, J. & Clausen, P. 1994. Rastende bestande af gæs i Danmark 1984-92. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU nr. 97. 112 s.

Kyhn, L.A., Tougaard, J., Thomas, L., Duve, L.R., Stenback, J., Amundin, M., Desportes, G. & Teilmann, J. 2012. From echolocation clicks to animal density – Acoustic sampling of harbor porpoises with static dataloggers. – *The Journal of the Acoustical Society of America* 131: 550-561.

Kaae, B.C., Olafsson, A.S. & Draux, H. 2018: Blåt friluftsliv i Danmark.

Larsen, F., Kindt-Larsen, L., Sørensen, T.K. & Glemarec, G. 2021 Bycatch of marine mammals and seabirds. Occurrence and mitigation. DTU Aqua Report no. 389- 2021. National Institute of Aquatic Resources, Technical University of Denmark. 69 pp.

Laursen, K., Pihl, S., Durinck, J., Hansen, M., Skov, H., Frikke, J. & Danielsen, F. 1997. Numbers and distribution of Waterbirds in Denmark 1987-1989. – *Danish Review of Game Biology* 15 (1). 181 s.

Laursen, K., Tougaard, J., Nielsen, R.D. & Therkildsen, O.R. 2016. Sejlads med vandscooter, jetski og lignende fartøjer. Konsekvenser for fugle og havpattedyr ved en udvidelse af mulighederne for sejlads i Natura 2000-områder og vildtreservater. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og

Energi. - Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 88. 40 s.

Madsen, J. & Pihl, S. (1993). Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder for vandfugle i Danmark. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU nr. 72. 135 s.

Madsen, J., Frikke, J., Kristensen, J.B., Bøgebjerg, E. & Hounisen, J.P. 1992a. Forsøgsreservat Nibe Bredning: Baggrundsundersøgelser efteråret 1985 til foråret 1989. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU nr. 46. 50 s.

Meltofte, H. & Clausen, P. 2011. Svømmefuglene på Tipperne 1929-2007. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 105: 1-120.

Miljøministeriet 2017. Bekendtgørelse om udsætning af vildt, jagtmåder og jagtredekskaber. Miljøministeriets BEK nr 1652 af 19/12/2017.

Miljøministeriet 2022. Bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v. Miljøministeriets BEK nr 821 af 04/06/2022.

Miljøstyrelsen 2021, N89a, N89b osv. - refererer til Natura 2000 plan dokumenterne. Her angiver N89 at rapporten vedrører Natura 2000-område nr. 89; a angiver at kilden er Natura 2000-plan 2022-2027 for området, og b at kilden er Basisanalyse 2022-2027 for området. Rapporterne er tilgængelige her: <https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-planer/natura-2000-planlaegning-2022-2027/>

Miljøstyrelsen 2022a. Oversigt over Fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag 2022. <https://mst.dk/media/237677/upg-fugle-feb-2022.pdf>

Miljøstyrelsen 2022b. Oversigt over Habitatområdernes udpegningsgrundlag 2022. <https://mst.dk/media/237678/upg-hab-feb-2022.pdf>

Miljøstyrelsen 2022c. Guidelines 2022 for kommerciel sælturisme i Danmark. <https://mst.dk/media/247809/guidelines-for-kommerciel-saelturisme-i-danmark.pdf>

Mortensen, C.E. 2011. Etablering og udvikling af ynglebestanden af bramgås på Saltholm, 1992-2010. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 105: 159-166.

Nielsen, R.D., Holm, T.E., Clausen, P., Bregnballe, T., Clausen, K.K., Petersen, I.K., Sterup, J., Balsby, T.J.S., Pedersen, C.L., Mikkelsen, P. & Bladt, J. 2019. Fugle 2012-2017. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 314. 264 s.

Nielsen, R.D., Holm, T.E., Clausen, P., Bregnballe, T., Clausen, K.K., Petersen, I.K., Sterup, J., Balsby, T.J.S., Pedersen, C.L., Dalby, L., Mikkelsen, P., Mellerup, K.A. & Bladt J. 2023. Fugle 2020-2021. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 531. <http://novana.au.dk/fugle/>

Olafsson, A.S., Kaae, B.C., Draux, H., Skov-Petersen, H., Caspersen, O.H. og Jensen, F.S. 2016. Blåt friluftsliv i Nationalpark Skjoldungernes Land. IGN.

Pavón-Jordán, D., Fox, A. D., Clausen, P., Dagys, M., Deceuninck, B., Devos, K., Hearn, R. D., Holt, C. A., Hornman, M., Keller, V., Langendoen, T., Ławicki, Ł., Lorentsen, S. H., Luigujõe, L., Meissner, W., Musil, P., Nilsson, L., Paquet, J.-Y., Stipniece, A., Stroud, D. A., Wahl, J., Zenatello, M. and Lehtikoinen, A. 2015. Climate-driven changes in winter abundance of a migratory waterbird in relation to EU protected areas. - *Diversity and Distributions* 21: 571–582.

Petersen, I.K. 1995. Vandfugles antal og fordeling i Det sydfynske Øhav og Helnæs Bugt 1991-1992. - *Danmarks Miljøundersøgelser*. - Faglig rapport fra DMU nr. 130. 63 s.

Petersen, I.K. & Clausager, I. 2000. VVM-redegørelse for havvindmøllepark på Omø Stålgunde. Teknisk rapport vedrørende fugle. Rekvisit rapport fra Danmarks Miljøundersøgelser til SEAS A/S. 71 s.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Therkildsen, O.R. & Balsby, T.J.S. 2017. Fældende havdykænders antal og fordeling i Sejerøbugten i relation til menneskelige forstyrrelser. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 239. 38 s.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D. & Clausen, P. 2019. Opdateret vurdering af IBA-udpegninger i relation til otte specifikke marine områder. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 203. 80 s.

Petersen, I.K. 2020a. Fagligt bidrag vedr. udpegning af marine fuglebeskyttelsesområder. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Notat nr. 2020 | 19. 25 s.

Petersen, I.K. 2020b. Beskrivelse af udbredelse af udvalgte vandfuglearter i tre marine IBA-områder. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Notat nr. 2020 | 32. 19 s.

Pihl, S., Clausen, P., Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Laursen, K., Bregnballe, T., Holm, T.E. & Søgaard, B. 2013. Fugle 2004-2011. NOVANA. Aarhus Universitet. DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 49. 188 s.

Pihl, S., Holm, T.E., Nielsen, R.D., Clausen, P., Petersen, I.K., Laursen, K., Bregnballe, T. & Søgaard, B. 2015. Fugle 2012-2013. NOVANA. Aarhus Universitet. DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, 170 s. - Videnskabelig rapport nr. 125. 170 s.

Sterup, J. & Bregnballe, T. 2022. Danmarks ynglebestand af skarver i 2022. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 259. 40 s.

Sveegaard, S., Balle, J.D., Kyhn, L., Larsen, J., Mohn, C., Teilmann, J. & Nabe-Nielsen, J. 2017. Monthly variation in fine-scale distribution of harbour porpoises at St. Middelgrund reef. Aarhus University, DCE - Danish Centre for Environment and Energy. - Technical Report from No. 97. 34 pp.

Sveegaard, S., Nabe-Nielsen, J. & Teilmann, J. 2018. Marsvins udbredelse og status for de marine habitatområder i danske farvande. Aarhus Universitet,

DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 284. 36 s.

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. 2013. Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Videnskabelig rapport nr. 52. 174 s.

Wisniewska, D.M., Johnson, M., Teilmann, J., Rojano-Donate, L., Shearer, J., Sveegaard, S. *et al.* 2016. Ultra-High Foraging Rates of Harbor Porpoises Make Them Vulnerable to Anthropogenic Disturbance. – *Current Biology* 26: 1441-1446.

Wisniewska, D.M., Johnson, M., Teilmann, J., Rojano-Donate, L., Shearer, J., Sveegaard, S., Miller, L.A., Siebert, U. & Madsen, P.T. 2018a. Response to “resilience of harbor porpoises to anthropogenic disturbance: must they really feed continuously?”. - *Marine Mammal Science* 34(1): 265-270.

Wisniewska, D.M., Johnson, M., Teilmann, J., Siebert, U., Galatius, A., Dietz, R. & Madsen, P.T. 2018b. High rates of vessel noise disrupt foraging in wild harbour porpoises (*Phocoena phocoena*). - *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 285: 20172314.

Ørberg, S.B., Groom, G.P., Kjeldgaard, A., Carstensen, J., Rasmussen, M.B., Clausen, P. & Krause-Jensen, D. 2018. Kortlægning af ålegræsenge med ortofotos - muligheder og begrænsninger. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 265. 68 s.

VURDERING AF FORSTYRRELSESTRUSLER I NATURA 2000-OMRÅDERNE

Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027
Del III. Områdegennemgang: Øerne, Sydøstkattegat,
Bælthavene og Østersøen

Denne rapport er del III af en opdatering af DCEs videnskabelige rapport nr. 52 om "Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne", der blev udgivet i 2013. Rapporten gennemgår med baggrund i de nyeste Natura 2000-basisanalyser og -planer (2022-2027) fuglebeskyttelses- og habitatområderne på Øerne, i Sydøstkattegat, Bælthavene og Østersøen. I rapporten vurderes det for hvert område, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj i forhold til at sikre de fugle- og pattedyrarter, der indgår i områdernes udpegningsgrundlag, mod forstyrrelser.